

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Ölüler Yaşıyorlar mı?

YAYIN YÖNETMENİ

EMİNE GÜRSOY NASKALİ

HAZIRLAYAN

ŞENOL KORKMAZ

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

ÖLÜLER YAŞIYORLAR MI?

(Felsefi-Fantastik Roman)

Gürpınar, Hüseyin Rahmi

Ölümler yaşıyorlar mı?: felsefî-fantastik roman/ Hüseyin Rahmi Gürpınar;
yayın yönetmeni: Emine Gürsoy Naskali; hazırlayan: Şenol Korkmaz.--Ankara:
Türk Dil Kurumu, 2022.

470 s.; 21 cm.— (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil
Kurumu Yayınları; 1480)

ISBN 978-975-17-4319-0

1. Türk Romanı 2. Türk Edebiyatı, Roman I. Naskali, Emine Gürsoy (yay.
yön.) II. Korkmaz, Şenol (haz.) III. e.a

813.4

Türk Dil Kurumu Yayınları

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

ÖLÜLER YAŞIYORLAR MI?
(Felsefi-Fantastik Roman)

Yayın yönetmeni
Emine Gürsoy NASKALİ

Hazırlayan
Şenol KORKMAZ

Ankara, 2022

Atatürk Kùltür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

Türk Dil Kurumu Yayınları: 1480

ÖLÜLER YAŞIYORLAR MI?

(Felsefi-Fantastik Roman)

Hüseyin Rahmi GÜRPINAR

*

Yayın Yönetmeni:

Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ

*

Hazırlayan:

Dr. Şenol KORKMAZ

*

Metin Denetimi:

TDK - Sevde GÜREL

*

Sayfa ve Kapak Tasarımı:

TDK - Mehmet GÜVEN

*

Birinci Baskı: Ankara, 2022 Ağustos

ISBN: 978-975-17-4319-0

DOI: 10.24155/tdk.kitap.04

*

Dağıtım:

Türk Dil Kurumu

Atatürk Bulvarı No.: 217

06680 Kavaklıdere/ANKARA

Telefon: +90 (312) 457 52 00

Belgegeçer: +90 (312) 468 07 83

Genel ağ: <http://tdk.gov.tr>

*

©5846 sayılı Yasa'ya göre

eserin bütün yayın, çeviri ve alıntı hakları

Türk Dil Kurumuna aittir.

İçindekiler

Sunuş • 7

Giriş • 31

Ölümler Yaşıyorlar mı? • 33

Sunuş

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Yaşamı

Hüseyin Rahmi, 1864'te İstanbul'da Ayazpaşa'da doğdu.¹ Hünkâr yaveri Mehmet Sait Paşa'nın oğludur. Okur yazar bir kadın olan annesi 22 yaşında veremden vefat ettiğinde Hüseyin Rahmi üç yaşındaydı. Annesinin ölümü üzerine Girit'te görevde bulunan babasının yanına gönderildi ancak babasının yeniden evlenmesiyle altı yaşındayken anneannesinin yanına İstanbul'a geldi.

Yakubağa Mektebi, Beyazıt'taki Mahmudiye Rüştîyesi ve idadide okuyan Hüseyin Rahmi, tarihçi Abdurrahman Şeref Bey'in himayesiyle Mekteb-i Mülkiyeye girdi (1878). Okulun ikinci sınıfında iken ağzından kan gelince yani verem belirtisi üzerine Hüseyin Rahmi öğrenimini yarıda bıraktı (1880). Kısa bir süre Adliye Nezareti Ceza Kalemünde memur, Ticaret Mahkemesinde aza mülazımı olarak çalıştı. Hayatını kalemiyle kazanmaya karar verince 1887'de *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde yazmaya başladı. Sonra, *İkdam* ve *Sabah* gazetelerinde çevirmen ve yazar olarak çalıştı. II. Meşrutiyet Dönemi'nde 37 sayı süren *Boşboğaz ile Güllabi* adlı bir gazete çıkardı. İbrahim Hilmi Bey ile birlikte çıkardığı *Millet* gazetesi de uzun ömürlü olmadı. Bundan sonra çalışmalarını *İkdam*, *Söz*, *Za-*

¹ Hüseyin Rahmi'nin hayatını anlatan en doyurucu kaynak: Abdullah Harman-
cı: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

man, *Vakit*, *Son Posta*, *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşretti. Türkiye Büyük Millet Meclisine 5. ve 6. dönem Kütahya milletvekili olarak katıldı (1936-1943). Ömrünün son yıllarını, 1924'te Heybeliada'da yaptırdığı evde geçirdi. 1944'te yaşama veda etti. Heybeliada'daki Abbas Paşa Mezarlığı'na defnedildi.

Hüseyin Rahmi'nin Heybeliada'daki evi müze olarak düzenlenmiştir.

Yazarlığı

Hüseyin Rahmi Gürpınar; Tanzimat, Servet-i Fünun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde eser vermiş bir yazarımızdır.

Yazarlığa 1884'te *Ceride-i Havadis*'te yayımlanan “Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti” ve hemen ardından “İstanbul'da Bir Frenk” hikâyesiyle adım atar. İlk romanı *Şık'ı* (*Ayna*) 1887'de tamamlar ve Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat*'e gönderir. Ertesi gün romanın gazetede tefrika edileceği ve Ahmet Mithat'ın kendisini matbaaya çağırdığı haberi gelir. Hüseyin Rahmi, Ahmet Mithat ile karşılaşmasını şöyle anlatır: “Hazretin huzuruna büyük bir helecanla çıktım. Gür kaşlı, kara sakallı, iri yarı, heybetli bir zat... Beni görünce ilk sorusu şu oldu:

— Kimsin sen çocuğum?

— *Şık* yazarı Hüseyin Rahmi.

Korktuğuma uğradım. Efendi'nin yüzünde derhâl bir güvensizlik gülümsemesi belirdi. [...] Bana pek alaycı gelen bir sesle:

— Oğlum, senin ağzın daha süt kokuyor. Bu roman usta işi. Senin ne kalemin ne yazı gücün ne deneyimin ne de görgün henüz bunu yazmaya yeterli değil. Bu gerçek görünüyor. Sen böyle bir şey tasvirine özenebilirsin ama tek başına başaramazsın. Sana bir yardım eden var. Baban mıdır, ağabeyin midir, arkadaşın mıdır, o kimdir? Söyle...

[...] Koca Ahmet Mithat Efendi'nin bu suçlaması karşısında küçüldüm, büzüldüm, hiçbir söz bulamadım. Sonunda gözlerimden dökülen iki damla, hüznü bir yanıt yerine geçti. Bu saf, masumca ağlayışım Efendi'ye dokundu, hemen:

— Ağlama... Ağlama, inandım... dedi.”²

Böylece Hüseyin Rahmi, edebiyat dünyasına Ahmet Mithat Efendi'nin desteğiyle girmiş olur. Ahmet Mithat, Hüseyin Rahmi'yi kızıyla evlendirmeyi düşünecek kadar beğenmekte ve sevmektedir. Hüseyin Rahmi bu evlenme teklifini nazikçe reddeder ve ömrü boyunca hiç evlenmez.

İlk romanın bu kadar büyük bir ün kazanmasına Hüseyin Rahmi de hayret eder. Ahmet Mithat bu ünün sebebini şöyle açıklar: “Oğlum, senin kafandan daha çok şeyler doğacak gibi görünüyor. Eserinin en büyük erdemi, okuyanları kahkahalarla güldürmesidir.”³

Romanlarındaki karakterler ve konular

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarındaki karakterler toplumun her kesiminden, her yaş grubundan seçilmiştir: İstanbul hanımefendileri, İstanbul beyefendileri, evlatlıklar, öksüz ve yetimler, yoksullar, dadılar, kalfalar, kâhyalar, bürokratlar, küçük memurlar, polisler, yazarlar, Mülkiyeliler, hukukçular, askerler, doktorlar, eczacılar, tüccarlar, öğretmenler, din adamları, politikacılar, şairler, müzikseverler, ressamalar, tiyatrocular, sporcular, harp zenginleri, vurguncular, mirasyediler, iç güveyiler, dullar, gayrimeşru çocuklar, dolandırıcılar, dilenciler, eşkıyalar, fahişeler, metresler, muhabbet tellalları, hovardalar, şıpsevdiiler, fedakârlar, iffetsizler, namussuzlar, alafranga tipler, dejenere tipler, züppe tipler, dedikoducular, fettanlar, Fransızlar, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Ruslar, vb.

² Şık romanının ikinci baskısının (1920) girişinden alıntıdır. [Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır (Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Billur Kalp*, Özgür Yayınları, 2005).]

³ Kemal Bek'in *Billur Kalp*'e yazdığı ön sözden aktarılmıştır.

Romanlarda bu karakterler gerçek hayattaki gibi konuşturulurlar. Eğitimlerine uygun söz dağarcıkları, ağız özellikleri, şiveleri, ifade biçimleri, kullandıkları argo sözler yazıya geçirilmiştir.

Romanlarının konuları şöyle sınıflandırılabilir:⁴

1. Türk toplumunun geleneklerine tezat teşkil ettiği için gülünç durumlara düşen, alafranga, züppe ve dejenere tiplere yer veren eserler: *Şık, Mürebbiye, Metres, Şıpsavdi, Tutuşmuş Gönüller, Gönül Bir Değirmendir Sevda Öğütür, Dirilen İskelet, Kaderin Cilvesi, Can Pazarı*.

2. Himayeden mahrum, zavallı, âciz kimseleri, sorunlarını ve düştükleri kötü durumları ele alan eserler: *İffet, Nimetşinas, Hakka Sığındık, Billur Kalp*.

3. Batıl şeylere inanan ve birtakım fantastik unsurların etkisinde kalan tipleri konu edinen eserler: *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Cadı, Efsuncu Baba, Muhabbet Tılsımı, Mezarından Kalkan Şehit, Şeytan İşi*.

4. Karı koca geçimsizliklerini ve bunların zeminini hazırlayan çeşitli faktörleri işleyen eserler: *Mutallaka, Tebessüm-i Elem*.

5. Kadının veya erkeğin isteğine aykırı olarak yapılan evlilikleri ve bunların olumsuz neticelerini konu alan eserler: *Muadele-i Sevda, Tesadüf, Sevda Peşinde, Son Arzu*.

6. Yaşlı erkeklerle evlendirilen genç kızların fizyolojik ve ruhsal çırpınmalarını, ev içindeki veya dışındaki kendi yaşlıları delikanlılarla gayrimeşru münasebetlerini, türlü maceralarını ve neticede tam anlamıyla ahlaki düşüşlerini sergileyen eserler: *Toraman, Cehennemlik, Dünyanın Mihveri Kadın mı, Para mı?, Namuslu Kokotlar*.

7. Toplumu temelinden sarsan sosyal meselelerin en mühimlerinden birini teşkil eden fuhşu, realist ölçüler içerisinde gözler önüne seren eserler: *Hayattan Sayfalar, Kokotlar Mektebi*.

⁴ bk. Önder Göçgün: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları no.: 722, Kültür Eserleri Dizisi no.: 63.

8. Felsefeyi hareket noktası kabul ederek dünya ve ahiretle ilgili çeşitli hadiselerle uğraşan filozof tavırlı kimseleri, onların fikir ve ruh yapılarını, anlayışlarını, davranış özelliklerini, eğilimlerini ve ideallerini ele alan eserler: *Deli Filozof, İnsanlar Önce Maymun muydu?*

9. Ruhsal bakımdan hasta tipleri ve onların toplum içerisindeki son derece olumsuz, zararlı hareketlerini, bir psikolog titizliğiyle tahlil ve tenkit eden eserler: *Ben Deli miyim?, Utanmaz Adam.*

10. İlerlemiş yaşlarına rağmen, hâlâ olgunlaşmamış ve kendilerini sadece cinsel içgüdülerine teslim etmiş tipleri, yer yer hicvederek ele alan eserler: *Evlere Şenlik, Kaynanam Nasıl Kudurdu?*

11. Tehditte para sızdırmak amacıyla kaçırılan insanları ve onlara türlü eziyetler çektiren eşkıyayı konu alan eserler: *Eşkya İninde.*

12. Baştan sona polisiye bir nitelik taşıyan, gerilimi yüksek eserler: *Kesik Baş.*

13. Ruhçuluk ve bu nedenle ruhçuluğa inanan kimselerin geçirdikleri sarsıntıları konu alan eserler: *Ölümler Yaşıyor mu?*

14. Çeşitli psikolojik zikzaklar çizerek çareyi canlarına kıymakta bulan ve neticede intihar manyasına tutulan zavallıları ve onların bu hâllerini tasvire yönelik eserler: *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*

Hüseyin Rahmi'nin romanları sürükleyicidir, okuyucuyu son noktaya kadar merak içinde tutar. Romanları ve hikâyeleri önce gazete tefrikası olarak yayımlanmış, sonradan kitap olarak basılmıştır. Eserlerinin kitap olarak basım tarihi, bazen kaleme alınış tarihinden epey sonradır hatta bazı yazıları, ölümünden sonra kitap olarak basılmıştır. 1960 sonrasında roman ve hikâyelerinin sadeleştirilmiş baskıları yapılmıştır. Hüseyin Rahmi; seçtiği konular, akıcı üslubu, kıvrak Türkçesi, mizahi yaklaşımı, gerçekçiliği dolayısıyla ilgiyle takip edilen, çok okunan ve sevilen bir yazar olmuş ve pek çok eser vermiştir.

Eserleri

Romanlar: *Ben Deli miyim?*; *Billur Kalp*; *Bir Muadele-i Sevda*; *Cadı*; *Can Pazarı*; *Cehennemlik*; *Deli Filozof*; *Dirilen İskelet*; *Dünyanın Mihveri Para mı Kadın mı?*; *Efsuncu Baba*; *Eşkîya İninde*; *Evlere Şenlik*, *Kaynanam Nasıl Kudurdu?*; *Gönül Bir Yeldeğirmenidir* *Sevda Öğütür*; *Gulyabani*; *Hakka Sığındık*; *Hayattan Sayfalar*; *İffet*; *İnsanlar Maymun muydu?*; *Kaderin Cilvesi*; *Kesik Baş*; *Kokotlar Mektebi*; *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç*; *Metres*; *Tesadüf*; *Mezarından Kalkan Şehit*; *Muhabbet Tılsımı*; *Mürebbiye*; *Namuslu Kokotlar*; *Nimetşinas*; *Ölümler Yaşıyor mu?*; *Ölüm Bir Kurtuluş mudur?*; *Sevda Peşinde*; *Şeytan İşî*; *Şık*; *Şıpsevdi*; *Son Arzu*; *Tebessüm-i Elem*; *Toraman*; *Tutuşmuş Gönüller*; *Utanmaz Adam*.

Hikâyeler: *Açlıktan Ölmemenin Çaresi*; *Ada Vapurunda*; *Aferin Hayrullah* (=Bravo Hayrullah); *Ahlak Humması*; *Allah Gönülüne Göre Versin*; *Annemin Ölümü*; *Asansör*; *Balta ile Doğuran Böyle Doğurur*; *Benim Babam Kimdir?*; *Bir Açın Ruznamesinden Birkaç Yaprak* (=Bir Açın Günlüğünden Birkaç Yaprak); *Bir Genç Kızın Âvâze-i Şikâyeti*; *Bir Hafîyenin İtirafatı*; *Bir Muamma*; *Bir Oburun Mücadele-i Nefsiyesi*; *Bir Seyahat-ı Acibe* (=İki Hödüğün Seyahati); *Bugün Ne Yiyeceğiz?*; *Büyük Ana*; *Büyük Bir İbret Dersi*; *Büyük Bir Nedamet* (=Büyük Bir Pişmanlık); *Büyük Günah*; *Çocuğumun Babası*; *Çocuklara Yasak*; *Ecir ve Sabır*; *Er Kişi Niyetine*; *Erkeğe Galebe Reçetesi*; *Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Mütahassıs* (=Eşeklerin Dilinden Anlayan Bir Uzman); *Eşkîya Oyunu*; *Eti Senin Kemiği Benim*; *Falaka*; *Fırkacı* (=Partici); *Galip ve Mağlup Vaziyeti* (=Yenme ve Yenilme Durumu); *Garip Kaldığımız Günlerde*; *Gönül Ticareti*; *Gugular*; *Hangisi Daha Zevkli?*; *Hattı İstiva* (=Kadayıfçı Yusuf); *Hayvanat Mitingi*; *Heybeliada Merkeplerinin Grevi*; *Horoza Ses Talimi* (=Horoza Ses Eğitimi); *İhtiyar Muharrir* (=Yaşlı Yazar); *İki Külhani Arasında*; *İki Loğusa*; *İmrenilecek Bir İntihar* (=İmrenilecek Bir Ölüm); *İstanbul'da Bir Frenk*; *İstanbul'un Esareti Günlerinden Bir Hatıra* (=İstanbul'un Esirliği Günlerinden Bir Anı); *Kadını Müdafaanın Cezası* (=Kadını Savunmanın Cezası); *Kadının Erkeğe Galabesi*; *Kadınlar Mebusu*; *Kadınlar Vaizi*; *Kanlı*

Eldiven; Katil Puse (=Öldüren Öpücük); Kayınpeder Kayınvalide Kendi Odalarında, Mahdum Bey Zevcesiyle Odasında (Kayınpeder-Kayınvalide; Kaynata-Kaynana); Kedi Yüzünden; Kedim Nasıl Öldü?; Kılıbık; Kıpti Düğünü; Kırço; Kiralık Vücut; Kocasını Deli Divane; Kocasını Boşayan Hürmüz Hanım; Kumru ile Büyükhaniyimin Mükamelesi; Lakırdı Beynimizde (=Söz Aramızda); Lekeleli Humma Şüphesi (=Lekeli Humma Kuşkusu); Melek Sanmıştım Şeytanı; Menekşe Kalfa'nın Müdafaaanamesi; Meyhanede Hanımlar (Meyhanede Kadınlar); Mınav... Mınav; Misafir; Mutallaka (Boşanmış Kadın); Mübareğin Kuyruğu; Müslüman Mahallesinde Bu İş Ohur mu?; Namusla Açlık Meselesi; Nasıl Dolandırıcı Oldum?; Nasıl Öldürdüler?; Nergis Hanım'la Fehmi Bey; Nurker Hanım'dan Mektup; Ölü Diri Getirir; Refia Hanım'ın Köftesi; Sahte Doktor; Samatya Tramvayında Topa Yirmi Kala; Sigarayı Nasıl Terk Ettim? (=Sigarayı Nasıl Bıraktım?); Sirkeci Lokantalarında İftar; Sokakta; Sonbahar Göçleri; Şillikle Züppe; Şehirde Bir Şekavet; Tehlike Karşısında Keçi Fil Oluyor; Tensikat-ı Beytiye (=Evde Tensikat, Ev Masraflarını Kısıtlama); Ters Konuşma; Tımarhane Şairlerin, Filozofların Mabedidir; Tosun; Tövbeler Tövbesi; Tünelde İlk Çıkış; Türkân Hanım'dan Mektup; Uçurumun Kenarında; Üç Misal; Varda İspanyol Geliyor!; Yanık Dolma; Yankesiciler (=El Elden Üstündür); Yankesiciler Kulübü; Yeni Diyojen; Zarafet ile Tekir; Zavalı Halime; Zavalı Katil; Zavalı Şair.

Kısa yazıları: *Arzın Yuvarlaklığına İnanmıyor; Bakkal Bodasakı'den Hüseyin Rahmi Bey'e Mektup; Balık Pazarı; Bir Maymunun İntiharı; Boykotajın Telakki-i Değeri; Dağların Şenliği; Döşekten Bir Sada (=Döşekten Bir Sesleniş); Gökten Köpek mi Yağıyor?; Halkın Sağlığı; Hanımların Ökçesi - Beylerin Öfkesi; Hayat ve Ölüm; Heybeli Yangını; Horoz Ailesi Sinirli Hanımın Mektubu; İğneli Fıçı; İlk Orucum; İnsan Çekiştiren Eski Vaizler; Kanatsız Uçak Yelkensis Gemi; Kanımızı Emenler; Karıncalarla Savaştayım; Pis Bir Vak'a; Taharet Meraklısı (=Temizlik Meraklısı); Üfürükçülüğüm; Yazarlar Nasıl Öler?; Yeni Bir Gazetenin Çukur Düşünceleri.*

Hüseyin Rahmi'nin hikâye antolojileri: *Kadınlar Vaizi* (1920); *Meyhanede Hanımlar* (1924); *Namusla Açlık Meselesi* (1933); Ka-

til Buse (1933); *İki Hödüğün Seyahati* (1933); *Tünelden İlk Çıkış* (1934); *Gönül Ticareti* (1939); *Melek Sanmıştım Şeytanı* (1943); *Eti Senin Kemiği Benim* (1963).

Oyunlar: *Gülbahar Hanım* (kayıp); *Hazan Bülbülü*; *Kadın Er-kekleşince*; *Tokuşan Kafalar*; *İki Damla Yaş*.

Sanat ve edebiyat konulu yazıları: *Cadı Çarpıyor*; *Şekavet-i Edebiyat*.

Derlemeler: *Müntahabat-ı Hüseyin Rahmi*, 3 cilt (1899), *Sanat ve Edebiyat* (1972), *Mektupları ve Tiyatro Eleştirileri* (1998), *Gazetecilikte İlk Yazılarım* (1999), *Gazetecilikte Son Yazılarım 1* (2001), *Gazetecilikte Son Yazılarım 2* (2002), *Gazetecilikte Son Yazılarım 3* (2004), *Gazetecilikte Son Yazılarım 4* (2006).

Çeviri romanlar: Emile Gaboriau'dan *113 Numaralı Cüzdan* (1889), *Bir Kadının İntikamı* (1891), *Batinyollu İhtiyar* (1891), Jules Arsène Arnaud Claretie'den *Paris'te Bir Tevhül* (1892), Alfred de Musset'den *Frederick ile Bernerette* (1896), Paul de Kock'tan *Biçare Bakkal* (1903).

Çeviri hikâyeler: *Arsızlık Eden Cezasını Bulur*; *Baba Kornil'in Mühim Bir Sırrı*; *Bir Sehv-i Rü'yet*; *Bir Zeki Rehnüma*; *Garip Bir Mektup*; *Hâlî Zamanı Olmayan Adam*; *Hasta Çocuk*; *İki Öksüz*; *Kedilenmek İlleti*; *Kim İki Bin Dolar Kazanmak İster?*; *Münzevi Rahip* (=Köşeye Çekilmiş Rahip); *Ne Boş Hayal İmiş*; *Rahibin Merkebi* (=Papazın Eşgeği); *Sadakat*; *Şeytanın Karısı*; *Zavallı Cambaz*.

Kaynaklar

- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında I”, *Akşam*: 1944, no.: 9151, 11 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında II”, *Akşam*: 1944, no.: 9152, 12 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Arasında III”, *Akşam*: 1944, no.: 9153, 13 Nisan 1944.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 8, s. 6-7.
- ADIVAR, Halide Edib: “Hüseyin Rahmi’nin Eserleri Karşısında”, *Yeditepe*: 1964, S 9, s. 10-11.
- ÂDİL, Fikret: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni İstanbul*: 7 Mart 1961.
- ÂDİL, Fikret: “Türk Edebiyatının Büyük Kaybı”, *Tanin*: 11 Mart 1944.
- AHMED MİDHAT: “Muhâbere-i Aleniyye”, *Tercüman-ı Hakikat*: 1888, no.: 2858, 2 Rebiü’l-âhir 1304/1888.
- AKAGÜN, Oya: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Dört Romanında Dejenere Tipler*: Erzurum 1966, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı lisans tezi.
- AKBAL, Oktay: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, no.: 100.
- AKBAL, Oktay: *Konumuz Edebiyat*: İstanbul 1974, Varlık Yayınevi, S 1817, s. 9-16.
- AKGÜN, Adnan: “Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Edebiyatçılarımızın Resmî Hâl Tercümeleri VII: Hüseyin Rahmi Bey”, *Yedi İklim*: Şubat 1993, S 35, s. 45.
- AKTAŞ, Şerif: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Büyük Türk Klâsikleri*: 1990, Ötüken Neşriyat, C 10, s. 237-243.
- AKYÜZ, Kenan: *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*: İstanbul 1995, İnkılap Kitabevi.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *Değirmen*: Nisan 1944, Y 2, S 12.

ALANGU, Tahir: “Hüseyin Rahmi”, *Ataç*: Ekim 1964, C 3, S 29-30, s. 3-7.

ALANGU, Tahir: “W. Shakespeare ile Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 11 Haziran 1964.

ALANGU, Tahir: *100 Ünlü Türk Eseri*: Milliyet Yayınları, C 2, s. 823-847.

ALÇIÇEK, Esin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hikâyeciliği*: İzmir 2010, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ALİ RAUF: “Hüseyin Rahmi Ne Bıraktı?”, *Tanin*: 18 Mart 1944.

ALPASLAN, Gonca Gökalp: *XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Et-kileri*: Ankara 2002, Kültür Bakanlığı Yayınları.

ALPTEKİN, Turan: “Ölümünün 60. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Bugüne Yansıyanlar”, *Hürriyet Gösteri*: Mart 2004, S 237, s. 26-29.

ALVER, Köksal: “Züppeliğin Sosyolojisi: Türk Romanında Züppe Tipler Örneği”, *Hece*: Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S 65-66-67, s. 252-266.

ARPAD, Burhan: “Hüseyin Rahmi’nin Romanları”, *Türk Dili*: 1966, C 20, S 213, s. 197-199.

ATAY, Falih Rıfkı: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Ulus*: 12 Mart 1944.

ATEŞ, Ömer; Yusuf ÇOTUKSÖKEN, “Popüler Edebiyat ve Hüseyin Rahmi”, *Tema Larousse Tematik Ansiklopedi*: İstanbul 1993-1994, Milliyet Yayınları, s. 86-87.

BALTACIOĞLU, İsmail Hakkı: “Hüseyin Rahmi ve İnsanoğlu”, *Yeni Adam*: 2 Ağustos 1945, no.: 553.

BANARLI, Nihat Sami: *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*: İstanbul 1948, C II, Millî Eğitim Basımevi, s. 1059-1062.

BAŞGÖZ, İlhan: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Hayatı”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.

BAYBARS, Sudi: *Hüseyin Rahmi’nin Yarattığı Tipler*: İstanbul 1948, Türkiyat Enstitüsü Kitaplığı, no.: 320.

- BEK, Kemal: “Hüseyin Rahmi ve Boş İnançlar”, *Hürriyet Gösteri*: Şubat 1997, S 195, s. 77-79.
- BEKİ, Akif: “‘Utanmaz Adam’ Nasıl Unutulur Arkadaş?”, *Hürriyet*: 24 Haziran 2017.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi Romanlarında Kadın Tipleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 5, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 539-552.
- BERKES, Mediha: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Aile ve Kadın”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 3, s. 19-32.
- BERKES, Niyazi: “Hüseyin Rahmi’nin Sosyal Görüşleri”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 1, S 3 (Mart-Nisan), s. 3-17.
- BORATAV, Pertev Naili: “Hüseyin Rahmi’nin Romancılığı”, *AÜDTCF Dergisi*: Ankara 1945, C 3, S 2, s. 205-212.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi”, *Yeni Adam*: 13 Mart 1941, no.: 324-325.
- BOZOK, Hüsamettin: “Gerçekler Uğruna Savaşan Bir Er”, *Yeditepe*: 16-31 Mart 1961, no.: 39.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Yeditepe*: 15 Mart 1951.
- BOZOK, Hüsamettin: “Hüseyin Rahmi’nin Romanlarında Köy ve Köylü”, *Yeditepe*: Ağustos 1964, S 100, s. 4-9.
- COŞKUN, Nusret Safâ: “Hüseyin Rahmi’nin Ölümü”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- ÇAMLİBEL, Faruk Nafiz: “Hüseyin Rahmi’yi Kaybettik”, *Yedigün*: 20 Mart 1944, no.: 576.
- ÇAPANOĞLU, Münir Süleyman: “Büyük Romancı Hüseyin Rahmi”, *Haber (Akşam Postası)*: 22 Mart 1944.
- ÇEVİK, Dilek: *Mürebbiyelik ve Türk Romanında Mürebbiye Tipleri*: Konya 1999, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- DİMDİK, Pelin: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın-Erkek İlişkisi*: İstanbul 2014, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı doktora tezi.

- DÖLEK, Sulhi: “Hüseyin Rahmi’de Mizah ve Toplumsal Eleştirisi”, *Güldiken*: Güz 2000, S 22.
- DUMANOĞLU, Halil: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Kovan*: Mayıs 1944, S 10.
- DURAN, Elif: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kadın*: İstanbul 2009, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Kahramanlarının ve Anlatıcı Olarak Yazarın Evlilik Hakkındaki Görüşlerinden Hareketle Türk-Osmanlı Toplumunda Evlilik Anlayışı”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2017, s. 22-47.
- EMEKSİZ, Pelin Dimdik: “Kadınlar Dünyası Ekseninde Türk-Osmanlı Toplumunda Kadının Konumu”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*: 2016, s. 24-39.
- ENGİNÜN, İnci: “Hüseyin Rahmi ve Özel Eğitim”, *Araştırmalar ve Belgeler*: İstanbul 2000, Dergâh Yayınları.
- EREN, Abdurrahman Âdil, “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tan*: 22 Kasım 1936.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar ve Halk”, *Türk Dili*: 1966, Y 15, S 177, s. 586-591.
- ERİŞENLER, Satı: “Hüseyin Rahmi’yi Okurken”, *Dost*: Ocak 1965, Yeni Dizi, C 15, S 15.
- ERİŞENLER, Satı: “Mürebbiye”, *Türk Dili*: Ekim 1966, C XVI, S 181.
- ERİŞENLER, Satı: “Nimetşinas”, *Türk Dili*: Temmuz 1965, C XV, S 166.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet: *Türk Edebiyatı Tarihi*: Bakû 1925-1926, C I, 2. hisse, Azer Neşriyat.
- ERTEM, Sadri: “Halkın San’atkarı Hüseyin Rahmi”, *Kurun*: 19 Mayıs 1937.
- ES, Hikmet Feridun: “Bizdeki Roman Kahramanları”, *Akşam*: 15 Eylül 1936.
- ES, Hikmet Feridun: “Tanımadığımız Meşhurlar: Bilmediğimiz Hüseyin Rahmi”, *Akşam*: 12, 13, 14, 16, 17 Aralık 1944.

- ESATOĞLU, Hakkı Selâhaddin: “Hüseyin Rahmi ve Gerçekçi Edebiyat”, *Edebiyat Postası*: 15 Haziran 1950, Y 1.
- ESEN, Nüket: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın İki Romanında Anlatım Teknikleri”, *Kuram Kitap*: 11 Mayıs 1996, s. 51-62.
- ESEN, Nüket: *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*: İstanbul 1990, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- FAHRİ, B., “Edebiyat Bahisleri: Hüseyin Rahmi”, *Milliyet*: 21 Haziran 1932.
- FELEK, Burhan: “Kalem Âleminin Kaybettiği Büyük Kıymet: Üstat Hüseyin Rahmi”, *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.
- FETHİ NACİ: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.
- FIRÇA: “Üstad Hüseyin Rahmi”, *Karikatür*: 29 Şubat 1936.
- GARİPER, Cafer: “Yenileşmenin Başlangıcı ve Öncüleri”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*: Ankara 2005, ed.: Ramazan KORKMAZ, Grafiker Yayıncılık, s. 41-79.
- GERÇEK, Selim Nüzhet: “Hüseyin Rahmi ve Eserleri”, *İstanbul*: 1 Nisan 1944, S 9.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Edebi Portreler - Hüseyin Rahmi”, *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, S 10, , s. 5.
- GEZGİN, Hakkı Süha: “Hüseyin Rahmi de Gitti”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- GÖÇGÜN, Önder: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuklar”, *Türk Dili*: 1985, S 400, s. 228-235.
- GÖÇGÜN, Önder: “Ölümünün Otuzuncu Yıldönümünde Hüseyin Rahmi”, *Hisar*: Mart 1974, C 14, S 123, s. 6-7.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri, Eserlerinden Seçmeler, Hikâyeleri, Tiyatroları, Tenkidleri, Mektupları, Makaleleri, Röportajları, Hakkında Yazılanlar, Bibliyografya*: Ankara 1990, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1987, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

GÖÇGÜN, Önder: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarında Şahıslar Kadrosu*: Ankara 1993, Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÖKMAN, Muzaffer: *Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya*: İstanbul 1966, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

GÖVSA, İbrahim Alâaddin: "Hüseyin Rahmi", *Meşhur Adamlar Ansiklopedisi*: 1943, s. 753-754.

GÜLER, Cemal Nâdir: "Türk Mizah San'atı Bir Ustasını Kaybetti", *Amcabey*: 18 Mart 1944, C 3, S 68.

GÜNGÖR, Selâhaddin: "Hüseyin Rahmi'nin Yarım Asırlık Dostu Kitabçı Hilmi Anlatıyor", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre Hayat", *Yücel*: Temmuz 1944, C XVII, Y 10, S 99.

GÜNYOL, Vedat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'a Göre San'atkarın Cemiyetindeki Yeri ve Rolü", *Yücel*: Şubat 1941, C 12, S 72.

GÜRPINAR, Hüseyin Rahmi: *Gazetecilikte Son Yazılarım 2*: İstanbul 2002, Özgür Yayınları.

GÜVEMLİ, Zâhir: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Vakit*: 12 Mart 1944.

GÜZELCE, İlgaç: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Kadın Tipleri ve Kadın Eğitimi Unsuru*: İzmir 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

HARMANCI, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*: Konya 2010, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.

HAYRİ, Alp: "Üstadın Ölümünden Evvelki Günlere ve Ölümü Gününe Ait Hâtıralar", *Cumhuriyet*: 10 Mart 1944.

HIZARCI, Suat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*: İstanbul 1964, Varlık Yayınları.

HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Bey", *Kim*: 20 Ağustos 1964, no.: 318.

HIZARCI, Suat: "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerini Oyunlaştırma Yarışması", *Dost*: Mayıs 1965, Yeni Dizi, C 16, S 7.

- HIZARCI, Suat: “Hüseyin Rahmi’den Seçmeler”, *Sosyal Adalet*: Ağustos 1964, no.: 19.
- İLDEŞ, Özgür: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919’a Kadar Olan Romanlarında Yapı, Tema, Anlatım (1889-1919)*: Ankara 2009, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- İLERİ, Selim: “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286, s. 2-32; 2. baskı: Eylül 2008.
- İMSET, Hulûsi İsmet: “Hüseyin Rahmi”, *Son Posta*: 10 Mart 1944.
- İNCİ, Handan: “Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Argo”, *Türk Kültüründe Argo*: Hollanda 2002, ed.: Emine GÜRSOY-NASKALİ, Gülten SAĞOL, Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayınları, s. 213-222; 2. baskı: İstanbul 2016, KaKitap.
- İNCİ, Handan, “Türk Edebiyatı’nın Kedili Öyküleri”, *Kitap-lık*: Temmuz-Ağustos 2006, S 96.
- İNCİ, Handan: “Türk Romanının İlk Yüz Yılında Anlatım Tekniği ve Kurgu”, *Kitap-lık*: Ekim 2005, S 87.
- İNSEL, Avni: “Hüseyin Rahmi’ye Dâir”, *Servet-i Fünûn*: Ekim 1944, Y 53, C 94, S 24-25.
- KABAKLI, Ahmet: “Hüseyin Rahmi ve Halide Edip”, *Tercüman*: 15 Mart 1964.
- KABAKLI, Ahmet: *Türk Edebiyatı*: 1974, Türk Edebiyatı Yayınları, C III, 3. baskı, s. 312-324.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Aslı Tipler”, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: İstanbul 1976, Dergâh Yayınları, s. 458-475.
- KAPLAN, Mehmet: “Hüseyin Rahmi’nin Üslûbu ve Hayat Görüşü”, *Edebiyatımızın İçinden*: 2004, Dergâh Yayınları, s. 90-96.
- KAPLAN, Mehmet: *Edebiyatımızın İçinden*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Hikâye Tahlilleri*: 1997, 6. baskı, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1976, Dergâh Yayınları.

- KAPLAN, Mehmet: *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*: 1976, Dergâh Yayınları.
- KAPLAN, Mehmet: İnci Enginün ve Birol Emil, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*: 1995, Dergâh Yayınları, 3. baskı.
- KAPLAN, Mehmet; İnci ENGİNÜN; Birol EMİL, *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi II 1865-1876*: 1993, Marmara Üniversitesi Yayınları, 2. baskı.
- KARAALİOĞLU, Seyit Kemal: *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3: Cumhuriyet Edebiyatı*: 1985, İnkılap Kitabevi Yayınları, s. 95-156.
- KARATAY, Namdar Rahmi: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yaşayan Tarafı”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- KARAY, Refik Halid: “Dünki İstanbul Hayatının En Büyük Tarihçisi: Hüseyin Rahmi”, *Tan*: 9 Nisan 1944.
- KAYGANA, Mehmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın 1919-1944 Yılları Arasında Yazdığı Romanlarında Yapı Tema ve Anlatım*: Ankara 2008, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- KERMAN, Zeynep: “Hüseyin Rahmi ve Halid Ziya’da Mürebbiye Meselesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: 1986, C 24-35, s. 299-304.
- KERMAN, Zeynep: “Şık Romanı”, *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi II, Prof. Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı*: İzmir 1983, s. 58-73.
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- [KORKMAZ] Zeynep DENGİ, “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Fikir Cephesi”, *Ülkü*: 16 Mart 1944, Yeni Seri 60.
- KOŞAR, Emel: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Batıl İnançlar*: 2008, Piya-Art Yayıncılık.
- KUTLU, Şemsettin: *Başlangıçtan Günümüze Kadar Türk Romanları*: 1970, Türkiye Yayınevi.
- KUTLU, Şemsettin: *Servet-i Fünun Edebiyatı*: 1988, Toker Yayınları.
- Kıyruklu Yıldız Altında Bir Ev*: 2000, Adalar Vakfı Yayınları.
- LEKESİZ, Ömer: *Yeni Türk Edebiyatı’nda Öykü*: 1997, Kaknüs Yayınları.

- LEVEND, Âgâh Sırrı: “Ölümünün 25. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Haziran 1969, C 20, S 213.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1964, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- LEVEND, Âgâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*: 1973, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 54-55.
- MECDÎ, Tefrik: *Cadı Mes'alesine Dâir — Recm*: Dersaadet 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.
- MİYASOĞLU, Mustafa: *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*: 1998, Ötüken Neşriyat, s. 112-117.
- MORAN, Berna: “Alafranga Züppeden Alafranga Haine”, *Birikim*: Mayıs 1977, C 5, S 27, s. 7-17.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’da Sosyalizm ve Haydutluk”, *Birikim*: Haziran 1975, C 1, S 4, s. 5-9.
- MORAN, Berna: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yüksek Felsefesi, Şıpsevdi”, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*: 1991, C I, s. 87-116.
- MORAN, Berna: “Türk Romanında Fantastiğin Serüveni”, *Hürriyet Gösteri*: Mayıs 1992, S 138, s. 7-12.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 1997, İletişim Yayınları, 6. baskı.
- MORAN, Berna: *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I*: 2007, İletişim Yayınları.
- MORKAYA, Burhan Cahit: “Hüseyin Rahmi Türk Romancılığında Mekteb Kurmuş Bir Üstaddı”, *Son Posta*: 11 Mart 1944.
- MUTLUAY, Rauf: “Konuları ve Kişileriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Papirüs*: 1969, S 33.
- MUTLUAY, Rauf: “Öyküleriyle Hüseyin Rahmi”, *Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Temmuz 1975, S 286; 2. baskı: Eylül 2008.
- MUTLUAY, Rauf: *Bende Yaşayanlar*: 1977, İş Bankası Yayınları.
- NACÎ, Fethi: *40 Yılda 40 Roman*: 1994, Oğlak Yayınları, s. 14-20.

NACİ, Fethi: *Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*: 1981, Gerçek Yayınları.

NACİ, Fikret: “Celal Nuri Beyefendi’ye”, *Edebiyat-ı Umûmiye*: 5 Teşrin-i Evvel 1335 (1919), Mecmua no.: 85.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey ve Roman”, *Yeni Fikir*: 15 Eylül 1926, no.: 16.

NACİ, Fikret: “Hüseyin Rahmi Bey’in Âsârı”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NACİ, Fikret: “Tutuşmuş Gönüller”, *Yeni Fikir*: 15 Kânun-ı Evvel 1926, no.: 18.

NİHAT, Mustafa: *Türkçe’de Roman, Hakkında Bir Deneme*: 1936, Remzi Kitabevi.

NÜZHET, Sadri: *(Cadı) Münasebetiyle (Feth-i Meyyit’e) İsyan*: 1329, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı.

OKAY, Orhan: *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*: 2005, Dergâh Yayınları.

OKSAL, Sedat: “Roman San’atı ve Hüseyin Rahmi”, *Tanin*: 10 Nisan 1944.

OKTAY, Ahmet: *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*: Ankara 1993, s. 755-776.

OSMAN NİHAD: “Hüseyin Rahmi’nin Arkasından”, *Ankara Postası*: 27 Mart 1944.

OSMAN SABAHADDİN: “Günü Geçen Bir Dâvâ”, *Yarım Ay*: 15 Mart 1943, no.: 169.

OZANSOY, Halid Fahri: “Hüseyin Rahmi’yi Düşünürken”, *Son Posta*: 18 Mart 1944.

OZANSOY, Halid Fahri: “Ölümünün 25. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tercüman*: 13 Mart 1969, no.: 2659.

OZANSOY, Halit Fahri: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’a Ait Enteresan Hatıralarım”, *Tercüman*: 20 Mayıs 1964.

ÖNERTOY, Olcay: “Doğumunun 100. Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romancılığı”, *Türk Dili*: Ağustos 1964, no.: 155, s. 842-847.

- ÖNERTOY, Olcay: “Oyun Yazarı Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türkoloji Dergisi*: 1977, C 7, S 1, s. 55-71.
- ÖRİK, Nahid Sırrı: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Ulus*: 25 Mart 1944.
- ÖZBALCI, Mustafa: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Bazı Romanlarında Ferdi ve Sosyal Tenkit”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*: Samsun 1991, S 6.
- ÖZCAN, Celâl: “Ölümünün 32. Yılında Hüseyin Rahmi”, *Varlık*: 1977, Y 43, S 833, s.13.
- ÖZERDİM, Sâmî Nabi: “Doğumunun Yüzüncü Yılında Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Türk Dili*: Ekim 1964, no.: 157.
- ÖZMEN, Kemal: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Fransız Kişiler”, *FDE Yazın ve Dilbilim Dergisi*: Ankara 1979, no.: 3, s. 150-166.
- ÖZÖN, Mustafa Nihad: “Hüseyin Rahmi Bibliyografyası”, *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar*, Hilmi Kitabevi, 1945.
- ÖZÖN, Mustafa Nihat: *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1941, Maarif Matbaası.
- ÖZTÜRK, Halil Nimetullah: “Hüseyin Rahmi Mütefekkir”, *Vakit*: 10 Mart 1944.
- ÖZYALÇINER, Adnan: “Çağdaş Bir Yazar: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Güldiken*: 2000, Güz, S 22, s. 10.
- PARLA, Jale: *Babalar ve Oğullar - Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri*: 1993, İletişim Yayınları, 2. baskı.
- POLAT, Nazım H.: “Hüseyin Rahmi’nin ‘Cadı’ Romanı Hakkında Münakaşalar”, *Türk Dünyası Araştırmaları*: Aralık 1982.
- SAFA, Peyami: “Türk Romanının Büyük Kaybı: Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Tasvir-i Efkâr*: 11 Mart 1944.

- SAĞLAM, Nuri: “Ben Deli miyim? Romanında Ahlakla Aykırı Neşriyat Yaptığı Gerekçesiyle Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Yargılanması”, *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*: İstanbul 2005, no.: XXXII, s. 1-20.
- [SAYMAN], Mecdi Sadrettin: “Büyük Romancımız Hüseyin Rahmi Bey’de İki Saat”, *Yeni Kitap*: Temmuz 1928, S 3.
- SERASLAN, Halim: *Cariyelik ve Türk Romanında Bazı Cariye Tipleri*: Konya 2000, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- SERVER, İskit: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Aylık Ansiklopedi*: 1943, S 49, C V, s. 1408-1410.
- SEVENGİL, Ahmet Refik: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri Hakkında Mütalaalar*: 1945, Hilmi Kitabevi.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey - Hayatı ve Eserleri”, *Dârülbîedâyi Mecmuası*: 1932, no.: 35.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: “Hüseyin Rahmi Bey ve Kahramanları”, *Yedigün*: 23 Mayıs 1934, no.: 63.
- SEVENGİL, Refik Ahmet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*: 1944, Hilmi Kitabevi.
- SEVİNÇLİ, Efdal: *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Yaşamı, Sanatçı Kişiliği*: 1990, Arba Yayınları.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Edebî Yeniliğimiz II*: 1932, Maarif Vekâleti Devlet Matbaası.
- [SEVÜK], İsmail Habip: *Tanzîmattan Beri I, Edebiyat Tarihi*: 1944, Remzi Kitabevi, s. 226-232.
- SEYDA, Mehmet: “Doğumunun 11. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *Forum*: Ankara 1964, S 15, s. 16-17.
- SINAR, Alev: “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler”, *Türkiye Günlüğü*: 2000, S 63, s. 88-100.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: Ankara 1974, 3. baskı, Varlık Yayınları.

- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman 1859-1959 II (Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922))*: Ankara 1978, Varlık Yayınları.
- [SOLOK] Kudret, Cevdet: *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman I (Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar 1859-1910)*: 1977, Varlık Yayınevi.
- SU, Hüseyin: *Öykümüzün Hikâyesi*: Ankara 2000, Hece Yayınları.
- SUPHİ RIZA: "Hüseyin Rahmi", *Bilgi Âlemi*: 1 Kânun-ı Evvel 1931.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi'ye Jübile", *Kurun*: 13 Mayıs 1937.
- SÜHA, Hakkı: "Hüseyin Rahmi", *Yeni Mecmua*: 7 Temmuz 1939, no.: 10.
- SÜNER, Necip: "Hüseyin Rahmi İçin", *Yeni Adam*: 4 Mayıs 1944, no.: 488.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarındaki Folklor Unsurları*: Erzurum 1995, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora tezi.
- ŞEN, Semra: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şık, Tesadüf, Şıpsевdi, Metres Adlı Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları*: Erzurum 1987, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TALU, Ercüment Ekrem: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni Sabah*: 10 Mart 1944.
- TANER, Haldun: "Ölümünün 7. Yıldönümünde Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yeni İstanbul*: 11 Mart 1951.
- TANJU, Sadun: "Hüseyin Rahmi Bey ve Biz", *Ulus*: 17 Ağustos 1964.
- TANJU, Sadun: "Kızgınlığı Müthişti", *Ulus*: 20 Ağustos 1964.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Romana ve Romancıya Dâir Notlar", *Ulus*: 1 Nisan 1944, no.: 8140.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: "Türk Edebiyatında Cereyanlar", *Yeni Türkiye*: 1959, Nebioğlu Basımevi, s. 343-374.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *Edebiyat Üzerine Makaleler*: 1995, haz.: Zeynep KERMAN, 7. baskı, Dergâh Yayınları.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi: *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*: 1942, Bürhaneddin Matbaası.
- TANRIKULU, Abdullah: *Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1974, Toker Yayınları.

- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Gürpınar, Hüseyin Rahmi”, *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1970, C 18, s. 223-228.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi’nin Halkçılığı”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*: 1 Ekim 1972, C 1, S 4, s. 36-46.
- TANSEL, Fevziye Abdullah: *Gürpınar, Hüseyin Rahmi*: Ankara 1970, Edebiyat Yayınevi.
- TANSEL, Feyziye Abdullah: “Hüseyin Rahmi Gürpınar”, *İslâm Ansiklopedisi*: 1997, Millî Eğitim Bakanlığı, C 5/1, s. 655-663.
- TANYOL, Cahit: “Hüseyin Rahmi’nin Kahramanları”, *Değirmen*: Nisan 1944, S 12, s. 153-154.
- TATARLI, İbrahim; Rıza MOLLOF: *Hüseyin Rahmi’den Fakir Baykurt’a Marksist Açıdan Türk Romanı*: 1969, Habora Kitabevi.
- [TEPEDELENLİOĞLU], Nizameddin Nazif: “Hüseyin Rahmi”, *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.
- THEODOR, Menzel: “Hüseyin Rahmi”, *The Encyclopaedia of Islam*: 1927, C 2, S 367.
- TİLKİ, Bahriye: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Çocuk*: İstanbul 1990, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.
- TİMUR, Taner: *Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik*: 1991, Afa Yayınları, s. 46-49.
- TOKER, Şevket: “Şıpsevdi Romanı”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*: İzmir 1983, S 2, s. 148-172.
- TOKER, Şevket: *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Alafranga Tipler*: İzmir 1990, Ege Üniversitesi Basımevi.
- TOPLU İĞNE [Hamdullah Suphi TANRIÖVER]: “Vur Abalıya”, *Davul*: 1 Nisan 1325 (1909), no.: 20.
- Türk Dili - Roman Özel Sayısı*: Ankara 1964, S 154, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dili - Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*: Ankara 1975, S 286, Türk Dil Kurumu Yayınları; 2. baskı: 2008.

- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Tan*: 21 Mayıs 1943.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kalemin Matemi", *Tan*: 10 Mart 1944.
- ULUNAY, Ref'i Cevad: "Kaybettiğimiz Büyük Romancı Hüseyin Rahmi'nin Şahsiyeti ve Eserleri", *Tan*: 12 Mart 1944.
- VÂ-NÛ: "Hüseyin Rahmi", *Akşam*: 10 Mart 1944.
- YALÇIN, Alemdar: *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Devri Türk Romanı*: Ankara 2002, Akçağ Yayınları.
- YARDIMCI, İlhami: "Hüseyin Rahmi'nin Hususiyetleri: Hemşiresinin Kızı Safder Hanım Anlatıyor", *Çınaraltı*: 18 Mart 1944, no.: 130.
- YARDIMCI, İlhamî: "Rahmetli Büyük Üstad Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Çınaraltı*: Eylül 1944, no.: 130.
- YAVUZ, Hilmi: *Roman Kavramı ve Türk Romanı*: 1977, Bilgi Yayınevi.
- YAZAR, Mehmet Behçet: "Hüseyin Rahmi Gürpınar", *Yedigün*: 4 Ağustos 1941, no.: 439.
- YAZGIÇ, Dr. Kâmil: "Hüseyin Rahmi", *Vakit*: 13 Mart 1944.
- YESARİ, Mamut: "Büyük Kaybımız", *İleri*: 18 Mart 1944.
- YEŞİLYURT, Evrim: *Hüseyin Rahmi Gürpınar Hayatı ve Eserleri*: Ankara 2002, Yeryüzü Yayınevi.
- YILMAZ, Durali: "Cadı", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*: 1977, Dergâh Yayınları, C 2, s. 2-3.
- YILMAZ, Durali: *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*: Ankara 1997, Akçağ Yayınları.
- YILMAZ, Durali: *Romanımız ve İnsanımız*: 1976, Nakışlar Yayınevi.
- YÜCEBAŞ, Hilmi: *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi Gürpınar*: 1964, İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- YÜCEL, Hasan Âli: *Edebiyat Tarihimizden I*: Ankara 1957, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- YÜZÜNCÜ, Esat Feyzi: "Hüseyin Rahmi", *Son Telgraf*: 11 Mart 1944.

ZEKÂ, Semih: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*: 2004, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

ZÜMRÜTKAL, Şerif Şenol: *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*: İstanbul 2012, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans tezi.

Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali

Giriş

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Ölüler Yaşıyorlar mı?* adlı felsefi ve fantastik romanı ilk olarak 1932 yılında *Milliyet* gazetesinde tefrika edilmiştir. Roman, *Milliyet* gazetesinin 12 Haziran 1932 tarihinde yayımlanan 2275. sayısı ile başlayıp 27 Eylül 1932 tarihinde yayınlanan 2382. sayısı ile son bulur. Roman, yazarın yaşadığı dönemde kitap olarak basılmamış, tefrikada kalmıştır. *Ölüler Yaşıyorlar mı?* romanının kitap olarak ilk baskısı 1973 yılında Atlas Kitabevinden çıkmıştır. Fakat bu baskı, Hüsametdin Bozok tarafından sadeleştirilerek yayımlanmıştır. Kitabın ikinci baskısı 1983 yılında yine Atlas Kitabevinden çıkmıştır. Kitabın üçüncü ve son baskısı Mustafa Çevikdoğan tarafından hazırlanmış ve Şubat 2012 yılında Everest Yayınlarından çıkmıştır. Bu baskının en önemli özelliği, eserin orijinal diline sadık kalınarak yapılan ilk baskı olmasıdır.

Elinizdeki metin, romanın 1932 yılında *Milliyet* gazetesinde yapılan tefrikasına dayanmaktadır. Roman, Atlas Kitabevi ve Everest Yayınlarından çıkan birinci, ikinci ve üçüncü baskılarla da karşılaştırılmıştır. Romanın yayına hazırlarken eserin özgün diline bağlı kalınmış ve hiçbir müdahalede bulunulmamıştır. Yazım birliğini sağlamak ve okumayı kolaylaştırmak için Türk Dil Kurumunun 2012 yılında yayınlanan *Yazım Kılavuzu* esas alınmıştır. Bununla birlikte o dönemin Türkçesinde olup günümüzde *Yazım Kılavuzu*'nda olmayan kelime ve terkipler ise aslına uygun olarak okunmuştur. Yazar, Fransızca kelimeleri bazen Fransızcada olduğu gibi bazen ise Türkçede telaffuz edildiği gibi yazmıştır. Bu konuda

yazarın özgün kullanımı korunmuştur. Gerek Fransızca kelimelerin anlamı gerekse uygun görülen yerlerde açıklayıcı dipnotlar verilmiştir.

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Ölüler Yaşıyorlar mı?* adlı bu romanı, yazarın ustalık dönemi eserlerindendir. Yazar; ruh, peri, cin gibi metafizik öğelerin olup olmadığını sorgulamaktadır. Eserde o günün İstanbul'unu her yönüyle yansıtan karakterlere yer verilmiştir. Gülünç ve komik unsurlar ustalıkla eserin içine yerleştirilmiştir..

Şenol Korkmaz

ÖLENLER YAŞIYORLAR MI?¹

Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Ölüler Yaşıyorlar mı?* adlı romanı ilk olarak 12 Haziran 1932 tarihinde Milliyet gazetesinde tefrika² edilmeye başlanmıştır. 11 Haziran 1932 tarihli Milliyet gazetesinde romanla ilgili olarak aşağıdaki röportaj yer almaktadır. Büyük romancımız niçin böyle bir mevzu seçtiğini anlatıyor.

Hüseyin Rahmi Bey'in gazetemiz için yazdığı “Ölenler Yaşıyorlar mı?” ismindeki felsefi ve fantastik romanının yarından itibaren tefrikasına başlıyoruz. Kıymetli romancımız, bu defa niçin böyle bir mevzu intihap ettiğini ve bu yeni romanda aziz karilerimizi³ neler bulabileceklerini iki sütunda izah ediyor. Sözü muhterem üstada bırakıyoruz:

“Bazılarına göre evet, diğerlerine nazaran hayır. Siz tasdikçi veya münkirler sınıfından mısınız? Kimseye içtihadından dolayı tân

¹ * 11 Haziran 1932 tarihli *Milliyet* gazetesinde hem başlık hem de haberde romanın adı yanlışlıkla *Ölenler Yaşıyorlar mı?* şeklinde verilmiştir. 12 Haziran 1932'de yayınlanmaya başlayan tefrikanın ilk sayısında ise romanın adı doğru olarak *Ölüler Yaşıyorlar mı?* şeklinde verilmiştir. Bu roman, kitap hâlinde ilk olarak Atlas Yayınlarından 1973 yılında çıkmıştır. Bu baskıda da romanın adı *Ölüler Yaşıyor mu?* şeklindedir.

² tefrika: gazete veya dergilerde çıkan, birbirini tamamlayan yazılardan oluşan dizi

³ kari: okuyucu

edilemez⁴. Medhul⁵, mezmum⁶ olan herkesin his, fikir hürriyetine müdahaledir.

Evvela, biraz bizdeki romanlardan bahsedeceğim.

Sırf aşk, kıskançlık, hıyanet, cinayet mekiki altında dokunan romanlar bu yeknesaklık içinde sanat ve tenevvü⁷ arayanlara sıkıntı vermeğe başladı.

Cazbant⁸, fokstrot⁹, şampanya ile sinirleri kamçılanmış çiftler bu vahşi musikanın ısıtılmalı figürlerine ayak uydurarak avuç avuca, göğüs göğüse sallanırlarken taşkın bir cüretin ağızdan kulağa bir alev gibi akıttığı:

– Seviyorum...

Fısıltısı, artık bu o kadar bayatladı ki maceradan bar ile cazbant tarh edilirse¹⁰ belki Âdem babamız da Havva anamıza derdini böyle yanımtır.

Mütemadiyen romanlarda tazelandirilen bu tavşanmış idylle¹¹ kahramanları da ekseriya sevdaya kanıksamış, kalpleri nasırlı kimselerdir. Artık sevişmeler tatil diye haykırmak istemiyorum. Bunun ne yazıda ne fülde önüne geçilemeyeceğini biliyorum. Birbirine elektriklenmiş iki gönülün arasına yasak koymak kimin ne haddine!

Hiçbir moral tenkidine, tehdidine aldırmayan bu günahkârları biraz da kendi havalara bırakalım... Enine boyuna sevişsinler. Bu edebî motifin didiklene didiklene artık iler tutar yeri kalmadı.

Şeyda Bey'e Feride Hanım'ı sevdirep de bedbaht kocanın eline ya bir tabanca veyahut yüreğine tükenmez bir tahammül vermek... Macerada birkaç aktöre daha rol aldirtarak bir entrika çevirerek.

⁴ tân edilmek: ayıplanmak, yerilmek, kötülenmek

⁵ medhul: ayıplanacak bir kusur işlemiş

⁶ mezmum: kötü

⁷ tenevvü: çeşitlilik

⁸ cazbant: caz müziği çalan orkestra

⁹ fokstrot: dört tempolu bir dans

¹⁰ tarh edilmek: çıkarılmak

¹¹ idylle (Fr.): idil, konusunu kır ya da çoban yaşamından alan kısa sevi şiiri

Bu türlü zevçlerden bilmem hangisini beğenirsiniz? Hıyaneti sineye çeken mi? Namusunu kanla temizleyeni mi?

Kadının oynaklığına karşı erkeğin bu iki hareketi de aciz, gülünç değil mi? Fakat bu hazin dénouement'nun¹² bir üçüncü şekli yoktur. İkisinden herhangi de olsa bu komik faciaya artık ağlayan, gülen kalmadı.

Bu vadide yorulan moralist¹³ romancıların emekleri boşa gitti. Aynı maceralar eksilmedi, arttı. Bu öyle eskimez satranç oyunu ki bir şetranç¹⁴ oyunu ki şahıslar yine hep o ebedî aktörler. Yalnız dekorlar, kıyafetler değişti fakat nağmeler hâlâ Âşık Garib'in sazından farksız. Hayatın aşk üzerine kurulmuş tabiatları değişir mi hiç?

Muhitimizde romanı saplanıp kaldığı bu balçıktan kurtaramaz mıyız? Hikâyede aşk olsun fakat bütün bina bu temel taşı üzerine yükletilmesin. Ortada fennî, bedii meraka şayan çok meseleler var.

Ben bunlardan birini ele almak istedim. Mesela ruh muamma-sını¹⁵.

Bu çok müphem şey yalnız ismen mi mevcuttur? Vücut kafesle-rimizin içinde böyle semavi bir ebediyet kuşu taşıyor muyuz?

Tasdikçilerce mümkünlerin münakaşaları şiddetlidir. Her iki ta-raf da karanlığa kubur sıkıyorlar¹⁶ gibidir. Her iki taraf da akılların ihatasına¹⁷ girmeyen bu muammadan henüz bir kıymık koparama-mışlardır.

Bu lugaz¹⁸ üzerine bir bina çıkmak için iskele kuracak yer yok. Her taraf dipsiz uçurum. Mesele hiçbir ufuk seçilmeyen ezeliyetle ebediyet arasında Halik'a, hilkate, hayata, ölüme dayanıyor.

¹² dénouement (Fr.): son, sonuç, akıbet

¹³ moralist (< Fr. moraliste): ahlakçı

¹⁴ şetranç: satranç

¹⁵ muamma: anlaşılmayan, bilinmeyen şey; bilmece

¹⁶ kubur: bir çeşit tabanca, dolma tabanca

¹⁷ ihata: kavrayış, anlayış

¹⁸ lugaz: bilmece

Bu muazzam bilmecelerin hallerine¹⁹ girişecek çapta bir ilim adamı olmadığını itirafa lüzum görmüyorum. Bu baş döndürücü müşküllerin düğümlerini çözmüş olmak gururuyla övünenleri de gülünç buluyorum.

Bizim için meselenin en ehemmiyet alan tarafları şunlardır: Doğum, hayat, ölüm. İnsanlar bu dünyada kapadıkları gözlerini başka bir âleme açarak ölümün ebedî hiçliğinden kaçmak istiyorlar. Buna da ancak layemut²⁰ bir ruh akidesine revaç²¹ vermekle imkân buluyorlar. İlmî bir ekalliyet²² ise onların bu safderunca²³ oyalanış-larına bakıp gülüyorlar.

Şimdi müspet²⁴, menfi²⁵ bu iki zıt iddiadan hangisine inanacağız? Cesedin gözlerimizin önünde toprak olduğu hakikatini görüyoruz. Lakin bu kadavradan ayrılarak göklere çıktığı rivayet edilen ruhu görmek değil ona bir şekil tasavvurunu bile imkânsız buluyoruz.

Romanda bu iki tarafın münakaşalarını karilerin huzuruna çıkaracağım. Tezimiz budur.

Çok garip vakalara tesadüf edeceğiz. Mezar kaçkınlarının tek-rar hayat dünyasında gezindiklerini göreceğiz. Dirilerin işlerine karıştıklarını kendi dillerinden işiteceğiz.

Ruhun mahum gayrimaddiyeti²⁶ hakikatine rağmen ölüm-den evvelki ceset kafesine tekrar girdiği iddiasına inanmak müspet kül-türlerle beslenmiş kafaların harcı değildir. Fakat beri yanda tasdik-çiler davalarına taraftar o kadar muteber²⁷ şahitler, o kadar kuvvet-li ispatlar çıkarıyorlar ki...

¹⁹ hal: çözmeye

²⁰ layemut: ölümsüz

²¹ revaç: kıymet, değer

²² ekalliyet: azınlık

²³ safderun: saf, kolayca aldatılan

²⁴ müspet: olumlu

²⁵ menfi: olumsuz

²⁶ gayrimaddiyet: maddi olmayan, cismani olmayan

²⁷ muteber: saygın, itibarlı, sözü geçen

Maurice Maeterlinck'in La Mort adlı eserinden aşağıdaki ibareyi aynen naklediyorum:

"Il suffira de rappeler que de nombreuses apparition de defunts ont été constatées et étudiées par des savants comme Sir W. Crookes, R. Wallace, R. Dale-Owen; Aksakof, Paul Gibier, ilh..."

Bu zatlar rastgele şehadete çağırılmış kimseler değil, dünyanın en benam²⁸ âlimleridir.

Mademki ölülerin görünmeleri bu meşhurlarca tettebbu²⁹ edilerek sübut³⁰ derecesine varmıştır, bu rivayetlere inanmamakta musirr³¹ bulunsak bile mesele hakkında neler söylendiğini bilmek epey meraklı bir tetkik olur.

Felsefe sözünden ürküntü duyanlar için de, eğlenceli, meraklı satırlar vardır. Acı ilaçla tatlı şurubu birbirine karıştırdım. Bu şifalı şerbeti yüz buruşturmadan nûş³² edebilirler.

Bu çok meraklı bahsi önünüze sereceğim. Aklınız ne taraf yatarsa ona inanırsınız. Ben de her kafanın varışına göre bir iş görmüş olurum."

Heybeliada, 10.02.1932

Hüseyin Rahmi

Mevzua dair leh ve aleyhteki içtihatları³³ toplamak için müra-caat ettiğim membalar³⁴:

<i>Camille Flammarion:</i>	<i>La fin du monde</i>
<i>"</i>	<i>Dieu dans la nature</i>
<i>"</i>	<i>Les terres du ciel</i>
<i>"</i>	<i>La pluralite des mondes habités</i>

²⁸ benam: güzel, iyi, nadide

²⁹ tettebbu: inceleme, araştırma

³⁰ sübut: gerçekleşme

³¹ musirr: ısrar eden, direnen

³² nûş: içme

³³ içtihat: görüş

³⁴ memba: kaynak

”	<i>La mort et son mystère (trois volume)</i>
”	<i>1. Avant la mort</i>
“	<i>2. Autour de la mort</i>
“	<i>3. Apres la mort</i>
”	<i>Les maisons hantées</i>
”	<i>L'inconnu</i>
”	<i>Les forces naturelles inconnues</i>
<i>Maurice Maeterlinck:</i>	<i>La mort</i>
”	<i>La vie de l'espace</i>
<i>Charles Richet:</i>	<i>Notre sixième sens</i>
<i>A. - F. Dina:</i>	<i>La mort et ses hypothèses</i>
<i>Jules Sageret:</i>	<i>Le hasard et la destinée</i>
<i>Pierre - Emile:</i>	<i>La prediction de l'avenir</i>
<i>Perjoz:</i>	<i>Vers l'inconnu et l'invisible</i>
<i>Paul C. Jagot:</i>	<i>Sciense occulte</i>
<i>Augustin Jakubisiak:</i>	<i>Essai sur les limites de l'espace et du temps</i>

BAŞLAMA

Bu dünyada iki mühim hadisenin oynucağıyız: Doğum, ölüm... Nereden geldiğini bilmediğimiz bu pençelerden biri bizi bir tokatla hayata itiyor... Öteki, kendi yavrusu yumakla oynar gibi tundan tuna³⁵ koşturduktan sonra çukura yuvarlıyor...

Hayretler içinde etrafımıza bakıyoruz... Nerede idik? Nereye çıktık? Ve nereye döneceğiz? Yüz yıl yaşayanlar bu muammaların uçlarını bir araya getiremiyorlar... Bu muazzam suallerin karşısında aksakal da kundak kadar cahil... Gerimizde ve önümüzde geçilmez iki sınır var: ezeliyet³⁶, ebediyet...³⁷ Bu hudutta ilim, fikir duruyor... Dimağ³⁸ topaç gibi dönerek bulamadığı, tanıyamadığı bir mevhum³⁹ kuvvetin azameti önünde haşyet⁴⁰ titremeleriyle secdeye yatıyor...

Bu geliş gidiş nedir? Hiçliğin derinliğinde tertemiz iken niçin bu dünyadan günahkâr olarak dönüyoruz?

Bizi bu yarış meydanına çıkarana hayat ve ölümümüzle ne hizmet görmüş oluyoruz? Kimi eğlendirmek için bu ebedî sahnenin palyaçoluğunu yapıyoruz?

Biz yaratılmamış olsaydık onun varlığı ne ile teayün⁴¹ edebilecekti? Ve hatta şimdiki varlığımız bu teayün için kâfi midir? Allah yaptığı kanunlara kendi de tabi midir? Bunları değiştiremezse onun vücudunu tasavvura⁴² ne lüzum vardır? Yoksa o, dinlerin uydurdıkları bir heyula mıdır?⁴³

İlim, din hokkabazlıklarının hilelerini birer birer tuttu... Fakat hocalar, papazlar bu güveli kitapların üzerlerine eğilerek meydana

³⁵ tundan tuna: uzak yerlere

³⁶ ezeliyet: öncesizlik

³⁷ ebediyet: sonsuzluk, sonrasızlık

³⁸ dimağ: akıl, bilinç, zihin

³⁹ mevhum: gerçekte olmayıp var sanılan, var diye düşünülen, kuruntuya dayanan

⁴⁰ haşyet: korku, korkma

⁴¹ teayün: belli olma, ortaya çıkma

⁴² tasavvur: hayal etme, zihinde canlandırma

⁴³ heyula: korkunç hayal

vuran foyalarını tamire uğraşmaktan vazgeçmiyorlar... İnsanoğlu, karşısında bir aldananı bulunca yalan söylemekte çok cesurdur.

Hangi kuvvetin mamulatıyız? Şükran ve şikâyet için aradığımız kıbleyi ne tarafta bulacağız? Kime ibadet edeceğiz? Halik'ın postuna, bu dünya âlim ve ilimlerinin umumi rey⁴⁴ ve tasdikleriyle mutlak bir hükümdar geçirinceye kadar dinsizliğin karanlık fetreti içinde mi yaşayacağız?

Üzerimizde bizi yaratan hiçbir emek yoktur diye sevaba inanmayacağız, günahı korkmayacağız. Menfaatlerimize uygun gelince birbirimizin kanını mübah⁴⁵ bilerek boğuşup gidecek miyiz?

Dinlerin ruh üzerine kurulmuş fırladıkları durunca *spiriteler*⁴⁶ ondan bir şube gibi ayrıldılar. Dinlerin, gözlere görünmez ankalar⁴⁷ gibi göklere uçurdukları ruhları berikiler masa başı yâranlığına indirmeye muvaffak oldular... Belki yarın, öbür gün telefonla, radyo ile konuşmanın yolunu da bulurlar. Geçmişlerden istediklerinizin ruhlarını davet edebilirsiniz... Ve belki de göğün kaçınıcı katında oturduklarının tafsilatını yakında *indicateur*lerde⁴⁸ *guideler*de⁴⁹ okursunuz...

Siyasi, riyazi⁵⁰, âlim, filozof, müverrih⁵¹, hukukçu, herhangi bilgi şubesinden isterseniz en meşhurlarını çağırıp müşkülünüzü sorabilirsiniz. Ücret yoktur. Davetlerde ne kahve isterler ne çay... Ahiretle dünya arasında takırdayan bir masadan başka tercümana da lüzum görülmez. Her ruh kendi mensup olduğu milletin diliyle konuşur... Fakat müspet olan şudur ki, şimdiye kadar dünyevi

⁴⁴ rey: görüş, düşünce, fikir

⁴⁵ mübah: yapılmasında sakınca görülmeyen

⁴⁶ *spirit* (Fr.): isprizmacı, ruh çağırıcı

⁴⁷ Anka: masallarda adı geçen ve gerçekte var olmayan büyük bir kuş, Simurg, Zümrüdüanka

⁴⁸ *indicateur* (Fr.): kılavuz kitap, kılavuz

⁴⁹ *guide* (Fr.): kılavuz, rehber

⁵⁰ riyazi: matematikle ilgili olan

⁵¹ müverrih: tarihçi

büyük müşküllerden hiçbirinin ruhlar vasıtasıyla hallinden istifade olunamamıştır.

Hakikaten ruhlar gelip de mi gayrimaddi parmaklarıyla bu masa telgrafını tıkırdatıyorlar? Dinlerin aşikâreye vuran yalanlarından sonra *spiritelerin* bu ruh iddiaları da, önünde irkileceğimiz çok meşkûk bir meseledir. Dinlerin cennet, cehennem Allah'ını tahtından indiren ilim ve fen elbette bir gün bu latifeci ruhların blöflerini de meydana çıkaracaktır...

Ruhlarla meclis kuranların bu iddialarına karşı maddeci ilim adamlarının şimdilik dedikleri şudur: “Ölüp de dimağının dünyevi mahfuzatıyla⁵² tekrar dirilen yoktur. Bu iddialar zayıf kafalardan doğan fikir fantomlarıdır⁵³.”

Ya masaları tıkırdatanlar kimlerdir? İşte biz de bu şakacıları arayacağız. Haseplerini⁵⁴ neseplerini⁵⁵ keşfedemezsek de bu romanda kendileriyle teklifsizce görüşebileceğiz.

Bu tabiat âleminde her şeyin ucu sonsuzluğa çıkan bir muam-ma içindeyiz. Payansız meçhullerle çevrilmişiz. Bu vücutlarımız, ruhlarımızı muvakkaten⁵⁶ hapsedmek için örülmüş birer kafes midir? Bu layemut ebediyet kuşu nerelerden gelerek mahbesine⁵⁷ girdi? Ve tekrar uçunca nereye gidecek? Layemut olan ezeldir de. Ezeliyette yaratılma anı tasavvur olunamaz. *Spiriteler* ruhu madde-den ayırıyorlar. Fakat bu mefruz⁵⁸ şeyi o mevcutla o kadar kaynaşmış görüyoruz ki yağ bitince kandil sönüyor...

Kadavrayı mezara yatırdıktan sonra imbikten geçer gibi ondan çıkardıkları ruhla iki dünya arasında ekran çeviriyorlar... Ruh gözlere görünmez gayrimaddi bir unsur iken, mezarda çürüdüğünü gördüğümüz cesetle tekrar ikisini birleştirerek akıllalmaz türlü hadi-

⁵² mahfuzat: ezberlenmiş şeyler

⁵³ fantom (< Fr. *fantôme*): hayalet

⁵⁴ hasep: kişisel özellik, nitelik

⁵⁵ nesep: soy

⁵⁶ muvakkaten: geçici olarak

⁵⁷ mahbes: hapis, zindan

⁵⁸ mefruz: farz kılınmış, boyun borcu olmuş

seler cilvelendiriyorlar. Tıpkı maverai⁵⁹ bir sinema... Bakıyorsunuz canlı, işitiyorsunuz dilli, dokunuyorsunuz bir şey yok...

Etrafıma yığdığım ciltlerde idrake isyan ettiren öyle acibeler okudum ki ya yazarların çıldırdıklarına ya da mütalaa⁶⁰ esnasında kendi aklımı bozduğuma hükmedeceğim geldi.

Ortaya ilmî, fennî, öyle meşhur vaka şahitleri çıkarıyorlar ki bu muteberlerin huzurunda insan:

– Efendiler, öyle şey olmaz, yalan söylüyorsunuz...

demeye sıkılıyor.

Onlar, rivayetlerinde akide namına hakikat iddia ediyorlar. Ben beynimin bütün mesamelerini⁶¹ hayalata açarak bir roman yazıyorum. Cüretkârlıkta yarışarak onları geçersen cesaretimin mazur görüleceği ümidindeyim...

Bütün mütalaaları esnasında bu son sözümü hatırlamalarını karilerimden rica ederim... Bu roman *fantastique*'tir.⁶² En dürüst şekliyle hakikat değil. Zaten hakikatin kati şekli de bulunamayan muammalardandır.

05.01.1932

Heybeliada

⁵⁹ maverai: öteye mensup, öteki âlemle ilgili

⁶⁰ mütalaa: tetkik

⁶¹ mesame: gözenek

⁶² *fantastique* (Fr.): gerçek olmayan, düşsel, hayalî

VELİTTİN PAŞA AİLESİ

Valdebağı eteğinde küçük bir ormancığın yeşil gölgesine gömülmüş büyük bir köşk... Karacaahmet'in geniş bir sahayı karartan matemî⁶³ servileriyle karşı karşıya... Koskocaman çatı lakin altında yaşayanlar bu sarayımsı meskenin içinde kaybolan sekiz on kişiden ibaret bir aile halkı...

Velittin Paşa bu berhane⁶⁴ ile beraber vârislerine geçinmelerinden fazla da irat⁶⁵ bırakmış...

Mahinur Hanımefendi, iki oğlu Orhan'la Turhan... Kızı Le-man ve daha akrabadan üç dört kişi ve kadın erkek birkaç hizmetçiyle sığındığı bu geniş bucakta hemen münzeviyane⁶⁶ bir hayat geçirmektedir.

Oğlanların büyüğü yirmi bir, küçüğü on sekiz, kız henüz on altı yaşında...

Société'den⁶⁷ uzak büyütülmüş bu çocuklar biraz mahcup tabiatlı, çekingen, garabetperest⁶⁸, biraz hülyalı, karanlık hisli, maddi dünyaya aralık gözle bakarak bir nevi maneviyat hayatı arar gibiydiler... Bu hâllerinde, kendilerini yaşlarının, eğlencelerinden uzak bırakan inzivanın⁶⁹ tesiri vardı.

Babalarının hayatında ilk tahsilleri köşkte bir Fransız mürebbiyesiyle⁷⁰ başlamıştır... Madam Luiz Sermin hâlâ bu aileden ayrılmamış, çocuklar için ikinci bir valide makamına geçmiştir.

⁶³ matemî: matemli, yaşlı

⁶⁴ berhane: eski veya harap bulunan büyük ev

⁶⁵ irat: gelir

⁶⁶ münzevi: topluluktan kaçan, yalnız başına kalmayı seven

⁶⁷ *société* (Fr.): toplum

⁶⁸ garabetperest: garip şeylere düşkün

⁶⁹ inziva: toplum hayatından kaçıp tek başına yaşama

⁷⁰ mürebbiye: bir çocuğun eğitim ve bakımıyla görevlendirilmiş kadın

Mürebbiyenin tensibi⁷¹ üzerine doldurulmuş zengin bir kütüphaneleri vardır. Fakat kendilerine çok şeyler okutturulmuş olmakla beraber çocuklar klasik ciddi bir mektep tahsili görmemişlerdir... Fransızca'yı o milletin gençleri cerbezesiyle⁷² konuşurlar. Yüksek ilimlere ait olmayan her nev kitapları anlarlar amma tahsillerinde esas yoktur.

Anneleri bu üç evladın üzerlerine titrer. Kendi geniş bahçeleri dâhilinde yapılacak sporlardan, oyunlardan başka hariçte rastgele gençlerle ihtilatlarına⁷³ müsaade etmez. Onlar validelerinin bu emrine mutidirler⁷⁴. Fakat hayat mücadelesine atılmaktan vareste⁷⁵ kalacak kadar zengin olan bu çocuklar damarlarında kaynayan gençlik kanlarını hangi meşguliyetle avutacaklar?

Çocuklar hilkaten⁷⁶ garip hadiselerle meclupturlar⁷⁷. Tahsillerinde sağlam bir temel olmaması bu garabet meraklarını günden güne arttırmaktadır.

İspritizmaya başladılar. Ruhlarla fazla meşguliyetleri yüzünden zamanın genç ahlakları tehdit eden birçok tehlikelerinden masun⁷⁸ kalıyorlardı. Valideleri için bu da az bir kâr değildi. Lakin gittikçe artan bu merakın sonu nereye varacağı da teemmüle şayandı⁷⁹...

Böyle ilim ve fen cihetinden yarımın yarısı bir bilgi ile Fransız neşriyat ummanına girmek onların önüne garip bir tehlike zemini açıyordu. Kütüphanelerinin mühim bir kısmını ispritizmaya, ruha, cine, periye, sihirbazlığa, batıl ilimlere ait eserlerle doldurdular. Kataloglarda, kitapçı vitrinlerinde hep bu nev⁸⁰ ciltleri arıyorlardı.

⁷¹ tensip: münasip görme, uygun bulma

⁷² cerbeze: güzel konuşma, beceriklilik

⁷³ ihtilat: karşılaşma görüşme

⁷⁴ muti: itaat eden

⁷⁵ vareste: uzak

⁷⁶ hilkat: yaradılış, fitrat

⁷⁷ meclup: tutkun

⁷⁸ masun: korunan, korunmuş

⁷⁹ teemmüle şayan: düşünülmeye değer

⁸⁰ nev: tür, çeşit

Heyet⁸¹ âlimi meşhur Camille Flammarion'un⁸² *Ölüm ve Ölümlün Sırrı* külliyyatından, *Ölümden Evvel*, *Ölümün Etrafında*, *Ölümden Sonra* ciltlerini ve daha bu nevden maveraya, gayrimeriye,⁸³ beşerî akl u idrakin acz ile önlerinde gözleri karardığı büyük esrara ait eserleri kütüphanelerinin ilk raflarına dizdiler...

-2-

PERİLİ ŞATO

Vakit gece yarısını geçmiş, koca meskenin azalmış sekene⁸⁴ hep uykuda. Yalnız odalarında iki kardeş uyanık. Gök siyah, kesif bulutlarla kaplı. Dışarısı zifirî karanlık. Sıcak, durgun, ağır hava bir yağmur sıkıntısı geçiriyor...

Gümbürdeyecek yıldırımlardan korkar gibi köşkün önündeki ulu çınar kısa nöbetlerle titremelere uğruyor, hışır hışır pencereleri tırmalıyor. Göğün sıcak nefesi gene kesiliyor.

Yuvarlak minderinin üstünde uyuyan iki kardeşin sevgili köpekleri Atak'ın kıvrılmış vücudu ara sıra sinirli çocuklar gibi ürpertiler geçiriyor. Hayvan uykusu arasında kısıp kısıp uluyup susuyor.

İki kardeş ortada masanın üzerinde yanan lambanın ışığına eğilmişler. Paris'ten o gün getirtmiş oldukları çok meraklı bir kitabın mütalaasına dalmışlar... Bu Flammarion'un *Les maisons hantées* (*Perili Evler*) isimli eseridir.

Bazı hanelerin tekin olmadıkları söylenir. Bu vadide deveran⁸⁵ eden garip rivayetleri çoğumuz işitmişizdir. Kendi kendine oda kapıları açılır, kapanır. Duvarlara darbeler indirilir. Sofalardan, ko-

⁸¹ heyet (< Ar. hey'et): astronomi, gök bilimi

⁸² Camille Flammarion (1842-1925): Fransız astronomu *Astronomie Populaire* (*Halk İçin Astronomi*) kitabı geniş yankılar uyandırdı. Gök cisimlerinin bir yörünge etrafında dönmeleri hakkında önemli çalışmalar yaptı. 1883'te Juvisy Gözlemevini, 1887'de Fransa Astronomi Derneğini kurdu verdiği pek çok konferans ve çok sayıda eserleriyle astronomi bilimini geniş kitlelere yaymıştır .

⁸³ gayrimeri: gözle görünmeyen

⁸⁴ sekene: bir yerde oturanlar, sakinler

⁸⁵ deveran: dönen

ridorlardan, merdivenlerden birbirini kovalar gibi koşuşmalar olur fakat bu gürültülerin faillerini yakalayabilmek mümkün olmaz. Her taraf ne kadar aransa taransa göze görünür kimse bulunamaz.

Bu türlü esrarengiz hadiselerin vukularını katiyetle inkâr etmek beyhudedir. Bu garibeler her memlekette vakidir⁸⁶. Görüp işitmiş olanlar çoktur. Bazıları vuku buldukları memleketlerin zabıta ve adliye kayıtlarına geçmiştir. Fakat şimdiye kadar bu esrara müspet surette kimse akıl erdirememiştir.

Bazı meskenlerin altını üstüne getiren bu gizli kuvvet nedir? Cin mi? Peri mi? Ruh mu? Bu üç türlü ismin gözlere görünmeyen mercileri⁸⁷ ne biçim mahluklardır? “Cin, peri, ruh” deyip geçiyoruz. Bunların ne olduklarını içimizde bir bilen var mı? Cin nedir? Bir anadan, bir babadan mı doğar? Nerede oturur? Ne yer? Ne İçer?

Makamlarını tespit mümkün olsaydı gazete muharrirleri mülaakat için kapılarını aşındırırlardı. Biz de meraktan kurtulurduk. İyi saatte olsunlarla pek de şakalaşmaya gelmez. Bazan da insanı çarparak yengece çeviriverirler.

İşitilen gürültüler müspettir. Fakat bunların münhasıran⁸⁸ cine, periye, ruha atfı doğru değildir. İşte bu yanlışlıktan cinci hocalar, püfçüler⁸⁹ kendilerine işletecek bir kazanç madeni çıkarıyorlar... Bazı ruhi, asabi, saravi hastalıkların uğrama⁹⁰ eseri olduğunu iddia-yı kalkışıyorlar. Bu suretle zavallı safdilleri kandırıp tıbbi tedaviyi ihmal ettirterek birçok fenalıklara sebep oluyorlar...

Meçhul bir şeyi cin, peri, ruh gibi diğer meçhulatla⁹¹ izaha uğraşmaktan müspet bir netice çıkarılabilir mi?

Fakat bu gürültüleri yapan meçhul kuvvet hangi potadan kay-nayıp geliyor?

⁸⁶ vaki: olan, olmuş

⁸⁷ merci: sahip

⁸⁸ münhasıran: yalnız, özellikle

⁸⁹ püfçü: üfürükçü

⁹⁰ uğrama: cin ve peri çarpması gibi durumlar için halk arasında kullanılan bir tabir

⁹¹ meçhulat: bilinmeyen, anlaşılmayan şeyler

Perili Evler müellifi, bu ciheti aydınlatabilmek için bir anket açmış bu nev hadiselerle karşılaşmış olanlardan yüzlerce değil, binlerce mektuplar almış, bu yazılardan en mevsuk⁹² ve mühim gör-düklerini birleştirerek koca koca ciltler vücuda getirmiştir.

O gece *Perili Evler* cildini nöbet nöbet iki kardeşten biri okuyor, öteki dinliyordu:

“Vaka, Normandiya’da Kalvados (Calvados) Şatosu’nda cereyan ediyor. Hadise, şatonun mutasarrıfından dinlenilip hukuktan mezun Doktor Moris (Morice) tarafından lazım gelen şahitlerin istimaliyle⁹³ bittevsik⁹⁴ 1893 senesi ulum-ı ruhiye⁹⁵ salnamesinde⁹⁶ neşrolunmuştur.”

Camille Flammarion hadisenin mevsukiyetini şu suretle teyit ediyor:

“Ulum-ı ruhiye salnamesinin direktörü muhterem dostum Dariex, şato sahibinin her suretle itimat ve hürmete şayan zeki bir zat olduğunu temin etmektedir.”

İşte yukarıda namını zikrettiğimiz eserin 129’uncu sahifesinden itibaren bir kısmı mücerrep⁹⁷ kimselerdir.

Şato sahibi yazıyor:

“1875 senesi teşrinievvelindeyiz⁹⁸:

Ben bu muhtıra defterine her gün bir gece evvel olanları kayıt ve zapta karar verdim. Bütün yerler karlar ile örtülü olduğu mevsimlerde gene gürültüler olur. Fakat şatonun etrafında hiçbir ayak izi seçilemez. Bütün kapıların, pencerelerin önlerine gizlice teller gerdirdim. Muayene esnasında bunlardan hiçbirini bozulmuş bulmadığımı da kayda şayan görüyorum.

⁹² mevsuk: doğruluğuna güvenilen, sağlam

⁹³ istimal: kullanma

⁹⁴ bittevsik: belgelenerek

⁹⁵ ulum-ı ruhiye: ruh bilimleri

⁹⁶ salname: yıllık

⁹⁷ mücerrep: denenmiş, sınanmış

⁹⁸ teşrinievvel: ekim ayı

Şatoda kaç nüfus varız?

Ben, zevcem, oğlum, oğlumun mürebbisi bir rahip, arabacı Emil, bahçıvan Ogüst, oda hizmetçisi Amelina, aşçı kadın Selina...

Bütün hizmetçiler hane dâhilinde yatarlar ve hepsi de tama-mıyla emniyetimizi kazanmış mücerrep kimselerdir.

13 Teşrinievvel 1875 Çarşamba:

Rahip * odasındaki koltuklunun kendi kendine yerini de-ğiş-tirmekte olduğunu haber verdi. Zevcemle bu muhterem zatın nez-dine⁹⁹ gittik. Bütün eşyanın bulundukları mevkileri dikkatle tespit ettikten sonra koltuklunun ayağını zamklı kâğıtla döşeme tahtasına yapıştırdık. Ve fevkalade bir hâl vukuunda bizi çağırmasını rica et-tik.

Rahip, saat ona çeyrek kala duvara bir sıraya küçük küçük fa-kat karşığı odada yatan Amelina'nın da işiteceği kadar hızlı darbe-ler indirildiğini ve duvarın köşesinden bir asma saat kurulur gibi bir hırıltı geldiğini, şöminenin önündeki madenî şamdanın çizirtti ile yerini değiştirdiğini ve nihayet koltuğun oda içinde gezindiğini görür ve işitir gibi olur. Lakin kalkmaya cesaret edemeyerek sone-riyi¹⁰⁰ çalar...

Hemen koştuk. İlk tetkikimiz koltuğun laakal¹⁰¹ bir metre kadar mevkiini değiştirmiş bulunduğunu görmek oldu, şöminenin önüne dönmüştü. Şamdanın ayağı yanına bırakılmış olan damlalık yukarı-sına çıkarılmış, öteki şamdan da yeri değiştirilerek şöminenin kena-rından birçok santimetre harice taşkın bir vaziyete getirilmiş, ayna-nın önündeki küçük bir heykel 20 santimetre kadar ileri sürülmüştü.

Bu garip meşhudatımızdan¹⁰² sonra biz çekildik. Fakat yirmi dakika geçer geçmez rahibin odasından iki şiddetli darbe sesi daha duyduk. Muhterem adam gene soneriye çalıyordu. Yanına gittik. Bu

⁹⁹ nezd: yan, kat

¹⁰⁰ soneri (< Fr. *sonnerie*): zil

¹⁰¹ laakal: en azından, hiç olmazsa

¹⁰² meşhudat: gözle görülmüş

darbelerin döşeğin ayakucundaki kabine kapısının üzerine vurulduğunu bize temin etti.”

İşte bize daha çok garibeler vadeden bir başlangıç.

Muhtıra defterini takip edelim:

“Perşembe, 14 Teşrinievvel:

Şiddetli darbeler duyuluyor. Hepimiz silahlandık. Şatonun her tarafını dolaşıyoruz amma hiçbir şey keşfedemiyoruz.

Cuma, 15 Teşrinievvel:

Saat ona doğru rahip ile Amelina benim ve zevcemın gezinişlerini taklit eden vazih¹⁰³ ayak sesleri duymuşlar, konuştuğumuzu işitmişler. Odamıza gitmek üzere koridordan geçtiğimizi zannetmişler. Amelina karımla benim seslerimizi iyiden iyiye tanıdığını söylüyor. Sonra madamın oda kapısı açıldığını işitmiş. Kapıyı bizim açtığımızı zannederek korkmamış. Hâlbuki o esnada biz uyuyorduk. Bir şey duymadık. Saat on biri çeyrek geçe yeşil odada bir sıraya duyulan darbelerden bütün şato halkı uyandı.”

Perili kitabın mütalaasına devam edildiği bu esnada birden bire çakan bir şimşek odanın içini mavi bir alevle doldurdu. Karşıdan Karacaahmet Mezarlığı korkunç manzarasıyla ateşten bir yıldız içinde parlayan estantane¹⁰⁴ bir sinema gibi gözükte. Kapandı. İki kardeş gözlerini yumdular. Arkasından gökyüzü bütün derinliğine birden yırtılıyor gibi bir çatırtı koptu. Ve bunu gümbürtüler takip etti. Ve sonra göklere sığmayan bir dragon¹⁰⁵ homurdana homurdana uzaklaşır gibi oldu...

Atak titreye titreye döşeğinden fırladı. Alevlerin saçıldığı cihete birkaç defa havladı, gene yattı. Beyler gökte şaklayan şeyin gazup¹⁰⁶ Jüpiter’in kamçısı olmadığını biliyorlardı amma Kalvados şatosunun perilerinden hassaslaşan sinirleri bu yıldırımdan sarsıldı.

¹⁰³ vazih: açık, belli

¹⁰⁴ enstantane (< Fr. *instantané*): ışıklama süresi saniyenin 1/25’i veya daha kısa olan hızlı bir hareketi çekme yöntemi

¹⁰⁵ dragon (Fr.): ejderha

¹⁰⁶ gazup: gazaplı

Gürültüden Karacaahmet cemaati bütün uyanarak beyaz libaslarının¹⁰⁷ arasından bakan kuru kafalarıyla o servi ummanı altında kaynaşıyorlar gibi geldi...

-3-

FIRTINALI GECE

Mütalaalarına birkaç dakika ara verdiler. Gürültüyü takip eden sükûnet içinde dinlenirlerken duvarın arkasından tık tık iki üç darbe işitir gibi oldular. Biraz kaçık benizle birbirine bakıştılar. Kalvados'un perileri kendilerinden bahsolunduğunu işiterek oraya kadar mı geldiler? Biraz beklediler, bir şey yok...

İşittikleri darbelerin *Perili Evler* kitabının zihinlerine verdiği vehimden¹⁰⁸ başka bir şey olmadığını sakit¹⁰⁹ bakışlarla birbirine temin ettikten sonra Orhan bir sigara yaktı. Turhan okumaya devam etti:

“Ogüst’le beraber gene her tarafı dolaştık. Salonda bulduğumuz esnada çamaşırlığın yakınından darbe sesleri geldi. Derhâl o cihete koştuk. Bir şey göremedik. Tekrar aşağı indik. Madamla Amelina üst katta ağır eşyadan birinin sürüklendiğini ve sonra palıdır küldür düşer gibi olduğunu duymuşlar.

16 Teşrinievvel:

Gece yarısına doğru işitilen zorlu darbelerden herkes uyandı. Gene şato dâhilinde müsella¹¹⁰ bir devriye yaptık. Bir şey keşfetmek mümkün olmadı.

18 Teşrinievvel:

Bu garibelere şahit olanların adetleri artıyor. Nahiye papazının muavini geldi. Cumartesiden beri şatoda yatmak lütfunda bulundu. Olan gürültüleri tamamıyla o da işitti. Müteakip gecelerde de

¹⁰⁷ libas: elbise

¹⁰⁸ vehim: kuruntu

¹⁰⁹ sakit: sessiz

¹¹⁰ müsella: silahlı

nezdimizde kalarak bundan sonra vuku bulacak şamatalara da şahit olacak.

Bu akşam oğlum Marsel geldi. Gürültülerin tabiatını ve istikametini daha iyi tayin edebilmek için oda kapısını açık bırakarak ikinci katta yattı. Ogüst koridorda bu kapıya yakın bir yere döşeğini serdi. 11'e doğru ikinci katın merdiveninden basamaktan basamağa sıçrayarak inen iri, ağır bir topun gürültüsünden gene hep uyandık. Yarım dakika sonra tek fakat pek şiddetli bir darbe evi sarstı. Daha sonra dokuz, on sağır darbe duyuldu.

19 Teşrinievvel Salı:

Davetimiz üzerine papaz muavini gene şatoda kaldı. Merdivenden ağır ağır inen sakil¹¹¹ bir ayak sesini vazıhan işitti. Yarım dakika sonra redöşoseye (*rez-de chaussée*)¹¹² inen merdivenin ortasından tek bir darbe duydu.

Bu hâllerin fevkatabiye¹¹³ hadiselerden olduğu hakkında papaz efendinin şüphesi kalmadı.”

Flammarion'un ufak mütalaası:

(“Niçin fevkatabiye? Tabiatın bütün kuvvetlerini tanımıyor muyuz? Akıllarımızın eremediği şeyleri fevkatabiye tavsifiyle izah etmiş mi oluyoruz? Fevkatabiye ne demektir? Tabiatın altı üstü yoktur... Binaenaleyh her ne varsa onun kendindedir. Onda aşağılık, yukarılık; hariç, dâhil tasavvuru gülünçtür.”)

Gene metne geldik:

“Teşrinievvelin 30'uncu cumartesi akşamına kadar gürültüler tamamıyla sustu. Fakat gene o akşam yani 30 Teşrinievvel gecesi vurulan darbelerin şiddeti herkesi döküklerinden fırlattı.

31 Teşrinievvel Pazar:

Gece pek heyecanlı geçti. Birisi gayet çevik bir adımın gösterebileceği süratle ayaklarını vurur gibi paldır küldür redöşose

¹¹¹ sakil: ağır, yavaş

¹¹² *rez-de chaussée* (Fr.): yer katı, zemin kat

¹¹³ fevkatabiye: tabiatüstü

katının merdiveninden yukarı çıktı. Ayak sesleri sahanlığa gelince duvarlarda asılı bulunan şeyleri hep titretecek bir şiddette güm güm darbeler işitildi.”

Tamam bu esnada gene bir şimşek çaktı. Gökte camları zangırdatan bir bombardıman daha oldu. Köpek, minderi üzerinde başını kaldırmadan ağılar gibi ince ince üç defa uludu. İki kardeş kıraati¹¹⁴ bıraktılar. Yüreklərini titreten bir haşyetle tabiatın bu hırçınlığını dinliyorlardı. İşte tamam bu anda karyolalarının baş tarafındaki duvara muntazam fasılalarla tak, tak, tak üç darbe indirildi. Bu darbeler hiçbir vehme atfolunmayacak bir vuzuhla¹¹⁵ duvarın üzerinde tane tane, tokça tokça işitilmişti.

İki kardeşin karyoları kocaman odanın iki mukabil duvarlarına bitişik kurulmuştu. Baş taraflarına tesadüf eden dılın¹¹⁶ ortasında çifte kanatlı kapı, ayak cihetinde bahçeye ve garbe nazır üç geniş pencere... Bu cephenin önünü kaplayan asırlık bir çınar, içini yeşil bir loşlukla doldurduğu odayı yazın öğleden sonra güneşten muhafaza eder. Yalnız sağ uçtaki pencere Karacaahmet’in matemî siyahlığını çerçevesi içine alır.

-4-

DAYI BEYİN İTİRAZLARI

İki kardeş bir şeyi ürkütmekten çekinir gibi bir müddet kımıldanmaksızın birbirine bakiştılar. Nihayet Orhan sordu:

- İyi dikkat ettin mi? Darbeler ne cihetten geldi?
- İki karyolanın arasından, baş ucumuzdan...
- Ruhlar mı?
- Bu vakit onlardan başka duvarımızı kim darbeler?
- Kendilerinden bahsolunduğunu duyarak geldiler...
- Ne istiyorlar?

¹¹⁴ kıraat: okuma

¹¹⁵ vuzuh: açık, belli, anlaşılır

¹¹⁶ dıl: kenar

— Bilmem...

— Bir daha vururlarsa soralım...

Bekliyorlardı. Fakat bu sefer darbeler duvardan değil, oda kapısından geldi. Gene biraz benizleri uçtu.

Turhan kapıya yaklaşarak:

— Kim o?

Dışarıdan bir kadın sesi:

— Benim.

— Anne sen misin?

— Benim canım... Aç...

Turhan anahtarı çevirerek kapıyı açtı.

Yaşlı fakat enine boyuna eski güzelliğinin kaş ve gözlerinde mihrabını, tavırlarında hanımefendilik vakarını¹¹⁷ muhafaza eden levent gibi bir kadın içeriye girdi. Oğullarının yüzlerine ilk bakışında şefkatle karışık bir tazir¹¹⁸ sesiyle:

— Nedir gene betiniz benziniz uçmuş. Hâlâ uyumadınız mı? Yıldırımdan belki korkmuşsunuzdur diye geldim. Galiba yakınlarından bir yere düştü...

Zihnen hâlâ darbelerin muammasıyla meşgul olan çocuklar birer hafif tebessümden başka annelerine bir cevap vermediler.

Bu esnada gene oda kapısı açıldı. Hanımefendinin biraderi ve beylerin dayıları Talât Bey gecelik kıyafetiyle gözüktü.

Hanımefendi:

— Ağabey siz de mi uyuyamadınız?

Talât Bey:

— Nasıl uyunur efendim böyle gecede... O ne sıcak, o ne sıkıntı, o ne durgunluktu... Sinirlerim gerildi, gerildi. Nihayet yıldırımla beraber patladı sandım...

¹¹⁷ vakar: ağırbaşlılık

¹¹⁸ tazir: azarlama

Hanımfendi oğullarını göstererek:

— Baksanıza bunlara, ne kadar korkmuşlar. Yüzleri kireç kesilmiş.

Dayı Bey sırtından kayan hafif pike hırkayı omuzlarına doğru çekerek ortadaki masanın üzerine eğildi. Orada gördüğü kitabın adını okuduktan sonra hemşiresine döndü:

— Hanımfendi mahdumlarınızın¹¹⁹ okudukları bu kitabın içinde yıldırımından daha dehşetli şeyler var.

— Ne diyorsunuz ağabey?

— Hakikati söylüyorum.

— Böyle korkunç şeyleri niçin okuyup da kaçık benizle titreyiyorlar?

— Niçin mi? Bu hâl şimdiki gençliğin *psychologie*'si ¹²⁰olduğu için.

— Ne demek pek anlayamıyorum...

— Anlatayım. Siz oğullarınızı sporcu, *acrobate*¹²¹, *athlete*,¹²² boksör, macera ve garabetperest, nam kazanmak için tehlike ve ölüm arkasından koşan şimdiki gençliğin fırtınasından korumak ihtirazıyla¹²³ alargaya¹²⁴ tutmaya uğraşıyorsunuz. Fakat beyhude. *Modernisme*¹²⁵ denilen bugünün havası bu garabetlerle, bu heyecan avcılığıyla meşbu¹²⁶... Uzaktan yakından bu havayı teneffüs eden her genç ruhunda bir kaynama duyuyor. Eğlence ve sanatın eski mutedil¹²⁷ şekilleriyle artık oyalanamıyor. Ya yedi kat göklere

¹¹⁹ mahdum: erkek evlat, oğul

¹²⁰ *psychologie* (Fr.): psikoloji

¹²¹ *acrobate* (Fr.): akrobat

¹²² *athlete* (Fr.): atlet

¹²³ ihtiraz: sakınma, çekinme, korkma

¹²⁴ alarga: uzaktan, açıktan; kenar, köşe

¹²⁵ *modernisme* (Fr.): modernlik, yenicilik, ilericilik

¹²⁶ meşbu: dolu, dolmuş

¹²⁷ mutedil: ılımlı

yükselerek sukut¹²⁸ tehlikeleriyle titremeli veya altındaki hayvana mânîa¹²⁹ atlatırken tepe aşağı dikilmeli. Yahut futbol topunun arkasından dört metre havaya uçmalı. Veyahut on beş metrelik bar atlamalı... Hasılı yaptığı hüneri beceremeyince sağ kalmamalı. Bu ölüm aşkı onlara muharebenin bıraktığı bir yadigârdır. Her şeyde son şiddete atılmak... Binaenaleyh romanda, tiyatrodâ, sinemada da sinirleri şah ahengine gelecek, kalbe dakikada yüz elli attırtacak heyecan maceraları lazım... Sizin bu kadar sakınmalarınıza rağmen oğullarınız da bu müstevli¹³⁰ gençlik hastalığından bu suretle müteessir¹³¹ oldular... Dirileri bıraktılar, ölümlerle konuşuyorlar. Müspet şeylerden kaçıp gözlere görünmeyenlerin arkasından koşuyorlar...

Hanımefendi biraderinin yeğenleri hakkındaki bu sözlerini biraz mübalağalı bularak:

— Canım ölümlerle konuşup da ne yapıyorlar? Masa başında tıkrık tıkrık eğlenceden ibaret zararsız bir oyun... O tık tıkları sanki ruhlar mı yapıyorlar? Kendileri yapıyorlar. Kendi suallerine gene kendileri cevap veriyorlar.

Talât Bey:

— Hayır, o tıkrıkları kendileri yapmıyorlar... Masa parmaklarının altında meçhul bir kuvvetin tesiriyle harekete geliyor... Oğullarınızın ikisinde de medyumluk istidadı var... Birtakım temrinlerle¹³² bu psişik¹³³ kuvveti develope¹³⁴ etmeye uğraşıyorlar...

Hanımefendi:

— Etsinler ne olur?

Talât Bey:

¹²⁸ sukut: düşme, aşağı inme

¹²⁹ mânîa: engel

¹³⁰ müstevli: salgın

¹³¹ müteessir: etkilenmiş

¹³² temrin: alıştırma

¹³³ psişik (Fr. *psychique*): ruhsal

¹³⁴ develope (< Fr. *développe*): gelişme, gelişim, ilerleme

— Ne mi olur? Bugün bir eğlence tarzında başlayan şey yavaş yavaş bir illet ve bir felaket şeklini alır.

Hanımefendi:

— Nasıl?

— Hemşire, hani ya evvelden binlik tespihleri çeke çeke akıllarını oynatmış, büyü ve sihirle uğraşa uğraşa perilere karışmış meczuplar, aptallar, babalı Araplar, hütdamlı¹³⁵ şeyhler vardı... İşte bu oyunun sonu da oraya çıkar.

Çünkü göze görünmeyen mahlukatla konuşmak ne demektir? Şimdi şurada siz, ben, Orhan, Turhan dört kişiyiz. Aramızda sekse bilmem kaçta vefat etmiş halamın ruhunu, Hacı Hüseyin Efendi'nin uhrevi hüviyetini, tanıdık tanımadık birçok ölümlerin gözlere görünmez maneviyatlarını bizimle beraber farz ederek senli benli onlarla konuşursak akıllı yani normal insanlar sınıfından ayrılmış olmaz mıyız? O hâlde gaiplerle¹³⁶ konuşan delileri niçin tedaviye uğraşmalı?

O zamana kadar ince bir tebessümle dayılarını dinleyen delikanlılardan Orhan artık sükûta tahammül edemeyerek:

— Dayı bey Londra'da, Paris'te Amerika'da daha birçok medeni memleketlerdeki *spritisme*¹³⁷ teşekküllerini, cemiyetlerini ve bunların gazetelerini, risalelerini, salnamelerini yani bütün neşriyatlarını hiçe sayarak mensuplarını ale'l-amyâ¹³⁸ budala, meczup telakki¹³⁹ etmek hakkına malik misiniz?

Dayı bey yan gözle yeğenine baktı ve dudaklarının bükük istihzasıyla¹⁴⁰:

¹³⁵ hütdam (< huddam): Huddam, cinleri ve şeytanları kontrol etmeyi amaçlayan bir öğretiler. Günümüzde bu ilmi öğreten resmî bir kurum yoktur. Büyücüler bu ilmi gizli öğrenirler ve çok iyi bilirler. Antik Mısır'a kadar dayanan bir öğretiler.

¹³⁶ gaip: görünmez âlem

¹³⁷ *spritisme* (Fr.): ispritzma, ruh çağırma

¹³⁸ ale'l-amyâ: körü körüne

¹³⁹ telakki: kabul etme, sayma

¹⁴⁰ istihza: gizli veya ince alay

— Galiba zatıalileriniz de bu cemiyetlerden birinin fahri azalılığıyla mübahisiniz¹⁴¹?

Orhan:

— Olsak da ne lazım gelir... Fakat bizim naçiz varlığımızın böyle yüksek cemiyetlerce ne ehemmiyeti olabilir?

Şarıltılı bir yağmur başlamıştı. Bu sudan kamçılar altında oluklar, çerçeveler, kaplamalar, kiremitler her taraf kendine mahsus bir ses çıkarıyordu. Dışarıda bir gezinti oldu, perilere inananlar, inmayanlar en ufak bir pıtırıdan kuşkulandır gibi etrafa kulak veriyorlardı.

-5-

FANTOM NEDİR?

Oda kapısı hafifçe bir gıcırta ile aralandı, mürebbiye Madam Sermin açık göğsünü omuz şalıyla örterek içeriye girdi. Doğruca şakirtlerine¹⁴² hitaben Fransızca:

— Korktunuz mu yavrularım? Yıldırım çok dehşetliydi. Zannettim ki odama indi. Allah’a şükür hava biraz serinledi.

Beyler yaşlarında ne kadar ilerleseler mürebbiye onlara gene hep “*mes petits, mes enfants*, yavrularım, çocuklarım” tasgirleriyle hitap ederdi.

Delikanlılar korkmadıkları cevabını vererek mürebbiyelerine teşekkür ettiler...

Dayı bey yarıda bırakmış olduğu istihzalı bahse tekrar girişmek isteyerek:

— Korkmuşlar korkmuşlar amma cesur görünmek için inkâr ediyorlar. Baksanıza benizleri hâlâ düzelmedi.

Mürebbiye:

— Göğün ateşinden korksalar da ayıp mı? Benim bile hâlâ çarpıntı savuşmadı...

¹⁴¹ mübahi: övünen

¹⁴² şakirt: öğrenci

Dayı bey:

— Sizin çocuklarınız göğün ateşinden ziyade Karacaahmet'in ruhlarından haşyetleniyorlar¹⁴³...

Mürebbiye *spiritisme*'in ateşli taraftarlarından. Yaşı elliyi geçmekle beraber aşk, tuvalet, kokettri¹⁴⁴ mevsimleri de savmıştır. İhtiyar olunuz, genç olunuz hayatta ruhu birçok sıkıntılara karşı oyalayacak bir meşgale, bir iman tesellisi lazımdır...

Esasen dindar bir kadın olan Madam Sermin bu Ruhiyyun¹⁴⁵ mezhebini yaşlı günlerinin kalp boşluğunu doldurmak için bir deva telakki etmiştir. Zaten şakirtlerini ruhlarla tanıştıran da odur.

Mürebbiye ruhlar hakkında istihfafilı¹⁴⁶ sözlere hiç tahammül edemezdi. Binaenaleyh dayı beye cevap verdi:

— Latif ruhlar vardır, habis¹⁴⁷ ruhlar vardır. İnsanlar da böyle değil mi? Fenaların şerlerinden daima kendimizi korumalıyız...

— Madam affedersiniz, sizden mühim bir şey soracağım. Lüt-fen cevap verir misiniz?

— Eğer anlayacağım ve anlatabileceğim bir şeyse niçin cevap vermeyeyim?

— Ruhlara inanıyorsunuz?

— Şüphesiz... Bütün dinler ve bütün dindarlar gibi...

— İnanamayanları inandırmak için bilim ve mantık kuvvetine malik misiniz?

— İnanmak için ilimden, mantıktan daha mühim bir şey lazımdır.

— Ne gibi madam?

— Ruh ciyadeti¹⁴⁸.

¹⁴³ haşyetlenmek: korkmak

¹⁴⁴ kokettri (< Fr. *coquetterie*): beğenilme merakı

¹⁴⁵ Ruhiyyun: Ruhçuluk

¹⁴⁶ istihfaf: küçümseme, hor görme

¹⁴⁷ habis: kötü

¹⁴⁸ ciyadet: iyilik, güzellik

Dayı bey bu terkipten sağlam bir mana çıkaramadığını anlatır bir tebessümle tekrar etti:

— Ruh ciyadeti...

— Evet efendim, ruh ciyadeti... Yani ruhen uyanıklık.

— Benim ruhum uykuda olmalı ki böyle hayalat kabîlinden şeyleri aklım bir türlü kavrayamıyor...

— Affedersiniz amma öyle olmalı...

— Şakirtlerinizi irşat etmiş olduğunuz gibi benim ruhumu da bu ağır uykudan uyandırmaz mısınız?

— Bunun için istidat lazımdır... Her arzu eden şair, ressam, musikişinas, dâhi olabilir mi?

— Madam, ruhlarla konuşmayı ve hayalat, *fantôme* görmeyi bundan on sene evvel vefat etmiş bir ölünün nasıl bir çehre ve kıyafetle karşıma çıkacağını çok merak etmekteyim.

— İnanmadığınız bir şeyi nasıl görebilirsiniz?

— Görmediğim bir şeye nasıl inanabilirim?

— Görmek bizim rüyet uzvumuza ait bir hadisedir. Bizim gözlerimiz çok kuvvetsizdir. Uzak cisimleri göremedikleri için dürbünler icat etmişler. Küçük şeyleri seçemedikleri için mikroskoplar yapmışlar. Hâlbuki ne kadar aletler ihtira etsek hâlâ en uzağı ve en küçüğü göremiyoruz. Tabiatın bize müsaade ettiklerini görürüz. Göstermek istemediklerini bittabi göremeyiz... Binaenaleyh bizim göremediğimiz şeylerin gayrimevcut olmaları lazım gelmez...

— O hâlde madam, tabiatın bize göstermek istemediği şeylere biz de körü körüne iman edemezsek bundan dolayı bizi kim mesul tutabilir?

— Siz göremiyorsanız görenler var...

— Demek tabiat bazılarımıza müsaade ediyor...

— Evet... Yalnız görmek değil, hissetmek, büyük meçhul kuvvetten irşat ve ilham almak... *Fantôme*'u herkes görebilir. Hatta hayvanlar bile ondan ürkererek kaçarlar. Tabiatın *fantôme*'dan başka

göremediğimiz gizlilikleri çoktur. Bu esrarın bazıları uyanıklara münkeşif¹⁴⁹ olur.

— Siz *fantôme* gördünüz mü madam?

— Gördüm fakat size anlatsam inanmayacaksınız. İmansızlığınızın hamlığı üzerinizden biraz gitsin, sonra anlatırım... *Fantôme* nedir madam, rica ederim. Bana evvela bunu anlatınız...

— *Fantôme*'a siz Türkçenizde “hayalat” diyorsunuz...

— Evet hayalat... “Aslı olmayan şey” demektir...

— Rica ederim efendim, aslı olan şey ile olmayanı birbirinden ayıralım... Yani hakikatle hayali... Hakikat nedir?

— Hakikat, benim bildiğime göre, kendimizden hariç olan objektif şeylerdir. Yalnız kendi deruni hissiyatımızda *subjectif* olarak bulunanların hepsi hakikat değildir.

Madam Sermin yaşından gayrimemul¹⁵⁰ çevik bir hareketle yerinden fırladı. Beylerin kütüphanelerinden çekip getirdiği cildin bazı sayfelerini karıştırarak:

— Dayı bey, affedersiniz. Siz inatçı bir *incredule*¹⁵¹ imansızsınız. Sizi kendi kendime ikna edemeyeceğim. Büyük muavinlere ihtiyacım var.

Bakınız bu hususta Flammarion ne diyor:

“Hakikatin böyle *objectif*, *subjectif* şeklinde takdiri, çok münakaşa götüren bir meseledir. Zira deruni bir hissimiz hakikatle tevafuk¹⁵² edebilir. Bhusus ruhi hadiselerde... Mesela bir dostunuz uzak bir mahalde vefat eder. Rüyanızda veya diğer bir suretle gelip size görünerek ölümünü haber verir. Suda boğulduğunu, bir tren altında ezildiğini veya katledildiğini anlatır. O hâlde ki onu üzerinden zınl zırlı suları akarak veya ölümüne göre kan revan içinde görürsünüz. Yani tamamıyla öldüğü şekilde size görünür. Bu gördü-

¹⁴⁹ münkeşif: açılmış, meydana çıkmış, görünen

¹⁵⁰ gayrimemul: umulmadık, beklenmedik

¹⁵¹ *incredule* (Fr.): inanmaz, imansız

¹⁵² tevafuk: birbirine uyma, uygun gelme

günüz, vuku bulan hadisenin hakiki suretidir. İşte bu ihtisasınız¹⁵³ *subjectif*'tir. Fakat hakikatle müterafiktir¹⁵⁴. Bu nevden pek çok misaller gösterebiliriz. Meselenin ikinci kısmı da münakaşa ihtiyacından vareste değildir. Kendimizden hariç yani *objectif* bulunan şeyin hakikat olduğu iddia ediliyor. Pekâlâ fakat bir alaimüssemayı¹⁵⁵ görürsünüz. Ölçersiniz, tahlil edersiniz, onun fotoğrafisini de alırsınız. Bunun hakikiliği neresindedir? Bu basari¹⁵⁶ bir hadisedir. Komşunuz da başka bir alaimüssema görür... Sol gözünüz, sağ gözünüzün gördüğünün aynını görmez. Önünüzde *atmosphère*'in yarattığı bir serap *paysage*'i¹⁵⁷ görürsünüz. Bu bir hakikat mıdır? Suyu daldırdığınız bastonunuz inkisar¹⁵⁸ hadisesiyle kırılmış görünür... Bu doğru mudur? Rüyetinizin¹⁵⁹ bu şehadetine inanır mısınız? Hasılı *objectivement*¹⁶⁰ gördüğünüz her şey hakikat olabilir mi? Bahusus hakikatin ne olduğunu tespit edemediğimiz hâlde... Görünmeleri itibarıyla *fantômelar* birer hakikattir. Lakin bu hakikilikleri neden ibarettir?"

Talât Bey mürebbiyenin okumasını keserek:

— Pardon madam... Siz üstadınız Flammarion'la beraber hayali hakikat, hakikati hayal yapıyorsunuz...

— Mösyö, bu ikisi o kadar birbirine karışıktır ki... Bir ölünün *fantôme*'u tıpkı onun sağlığındaki şekliyle görünüyor. Bu hususta musaddak¹⁶¹, müdellel¹⁶² yüzlerce vakalar vardır. Flammarion'dan naklen bir tanesini anlatayım¹⁶³.

¹⁵³ ihtisas: duygu

¹⁵⁴ müterafik: refakat, arkadaşlık eden; beraber bulunan

¹⁵⁵ alaimüssema: gökkuşağı

¹⁵⁶ basari: görme ile ilgili

¹⁵⁷ *paysage* (Fr.): peyzaj

¹⁵⁸ inkisar: kırılma

¹⁵⁹ rüyet: görme

¹⁶⁰ *objectivement* (Fr.): objektif olarak

¹⁶¹ musaddak: onaylı

¹⁶² müdellel: delilli

¹⁶³ Hadisenin sıhhatini tetkik için müracaat oluna: Proceedings of the s.p.r. vol. VI. p. 17, et Annales psychiques 1909, p. 325. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

-6-

ÖLÜMÜNDEN DOKUZ SENE SONRA GÖRÜNEN BİR KIZ

İhtiyar mürebbiye devam etti:

— Bu harikulade hadiseler vaki fakat her ölüde zuhur eden bir mebzuliyette¹⁶⁴ değildir. Sahihtir. Nadirdir, dinleyiniz. Vakanın nâkili şöyle anlatıyor:

“Çok sevdiğim, 17 yaşında bir hemşirem vardı. 1867 senesi Saint-Luis şehrinde koleradan vefat etti. 1876 senesi yani hemşiremin vefatından dokuz sene sonra Amerika Hükûmat-ı Müttehidesi’nde¹⁶⁵ bulunuyordum. Bir gün odamda öğleye doğru yazı ile meşgul olduğum ve bir cigara içmekte bulunduğum bir sırada sol tarafımda, kolunu masaya dayayarak birinin oturduğunu hissederek gibi oldum. Ve hemen o yana dönerek baktım. Bir de ne göreyim, yanı başımda merhum hemşirem oturmuyor mu? Ölümüne son derece meysus olduğum sevgili kardeşçigimi böyle odamda diri görünce akl u hayale sığmaz bu rüyet karşısında fevkalade şaşırarak beraber çok sevindim. Fakat bu mevcut şey gözlerimin önünde hemen eriyerek nabadit¹⁶⁶ oldu. Bu ne? Rüya mı gördüm? Hayır uyanıktım. Elimdeki cigara tütüyordu. Kalemimin çizdiği yazılar henüz kâğıdın üzerinde kurumamıştı. Kendimi yokladım. Her tarafa bakındım. Bu gördüğüm şey ne rüya idi, ne hayal... Hakikatti. Hemşirem bana dipdiri gözüktü.

Sakit, masum gözleriyle hâlâ bana bakıyor gibi geliyordu.

Bu fevkattabia hâletten duyduğum teessürün şiddetiyle hemen trene koşarak ailemin nezdine döndüm.

Hadiseyi anlattım. Fakat bunun bir hakikat olduğuna kimseyi inandıramadım. Babam güldü. Sen birsamı¹⁶⁷ bir hâle uğramışsın. Hakikat sandığın bu hurafeye bizi de inandırmak istiyorsun, dedi.

¹⁶⁴ mebzuliyet: çokluk, bolluk

¹⁶⁵ Amerika Hükûmat-ı Müttehidesi: Amerika Birleşik Devletleri

¹⁶⁶ nabadit: görünmez, kayıp

¹⁶⁷ birsamı: halüsinasyon

Bu garibeyi her kime anlattımsa müstehzi bir imansızlıkla karşılandım. Bu mucizevi rüyetim esnasında bir şey dikkatimi celbetmişti. Hemşiremin sağ taraf yüzünde taze bir çizik, bir sıyrıntı görmüştüm. Bunu anlatınca annem haykıra haykıra bayıldı. Başına üşüştük. Ayılınca annem bu büyük teessürünün sebebini bize şöyle anlattı:

— Yavrucağımın cenaze tuvaletini yapıyordum. Yesimin¹⁶⁸ şiddetinden elim titredi. İğne ile yüzünü çizdim. Ve sonra bu sıyrıntıyı *podra*¹⁶⁹ ile örterek tamire uğraştım. Bunun benden başka kimse farkında değildir... Oğulcuğum, sözlerinin hakikat olduğuna şimdi inandım. Başka ispata hacet yok...

Bir ölünün böyle garip surette görünmesi diriler için vuku bulacak bir ölüm vakasına işaret addolunuyor.¹⁷⁰ Ve filvaki¹⁷¹ çok sürmeden validem vefat etti..."

Mürebbiye okumayı bitirdikten sonra Talât Bey'in yüzüne bakarak:

— İşte size cildiyle, sahifesiyle muteber bir mehaz¹⁷² göstererek vakayı okudum. Ne dersiniz? İlim ve hakikat namına saf kimseleri aldatmak için böyle yalanlar düzmeye tenezzül edenlerin vücutlarına ihtimal veriyor musunuz?

Dayı bey düşünceli bir ağırlıkla bir cigara tazeleyerek cevap verdi:

— Her yalanın ravisine ahlaksız denemez. Çünkü kendileri inarak yalanı doğru zannedip de söyleyenler de vardır. Okuduğunuz hadisenin mehazı ne kadar muteber olursa olsun bu garibeye inanabilmek için işin içi ayıklanacak pürüzlerle doludur. Bir kız vefatından dokuz sene sonra daha dün ölmüş gibi yüzündeki taze çizgi ile görünüyor.

¹⁶⁸ yes (< Ar. yeis): karamsarlık, üzüntü

¹⁶⁹ podra (< Fr. *poudre*): pudra

¹⁷⁰ addolunmak: sayılmak

¹⁷¹ filvaki: gerçekte, gerçekten

¹⁷² mehaz: kaynak

Haydi buna peki diyelim... Lakin bir insan vücudunun nelerden müterekkip¹⁷³ olduğunu biliyoruz. Bir *fantôme*'unki tahlile geliyor mu? "Görünüyor, üstüne varılınca kayboluveriyor" diyorlar... Göz ile görülüp de el ile tutulamayan bu hayalet nedir? Bunu seraba, alaimüssemaya benzetmek pek doğru olamaz... Çünkü bu son ikisinin ne suretle husule geldiklerini fizik bize izah ediyor. *Fantôme*'a tecrübi ilim usulü tatbik olunabilir mi? Hangi ilim, hangi fen bunu tetkik kuvvetine maliktir? Ölüm hadisesini tetkik, tahlil, teşrih¹⁷⁴ etmek için önümüzde uzviyet faaliyeti durmuş bir ceset vardır. Bu maddiyi bırakıp da varlığı mefruz, ele avuca girmez bir gayrimaddinin arkasından koşarak bu mevhumun üzerine türlü meseleler kurmak...

— Beyefendi, *fantômeların* yani sizin hayalet dediğiniz şeylerin göründükleri muhakkaktır. Bunların vücutlarını katiyen inkâr etmekle bu çok nazik mesele halledilmiş olamaz... Hayat ve ölüm, bu iki hadise arasındaki geçitte çok esrar gizlidir. Cesedin maddiyetinden kurtulmuş bir ölünün ruhu henüz mahpesinde bulunan bir dirinin ruhuna görünemez mi? Yani bu veya şu şekilde herhangi bir suretle kendini ona ihsas edemez mi?

— Ne bileyim? Ruh denince müfekkire¹⁷⁵ bir meçhul ile karşılaşılıyor... Ölü diri iki ruhun herhangi bir şekilde birbirine kendilerini ihsas edebildikleri hadisesi halledilmiş olsa mesele bitmiş gibi oluyor... Göze görünenle görünmeyen arasındaki münasebeti tespit kabil olur mu?

— Göze görünenle görünmeyen, gene oraya geldik. Görünen, görünmeyen, bu ne demektir? Şimdi ona bakalım. Maddiyetle gayrimaddiyet. Göze görünen vezne, lemse¹⁷⁶ gelen madde dediğimiz şey göze görünmeyen, lemse, vezne gelmeyen *atomesların*¹⁷⁷ birikintisinden vücuda gelir... Gözlere görünen aynı madde birkaç

¹⁷³ müterekkip: bir şey başka bir şeyle birleşmiş

¹⁷⁴ teşrih: bir şeyi açıklama, anlatma

¹⁷⁵ müfekkire: düşünme gücü

¹⁷⁶ lems: dokunma ile duyulan

¹⁷⁷ *atomes* (Fr.): atomlar

dakika içinde görünmez olabilir. Yaz gününde bir bulutun teşekkülünü ve sonra mavi gökte kayboluşunu tetkik ediniz. Bir şekil değiştirme yani bir istihale¹⁷⁸ hadisesi karşısında bulunduğunuzu anlarsınız. Ateş, bir madde kütlesini buhara yani görünmez, tartılmaz moleküler (*moleculer*) hâline getiriyor. Su, hava, karbon, azot ve diğer unsurlar teşkil ettikleri sağ vücutlarda ve gayriuzvi¹⁷⁹ cisimlerde kabil-i lemstirler¹⁸⁰. Bizim gözlerimiz ve hislerimiz için bir mermer, bir demir parçası, bir insan, bir hayvan, bir ağaç sulbi¹⁸¹, mütekâsif¹⁸² ve mukavimdir¹⁸³. Elektrik cereyanı için hava mukavemet gösterir. Madenî bir parça ise elektriği nakildir. Bize faik¹⁸⁴ ve binaenaleyh diğer türlü hissiyat ve kabiliyetlerine malik ruhlar için bu sulbi madde gayrihakiki görünebilir. Ve buna mukabil “fikir”, tahlili kabil bir hakikat, bir mevcudiyet şeklini alabilir.

Bu mesrudatı¹⁸⁵ sümmedtarik¹⁸⁶ sözlerden addolunmasın... Doğrudan doğruya hissiyatımıza çarpan arzi¹⁸⁷ hadiselerde, hayvanat âleminde ve alhusus hilkat tabakasınca kendimizden aşağı tasnif ettiğimiz böcekler hayatında çok garibeler kaydetmekteyiz. Böcekler bazı intikal hissiyatınca bize faiktirler. Bizimkilerden başka türlü, anlaşılmaz veleh¹⁸⁸ verici hisleriyle *entomologisteleri*¹⁸⁹ (mebhasü'l-havam âlimleri) hayretlere düşürmektedirler.

Talât Bey hâlâ yüzünde devam eden kanaatsizlik tebessümüyle:

— Madam, bulutun tabii ne olduğunu biliyoruz. Kesafeti azala azala bu havai şey nihayet gözlere görünmez olur. Biz bir heva-yı

¹⁷⁸ istihale: mümkün olmayış, imkânsızlık

¹⁷⁹ gayriuzvi: inorganik

¹⁸⁰ kabil-i lems: dokunulabilir

¹⁸¹ sulbi: katı

¹⁸² mütekâsif: yoğun

¹⁸³ mukavim: dayanıklı

¹⁸⁴ faik: üstün

¹⁸⁵ mesrudat: söylenenler, bildirilmiş olan şeyler

¹⁸⁶ sümmedtarik: sonradan uydurma

¹⁸⁷ arzi: dünya ile ilgili

¹⁸⁸ veleh: şaşkınlık

¹⁸⁹ *entomologiste* (Fr.): böcek bilimci

nesimî¹⁹⁰ banyosu içinde yaşıyoruz; ciğerlerimiz, mesamelerimiz daima bununla mübadelededir. Bir dakika onsuz kalsak ölürüz. Fakat sissiz, bulutsuz, ceyit¹⁹¹ havalarda etrafımızda hiçbir şey görmiyoruz. Havanın kesafet ve şefafetinden¹⁹² fantomların hilkatleri hakkında bir kıyas çıkarmayı hiç doğru bulamıyorum. Böcekler bazı hususlarda bize faik intikallere malik olabilirler. Fakat bu hâl, dimağı tekemmül eseri değil, büsbütün insiyaki¹⁹³ bir şeydir. Böceğin dirisi, ölüsü bir hurdebin¹⁹⁴, bir neşter altında tetkik, teşrih olunabilir. Fantomların erilir, tutulur yerleri yoktur. Bunlar hakkında söylenenler benim için bir masal garabetinden farklı değildir...

— Mösyö, maverai hadiseleri böyle dünyevi hissiyat uzuvlarınızın delaletleriyle ölçüp biçmekte inat ederseniz kabrin öbür tarafında olanlardan hiçbir şey anlayamazsınız. Ruhlar görmek için göze, işitmek için kulağa ve ilaahirihi¹⁹⁵ bizdeki kaba his uzuvlarına muhtaç değildirler...

— Ne kadar kaba addederseniz ediniz madam, etrafımda olup bitenleri tabiatın bana vermiş olduğu beş hisle ölçüp biçmeye mecburum. Bir zamandır ortaya altıncı, yedinci his modası çıkarıldı amma benim beş uzvuma yeniden bir şey ilave edilmediği için bu iddianın aslı neden ibaret olduğunu anlayamıyorum.

-7-

ŞEYH BATTAL'IN FANTOMU

Odada bu münakaşa devam ederken dışarıdan koşuşmalar, çığlıklar işitildi. Ufak birer helecanla¹⁹⁶ kulak verdiler. Ne oluyordu? Yangın mı? Hırsız mı? Ani bir kaza mı? Yarım dakika sürmeden oda

¹⁹⁰ heva-yı nesimî: atmosfer

¹⁹¹ ceyit: kuru

¹⁹² şefafet: saydamlık

¹⁹³ insiyaki: içgüdüsel

¹⁹⁴ hurdebin: mikroskop

¹⁹⁵ ilaahirihi: sonuna kadar, vb.

¹⁹⁶ helecan: kalp çarpıntısı, titreme

kapısı hızla açıldı. Leman kaçık bir benizle içeriye girdi. Titreye titreye kendini annesinin kucağına attı.

Hanıımefendi şaşırarak:

— Ne oldun kızım? Nedir bu korku? Bu telaş? Bu helecan?

Leman sönük gözlerle kapıya doğru bakarak:

— Geliyorlar mı?

— Kim?

— Fantom...

— Nasıl fantom?

Gene oda kapısı açıldı. Önde Dilâver, arkada anası Çeşmifettan kadın kendilerini içeriye dar attılar.

Çeşmifettan çocukların dadısıdır. Çok zaman evvel azat edilmiş, evlendirilmiş, bir oğlu olduktan sonra zevci vefat ettiğinden tekrar konağa dönmüştür. Dilâver on yedi yaşında taban komik, zeki bir çocuktur.

Hanıımefendi:

— Dilâver, ne oldunuz?

Dilâver çarpılmış gibi kambur zambur bir vaziyet alarak gözlerini süzgün süzgün tavanda dolaştırdıktan sonra:

— Fan, fan fantom...

Hanıımefendi gittikçe artan bir merakla سوالini tekrar etti:

— Nasıl fantom canım?

Çeşmifettan iki elini göğsüne bastırarak:

— Eşhedü enla ilahe illallah... Yeşil sarıklı, göbeğine kadar ak sakallı.

Dilâver:

— Koca karınlı. Bol şalvarlı. O kadar bol ki hepimiz içine sığarız. Ayaklarındaki çedik¹⁹⁷ papuçlar nah salapurya¹⁹⁸ kadar...

Çeşmifettan:

— Göbeğinin üstünde yusyuvarlak balgami bir taş...

Dilâver:

— Kemer patlıcanı gibi bir çift kaş... Öyle de iri gözler ki içlerinde deminki gibi şimşekler çıkıyor. İnsana yiyecek gibi bakıyor...

Odadakiler hep derin birer hayretle saçma sapana benzeyen bu sözleri dinliyorlardı.

Nihayet hanımefendi sabırsızlanarak:

— Çeşmifettan, ana oğul siz çıldırdınız mı? Bunlar nasıl lakırdı kuzum?

Çeşmifettan:

— İki gözüm hanımefendiciğim, çıldırmadım. Gördüğümüzü söylüyoruz. Leman Hanım da bizimle beraberdi. O da hem gördü, hem işitti.

Leman:

— Anneciğim, ben korktum, pek dikkatli bakamadım, kaçtım amma dedikleri doğru.

Hanımefendi:

— Gördü, haydi ne ise ne, işitti ne demek, fantomla konuştunuz mu?

Çeşmifettan:

— Biz yalnız dinledik, hep o söyledi...

Hanımefendi:

— Kim?

Çeşmifettan:

¹⁹⁷ çedik: mesh üzerine giyilen sarı papuç

¹⁹⁸ salapurya: ticaret eşyası taşımakta kullanılan, 10-15 tonluk, üçgen biçiminde yelkeni olan ticaret gemisi

— Fantom...

Hanımefendi:

— Ne dedi?

Çeşmifettan:

— Adı Şeyh Battal'mış. Karacaahmet'te yatıyormuş. Bu gece hava sıkıntılı imiş... Etrafta gezinmeleri için müritlerine izin vermiş.

Dilâver:

— Bu gece ölüler etrafta avcıya dağılmışlar. Bizim eve de bu göbeklisi düşmüş...

Hanımefendi:

— Sus, zevzek çocuk... İş ciddileşmeye başladı. Şeyh Battal'a aşına çıktım... Paşa merhumun bu namda sevip görüştüğü bir şeyhi vardı. Tekkesi Nuhkuyusu civarında idi. Vefatında Karacaahmet'e gömüldü.

Çeşmifettan:

— Hanımevendiciğim, Allah sizden razı olsun, işte hakikate aşına çıktınız. Biz Şeyh Battal'ı ne bilelim, görüp işittiğimizi söylüyoruz.

Talât Bey:

— Camille Flammarion sağ olaydı bir apparition¹⁹⁹ da bizim evde vuku bulduğuna dair kendisine mektup yazardım. O da anket ciltlerine on bin bilmem kaçınıcı olarak bu harikayı kaydeder idi...

Mürebbiye:

— Beyefendi, sanki bu mucize sizi imana getirmek için damımızın altında tecelli etti... Hemen gözlerimizin önünde gibi cereyan eden bu maverai hadiseye ne dersiniz?

¹⁹⁹ *apparition* (Fr.): görünme, ortaya çıkma

Talât Bey yüzünden hiç zail²⁰⁰ olmayan aynı *sceptique*²⁰¹ tebesümüyle:

— Gözlerimizin önünde hiçbir şey cereyan etmedi. Fantomlar hakkında şimdiye kadar işittikletim gibi bu da benim için rivayet kabîlindendir.

Mürebbiye:

— Bu üç kişi birden yalan mı söylüyorlar? Bu mühim husustaki kati fikrinizi anlamak isterim...

Talât Bey:

— Peki madam, fikrimi şimdi bildiririm. Fakat dinleyelim bakalım Şeyh Battal daha neler söylemiş...

Çeşmifettan:

— İki elim yanıma gelecek... Yalan kabul etmem... Ne zoruma? Efendilerimi niçin aldatayım?

Dilâver:

— Şeyh Battal ahretten geliyor amma galiba orada da buhran saçağa sarmış olmalı ki düpedüz para istedi. Azıcık daha gitmemiş olaydı salona çağırıp kahve pişirecektim.

Hanımefendi:

— Sen sus çocuğum, annen söylesin. Ne suretle para istedi Çeşmifettan, anlat...

Çeşmifettan:

— Paşa merhum sağlığında bizi görür gözetirdi. Ailem sefalet içindedir. Hanımefendiye söyleyiniz, onlara ara sıra biraz dünyalık göndermeyi unutmasın, dedi.

Talât Bey:

— Hah, şimdi işte hakikat biraz sırttır gibi oldu. Bu üç kişinin Şeyh Battal şeklinde birini gördüklerine inanırım. Fakat bu mezar-

²⁰⁰ zail: yok olan

²⁰¹ *sceptique* (Fr.): şüpheli

lıktan gelme bir fantom değildir. İşin içinde bir türük (*truc*)²⁰² var. Hanımefendiden Şeyh Battal ailesi namına para koparmak için kurnazın biri mükemmel bir makyaj ile o şekle girerek geldi. Göründü.

Çünkü bu evde ruhlarla, perilerle konuşulduğunu, maverai meselelerle uğraşıldığını bilen bir hinoğlu, ailemizin bu itikat zaafından bu suretle istifadeye kalkıştı. Kavuğuyla, çakşırıyla²⁰³ bir ölüyü diriler sahnesine çıkaran bu hilekâr, paşa merhumun Şeyh Battal'la olan dostluğuna da vâkıf bulunanlardan birisi...

Hanımefendi:

— Birader, müsaade ediniz de meseleyi etrafıyla anlayayım...

Talât Bey:

— Bunda anlamaya değer bir şey yok. Ölümünden on sekiz, yirmi sene sonra Şeyh Battal yeşil sarığını sarıp bol şalvarını giyerek koca sakalıyla burada boy gösteremez...

Dilâver:

— Sakalının yabani ot gibi fişkıarak suratını sarmış olmasına bakılırsa, tuvaletini²⁰⁴ yaptırmak için şeyh hazretlerinin ahrette ucuz bir berber bulamamış olduğu anlaşılıyor.

Çeşmifettan:

— Sus oğlum, evlialardan böyle eğlenir gibi söz edilir mi?

Talât Bey:

— Dünyada şeyh idi, ahrette evliya oldu... Macera etrafta duyulursa yarın akşam mezarına kandil yakmaya kalkarlar...

Hanımefendi:

— Müsaadenizi çok rica ederim. Bu Şeyh Battal adı bende çok merak uyandırdı...

Talât Bey:

— Peki, sustuk efendim, sorunuz...

²⁰² *truc* (Fr.): oyun, hile

²⁰³ çakşır: paça bölümü diz üstünde veya diz altında kalan bir tür erkek şalvarı

²⁰⁴ tuvalet: yıkanma, tıraş olma, giyinme, süslenme, taranma işi

Hanımefendi:

— Çeşmifettan, şeyhi nasıl gördünüz? Ta başlangıcından işi anlat.

Çeşmifettan:

— Ben odamda uyuyordum. Yıldırımın dehşetinden uyandım. Fakat döşeğimden çıkmadım. Bir şey görmeyeyim diye yorganı başıma çektim. “Dadı, dadı, kalk!” diye kulağıma bir ses geldi. Başımı çıkarıp baktım, Leman Hanım. “Ne istiyorsun yavrum?” dedim. “Yağmur bardaktan boşanır gibi yağmaya başladı. Bizim sandık odası akıyor. Her şeyimiz harap olacak, kalk da bir çaresine bakalım.” dedi. Kalktım. Akan yerlere koymak için çamaşırlıktan leğenler almak icap etti. Taşlığa indik. Dilâver de beraber geldi. Kileri açtık. Uzun yoldan giderken mübarek adamla hapahap²⁰⁵ karşı karşıya geldik. Ben “Destur, tütü...” diye durdum. Çocuklar korktular. Leman Hanım kaçtı. Dilâver bir zaman beni yalnız bırakmadı. Nasıl söyleyeyim bilmem, fantom mu? Şeyh Battal mı? İşte onunla beş altı arşın açıklıkla yüz yüze durup birbirimize bakıyorduk... Koca yeşil sarık, göbeğine kadar ak sakal... Elinde iri taneli bir tespih... Ben bulunduğum yerde kaskatı kaldım. Ne ileriye gidebiliyordum ne de geriye. Bize o sözleri söyledikten sonra nasıl oldu anlayamadım. Şeyh Battal birdenbire karşıımızdan kayboldu. Sonra bana biraz cesaret geldi. İleri yürüdüm. Her tarafa bakındım, kimse yok.

Hanımefendi:

— Açık kalmış kapı var mıydı?

Çeşmifettan:

— Hayır efendim, bütün kapılar içeriden mutat²⁰⁶ üzere sürgülü. Bütün pencereler demir parmaklıklılı. Ölü mü diri mi işte bu hayalet nereden girdi? Nereden çıktı? Anlayamadım... Onlara kapı baca olmaz derler, pek sahi.

²⁰⁵ hapahap: ansızın, birdenbire

²⁰⁶ mutat: alışılmış, âdet olunmuş

Şimdi hepsi susmuştu. Bu garip vaka üzerine düşünüyorlardı. Ama sadece düşünmekle o garabeti saran sırları anlamak mümkün olabilecek miydi? Vakanın leh ve aleyhinde istişat²⁰⁷ için kuvvetli deliller lazımdı. Talât Bey'in nazarında bu *apparition* usta bir hilekârın oynadığı komediden başka bir şey değildi. Fakat bu hakikati odada bulunan safdillerin önünde nasıl ispat etmeliydi...

Hanımefendi bir müddet dalgın kaldıktan sonra biraderinin itikatsızlığını sarsmak için dedi ki:

— Düşündüm. Bundan yirmi, yirmi beş sene evvelki Şeyh Battal bütün o eski şekil ve şemaili ile gözlerimin önüne geldi. Şeyh merhum tıpkı tıpkısına bunların tarif ettikleri kıyafette idi...

Talât Bey:

— Tabii, aktör temsil ettiği şahsın şekli hüviyetini almakta büyük bir maharet göstermiş. Vakada müspet olarak gördüğüm yalnız bu cihettir... Veyahut ki...

Talât Bey sustu. Hanımefendi bir dakika bekledikten sonra:

— Sözüünüzü tamamlayınız.

— Ya da Çeşmifettan, yıldırımdan sarsılan beyniyle bir birsami hâle uğramış olmasın...

— Ne demek?

— Yani kalfamız bir hurafeye tutulmuş olmasın...

— Nasıl olur?

— Basbayağı. Siz biraz düşününce zihninizde Şeyh Battal'ı bütün o kallavi²⁰⁸ kıyafetiyle buldunuz. Böyle bir *image*²⁰⁹ izah edemeyeceğimiz bir hâletiruhiye²¹⁰ ile Çeşmifettan'ın dimağında da uyanamaz mı?

Hanımefendi, Çeşmifettan'a dönerek:

— Kalfam, sen Şeyh Battal'ı sağlığında görmüş müydün?

²⁰⁷ istişat: tanık gösterme

²⁰⁸ kallavi: çok iri, kocaman

²⁰⁹ *image* (Fr.): görüntü

²¹⁰ hâletiruhiye: ruh durumu

Çeşmifettan:

— Hayır efendim, öyle bir adamı hiç hatırlamıyorum.

Hanımefendi, Leman’la Dilâver’i göstererek:

— Bu çocuklar ise o zaman dünyada bile yoksultar. Birader siz, Şeyh Battal’ın bu üç cana gözüktüğünden emin olunuz. Çeşmifettan bu yaştan sonra yalan söylemez. Leman’ın ise böyle şeyler uydurmak asla âdeti değildir. (kızını okşayarak) Bakınız yavrucağımın hâlâ titremesi geçmedi. Hâlâ benzi yerine gelmedi...

Dilâver çarpık boyunla kendine acındırarak bir jest alarak:

— Hanımefendimiz, bendeniz yalan söyler miyim? Bu gece Şeyh Battal’ı görmekten ne avantam olabilir?

— Sen sus maskara, senin Allah bir dediğine inanmam. Annene bütün kalbimin kuvvetiyle inanırım.

Çeşmifettan yine gürül gürül kelimeişhadet getirerek:

— Yalan şeytana mahsustur... Ahrette kırk yerde suali vardır.

Dilâver anasının bu saffetine²¹¹ fıkır fıkır güldü.

Hanımefendi:

— Birader, Şeyh Battal’ın bu geceki gözükmesinde kendi noktainazarımdan²¹² hiç şüpheye mahal yoktur... Siz de bu garibeyi kendi zihninize göre muhakeme ediniz...

Talât Bey:

— Bir daha böyle bir hayalet gözüdürse hemen bana haber vermelerini rica ederim...

Dilâver:

— Ailesi namına istediği para gönderilmezse Battal Hazretleri’nin ziyaretleriyle bizi yine müşerref edeceğine hiç şüpheniz olmasın.

Çeşmifettan:

²¹¹ saffet: saflık, temizlik

²¹² noktainazar: görüş

— Oğlan, çarpılacaksın... Evliya ile eğlenilir mi?

Dilâver:

Aşağıya bir çifte nare ile bir zurna saklayacağım. Şeyh gözüdür
gözükmez âlâ bir daha havası çalacağım.

Çeşmifettan:

— Bu oğlan benim yüreğime indirecek.

Talât Bey:

— O şeytan çocuk hepimizden akıllı.

Dilâver:

— Sayenizde akıllıyım amma...

Talât Bey çocuğun lakırdıyı bitirmesine vakit vermeden:

— Ulan sana akıllı dedimse çarçabuk beni yalancı çıkar diye
söylemedim ya? Kimse kimsenin sayesinde akıllı olamaz. Zekâ-
vet²¹³ Hüda-dad²¹⁴ bir şeydir...

Dilâver:

— Dayı beyefendi, nazar değmesin diye arada bir de böyle ah-
maklık yapmalıdır...

İlk hatasını ikinci sözünü tamir eden çocuğun zekâsına gülüş-
tüler.

Talât Bey bu defa yeğenlerine dönerek:

— Beyefendiler, hayli vakittir hiç sesiniz çıkmıyor. Sade dinli-
yorsunuz. Şeyh Battal'ın bu *apparition*'u hakkında sizin de müspet
menfi fikirlerinizi anlamak isteriz.

Orhan:

— Meselede bizim menfi bir fikrimiz yoktur.

Talât Bey:

— Demek bu garibeyi bir hakikat olarak kabul ediyorsunuz...

Turhan:

²¹³ zekâvet: çabuk anlama ve kavrama, zeyreklik

²¹⁴ Hüda-dad: Allah vergisi

— Garibe tabiri umumi kaidelerden bütün bütün şaz ve ender²¹⁵ hadiseler hakkında kullanılır.

Talât Bey büyük bir taaccüple:²¹⁶:

— Demek ki Şeyh Battal’ın koca sarık ve karnıyla bu gece bizi ziyareti ölümün umumi kaidelerine aykırı olmayan, gayet tabii bir olaydır...

Orhan:

— Şüphesiz...

Talât Bey:

— Kırk yıl münakaşa etsek birbirimizle anlaşma ihtimalimiz yoktur.

Turhan:

— Siz ölümden sonra başlayan ikinci hayata inanmıyorsunuz, aramızdaki büyük ihtilaf oradan çıkıyor.

Talât Bey:

— Ölümden sonraki hayat... Hani ya şu dinlerin cennetle mükâfatlandırıp cehennemle korkuttukları hayat mı?

Orhan:

— Hayır, biz dinlerin efsanelerini kabul etmiyoruz. Bizim iman ettiğimiz ikinci hayat, fezaî²¹⁷, ebedî ve safidir²¹⁸.

Talât Bey:

— Demek biz ölmüyoruz, bir ikinci hayata diriliyoruz.

Orhan:

— Bu hakikati bir gün fennen ispat etmek kabil olacaktır. Me-sele yavaş yavaş o şekli alıyor.

Talât Bey:

²¹⁵ şaz ve ender: müstesna ve seyrek

²¹⁶ taaccüp: şaşma, hayret

²¹⁷ fezaî: uzayla ilgili

²¹⁸ safî: katıksız, duru, temiz

— Bu bahsi bir gün ariz ü amik²¹⁹ münakaşa ederiz. Şeyh Battal'ın ölümünden yirmi bu kadar sene sonra o eski kıyafetiyle gelip de bize görünmesini nasıl olup da pek tabii telakki edebiliyORSUnuz? Şimdi bana bunu anlatınız.

Orhan:

— Yüzlerce emsaline kıyasen. Anlıyor musunuz... Belki binlerce... Ellerimizde kütüphaneler dolusu ispatlı şahitli vesaik var. Bunların hepsine birden uydurmadır deyip de işin içinden çıkamazsınız.

Talât Bey:

— İspatlı, şahitli vesaik dediğiniz şeylerden sizin iddianız aleyhine birçok deliller bulup çıkaracağıma emin olunuz. Ben de bu mesele ile uğraşacağım. Ya ben de sizin gibi *spiritist*²²⁰ olurum. Yahut ki sizi hakikate döndürürüm. İddialarınızın yüzde birini adamakıllı ispat edebilmiş olsanız ben de düşünmeye varacağım. Fakat pöh pöhle ortaya döktüğünüz şeyler laf hududundan öteye geçemiyor...

Orhan:

— Dayı bey siz de inanmadığınız şeylerin asılsızlıklarını ispat edebilmiş olsanız o zaman biz de kendimizi kanaatimizin zıddına açılan bir kapı önünde bulmuş oluruz... Müsaade ederseniz ölüle-rin gelip göründüklerine dair bir iki vaka daha okuyalım.

Talât Bey:

— “Şeyhin kerameti kendinden menkul” kabilinden olan bu ciltler dolusu vakaların ardı arası tükenmez. Maahaza²²¹ okuyunuz, dinleyelim.

²¹⁹ ariz ü amik: enine boyuna, uzun uzadıya

²²⁰ *spiritist* (Fr.): ruhlara inanan kimse

²²¹ maahaza: böyle iken, bununla beraber, yine de

-8-

İÇİNDE ÖLDÜĞÜ APARTMANI GÜPEGÜNDÜZ GELİP DOLAŞAN KIZ

Orhan, *Ölümün Esrarı* ciltlerinden birini açarak tokça bir sesle okumaya başladı:

Flammarion yazıyor (Üçüncü cilt, *Après la mort*, sahife 294):

“Bir genç kızın vefatından bir sene sonra görüldüğü 22 Temmuz 1899 tarihli bir mektupla İtalya’dan bana yazılıyor. İmza Mösyö Ginsepp Cavagnaro’dur. Vakanın sıhhati yeminle temin olunuyor. On sekiz yaşında ölen bu kızın odalar arasında dolaştığı yalnız ravi tarafından değil, hanenin diğer kiracılarınca da aynen görülmüştür. Bu müşahede gayet soğukkanlılıkla vuku bulmuştur. Vaka ya birsamî ve diğer türlü marazî bir rüyet sığdıramaz.

İşte hadise:

On sekiz yaşında, Genes’te talebe ve pederimin nezdinde bulunuyordum. Bir sabah saat yediye doğru Yunanca bir kitabın sahifelerini karıştırırken bir kapı açılır gibi bir gürültü duydum. Baktım ki mutfaktan doğru genç, güzel, uzun boylu bir kız geliyor. Arkasında bembeyaz bir gömlek vardı. Lüle lüle kumral saçları omuzlarından aşağı dökülmüştü. Hemen tebessüme benzer bir nazarla bana bakarak önümden geçti. Sonra kapıyı açtı. Ve gürültü ile kapayarak babamın odasına girdi.

Ben bulunduğum yerde şaşakaldım. Kendi kendime ‘Bu kız kimdir? Bizim evde ne arıyor?’ dedim.

Takriben on dakika sonra babam odasından çıktı. Mutadî veçhiyle sabah yıkanmasını yapmak üzere mutfığa gitti. Ben merakımı halletmek için derhâl babamın çıktığı odaya girdim. Fakat orada kimseyi bulamadım. Yatağın altına, iskemlelerin arkalarına hatta çekmecelerin içine varıncaya kadar her tarafı aradım. Kimse yok. Kız nereye kayboldu? Kapıdan tekrar çıkmış olaydı mutlaka görecektim. Pencerelerden harice atlaması da mümkün değildi. Çünkü dördüncü katta oturuyorduk.

Babam tuvaletini yapıp da dönünce vakayı anlattım. Hemen ikimiz beraber merdivene koştuk. Bir şey keşfedemedik. Babam henüz açılmamış olan sokak kapısının sürgüsünü çekti. Kapıcıya sorduk, daha sabahleyin hiç kimsenin girip çıkmamış olduğu cevabını aldık.

Bizim apartmanımızın karşısındaki dairede Avukat Manzini isminde bir zat oturuyordu. Ona müracaatla hadiseyi anlattık. Bu adam sözlerimize hiç şaşmadı. Tabii bir suretle bizi dinledikten sonra şu cevabı verdi:

— Tarif ettiğiniz kıbaldeki²²² kız bir sene evvel şimdi pederinin zin yatmakta olduğu odada vefat etmişti. Bu kızın ölümünden sonra gelip gezindiğini gören yalnız siz değilsiniz, sizden evvel o apartmanda oturan kiracılara da görünmüş olduğu için bu aile korkudan haneyi terk etmek mecburiyetinde kalmıştı...

Mösyö Ginsepp Cavagnaro mektubunu şöyle bitiriyor: Vakanın katiyetle sıhhatini size yeminle temin ederim.

Ankete gelen cevaplardan 767. mektup.”

Camille Flammarion ilave ediyor:

“Verilen bu teminatla iktifa²²³ etmeyerek vakanın cereyan ettiği mahalde tahkikat yaptırttım. Söylenenlerin harfi harfine doğruluğu sabit oldu...

Tetkike girişmezden böyle vakaları katiyetle inkârda ısrar etmekten ne çıkar? Sosyetenin muteber zümrelerine mensup münevver kimselerin şahadetlerini niçin aşağı tabakalardan kaba halk kütlesinin sözleriyle bir tutmalıdır...”

Talât Bey:

— Bitti mi yavrum?

Orhan:

— Bundan daha pek çok garipleri var...

²²² kıbal: şekil, biçim

²²³ iktifa: yetinme

Talât Bey:

— Malum bu garibeleri dinleyenler de anlatanlar kadar saf yürekli olmalı. Fennin ispat sahasında yemin kullanılmaz. İlmin tecrübi usulü birbirine sadece itimat telkiniyle yürümez. Ne diriye ve ne de ölüye benzeyen bu fantomu gözüktüğü anda çalyaka²²⁴ edip laboratuvara sokmalı... Tanımak istediğimiz tabiat unsurları hakkında ne muamele yapılıyorsa onu da öylece potalardan geçirmeliyiz...

Bu münakaşa biraz daha uzadı. Ortalık ağarıyordu. Uyumak için herkes odalarına çekildiler...

Hava sükûnete dönmüştü. Fırtınanın sinirlere verdiği gerginlik birkaç saat uykuyla yatıştı...

Saatlerce süren bu münakaşada ne Talât Bey'in imansızlığı zerrece gevşemiş ne de beylerin itikatlarından bir kıymık eksilmişti. Şeyh Battal'ın geceki *apparition*'u zihinlerde korkulu hürmetle karışık büyük bir tesir bırakmıştı. Hanımefendi itikaden oğullarıyla beraberdi. Talât Bey vakanın sıhhatini kabule muarız²²⁵ görünmekle beraber bu üç kişinin rüyet şهادetlerini büsbütün çürütebilecek kuvvette bir mantık katiyeti gösteremiyordu. Binaenaleyh diğerlerince bu muammayı görüldüğü surette kabul etmek zarureti vardı.

Hanımefendi, Şeyh Battal'ın sefil ailesine muavenet²²⁶ hakkındaki talebine karşı lakayt kalmadı. Bu şeyh o gece görünen bir hayalet değil, vaktiyle paşanın aziz dostlarından bir zattı.

Bu aileyi o gün bulup imdatlarına yetişmek için bir otomobil getirtti. Çantasına yüz lira para koydu. Çeşmifettan'ı beraber aldı. Orhan'la Turhan bu kadar sene sonra *incarnation*²²⁷ yapan yani tecessüt²²⁸ eden bu mübarek şeyhin ailesini ziyaret şerefinde bulunmak arzusunu gösterdiler. Hep beraber taksiye doldular...

²²⁴ çalyaka: yakasına yapışıp sıkıca tutma

²²⁵ muarız: karşı çıkan

²²⁶ muavenet: yardım

²²⁷ *incarnation* (Fr.): vücut bulma, cisimleşme

²²⁸ tecessüt: gövdelenme

Oto yola düzöldükten sonra bir de baktılar ki hayretle ne görsünler, Dilâver şoförün yanında oturuyor.

Hanımefendi yarı öfke, yarı latife tarzıyla haykırdı:

— Ulan oraya ne vakit atladın? Seni kim davet etti?

Dilâver sırtarak:

— Ben kendi kendimi davet ettim. Hiç kambersiz düğün olur mu?

— Neler de bilir afacan... Orada maskaralık edersen döverim seni alimallah...

— Akşam şeyhin kendisiyle müşerref oldum. Bugün de ailesini görmek merakına düştüm. Beyefendiler buna *apparition* diyorlar. Acemceden Fransızcaya geçmiş bir kelime olacak, “aparma”dan geliyor.

Gülüştüler. Otomobil Karacaahmet’in cenup tarafındaki yokuştan fakülteye doğru yol alıyordu. Ahretin bu kara orman sahası dirilere ürküntü getirecek bir ilerleyişle etrafına kasvet saçıyordu.

Nuhkuyusu semtine geldiler. Üsküdar’ın bazı mahalleleri hâlâ birkaç asır evvelki simalarını değiştirmemiş gibidir. Orada Buha-ra’ya, Taşkent’e benzer caddeler, sokaklar, kervansarayları andırır hanlar... Adım başında minareleri, kubbeleri, sakıflarıyla²²⁹ gözleri karşılayan hesapsız camiler, mescitler, tekkeler, medreseler görürsünüz. Sahasında hayattan ziyade ölüme yer ayırmış bir memleket...

Mahalle arası sokaklarından geçen birkaç kişiye Şeyh Battal ailesinin oturduğu sabık tekkeyi veyahut evi sordular. Bilen hiçbir kimse zuhur etmedi. Nihayet kapı çalmaya mecbur oldular. İki üç evden menfi cevap aldıktan sonra bir kocakarı işe yarayacak cevabı şöyle verdi:

— Doğru bu sokaktan aşağıya ininiz. Sola sapınız. Önünüze vi-ran bir mescit çıkar. On beş, yirmi adım ileri gittikten sonra yine o sıradaki ilk kapıyı çalınız...

²²⁹ sakıf: tavan, çatı, dam

Hanımfendi:

— Teşekkür ederiz hanım nine, çok kimseye sorduk, bilemediler...

Kocakarı:

— Şimdi eskiler hiçbir yerde tanınmıyor. Kimsenin kimseye ehemmiyet verdiği yok. Can cana, baş başa... Hani kuzum, o eski komşuluk kaldı mı? Komşu hakkının yarın ahrette yedi yerde suali olduğunu kimse düşünüyor mu? Evvelden komşu demek akraba demekti. Birbirimizin her işine bulunuverirdik. Geçenlerde hastalandım da kapımı çalıp Allah için bana bir bardak su veren olmadı. Bu mahallede eskilerden bir ben kaldım. Bir de şu karşiki küçük evde hattatın anası Hafize. Ötekiler hep yeni. Soyları soplaları bellisiz... Nereden geldikleri malum değil... Hep kesik saçlı, püskürme benli, sürmeli, allı, morlu, boyacı kedisi gibi mahluklar. İnanır mısın hanımfendi, bu mahallede Üsküdar Parkı'nda dans etmedik, şükür bir ben varım... Bir de Hafize...

Dilâver tek duracağına dair hanımfendiye vermiş olduğu söze rağmen dayanamadı:

— Hanım nine, dedi, şayet dans etmek arzusuna düşersen ben sana kavalıye olurum. Başka kimseye angaje²³⁰ olma, kıskanırım ha...

Hanımfendi hiddetlendi:

— Tut çeneni şimdi ha...

Kocakarı:

— Darılmayınız hanım, zamane böyle, şimdiki çocuklarda terbiye, saygı kaldı mı? Ellerini havaya kaldırıp aşağı indirerek yalnız beden terbiyesi yapıyorlar. Dilleri nah böyle kürek gibi... Asıl terbiye ortadan büsbütün kalktı...

Otomobil hareket edeceği sırada kocakarı şoförü durdurarak:

²³⁰ angaje (< Fr. *engagé*): bağlanma

— Laf karıştı, asıl söyleyeceğimi unuttum. Şeyh Battal’ın ailesini ne yapacaksınız?

Hanımefendi:

— Eskiden beri bir tanışıklık var da görüşeceğiz.

Kocakarı:

— Şimdiki zaman eski zamana benzemez. Şeyhin oğlu Abdüsselâm da nefes ediyor amma pek gizli... Havaleli çocuklara, saraya, sıracaya, selamünkavlene²³¹ okur amma n’eyleyeyim... Babasının nefesindeki kuvvet yok... Battal merhum başka idi. Aynı zamanda onun İstanbul’da, Şam’da, Mekke’de gözüktüğünü rivayet ederler. Daha pek çok kerametlerini söylerler... Mezarına kangal kangal nurlar indiğini, sağlığındaki kıyafetiyle bazı geceler gezindiğini görenler var. Şeyh merhum, buraya Amasya’dan hicret etmiştir. Vallahi bilmem kaç senesinde... Ben o zamanlar uçkurunu bağlayamayan küçücük bir çocukcağızdım... Kadın erkek bazı Amasyalıları bunlarla gizli mizli görüşmeye gelirler. Abdüsselâm için büyücülüğe de başlamış diyorlar. Daha başka şeyler de söylüyorlar... Neme lazım, günahları üstlerinde kalsın. Geçinme dünyası bu. Şeyh ol, ne olursan hiçbir şey ayıp değil. Şeyh Battal’ın cübbesini, şalvarını, kavuğunu, çedik papucuna varıncaya kadar her şeyini bohçalara sarmışlar, emniyet edebildikleri kimselere Hırka-i Şerif gibi ziyaret ettiriyorlarmış...

Dilâver, kocakarının verdiği bu son tafsilatı gayet dikkatle dinliyordu. Bu çuval dolusu haşviyat²³² içinde zairlerin²³³ işlerine yarayacak sözler de yok değildi. Bahusus bu Amasya sözü zeki çocuğun zihnini burktu. Çünkü köşkte Şerife isminde Amasyalı bir kadın vardı. On beş yıl evvel oraya hizmetçilikle incisap²³⁴ etmiş ve sonraları vücuduna pek lüzum kalmamakla beraber aileyi terk

²³¹ selamünkavlen: “üstüne sağlık” anlamında, Allah’tan sağlık, sıhhat ve afiyet dileme

²³² haşviyat: sözde ve yazıda gereksiz olan bölümler

²³³ zair: ziyaret eden

²³⁴ incisap: çekilme

etmemişti. Bazı bazı bu kadın, hemşerilerini görmeye gittiğini söyleyerek dolaşıp dolaşıp gelirdi. Sakın bu şeyh ailesiyle Şerife arasında bir münasebet olmasın...

Şerife köşkün en alt katında bir odada yatıyordu. Şeyh Battal namına görünen hayalete, kimseye sezdirmeden kapı açabilirdi.

Apparition gecesi olan gürültü ve kopan çığlıklara rağmen bu kadın ne olduğunu merak edip de hiç odasından dışarı çıkmamıştı. Bu kayıtsızlığı, cali²³⁵ ve şüpheyi dai²³⁶ bir hâl gibi görünüyordu.

Dilâver'den başka, otomobilde bulunanlardan hiçbiri pirincin taşını ayıklar gibi kocakarının saçma sapan sözlerinden bu mühim meali bulup çıkarmayı zihinlerinden geçirmemişlerdi.

Araba yürüdü. Fakat ihtiyar Saliha'nın viran evciği önünde bir otomobil durması ender vakalardan olduğu için karşıkı Rafize'yi meraka düşürdü. Hemen sokak kapısını açarak seslendi:

— Hu, komşucuğum...

— Ne var kardeş?

— Otomobildeki kibar hanımlar kimdi?

— Tanımıyorum...

— Ne konuştunuz?

— Şeyh Battal'ın evini soruyorlar...

— Büyü mü yaptıracaklar acaba?

— Vallahi bilmem. Gizli bir dertleri olmasa böyle otomobil ile sokak sokak şeyhin evini aramazlar...

— Battal öldüyse oğlu sağ olsun. Sanki hık demiş de burnundan düşmüş. Boy, bos, kalıp, kıyafet, ense tıpkı baba... Kır sakallı büsbütün ağırırsa hiç merhumdan farkı olmayacak... Bu şeyh eskilerine dair yine yeniden yeniye birçok şeyler söyleniyor...

— Ne gibi?

²³⁵ cali: sahte

²³⁶ dai: sebep olan

— Babası mı, oğlu mu, fark etmek pek mümkün değil, kibarların rüyalarına girip para istiyorlarmış...

— İnanırım. Battal huddamlı idi. Becerikli ölüler ahmak dirilerden ziyade para kazanıyorlar. Tekkeleri kapandı. İratları yok, ne ile geçiniyorlar? Hâlleri vakitleri pek düşkün değil. İnsanın elinde bir sanat olsun da püfçülük olsun, büyücülük olsun... Sahibini geçindirir. Okuyan ve okunan bu işi aralarında bir sır gibi tuttuktan sonra yasağın ne ehemmiyeti kalır?..

-9-

ŞEYH BATTAL'IN HANESİ

Otomobil tarif edilen sokağa saptı. Mescidi geçti. İlk kapının önünde durdu. Duvar kenarında tozlara bulanmış kız oğlan birkaç çocuk konserve kutularını, cam kiremit, bez parçalarını toplamışlar, misafirlik oynuyorlardı. Otomobili görünce işlerini bırakıp başlarını o tarafa çevirdiler.

Saçak ve kaplamaları vakit vakit tamir görmüş harapça fakat büyücek evin eski usul tokmağını vurdular. Biraz beklediler. Kapı açılmadı. Bir daha vurdular. Yine ses çıkmadı.

Hanımefendi çocuklardan sordu:

— Yavrum, evde kimse yok mu?

Kırmızı donlu bir kız çocuğu cevap verdi:

— Babam bahçede tavuklara bakıyor. Annem üst katı süpürüyor. Gülsüm çamaşır yıkıyor. Ablam ut çalıyor. Büyükannem çarşıya gitti.

Kulak kabarttılar, hakikaten derinden derine bir ut tımbırtısı geliyordu. Tokmağı bir daha vurdular, tesirini beklerlerken o kız çocuğu haykırdı:

— İşte... İşte büyükanne geliyor.

Ta ileriden eli zembilli, şişman, kısa, yuvarlak bir kadın belirmişti. İki yanına yalpa vurarak adımlarını biraz zahmetle attığı se-

çiliyordu. Kapının önünde bir otomobil durmuş olduğunu görünce azıcık hızlandı.

Kapıya yaklaşınca içinden bir günün nevallesi taşan şişkin zem-bili yere bırakarak bir iki süzgün nefesle yorgunluğunu boşalttıktan sonra kesik sesle sordu:

— Kimi arıyorsunuz efendim?

Hanımefendi:

— Şeyh Battalzade Abdüsselâm Efendi'nin evi burası değil mi?

Kocakarı:

— Burası, evet. Hoş geldiniz, kademler getirdiniz²³⁷ fakat arabasız sessizce yayan gelmiş olaydınız daha iyi ederdiniz. Konu komşu bizi gözleriyle yiyorlar. Evimize bir iki gelen giden olursa komisere haber veriyorlar. Bir hacetiniz mi var?

— Efendiyi görmek istiyoruz.

— Artık cin peri işine karışmıyor. Kimseye okumuyor. Madem-ki zahmet edip de buraya kadar gelmişsiniz. İçeriye buyurunuz, bir kahvemizi içiniz.

Koynundan çıkardığı iri bir anahtarla çatır çatır kapıyı açtı. Basamak taşını biraz zorlukla atlayarak zembili eşikten geçirdikten sonra misafirleri içeriye aldı. Ve şoföre:

— Haydi oğlum, sen git, şu köşeyi dön, uzakta bekle, dedi. Misafirler büyükçe bir bahçeye girdiler. Burası keçileri, tavuklarıyla biraz ahıra, biraz kümese, yer yer zerzevatlar ekilmiş tarlalarıyla biraz bostana, birkaç servisiyle biraz da mezarlığa andırıyordu.

Ut sesi birden kesildi. Bahçenin öbür ucunda sarıklı, şalvarlı, iri boy bir adam gördüler.

Kocakarı:

— Damadımın imameti de olduğu için eski kisvesini muhafaza edebildi, dedi.

²³⁷ kademler getirmek: uğur getirmek

Misafirleri bir maltalıktan²³⁸ geçirip orta katta temizce bir odaya aldılar. Burası hususi bir ev olmaktan ziyade tekkeye benziyordu. Bütün duvarlar hadisler, Arabiyü'l-ibare levhalarla kaplıydı. Sanki büsbütün tekke olmak için yalnız çihar yâr-ı güzın eksikti. Oraya buraya serili koyun, keçi postları, ceylan derileri... Çivilere asılmış teberler, keşküller... Binlik tespihler... İçerileri Ayete'l-Kürsi yazılı sarı taslar... Buhurdanlar, insan boyuncak cami şamdanları, kudümler, bütün bu tekke eşyasından saçılan kurs, öd ağacı, amber kokuları her tarafa sinmiş gibiydi. Evin havasında girenleri biraz sarhoş eden bir ağırlık vardı...

Buraya okunmak için gelenler nefesin tesirini artıracak bir maneviyat muhitinde bulunduklarından şüphe edemezlerdi. Kibleye doğru serilmiş seccadeler zairleri namaza, ibadete davet ediyordu.

Geniş odanın hiçbir tarafında kerevet, sedir, kanepeler, sandalye gibi ilâşecek eşyadan eser yoktu. Kendilerine delillik eden kocakarının işareti üzerine misafirler postlara, seccadelere, halılara oturdular.

Kadın:

— Teşrifinizi efendiye haber vereyim...

sözüyle dışarı çıktı. Diz çökmeye, bağdaş kurmaya hiç alışkın olmayan Orhan'la Turhan biraz çarpık vaziyetle yerleştikleri yerden bu cami, bu tekke bozuntusu odanın her tarafına dikkatle bakıyorlardı. Hiç şüphe yok, kendi fikirlerince burası ruhlar uğrağı, mübarek bir yerdi. Ahiretten dünyaya gezmeye çıkan ruhlar böyle mabetlerin ve mabedimsi yerlerin kuytuluklarından, loşluklarından hoşlanırlardı. Hatta bazı eşyada ruhları cezbeden tılsım hassaları vardı. Cami, tekke, kilise, mezarlık gibi ruhani yerlere ve ölülere ait şeylerin alelade bir eve getirilmesiyle oraya ruhları toplamak kabildi.

İki kardeş Camille Flammarion'dan bu maddeye dair bazı tafsilat okumuşlardı:

²³⁸ maltalık: malta taşı ile kaplı sofa, avlu

“Meşhur edip dostumuz Pierre Loti şarktan Fransa’ya mezar taşları, sandukalar, cami kandilleri, mihrap mumları, şamdanları, seccadeler, sebil taşları, parmaklıkları nevinden birçok eşya nakliyle Rochefort’daki hanesinde âdeta bir cami dairesi bina ettirmişti. Edibin vefatından sonra da burası arzu eden zairlere gösterilmektedir. Bütün dünya matbuatında resimleriyle beraber edibin bu garip mescidinden çok kere bahsolunmuştur.

İşte burada bu uhrevi eşyanın tesiriyle ruhlar peyda olduğunu, duvarlara darbeler indirerek Loti’yi uykudan uyandırdıklarını ve gezindikleri yerlerde ayak izleri bıraktıklarını kendisi anlatmış... Lakin bu meşhur romancı ölümünden o kadar dehşetle korkarmış ki bu bahse dair kendisiyle fazlaca görüşebilmek kabil olmazmış. Loti bütün eserlerinde kısık nağmelerle ölümü terennüm etmiş, bir buhurdan gibi kalemiyle yüreğindeki hep bu gizli korkunun tütsüsünü saçmıştır.

Beyler bu hisle etrafa göz gezdirmekte iken, Dilâver birkaç defa diz çökmekten bağdaşa, bağdaştan diz çökme vaziyetine gelerek:

— Mevlit mi okunacak? Bu, sadaka bekleyen dilenci oturuşundan dizlerim ağrıdı.

Hanımefendi sertçe:

— Başlama kuzum. Buranın tuhafılık edecek bir yer olmadığını görüyorsun.

Dilâver sağ dizini indirip sol dizini kaldırarak:

— Bir türlü yerimi beğenemedim. Burası Mısır Çarşısı gibi kokuyor. Gönlüm bulanıyor. Başım dönüyor. Sakın bize büyü yapmış olmasınlar...

Çeşmifettan oğlunu omuzundan sarsarak:

— Sus, hanımefendiyi kızdırıyorsun, dedi.

Hanımefendi:

— Kabahat onda değil, bende. Alıp da buraya getirdiğim için.

Orhan'la Turhan, Dilâver'in alışkın oldukları bu tuhaflıklarına gülüyorlardı.

O esnada içeriye deve yürüyüşüne benzer ağır adımlarla Battalzade Abdüsselâm Efendi girdi. Hakikaten Battalzade lakabına şayan, enine boyuna minare kırması bir adam...

Battal oğlu ile göz göze gelince Dilâver'in yüzü kızardı, dudakları kıpırdadı. Fakat hanımefendiden çekinmesinden lakırdılarını yuttu. Bir şey söylemedi. Bu gördüğü adam geceki *apparition* ile öz kardeş zannolunacak kadar birbirine benziyorlardı. Farkları yalnız sakallarının beyaz, uzun, kır, kısa ve kaşlarının kalınlıklarından ibaretti.

Fakat *postiche*²³⁹ bir sakal takmak, boya ile kaşlarının şeklini değiştirmek kabil değil miydi?

Şeyhin başında sarık, sırtında haydariye²⁴⁰ vardı. Kendine mahsus posta oturduktan sonra elini göğsüne götürerek misafirlerini birer birer selamladı. Dilâver o kadar komik bir jestle selam aldı ki Abdüsselâm Efendi ince bir tebessümden kendini kurtaramadı. Ve ilk nazarda dikkati bu çocuğa kaydı.

Bu selamlaşmadan sonra bir sükût devresi geçti. Battal oğlu ağız açmıyor, ilk sözü zairlerden bekliyordu.

Nihayet hanımefendi hürmetkâr bir tavırla başladı:

— Efendim, biz Velittin Paşa ailesiyiz.

Şeyh, bir memnuniyet tebessümü gösterdi.

Hanımefendi:

— Pederiniz merhumla paşanın arasında kadim bir dostluk vardır.

Şeyh, hafif bir baş sallayışıyla bu sözü tasdik etti.

Hanımefendi:

²³⁹ *postiche* (Fr.): postiş

²⁴⁰ haydariye: hırka altına giyilen kolsuz ve kısa elbise

— Geçen akşam Battal Hazretleri tarafından manevi bir işaret vuku buldu da muhterem ailenizi ziyarete geldik...

Battalzade:

— Çok iyi ettiniz efendim, memnun oldum.

Beyleri göstererek:

— Oğullarınız?

— Evet efendim.

Dilâver'i işaretle:

— Ya bu velet?

— O da oğlum demektir efendim, ailedendir.

Dilâver boynunu çarpıtarak baygın bir vaziyet aldı.

Abdüsselâm bir müddet teveccühe²⁴¹ varır gibi sükûta daldıktan sonra:

— Evet, pederimin paşa merhumla olan dostluğunu hatırlıyorum. Keramet taslamak gibi olmasın, kariben²⁴² sizinle görüşeceğim hakkında bu dainize²⁴³ de işaret vuku buldu. Paşa, merhum pederimin nefesine alışıktı. Şimdi bu manevi vazife bana intikal etti. Babam babalarını nefeslerdi. Oğul da oğullarını nefesleyecektir.

Hepsini birer birer önüne çağırarak şakaklarını hafif hafif sıvaya sıvaya nefesledi.

Bu üfürükçü elinin şakaklarına her temasında Dilâver yerinden bir parça zıplıyordu...

Şeyh:

— Rahat dur ya velet...

Dilâver:

— Battal Efendi, ben gıdıklanırım...

Şeyh:

²⁴¹ teveccüh: güler yüz gösterme

²⁴² kariben: yakında, çok vakit geçmeden

²⁴³ dai: dua eden

— Bu velet karışık²⁴⁴...

Dilâver hayretle:

— Ben mi karışığım?

— Evet, evet...

— Ne ile karışığım? Ben Balık Pazarı'nda fiçıda oturmuyorum ki karışık olayım...

Abdüsselâm çocuğu biraz sarsarak:

— Bu lakırdıları velet kendisi söylemiyor... Ona söyletiyorlar. Bunu zapt etmişler. Dikkat buyurunuz, bu hâlde bırakırsanız bir iki sene sonra büsbütün aptal olur...

Çeşmifettan telaşlıca:

— Kime çekti bilmiyorum. Acayip hâlleri vardır. Bazı bazı cecallendir...

Şeyh:

— Eüzü billahi mine'ş-şeytani'r-racim, bu çocuğun içinden onları çıkarmalı...

Dilâver üfürükçünün önünde kabarak:

— Efendim, benim içimde bir şey yok. Daha sabahleyin kahvaltıdan başka bir şey yemedim. Olsa bile içimdekiler nefesle değil, pürgatifle²⁴⁵ çıkar.

Abdüsselâm:

— Bakınız, bakınız, neler söyletiyorlar...

Çeşmifettan:

— İşte böyle abuk sabuk söylenir. Bunu akıllandırmak için ne yapalım efendim?

Abdüsselâm:

— Ben onu şimdi tespihten geçiririm, suya okur içiririm. Bir nüsha muska veririm. Boynuna asarsınız. Ve daha vereceğim yazılı

²⁴⁴ karışık: halk inancına göre cin ve perilerle ilişkisi olan

²⁴⁵ pürgatif (<İng. *purgative*): iç sürdürücü, müshil

bir kâğıdı bal şerbetinin içinde ezer ve öğreteceğim bir duayı okuyarak bu veledle yudum yudum içirirsiniz...

Dilâver şeyhin önünden fırlayarak:

— İçimizde akıllanmaları lazım gelenler varsa o da ben değilim anne, sizsiniz. Şeyh efendi tespihini bana versin, ben içinden atlamaya oynarım. Bal şerbeti ne ise nefesten ziyade mülayemet²⁴⁶ verir.

Abdüsselâm:

— Bakınız bakınız, ervah-ı habise²⁴⁷ bu masuma neler söylüyorlar. Nasıl olmuş da uğramış... Ya gece vakti destur demeden bir yere abdest bozdu veya bir makam-ı mübarekte hürmetsizlik etti. Çirkef atladı. Veyahut ki yapılmış bir büyüye uğradı. (Çeşmifettan'a hitaben) Siz bu çocuğun validesisiniz?

— Evet efendim.

— Gece uyurken dikkat ediniz, o sayıklayacaktır...

— Evet, bazen sayıklar.

— Sayıklarken onu tutan cinin mutlak adını söyleyecektir. Bunu aklınızda tutar, gelip bana haber verirsiniz Mahur mu Nahur mu?

Dilâver gülerek:

— Battal Efendi, ben uyurken sayıklıyormuşum, sen uyanırken sayıklıyorsun... Anneme ne soruyorsun? Bana sor, içimdeki cinin adını söyleyim: Ahtapeta. İçimde öyle sahur, anafor filan yok. Ah-tapeta Ahtapeta... Zuhuri'de²⁴⁸ büyücü oyunundan öğrendim. Vay babam vay, benim içim şeyh apartmanı mı ki perilere kiralamış oluyum...

Çeşmifettan:

— Oğlum sus, senin tekin olmadığını ben zaten çoktan anlamıştım. Efendi hazretlerine hürmetsizlik ediyorsun.

²⁴⁶ mülayemet: yumuşak huyluluk, uysallık

²⁴⁷ ervah-ı habise: kötü ruhlar

²⁴⁸ Zuhuri: orta oyununda komik rolü yapan kimse; orta oyunun kollarından biri olan Zuhuri kolunu yöneten sanatçı

Abdüsselâm:

— O kendi söylemiyor. Zavallıyı söyletiyorlar, kusuruna bakılmaz.

Dilâver:

— Ya, bana darılıyorsunuz. Ben bir şey söylemiyorum, içimde zevzek bir ecinli var, hep o söylüyor. Bakalım bal şerbetiyle bu habisi vücudumdan defedebilir miyim?

-10-

BAŞA GELEN KARIŞIK KADINLAR

Bazı babalı Araplar, karışık insanlar vardır. Gaipten haber sormak için onlara baş aldırırlar... Baş almak tabiri şöyle izah olunabilir. Bu istidatta bulunanlara güya başka bir ruh hulul eder. O insan kendi hüviyetinden çıkar ve kendine hulul eden diğer ruhun benliğini alır. Frenkler buna transe²⁴⁹ hâli derler. Siması, bakışı, sesi değişir. Gözünüzün önünde bir metamorfoz (*métamorphose*)²⁵⁰ tagayyürü husule gelir...

Bu değişen insan, aslen cahil olup da ona bir âlimin, bir filozofun ruhu hulul ederse bu tahsilsiz kimsenin size pek derin meselelerden cevaplar verdiğine bakarak hayrette kalırsınız.

Size istikbali söyler. Kilometrelerle uzak mesafeleri görür. Ufukların ötesinden koku alır. İşitir... Hasılı çok uzaklara kadar beş hissini kullanabilir. Şahsiyetleri tezauf²⁵¹ edenlerden yani aynı insanın ikileşmesinden tutunuz da bir nevi muvakkat tenasühe benzeyen benlik tagayyürlerine²⁵² kadar gayet garip şekiller akan bu ruhi meseleler hakkında hayli ciltler yazılmıştır.

²⁴⁹ *transe* (Fr.): trans, kendinden geçme, içinde bulunduğu ortamdan başka bir dünyaya ya da havaya geçme

²⁵⁰ *métamorphose* (Fr.): başkalaşım

²⁵¹ tezauf: iki kat olma, iki misli olma

²⁵² tagayyür: değişme, başkalaşma

Bu tezauf nöbeti hastanın üzerinden zail olduktan sonra münfail²⁵³ birinci şahsiyet muvakkaten²⁵⁴ onun yerine kaim²⁵⁵ olan ikinci şahsiyetin kendine yaptırtıklarından ve söylettiklerinden hiç haberdar değildir.

Mesele, normal psikoloji sahasından çıkarılarak akılalmaz vadilere çevrilmiş, binaenaleyh türlü şarlatanlıklara yol açılmıştır. Bu meslekle geçinenler vardır. Bu garibelerin esası ruhlara atfolundugundan bu metamorfoz hadisesi de *spritism*'in bir şubesi sayılabilir.

Kırk beş, elli sene evvel İstanbul'da böyle karışık olduklarını iddia ederek başa gelen kadınlar vardı. Kendilerinden mühim meseleler sorulmak için ayaklarına arabalar gönderilir, bilhassa kibar konaklarına davet olunurlardı. Çocuk iken birkaç defa bunların seanslarında bulundum.

İsimler aklımda kalmadı. Al kadife kürklü, başı elmaslı, kulakları küpeli, parmakları yüzüklü, tıknaz, kırk beşlik ellilik bir kadın baş sedire oturtuldu. Orada çifte buhurdan yanıyordu. Oda kapısı kapatıldı. İçerideki kadınların çoğu yerlere oturmuşlardı.

Şimdi hep gözler başa gelecek hoca kadına dikildi.

Bütün hanımlar “dağları aşsın da gelsin, deryaları geçsin de gelsin” diye bir şeyler mırıldanarak halıyı okşar gibi elleriyle yerleri yerleri sıvıyorlardı.

Hocanım birdenbire tatlı tatlı gerinerek esnedi esnedi... Bir sıraya birkaç defa aksırdı.

Amud-i fekarisinden²⁵⁶ gelen bir sarsıntı ile silkine silkine titredi. Kızaran çehrenin hatları değişti. Gözler parladı. Bakış başkalaştı. Gözlerinin önünde ani bir istihaleye uğrayarak hocanım, evvelkine benzemez bir kadın oldu.

Şimdi bu kadının ağzından onun kalıbına hulul eden diğer bir şahsiyet konuşuyordu.

²⁵³ münfail: pasif

²⁵⁴ muvakkaten: geçici olarak

²⁵⁵ kaim: başka bir şeyin yerine geçen

²⁵⁶ amud-i fekari: bel kemiği, omurga

Hocanım yayık bir tebessümle etrafına bakınarak biraz kursaklı düdüğe benzeyen çırlak bir ses salıverdi:

— Hanımlar, ben geldim. Ne yapıyorsunuz?

Bu gelen Rügüş Hanım isminde, hoppaca bir peri kızıydı. O, sesinin tonu, fıkırdaklığı ve şen sözleriyle derhâl tanılırdı.

Mesela kadınlardan birine hitaben:

— Servet Hanım, beyinle geçen akşam niye bozuştun? Pence-reden ben sizi seyrediyordum. Sonra yanınıza geldim de beni görmediniz. Öfkeniz çabuk yatıştı. Sizi ben barıştırdım...

Bir kadın sorar:

— Kocamın bir kapatması var diyorlar, sahi mi?

Rügüş Hanım işi şakaya bozmak için güler, güler. Ve sonra:

— Söyleyeyim amma meraklanma. Kocanın kabahati yok. Büyü yaptılar, Silivrikapı Mezarlığı'nda iki selvinin arasına gömdüler...

— Ah Rügüşçüğüm, bu büyüü sen bozamaz mısın?

— Niçin bozamayacakmışım. Onu yapan Hoca Ali'nin sarığını ben boynuna geçiririm... Ahlaksız herif... Sen bir siyah koyun buldur. Üç yüz kuruşla beraber hocanımın evine gönder.

(Hocanım bakıcının²⁵⁷ kendisidir. Fakat şimdi o kendi kendisinin yabancısıdır.)

Diğer bir kadın sorar:

— Oğlum haylaz. Okuyup adam olmayacak mı acaba?

— Çocuk biraz karışıktır. Çamaşırını Hazreti Halid'in türbesine gönderiniz, kendisini de türbedara çeyreklettiriniz²⁵⁸. Baba Cafer'in sandukasına bırakılan kuru üzümü yediriniz. Zihni açılır. Bana da bir hediye gönderiniz. Ona sataşan periyi zincire vurayım...

— Kuzum Rügüş Hanım, dolaptan Nevres Hanımefendi'nin elmas bileziğini kim çaldı?

²⁵⁷ bakıcı: falcı

²⁵⁸ çeyrekletmek: kol ve bacakları katlayarak hareket ettirmek

Böyle gaibi keşfe taalluk²⁵⁹ eden suallere Rügüş birdenbire cevap vermez. Zor bir mesele önünde dimağını zorlayan bir insan gibi yüzünde derin tefekkür çizgileri peyda olur. Gerinir. Titrer. Huysuzlanır. İnler. Nihayet başlar:

— Niçin sordunuz bana bunu? Beni sıkıyorlar...

Yalnız kendine görünen bir periye haykırarak:

— Çekil karşımdan menhus²⁶⁰! İşte Tartabûş geldi. Bana “söyleme” diyor. Çünkü o, bileziği çalanın perisidir. Sanki beni korkutacak... Niçin söylemeyecekmişim...

Göğsünü çıkara çıkara, süzgün bakışlarla gerinip inleyerek:

— Beni eziyorlar... Söyleyeceğim işte... Hırsız karşıma geldi. Hiç ummadığınız birisi. Size çok yakın, âdeta akrabanız diyebileceğim. Paraca çok darda kalmıştı. Bu sirkati²⁶¹ irtikâp²⁶² etti. Kısa boylu, esmer, ufak tefek, biraz şehla bakışlı bir kadın...

Soran hanım:

— Aman sus Rügüş Hanımcığım, adını söyleme, anladım.

Hanımlar birbirlerinin kulaklarına:

— Tıpkı tıpkısına üstüne düşürdü. Nuriye. Ta kendisi amma ben şüphelenmişim...

Soran hanım:

— Bileziği ne yaptılar?

Rügüş:

— Sakallı bir adama rehine koydular... Üç yüz elli lira aldılar. Yakında satacaklar.

Hanım:

— Bu sakallı adamı nerede buluruz?

²⁵⁹ taalluk: ilgisi olma

²⁶⁰ menhus: uğursuz

²⁶¹ sirkat: çalma, hırsızlık

²⁶² irtikâp: rüşvet yeme, kötü bir iş işleme

Bu suale cevap beklerken bir de bakarsınız ki baş alan kadının siması değişir... Rügüş gitmiş, diğer bir peri gelmiştir... Bu yeni gelen peri eski suale cevap vermez...

Başa gelen insancıl periler ekseriyetle şunlardır: Rügüş Hanım, hemşiresi Şerife Hanım, Yavru Bey, Deryaban şahının oğlu.

Dokuz on yaşında bu seanslarda bulunurken aklımda kalmış olanlar işte bu yazdıklarımdır.

Bu başa gelmenin mükemmeline şimdi Avrupa’da, Amerika’da yapıyorlar. Bazen ne fennen ne aklen izah olunamayacak garaiple karşılaşılıyor. Her şeyde olduğu gibi bu meseleye de karıştırılan şarlatanlıklar bertaraf edildikten sonra bahsin sırf ruhiyata ait kısmıyla uğraşan âlimler de vardır. Bu müdekkikler²⁶³ bize: “Tabiat kanunlarından hariç görünen bazı garibeleri bilatetkik ret ve inkâra kalkışmaktan bir netice çıkmaz. Bunların nasıl vukua geldiklerini anlamaya uğraşmak lazımdır.” diyorlar.

Orhan’la Turhan bu hadiselerle dair çok sayfeler okumuş oldukları için Battalzade’nin Dilâver’i karışık göstermesindeki iddiasını pek yalın kat kulakla dinlemişlerdi²⁶⁴...

-11-

HAYALET HAKKINDA TALÂT BEY’İN TAHKİKATI

Merhum Velittin Paşa zevcesi Mahinur Hanımefendi yüz lira hediyesini üfürükçü Abdüsselâm’ın avucuna koyarak:

— Efendi hazretleri, baba dostuyuz. Çocuklarımı himmetinizden uzak tutmayınız. Manevi sıkıntılara uğradıkça gelip zatıalinizi ziyaretimize müsaade ediniz. Siz de tenezzülen ara sıra teşrifinizle yüreklerimizi şenlendiriniz...

Battalzade, sevincinden biraz titreyen hırslı eliyle parayı koyuna sokuşturarak sizde bu para, bende bu hilekârlık varken daha çok görüşürüz kabîlinden:

²⁶³ müdekkik: araştıran, inceleyen

²⁶⁴ Tefrikada “dinlememişlerdi” şeklinde yazılmıştır. (Milliyet, 25 Haziran 1932, Sayı: 2888)

— Hay hay hanımefendimiz... Ruhlarımız ruhlarınızla eştir. Bu fakirhane sizin, sizin devlethane de bizimdir.

Hanımefendi:

— Sizden bir ricamız daha var.

— Buyrunuz, emredersiniz efendim.

— Peder merhumun mübarek kisvesini bazı teklifsiz dostlarınıza ziyaret ettirtiyormuşsunuz... Biz de kendimizi onlardan saymakta tereddütsüzüz.

— Peki efendim, başüstüne... Fakat sualimi affedersiniz bu ziyaret için abdestli bulunmak lazım gelir. Zannederim ki öylesiniz?

Hanımefendi ve Çeşmifettan Kalfa abdestli olduklarını söylediler. Beyler abdestli değillerdi amma “öyleyiz” diye şeyhi aldatmakta beis görmediler. Dilâver bu suale hiç aldırmadı. Fıldır fıldır etrafına bakınıyordu.

Battal Efendi çocuğa gözlerini dikerek:

— Abdestli misin ya velet?

— Sünnetliyim efendim...

— Bakınız, ben ne soruyorum, o ne cevap veriyor. Fakat beis yok. CİN tutmuşlara feraiz²⁶⁵ sorulmaz...

Ortaya sedefkârı dört ayaklı masa gibi bir şey kondu. Buhurdan yandı... Öd ağacı kokuları arasında getirilen şal eskisi bir bohça salatüselamlar²⁶⁶ arasında açıldı. Öbür dünyadaki Şeyh Battal’ın bu dünyadaki kerametli kisvesi meydana çıktı. Yeşil sarıklı mübarek kavuğu, barudi geniş şalvarı, cenbesi²⁶⁷ ayrı ayrı hürmetlerle ziyaret edildi. Hanımefendiyle Çeşmifettan’ın yüzlerinde mukaddesata karşı alınan derin birer huşu vardı.

Battalzade tam imanlı bulduğu bu kadınları babasının velayetine büsbütün ikna için mesleğinin efsunlayıcı bakışlarıyla:

²⁶⁵ feraiz: farzlar

²⁶⁶ salatüselam: Hz. Peygamber’e ve onun soyundan gelenlere saygı bildirmek için okunan dua

²⁶⁷ cenbe (< cenbiye): bir tür eğri kama, hançer, cemiye

— Herkese açılamam. Fakat kadim, samimi dostluğumuz hasbiyle bu büyük sırrı size söylemekte beis görmüyorum. Şu gördüğümüz elbiseler bazen bohçanın içinden kaybolur. Nereye gider? Hazret onları alıp giyinir. Sonra gene yerine getirip bırakır... Onlar ölü değil... Ölü biziz. Biz mahdut beş hissin arasında mahpusuz. Velayete erenlerin hisleri namahduttur²⁶⁸...

Dilâver:

— Dün akşam bu elbiseler gene bohçadan alınmıştı değil mi efendim?

Battal oğlu:

— Bunu ne biliyorsun ya velet?

Dilâver:

— Çünkü pederiniz merhum lütfen bizim köşkü ziyaretinde aynen bu kıyafetteydi...

Battal:

— Bu çocuğun karışık olduğunu size söylemiyor muyum... Bakınız gözlerine, neler görünüyor...

Hanımefendi:

— Yalnız o görmedi. Annesi de gördü. Benim kızım da gördü.

Battal oğlu, babasının elbiseleri önünde secdeye kapanırcasına bir ihtiram ve tazim vaz'ı alarak:

— Babacığım, yeni yeni mucizelerle bizleri irşat ediyorsun...

Gene tüsülerle salatüselamlarla bohça kapandı...

*

Otomobil ile köşke dönerlerken Dilâver, Battalzade'ye karşı derin bir hınçla atıp tutarak diyordu ki:

— Bu herif beni düpedüz karışık, alık salık bir çocuk yerine koydu. Elbette bir gün gelir ki ben ondan daha akıllı olduğumu kendisine ispat ederim...

²⁶⁸ namahdut: sınırsız

Anası:

— Sus oğlum, bir evliyazadeye karşı “herif” tabirini kullanmaya sıkılmıyor musun?

Dilâver:

— Neye sıkılayım? Hakiki evliyazade cübbe, kavuk, çedik papuç giyip de babası namına para dilenmeye, daha doğrusu dolandırmaya çıkmaz...

— Sus, küçük aklınla böyle büyük şeylere karışmaya kalkışma...

— Kendi küçük olanın mutlaka akli da ufacık olacağını zannecek kadar aptalsın anne... Sen yaşça büyüksün amma koca kafanın içinde kuş beyni kadar bir şey var.

Çeşmifettan:

— Bakınız, anasına neler söylüyor...

Hanımefendi:

— Evliyazade onun adını koydu: Karışık...

Dilâver:

— Vişneli kaymaklı... Ben karışığım...

Hanımefendi:

— İşte, set derken sepet diyor. Onu tespihten geçirtelim. Bal şerbetini içirtelim. Nüşayı boynuna takalım. Belki biraz akıllanır.

Dilâver:

— Hanımefendi hazretleri velinimet, bu dediğiniz usulde insan akıllandırmak kabil olsaydı dünyada bir tek budala kalmazdı. Bana inanınız, geçen akşam köşkte görünen hayalet ölü babası değil, diri oğluydu. İşte bu herifti...

Çeşmifettan:

— Hayaleti sizinle beraber ben de gördüm. O başkaydı, bu başka.

Dilâver:

— Evet, makyajla çehresini biraz değiştirmişti.

Hanımefendi:

— Köşkün kilitli kapılarından içeriye nasıl girdi, nasıl çıktı?

Dilâver:

— Köşke gidince Talât Beyefendi'yle beraber bu ciheti tetkik edeceğiz...

Orhan'la Turhan hiç söze karışmaksızın münakaşayı ince bir tebessümle dinliyorlardı. Onların fikirleri neydi? İki ihtimal arasında mütereddittiler²⁶⁹... Kendilerince bir ölünün tecessüdü kabil olduğu gibi, işe *fraude*²⁷⁰ yani hile karıştırılması da mümkündü.

*

Köşke geldiler. Herkes görüp işittiğini kendi idraki nispetinde bir talakatle²⁷¹ anlattı. Talât Bey hepsinin aklına acındığını gösterir bir tebessümle sözlerini reddederek Dilâver'i bir köşeye çekti. Söyletti. Çocuğun fikirlerini tamamıyla kabul etti. *Apparition* hadisesini inceden inceye muhakeme ile gece hayalete Amasyalı Şerife Kadın'ın kapı açmış olması noktasında ittifak ettiler. Binaenaleyh isticvap²⁷² için alt kata, kadının odasına indiler...

Şerife Kadın, loşça odasının köşesindeki erkân minderine oturmuş, önündeki mangalın külünü karıştırıyordu. Rengi soluk, göz kapakları şiş, zayıf, dermansız görünüyor, aşçı yamağı Zeliha da odada gezinerek bu hasta kadının ufak tefek hizmetinde bulunuyordu.

Kadının rahatsızlığından haberi olmayan Talât Bey:

— Ne o Şerife Hanım, hasta mısın?

²⁶⁹ mütereddit: kararsız

²⁷⁰ *fraude* (Fr.): hile

²⁷¹ talakat: kolayca düzgün söz söyleme

²⁷² isticvap: sorgu

Kadın bu suale yalnız başıyla bir tasdik işareti verdi. Bu hâl hadise hakkında vukuundan şüphelendiği bir soru cevabın önünü kesmek için bir temaruz muydu?²⁷³ Hakikat mı?

Talât Bey:

— Ne zamandan beri hastasın?

Kadın bir müddet tayini için düşünür gibi dururken Zeliha cevap verdi:

— Bir haftadan ziyade...

— Nesi var?

— Eskiden beri onun bir mide sancısı vardır. Çeker geçerci. Fakat bugünlerde azdı. Kadına ne yemek yediriyor ne rahat ettiriyor.

— Biz de buraya geçen akşamki hadise hakkında bazı şeyler sormaya geldik...

— Hadise dediğiniz, hani şu gözüken hayalet değil mi?

— Evet... Siz de ne gördünüzse söyleyiniz.

Cevabı hep Zeliha veriyordu:

— Biz bir şey görmedik...

— Fakat hesapça hayalet buradan sizin oda kapınızın önünden geçmiş olacak...

— Geçsin... Biz bir şey görmedik.

— Zeliha, senin odan ayrı değil mi?

— Evet, ben karşıki odada yatıyorum...

— Eh, sen görmedinse belki Şerife Kadın görmüştür. Ben ona soruyorum.

— Beyefendi, hayalet patırtısı koptuğu vakit ben buradaydım.

— Gece yarısı odanı terk edip ne münasebetle burada bulunuyordun?

— Efendim, gök gürledi. Şimşek çaktı. Hasta kadın belki korkmuştur diye yanına geldim. Onun da sancısı tutmuştu. Tuğla ısıttım

²⁷³ temaruz: kendini hasta gibi gösterme, yalandan hastalanma

verdim. Zavallı hatun ovunup duruyordu. Hayaleti nereden görecek?

Dışarıda kopan gürültüyü işittiğinizi söylüyorsun. Ne olduğunı merak edip de kapıyı açıp bakmadınız mı?

— Açıp baktım...

— Ne gördün?

— Hiçbir şey...

— Kopan gürültünün sebebini anlamak için odadan dışarı çıkmadın mı?

— Çıktım...

— Peki ne anladın?

— Hiçbir şey.

— Nasıl olur?

— Yüzlerini seçemediğim birkaç kişi çılgık çılgığa merdivenden yukarı kaçıyorlardı. Hırsız mı var nedir diye ben de korktum. İçeri kaçıp kapıyı sürmeledim.

— Köşkün bahçeye olan kapıları sürgülü değil miydi?

— Nasıl değil efendim... Hepsi hem sürgülü, hem kilitliydi...

— Bu hayalet denilen meret nereden girdi? Nereden çıktı?

— Hiç onlara kapı baca olur mu? İyi saatte olsunlar...

Talât Bey düşündü. Şerife'nin yerinden kalkamayacak mertebedeki hastalığına, Zeliha'nın mürettebe²⁷⁴ benzeyen sözlerine pek inanmadı. Fakat inanmış gibi görünmek lüzumunu his ile sustu. Tahkikte ondan ileri varmadı. Aldanmış görünerek onlara böyle bir komedyayı ikinci defa oynamak için cesaret vermeyi düşünmüştü. O zaman tertibat alacak, hilekârları yakalayacaktı...

Dilâver, her zaman çalçenelik²⁷⁵ eden bu çocuk, Talât Bey'in isticvabına söz karıştırmamak için hiç ağız açmamıştı.

²⁷⁴ mürettep: uydurma, danışıklı

²⁷⁵ çalçenelik: gevezelik

-12-

RUHLARIN FERYATLARI

Ertesi gece iki kardeş gene odalarına çekildiler. *Perili Evler* cildinin mabadine²⁷⁶ devam ediyorlar. Ortadaki masanın önünde karşı karşıya, Turhan okuyor, ağabeyi dinliyor:

“3 Teşrinisani²⁷⁷ Çarşamba:

Saat 10’u yirmi geçe merdivenden süratle çıkan ayak sesleri gürültüsünden hepimiz uyandık. Bir sıraya vurulan darbeler duvarları titretiyor... Hemen döşeklerimizden fırladık. Ağır ve elastikiyetli bir cisim yukarı kat merdiveninden basamaktan basamağa sıçraya sıçraya alt kata iniyor gibi oldu. Aşağıya varınca koridorda yoluna devam ederek sahanlıkta durdu. Derhâl, sonuncusu gayet şiddetli üç darbe vuruldu. Ve sonra yeşil odanın kapısına kolunun olanca kuvvetiyle bir dülgere keseri iner gibi bir gürültü patladı. Takır takır birçok hayvanlar gezinir gibi bir şeyler işitildi.

(İhtisara riayetden darbelerden ibaret olan gecelerin nümayişlerini geçiyorum. Yalnız fevkalade hadiseleri kaydedeceğiz.)

10 Teşrinisani Çarşamba:

Saat birde tepinerek koşuşmalar... Duvarlara inen darbeler arasında uzun bir korna sesine benzer bir şey işitildi. Dışarıda müt-hiş bir fırtına vardı. Boranın iniltilerine karışan bu acı korna feryadı bizi titretti. Gene birçok darbeler... Sinirlerimiz bu sarsıntıda iken hepimiz tiz perdelerden ah u vah nâleleri işittik. Ve bu sesler üç dört defa tekerrür etti. Dışarıdan gelen bu avazlar gittikçe şatoya yaklaşıyordu. Saat on buçukta ikinci katta sağır bir darbeyi müte-akip gene uzun bir haykırma ve sonra dışarıya bağırır gibi iki defa bir kadın feryadı koptu. Daha sonra üç dört haykırma da avlu ve merdivenden geldi...

Bermutat²⁷⁸ gene şatonun her tarafını dolaştık, inceden inceye her yeri yokladık. Saat üçü yirmi geçe gene koridorda koşuşmalar

²⁷⁶ mabat: arka, devam

²⁷⁷ teşrinisani: kasım ayı

²⁷⁸ bermutat: her zaman olduğu gibi, alışlageldiği gibi

duyuldu. Bu sefer hafifçe iki haykırmaya daha oldu. Fakat artık lamı cimi yoktu... Bu sesler evden geliyordu.

12 Teşrinisani Cuma:

Birçok darbeler işitildi. Sonra gene tizden ve hızlı sesler... Avluda daha iniltili sesler 11:45'te mahzenden gelir gibi boğuk sesler, sonra merdivenden daha kuvvetli sesler... Gece yarısı gene hepimiz döşeklerimizden fırladık. Mahzenden ve yeşil odadan sesler geliyordu. Nihayet çok ıstırap çeken bir kadının hıçkırıkları koptu...

13 Teşrinisani Cumartesi:

Geceki rahatsızlığımız yetişmiyormuş gibi gündüzleri de bizi ızaca²⁷⁹ başladılar. Saat 3'te yemek salonunda güpegündüz darbeler. Döndük dolaştık, bir şey keşfetmek mümkün değil... Saat 3:15'te yeşil odada gürültüler... Oraya koştuk, kapı açılmıyor. Açılmasına mâni olmak için koltuğu kapının önüne koymuşlar. Gene yerine götürdük...

Saat 3:40'ta madamın odasında ayak sesleri... Kendi kendine gezinen bir koltuklu... Gene yeşil odaya gittik. Gene kapı açılmıyor. Gene koltuğu kapı önüne koymuşlar. Madam ve Amelina rahiple beraber odasına giderler... Kabinenin kapalı penceresi birdenbire açılır. Rüzgâr şimalden²⁸⁰ esiyor... Bu pencere ise cenuba²⁸¹ nazırdır. Madamın odasında bir koltuk yerini değiştirmiş. Rahibin odasında kapatılan pencere tekrar açılıyor. Bu hareketler gündüz oluyor.

13 Teşrinisani Cumartesi gecesi:

Evvelki gibi dörtlüye koşuşmalar... Merdiven sahanlığına 13 ve yeşil odanın kapısına 8 şiddetli darbe... Kapı hızla açılıp kapanıyor...

Gece yarısını 15 geçiş sahanlıkta kuvvetli bağışmalar. Fakat bu defa ağlayan bir kadının eninleri değil... Sanki cehennemden

²⁷⁹ ızac: bunalma, tedirgin etme, can sıkma

²⁸⁰ şimal: kuzey

²⁸¹ cenup: güney

haykıran melunların, iblislerin nevmidane²⁸² avazları... Vurulan kuvvetli darbeler iki saat kadar devam etti.”

Bu esnada minderi üzerinde uyuyan Atak, birdenbire dört ayak üzerine dikilerek kapıdan tarafa iki üç defa ulur gibi havladı...

Turhan gözlerini kitaptan ayırdı... İki kardeş odanın dört duvarına bakındılar...

Orhan:

— Bu köpeğe ne oluyor böyle? Gözlerine bir şey görünüyor gibi havlıyor...

Turhan:

— Ürkmüş gibi şikâyetli bir ses çıkıyor...

— Neden ürküyor?

— Herhâlde bir hissettiği var...

Köpek iki ayak üzerine minderine oturdu. Bir düziye²⁸³ başını kapıya doğru çevirerek gözleri ve burnuyla tecessüs hâlinde bulunuyor gibiydi.

Orhan:

— Devam et kardeşim...

Turhan:

“20 Kânunuevvel Pazartesi:

Gündüz saat dörtte madam odasına girince iki sandalyenin baş aşağı edilerek koltukluların üzerine çıkarılmış olduğunu görür...”

Kardeşlerin odasında bu esnada kapı tarafındaki duvarın üzerine “tık, tık, tık” üç muntazam darbe indirilir. Bu tıkırtılara Atak hemen hırlama ile mukabele eder. Köpeği azarlayarak sustururlar. Hayvan kuyruğunu iki bacağının arasına sıkıştırarak karyolanın altına kaçar.

Orhan:

²⁸² nevmidane: ümitsizce

²⁸³ bir düziye: hep aynı biçimde, sürekli olarak

— Bu ne?

Turhan:

— Bilmem... Atak korkuyor...

— Darbeler indirilmezden evvel hayvan olacağı hissetti...

— Bu tık tıkları onun tanıdığı biri yapsaydı köpek hiç aldır-mazdı...

— Bu darbeler geçen akşam da vuruldu.

— Bu bize bir işaret amma biz anlamıyoruz.

Turhan tıkırtının geldiği tarafa dönerek birisiyle konuşur gibi gaibe şöyle seslendi:

— Bir daha vur. Kimsin? Anlat...

Fakat bu suali cevapsız kaldı... On dakika kadar beklediler. Hiçbir şey duyulmadı.

Tekrar *Perili Eyler*²⁸⁴ kitabının sahifelerini okumaya başladılar. Çok sürmedi. Oda kapısına fakat bu sefer gayrimuntazam tık tıklar indi. Bu defa köpek hiç ses çıkarmadı.

Orhan biraz titrek sesle:

— Kimdir o?

Dışarıdan:

— Benim, dayınız.

— A, dayı bey, bizim odamıza siz de mi istizanla²⁸⁵ gireceksi-niz?

Talât Bey kapıyı açarak geniş bir tebessümle:

— Elbette... Siz tekin insanlar değilsiniz. Belki ruhlarla meş-verettesiniz. Belki peri kızlarıyla mahremane görüşüyorsunuz... Niçin izinsiz içeri girip de bu gizli hasbihâllerinizi²⁸⁶ bozayım...

²⁸⁴ Tefrikada “Cinli Hâneler” şeklinde yazılmıştır. (Milliyet, 27 Haziran 1932, Sayı: 2290)

²⁸⁵ istizan: izin isteme

²⁸⁶ hasbihâl: sohbet, söyleşme

Orhan:

— Dayı bey, bizimle her zaman böyle alay edersiniz.

Talât Bey:

— Alay değil, doğruyu söylüyorum. Sizin bir nevi mezhebe benzeyen bu iptilânıza²⁸⁷ aklım ermiyor... Birdenbire içeriye girmek belki hoşunuza gitmeyecek bir hareket olur.

Orhan:

— Bizim de çok şeylere akıllarımız ermiyor da erdirmeye uğraşıyoruz. Hakikati söylesek gülersiniz... Şimdi şu duvara üç muntazam darbe indirildi.

Talât Bey:

— Evet, evin içinde tek tük tıkırtılar, pıtırtilar olmaya başladığı söyleniyor... Geçen akşamki *apparition*'a beni inandırabilmenin ihtimali yoktur... Ve bu garibenin sırrı da bence yarı anlaşılmış gibidir. Bu tıkırtıların da elbette bir gün foyaları meydana çıkar. Ne yapıyorsunuz şimdi?

Turhan elindeki cildi göstererek:

— *Les maisons hantées*'i okuyorduk.

— Böyle cin masallarını tam bir itikatla okurken bu garaipten²⁸⁸ mütehassis²⁸⁹ olmamak mümkün müdür? Belki duyduğunuz darbeler bu tesirle sizde husule gelen birsamî bir hâldir. Benim samî²⁹⁰ sıfatıyla aranızda bulunmama bir mâni yoksa okuyunuz, dinleyeyim...

Orhan:

— Ne mâni olacak efendim? Bilakis, huzurunuz bize kuvvet ve şeref verir.

— Aklımın almadığı noktalarda istizahıma ve biraz daha yüz bulursam kritiklerime de elbette müsaade edersiniz.

— Hayhay efendim, bizi tenvir²⁹¹ etmiş olursunuz...

²⁸⁷ iptila: düşkünlük, tiryakilik

²⁸⁸ garaip: görülmemiş, şaşılacak şeyler, işitilmemiş olaylar

²⁸⁹ mütehassis: duygulanmış

²⁹⁰ samî: dinleyici

²⁹¹ tenvir: aydınlatma

-13-

RUHLAR HAKKINDA TASDİKNAMELER²⁹²

“24 Kânunuevvel²⁹³ Cuma:

Öğle vakti bütün hizmetçiler sofrada iken rahibin odasında karyolanın yan üstü devrilmiş ve ortadaki masanın onun altına sürülmüş olduğunu gördük. Akşam saat altıda odanın kilitli bulunan kapısını açtık. Bu sefer de başka manzara ile karşılaştık. Masa yatağın altından çekilip üzerine çıkarılmıştı.

25 Kânunuevvel:

Öğleyin gene hizmetçiler yemekte iken rahibin kilitli odasından darbeler duyuldu. İçeri girdik, gene araştırmaya başladık. Koltuğun biri oğlumun yazıhanesi üzerine çıkarılmıştı. Ve sonra rahibin duadan avdetinde kanapenin devrilmiş, münebbihli saatin,²⁹⁴ duvar saatinin *globe*’u²⁹⁵ üzerine ve bir sandalyenin de masa üstüne konulmuş olduğunu gördük. Akşam 9’da ikinci katın koridorunda süpürgeci pısır pısır gezindiğini duyduk. Koştuk, baktık. Hakikaten süpürge yerini değiştirmişti.”

Turhan okumaya devam ediyor:

“Muhtelif tarihlerde şatoda cilvelenen garabetlerin, işitilen gü-rültülerin ardı arası yok... Bu göze görünmez latifeciler marifetlerini en ziyade papazın odasında gösteriyorlar. Kanapenin üzerindeki yastıkları pencerenin harici kenarına diziyorlar. Rahibin kilitli kapısı bir düziye açılıyor. Salonun kanepesi zıplayarak yürüyor. Ayakkabıları yelpaze şeklinde diziliyor... İki tanesi gece kandilinin etrafındaki tabakların içine konuyor. Su sürahisi ağzı aşağı kapatılmış bardağın üstüne çıkarılıyor.

Daima kilitli bırakılan rahibin odasındaki yüz kadar kitap yerlere saçılıyor. Yalnız üç cilt *Kitab-ı Mukaddes* raflarında bırakılıyor.

²⁹² tasdikname: verilen onayı gösteren belge

²⁹³ kânunuevvel: aralık ayı

²⁹⁴ münebbihli saat: çalar saat

²⁹⁵ *globe* (Fr.): yuvarlak

Diğer din kitapları yerlere atıldıktan sonra üzerlerine süpürge konuyor...

Rahip şömine önünde otururken kurak bir günde bacadan kovalarla sular boşaltılıyor. Muhterem papaz küller içinde kalıyor...

Madamın odasındaki kapalı orgda türlü havalar çalınıyor. Bir gün rahip efendi odasından çıkıp aşağıya inerken arkasından müthiş bir gürültü kopuyor. Ne olduğunu anlamak için geri dönüyor, bir de ne görsün, koca kütüphaneyi devirmişler... Fakat kitaplar yerlere gayrimuntazam surette saçılmamış, kütüphanenin raflarında olduğu gibi sıra sıra dizilmiş...

Bir gün köpekler bahçedeki sık ağaçlı bir tufeye doğru bütün şiddetleriyle bir avave²⁹⁶ koparırlar... Şato sahibi bu sık ağaçlığına bazı hırlı hırsız kimselerin gizlenmiş olmaları ihtimaliyle kendi ve uşakları silahlanarak tufeyi²⁹⁷ abluka ettikten sonra köpekleri içeriye saldırırlar. Akur bir hücumla ağaçlığa dalan hayvanların avave sesleri derhâl değişir. Dayak yiyorlarmış gibi kesik kesik ulumalarla kuyrukları bacaklarının arasında hemen tufeden dışarı fırlarlar... Ve onları kaçtıkları yere tekrar bir daha saldırtmak mümkün olmaz...

Şatoda perilerin en ziyade zaptında bir oda vardır. Burada kalmaya kimse cesaret edemez. Şato sahibi Mösyö X'in²⁹⁸ akrabasından bir zabıt, revolverini doldurarak uykusunu ihlal etmeye gelecek her kim olursa olsun üzerine ateş etmek kararıyla bir gece bu odada mumu söndürmeden yatar. Gece uykusu arasında kulağına bir ipek elbisenin hışırtısı gelir gibi olur. Uyanır... Üzerinden ayak yorganı çekilir. Sönmüş mumu yakar... Mum gene söner... Bir daha yakar. Tamam üç defa mum söner, yakılır. Ve daima hışırtı işitir. Üzerinden yorganlar çekilir.

— Kimdir o?

²⁹⁶ avave: havlama

²⁹⁷ tufe: çalı kümeleri

²⁹⁸ Şato sahibinin hüviyeti, anonime işaret olan daima X harfiyle gösterilmektedir. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

sualine cevap alamaz. Yorganların çekildiği tarafa doğru kararlama-
madan ateş eder. Hiçbir tesiri olmaz... Kurşunlar kovanlarından
çıkma. Duvara saplanmış olan hartuşları²⁹⁹ sabahleyin muayenele-
rinde kurşunları gene kovanları içinde bulurlar...

Muhtelif derecede ruhani rütbeleri haiz papazlar tahkike gelir-
ler. Gece kalırlar. Şato sahibi Mösyö X'in muhtırasındaki ağrep³⁰⁰
tafsilatın noktası noktasına hakikate muvafık olduğu hakkında im-
zalarıyla tasdiknameler verirler. Perileri kaçırmak için edilen dua-
ların da tesiri olmaz.

Şatoda mürebbi bulunup da sonradan Normandiya'da bir nahi-
ye papazlığına tayin olunan rahibin verdiği tasdikname şudur:

'T şatosunda 1875 Teşrinievvel'inin 15'inden 1876 senesi Kâ-
nununusani'sinin 30'una kadar cereyan etmiş olan ağrep hadiselerin
reya'l-ayn³⁰¹ bir şahidiyim. Mösyö X'in el yazısıyla olan muhtı-
radaki vakaların yalnız bir adam tarafından uydurulmuş efsaneler
kabilinden telakki olunmasına imkân yoktur. Çünkü zikrolunan
gürültüleri işitenler çoktur. Darbeler 500 metrelik bir mesafeden
duyulacak mertebede şiddetliydi. Bu vaki garibeleri burada tekrar
hikâyeye lüzum görmüyorum. Çünkü bunları siz de biliyorsunuz.
Bu nevi vukuat şimdiki şatonun mahallindeki münhedim³⁰² eski
şatoda da aynen vaki olmuştur. Bu garibelerin vukuu anında şato
sahibi Mösyö de X, icrası kabil her türlü tedbire tevessül³⁰³ geri
durmamıştır.

Hariçten veya dâhilden bir adamın benim kilitli odama girip
de gözümün önünde o suretle eşyanın yerlerini değiştirebilmesine
imkân tasavvur olunabilir mi? Böyle bir kimse nasıl şöminenin ba-
casına çıkıp da beni küller içinde bırakacak surette ateşin üzerine
kovalarla su boşaltır?

²⁹⁹ hartuş (< hartuç): merminin arkasından namluya sürülen bezden veya karton-
dan barut kesesi, hartuç

³⁰⁰ ağrep: en garip, pek tuhaf

³⁰¹ reya'l-ayn: kendi gözüyle görme

³⁰² münhedim: yıkılmış, harap olmuş

³⁰³ tevessül: başlama, girişme

Bu hâl güpegündüz yağmursuz bir zamanda vuku bulmuştu. Bu hadisede yanımda bulunan şakirdim de korkusundan hemen kaçmıştı. Ve onun nasıl koştuğunu hâlâ görür gibi oluyorum. Nasıl olur da köpekler hücum ettikleri yerden şiddetle ürkererek hemen dışarı kaçarlar? Gözlerimizin önünde sımsıkı kapalı bir pencerenin kendi kendine açılmasına ne denir? İşittiğimiz haykırımlar insan sesine benzemiyordu. Şatonun duvarlarına indirilen darbeler ekseriya o kadar şiddetli olurdu ki tavanın başımızın üzerine çöküvermesinden korkardım.

Bu kadar akılalmaz şeyleri yapmaya hangi adamın kudreti yetebilir... Ben hep bunların şeytan işi olduğu kanaatindeyim...

12 Kânunusani 1893

İmza

Rahip M.””

Turhan gözlerini kitaptan ayırarak:

— Dayı bey daha çok ve uzun tasdiknameler var. Ben en kısasını okudum. Diğerlerine devam edeyim mi?

Talât Bey:

— Kâfi...

Orhan:

— Peki efendim, bu hadiselere ne diyorsunuz?

Talât Bey:

— Bu garibelere mutlak iman getirmek mecburiyetinde değilim.

Orhan:

— Bu meselede iki şart var.

Talât Bey:

— Nedir?

Orhan:

— Ya inanacaksınız veyahut esbab-ı mucibe³⁰⁴ serdiyle³⁰⁵ red-
dedeceksiniz... Bu dinlediğimiz şeyler hep yalan mı?

Talât Bey:

— Benzer...

Orhan:

— Peki fakat hangi fikre istinaden böyle diyorsunuz? Söyleyi-
niz de leh veya aleyhteki kanaatlerimiz kuvvetlensin...

Talât Bey:

— Bize birçok yalancı mucizeler rivayet edilmektedir. Bizi iti-
kada davet için bu hurafelerle ciltler, ciltler doldurulmuştur. Yüz-
lerce de şahit gösterilmiştir. Mesela durup dururken bir mandanın
kanatlanarak bir kartal gibi uçtuğunu on, on beş kişinin şahadetine
istinaden iddia etseler bu hilaf-ı tabiat³⁰⁶ hadiseye inanır mısınız?

Orhan:

— Bu dinlediklerimiz bu söylediklerinizle asla kıyas kabul
etmez. Böyle kuvvetli tasdikte bulunanların içinde birçok ilim
adamları ve doktorlar da var... Dayı bey, bu işittikleriniz şeyler sırf
uydurma değil, aynen vakidir. Evvela bu ciheti kabul mecburiyetin-
deyiz... Sonra meseleye istediğiniz gibi bir izah sureti arayabiliriz.
Bundan on üç, on dokuz yirmi asır evvel vuku bulmuş mucizelerle
bunları bir tutamayız...

Talât Bey:

— Versenize bana şu kitabı, bit yeniklerini göstereyim...

Dayı bey eline aldığı cildi evire çevire Kalvados Şatosu babını
bularak birçok satırlara göz gezdirdikten sonra:

— Efendim, bir kere şatonun asıl namı zikredilmiyor... Bu, T
Şatosu işaretiyle gösteriliyor. Niçin?

Orhan:

³⁰⁴ esbab-ı mucibe: gerekçeli sebep

³⁰⁵ serdetmek: öne sürmek, ileri sürmek

³⁰⁶ hilaf-ı tabiat: doğa dışı

— Kalvados şatosu demek kati değil midir?

Talât Bey:

— Hayır... Kalvados, Normandiya, Manş sahilinde kayalık bir mahallin adıdır. “Kalvados Şatosu” demenin Erenköyü Köşkü demeden hiç farkı yoktur. Erenköyü’nde amma hangi köşk? Esas sayılacak bu mühim tasrihten çekinmenin sebebini bana anlatır mısınız?

Orhan:

— Bu beladan kurtulmak üzere bir gün satmak icap ederse şatonun adını cinliye çıkarmış olmamak için...

Talât Bey:

— Tekin olmadığını tasdiken böyle on beş kişinin verdikleri raporlarla suişöhreti³⁰⁷ bütün nahiye civarına yayılmış bir şatonun bu sırrı artık nasıl gizlenebilir?

Orhan:

— Bu ketumiyet³⁰⁸ şato hakkındaki rivayetlerin hepsini çürütebilecek kuvvette bir delil sayılamaz...

Talât Bey:

— Peki amma itiraza mahal verecek şüpheler yalnız bununla bitmiyor ki...

Orhan:

— Daha neler var efendim?

Talât Bey:

— Şato sahibinin ismi meçhule işaret olan X harfiyle gösteriliyor... Yalnız arabacı Emile, bahçıvan Auguste, oda hizmetçisi Amelina, aşçı kadın Celina gibi hizmetçi isimleri sayılıp dökülüyor ki doğrusu bunlar da bana uydurma gibi geliyor... Daha tuhafı, hadiselerle en yakından şahit olan çocuğun mürebbisi rahip efendi,

³⁰⁷ suişöhret: kötü tanınma

³⁰⁸ ketumiyet: ağzı sıkılık

yazdığı tasdiknamenin altına yalnız M. harfiyle müstear³⁰⁹ bir imza koyuyor... Adını gizleyen bir şahidin şهادetine inanmak için çok büyük bir hüsnüniyet sahibi olmak lazım gelir... Benim nazarım bu.

Orhan:

— Bu itirazınızda ben zannettiğiniz kadar bir kuvvet görmüyorum... Çünkü doktor Dariex'in ve G. Morice'in hadise hakkında imzalı mektupları var... Bundan maada³¹⁰ *Perili Evler* cildinde belediye, zabıta, adliye memurlarının ve birçok fen adamlarının sarıh ve resmî imzalarıyla bu nevden yüzlerce vakalar zikrediliyor. Eğer hadise Kalvados şatosu perilerinden ibaret olaydı itirazınızda bir dereceye kadar hak kazanmış olabilirdiniz...

Talât Bey:

— Oğulcuğum, bu nev hadiseler umum nazarında henüz katiyetle bir sarahat³¹¹ mertebesine ermemiştir. Eğer keyfiyet umumu inandırabilecek surette ispat edilebilmiş olaydı kanaatte hep birleşirdik. Artık hiçbir türlü münakaşaya lüzum kalmazdı...

Orhan:

— Bey dayıcığım, umumun kanaatini niçin bu hususta bir miyar³¹² tutuyorsunuz? Bugün halkı birçok efsaneler lehindeki kanaatlerinden ayırmak mümkün olmadığı gibi, birçok ilmî, fennî hakikatlere de inandırmak kabil değildir.

Talât Bey:

— Ben kütlenin reylerine inmiyorum. Münevverleri kastediyorum.

Orhan:

³⁰⁹ müstear: takma

³¹⁰ maada: başka

³¹¹ sarahat: açıklık

³¹² miyar: ölçü, ölçüt

— Umum tabirinde münevverlerle beraber kütle de dâhil değil midir? Hâlbuki münevverlerin bugün hemen yarı yarıya ve belki de daha fazla bir kısmı ruhun vücuduna kaildir³¹³.

Talât Bey:

— Ekall-i kalil³¹⁴ de olsa bu kanaatte bulunmayan bir zümrenin vücudunu inkâr edemezsiniz ya...

Orhan:

— Her mezhepte bir mutezile³¹⁵ fırkası bulunabilir...

Talât Bey:

— Bu da neden ileri gelir?

Orhan:

— Hilkatte idrakçe müsavat³¹⁶ bulunmamasından...

Talât Bey:

— Hilkatte idrakçe müsavat olaydı ne kadar can sıkıcı bir hayatın yeknesaklığı içinde bunalıp kalacaktık. Ne bir Napoleon olacaktı ne bir hamal... Tabiatın akıl faturasını bu kadar çeşitli yaptığına teşekkür etmeliyiz... Halk garibelere meftundur. Tetkike muktedir olamadığı şeylere inanıvermek saffetiyle hastadır. Fennî tecrübelere alışkın olanlar her kimin şهادetini haiz olursa olsun, işittikleri garibeleri bir kere de kendi mihengine³¹⁷ vurmada kabul etmezler. Binaenaleyh sizin *spiritisme* meselelerindeki iddialarınız kâfi derecede ispat edilmiş olsaydı onlar da inanırlardı. Fakat henüz ispatta bu kifayet yoktur. Bu davada sizi ikna edemeyeceğimi görüyorum. Lakin siz de beni ilzam³¹⁸ edebilmeyi hiç aklınızdan geçirmeyiniz... Şimdi biz susalım, bu hadiselerin nakili Camille Flammarion ce-

³¹³ kail: inanmış

³¹⁴ ekall-ı kalil: azın azı, en aşağı

³¹⁵ mutezile: kaderi inkâr ederek “Kul, ettiklerinin yaratıcısıdır.” diyen ve Tanrı’nın sıfatları konusunda sünnet ehlinde ayrılan bir felsefe

³¹⁶ müsavat: eşitlik, denklik

³¹⁷ mihenk: birinin değerini, ahlakını anlamaya yarayan ölçüt

³¹⁸ ilzam: cevap veremez duruma getirme, susturma

naplarını söyletelim. Bu büyük piriniz, Kalvados hadisesi hakkında neticeten ne diyor?

Orhan:

— Kardeşim, 152’inci sahifeyi dayı beyimize oku...

Turhan kitabın o yaprağını açarak okumaya başlar:

“Bütün bu hikâyenin fevkattabia³¹⁹ olduğu itiraz götürmez bir keyfiyettir. Lakin mevsukiyeti³²⁰ de, müthiş cinayetleriyle bundan daha mecnunane ve manasız olan 1914-1918 Alman Muharebesi derecesinde muhakkaktır. Müşahedelerin kuvvetli vesikalara istinat ettiğini bildiğimiz için kısaca ihtisarla değil, başlıca tafsilatıyla vakayı bu meşherimizin³²¹ başına dercettik. “Şeytani fevkattabia” farziyesinin münakaşasında tevakkuf³²² etmeyeceğim. Kablettetikik³²³ hiçbir şeye karar vermeksizin dikkatli tefahhus³²⁴ ve tahkikimizde devam edelim. Taharriyatın³²⁵ müvezzih³²⁶ neticeleri mantıken ancak müşahedelerin bir araya toplanmasından sonra gelir...

Maamafih öyle zannediyorum ki bütün bu vakalardan şu neticeyi çıkarmak için kendimizi mezun hissetmememiz mümkün olmayacaktır. O da budur: ‘Göze görünmez mahlukat vardır.’”

Turhan devam ediyor:

“Üstat bundan sonra Correze’de bu görünmez mahlukatın zaptına geçmiş Constantinie namında bir haneden bahsediyor. Bu hadise mahalli malum ve maruf³²⁷ şahitlerin, tahkikatçıların imzaları sarihtir. Binaenaleyh hiçbir meşkûk³²⁸, gizli nokta yoktur. Hadiseler çok muhterem belediye müdürlerinin, hâkimlerin gözleri önünde

³¹⁹ fevkattabia: tabiatüstü, olağanüstü

³²⁰ mevsukiyet: gerçeklik, sağlamlık

³²¹ meşher: sergi

³²² tevakkuf: durma, duraklama

³²³ kablettetikik: tetkikten önce

³²⁴ tefahhus: inceden inceye araştırma

³²⁵ taharriyat: araştırmalar

³²⁶ müvezzih: açık

³²⁷ maruf: herkesçe bilinen, tanınan, belli

³²⁸ meşkûk: şüpheli

cereyan etmiş ve burada Kalvados şatosundakilerden daha ağrep şeylere şahit olmuşlardır. Mesela uyurken karyolanız beşik gibi sallanarak uyandırılıyorsunuz. Oturduğunuz sandalye çekilip altınızdan alınıyor. Yemek yerken önünüzden tabak kapılıp karşıya fırlatılıyor. Oturduğunuz yerde arkanıza bir baston iniyor. Madamın yatak odasından kesif siyah bir duman çıkıyor. Koşuyor, bakıyorsunuz ki dumanın membaı karyoladır. Telaşla araştırırken bir de görüyorsunuz ki ne ateş var ne duman... Bu hokkabazlık bazen ihtiyar Madam Faure'un üzerinde de yapılıyor. Kadının fistanından dumanlar fışkırıyor. Fakat hakikatte ne duman var ne ateş...

Hep bu anlaşılmaz garibeler meşhur hâkim Max Well'in bilmüşahede³²⁹ ve bittetikik³³⁰ verdiği raporda musaddak ve musarrahtır³³¹.”

Turhan:

— İşte size Constantinie Maison'dan gayet muhtasaran bahsettim. Auvergne'de bu kabîlden bir meskene geçiliyor. Dinlemekten sıkılmazsanız yüzleri aşan perili evler koleksiyonunu size sıralayayım...

Talât Bey:

— Hacet yok... Bunlardan birini dinlemekle insan binini dinlemiş gibi oluyor... Aklın, fennin kabul edemeyeceği bu garibelerden ne netice çıkarılabilir?

Orhan:

— Fenniyatta da akıl kabul etmez gibi görünen çok şeyler vardır. Mesela bundan bir asır evvel Viyana'da verilen bir konserin İstanbul'dan dinlenileceği ve çarkı havada dönen bir vapur iklimden iklime hayret verici bir süratle yolcular nakledileceği söyleneydi bu masala kim inanırdı?

Talât Bey:

³²⁹ bilmüşahede: görerek

³³⁰ bittetikik: araştırarak

³³¹ musarrahtır: apaçık belirtilmiş, açık söylenmiş

— O başka, bu başka...

Orhan:

— Neden?

Talât Bey:

— Biraz ders görmüş insanlara bugün kara tahta başında radyonun, tayyarenin ne oldukları anlatılabilir. Fakat insaf ediniz, büyücü oyununa ve hokkabazın katakullisine benzeyen sizin ruhlarınızın, perilerinizin, cinlerinizin akla ve fenne yaklaştırılabilecek cihetleri var mıdır? Büyücü oyununda vaktiyle Zuhuri bu cin peri cilvelerini iyi karikatürize etmişti. Eftuha mefetuha pat küt...

Turhan:

— Flammarion bunun ancak bir asır sonra fen şeklini alabileceğini söylüyor... Ortada böyle bir kuvvet vardır. Bu muhakkak... Bu gizli bir elektrik midir? Ölümlerden veya dirilerden nebean³³² eden bir seyyale midir?³³³ Hadiseleri kuru kuruya inkârda musır olmaktan ne çıkar... Kendiniz bu garibelerden birkaçına şahit olsanız gözlerinizin gördüklerine, kulaklarınızın işittiklerine inanmayarak kendi kendinizi tezkip mi edeceksiniz?

Talât Bey:

“Oğlum, siz her zaman böyle söylemiyorsunuz. Ortada henüz keşfolunmamış gizli bir kuvvetten bahsolunursa insan bu vadide düşünmeyi pek garip bulmaz... Fakat siz bu kuvvetin meçhuliyeti hakkında her zaman aynı kanaati taşıyorsunuz. Bu kuvvete aşıktan açığa ruh namını vererek masa başına çağırıyor, onlarla bazen çok gülünç dedikodular yapıyorsunuz...

Orhan:

— Ne yapalım? Ruhlar bize bazen hakikaten zihinleri durduracak şeyler haber veriyorlar. Biz de bu kuvvetin *intelligent*³³⁴ oldu-

³³² nebean: kaynayıp yerden çıkma, fişkıрма

³³³ seyyale: akıntı

³³⁴ *intelligent* (Fr.): akıllı

ğunu kabulde muztar³³⁵ kalıyoruz... Siz bu esrarı bizi iknaen diğer surette tefsir ve izah edebilirsiniz fikrinizi kabule hazırız. Fakat birçok gözlerin önünde cilvelenen hakikatleri kökünden inkâr ediyorsunuz.

Talât Bey:

— Sizi kendi silahınızla vurmak yani kendi delillerinizi aleyhinize çevirerek ilzam etmek için ben de bu eserleri okuyacağım. Ben de sizin masa başındaki halkanıza dâhil olacağım. İki dünya arasında tercümanlık eden bu garibelerle ben de konuşacağım...

Orhan:

— Bizi yalnız öyle böyle müteşekkir değil, cidden minnettar bırakırsınız...

Talât Bey:

— Beni ruhlarınıza takdim etmek için delilim olunuz.

Orhan, Turhan ikisi birden:

— Maalmemnuniye³³⁶ dayıcığım... Maalmemnuniye...

-14-

TALÂT BEY'İN FLAMMARİON'A İTİRAZLARI

Ertesi sabah Talât Bey, yeğenlerinin kütüphanesinden birkaç kitap seçti. Odasına kapandı.

Sahifeleri karıştırdıkça hakikaten merakı calip³³⁷ satırlara tesadüf ediliyordu. Mütalaalarından bazılarını hülasatü'l-hülasa³³⁸ işte naklediyoruz:

Flammarion'dan:

³³⁵ muztar: çaresiz kalmış, zorunda kalmış

³³⁶ maalmemnuniye: memnuniyetle

³³⁷ calip: celbeden, kendine çeken

³³⁸ hülasatü'l-hülasa: özetleyerek

“Var olmak yahut olmamak, *Hamlet*’in bu mezarlık sahnesi her gün gözlerimizin önünde tekerrür edip duruyor... Mütefekkirin hayatı ölümün murakabesidir³³⁹.

Eğer varlığı, insaniyeti hiçbir şeye isal³⁴⁰ etmiyorsa bu komedya nedir? Gerek ona yüz yüze bakabilelim veyahut ki görmemek için başımızı çevirelim, ölüm hayatın en büyük hadisesidir. Onu tetkik etmek istememek çocukluk havailiğinden ileri gelir. Zira uçurum önümüzde apaçık duruyor. Bir gün bu amansıza yuvarlanacağız. Mesele iskandili³⁴¹ nakabil³⁴² bir derinliktedir. Ne kadar uğraşsak vakit ziyanından başka bir şey elde edemeyiz. Bunun sonunu seçmek muhaldır³⁴³ kabîlinden bir mazeret serdetmek manasız bir korku ve tembelliğin doğurduğu beyhude bir bahaneden başka bir şey değildir.

Önümüze dikilen bu muazzam istifham noktasının karşısında bir cevap istemeden durmak müşküldür.

Adil bir Allah var mı? O mu bizi yarattı? Yoksa onu bizim zayıf zihinlerimiz mi doğurdu? Kim kimin halıkı, mahlukudur bazen bilinmiyor. Adalet lafzı da insanların uydurduğu boş bir söz müdür? Zavallı beşer bu haksızlık, bu fisk ü fücür³⁴⁴ yolunda daha ne kadar sendeleyerek bir ışık aramak için yürüyeceksin?

Adalet âşığı büyük kalpli hassas adam, kendini yokla. Tabiatın yüreğine iyi temayüller de koyduğunu bazı bazı duyuyorsun değil mi? Bunlardan istifadene mâni olan kimdir? Tabiat dediğimiz bu heyula da nedir? Onda bir azim, munsif³⁴⁵ bir maksat, hayırlı bir gaye var mı? Yoksa bu koca kâinatın bigâne kaldığı adil ve insafla mütehassis olan yalnız bizim malul dimağlarımız mıdır? Raşeler getiren ne büyük muammaların karşısındayız.

³³⁹ murakabe: denetleme

³⁴⁰ isal: ulaştırma

³⁴¹ iskandil: işin içyüzünü öğrenme, bilgi toplama, sorup soruşturma

³⁴² nakabil: olmayacak, olamayacak

³⁴³ muhal: olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan

³⁴⁴ fisk ü fücür: Allah’a isyan içinde olma, günah işleme

³⁴⁵ munsif: insaflı

Şüphesiz öleceğiz. Hiçbir şey bu kadar muhakkak değildir. Üzerinde yaşadığımız bu toprak yuvarlağı güneşin etrafında yüz devir daha yaptıktan sonra sevgili kari, hiçbirimiz bu dünyada bulunmayacağız.

Ölüme karşı dehşetlenmek, hissî zaafıtan gelen bir manasızlıktır. Bunda iki ihtimal var: Ölünce ya mahvolup bütün bütün biteceğiz yahut ki gözlerimizi bu hayata kapadıktan sonra bir ikinci âleme açacağız. Eğer bütün bütün öleceksek hiçbir şey bilmeyecek, binaenaleyh ölümü hissetmeyeceğiz. Eğer bir ikinci hayata girerek yaşamakta devam edeceksek mesele inceden inceye tetkike değer bir mahiyet alır...

Bir gün bu vücut uzviyetimiz faaliyetinden kalınca bu cesedimiz milyonlarca moleküllere inhilal³⁴⁶ edecek... Bunlar da nebati, hayvani, insani diğer uzviyetlere karışacaklar... Aynı cesedin basübadelmeyt³⁴⁷ mazhariyeti yani dinlerin bu etki iddiaları artık kabule şayan görülmeyecek hurafeler sırasına geçmiştir. Ruhi fikir ve cevherimiz maddi uzviyetimizin dağılmasından sonra gene devam edecekse biz de ikinci hayata geçmekle sevineceğiz. Binaenaleyh o zaman şuuri³⁴⁸ hayatımız bu şimdikinden daha mütekâmil³⁴⁹, daha ali bir surette devam edecek demektir. Çünkü hilkatin doğrudan doğruya tekâmül tarihini tetkik edebileceğimiz seyyare³⁵⁰, ancak üzerinde yaşadığımız bu küre-i arzdır³⁵¹. Ve burada da tekâmül kaunununun basitten mükemmele doğru ilerlediğini görmekteyiz...

Ölüm nedir? Şimdiye kadar bu hadiseyi bize izaha çalışan dinlerden, mezheplerden, akidelerden hiçbirisi bizi ikna edebilecek şümüllü bir tarifte bulunamamışlardır. İşte bunun için bilmek ihtiyacıyla yanıyoruz. Ve bazıları da tabiat fena hiçbir şey yaratmaz,

³⁴⁶ inhilal: çözümlenme, dağılma

³⁴⁷ basübadelmeyt: öldükten sonra dirilme

³⁴⁸ şuuri: duymak, hissetmek

³⁴⁹ mütekâmil: olgun

³⁵⁰ seyyare: gezegen

³⁵¹ küre-i arz: yer küre, dünya

yapmaz kavline gidiyorlar... Bu ise çok münakaşa götürür bir hükümdür.

Düşünen bir fikir sahibi: ‘Öldükten sonra büsbütün mü mahvolacağız?’ tefekkürü önünde bikayıt kalamaz...

Bu vadide vehleten haklı gibi görünen bazı mütalaalar da vardır. Öldükten sonra gene yaşamak istememiz bu varlığımıza çocukça bir ehemmiyet atfetmemizden ileri geliyor. Büsbütün mahvolmamızı tabiat için büyük bir ziyan telakki etmek gafletinde bulunuyoruz. Biz de hilkatte ihmal edilemeyecek bir kemiyetiz. Halik’ın bizimle de meşgul olması revadır, kabîlinden mülahazalar da dermeyeran ediliyor³⁵².

Filvaki³⁵³ ve hele ilm-i heyet³⁵⁴ noktainazarından ferdi varlığımızın değil, bütün insaniyetin bile zerre kadar hükmü, ehemmiyeti yoktur. Pascal zamanındaki *anthropocentrique*³⁵⁵, *géocentrique*³⁵⁶ sistemleri akidelerinden yani bütün felekiyatın³⁵⁷ bizim etrafımızda döndüğü ve bütün hilkatin merkezi insaniyet olduğu gafletlerinden uzağız. Üzerinde yaşadığımız bu arz nedir? Biz neyiz? Fezanın nihaysizliği içinde kaybolmuş bir zerrenin üzerinde zerrelerez.

Fakat efendim, tabiat en küçük şeylerin içine en büyükleri sığdırmak mucizesiyle bizi hayretlere düşürüyor. Bir zerre de başlı başına bir kâinattır. Mademki düşünüyoruz, bu liyakat bizde vardır, binaenaleyh biz de varız. Bu muammaların derinliklerine dalmak isteyenler baş dönmelerine tutularak sığılıkta kalıyorlar.

Beklediğimiz cevapları bize dinler veremediler. Veremeyecekler... Bu esrarın huzuruna bunca mihraplar, bunca mabetler, bunca mabut heykelleri dikildi. Bunca alınlar secdelerde inledi. Lakin bu muazzam muamma karşımızda hâlâ Asuriler, Keldaniler, kadim

³⁵² dermeyeran etmek: ortaya koymak, söylemek, anlatmak

³⁵³ filvaki: gerçekten, hakikaten

³⁵⁴ ilm-i heyet: astronomi

³⁵⁵ *anthropocentrique* (Fr.): insanmerkezcilik

³⁵⁶ *géocentrique* (Fr.): yermerkezcilik

³⁵⁷ felekiyat: yıldızlar

Mısır, Yunaniler, Romalılar ve Kurun-ı Vusta³⁵⁸ Hristiyanlığı zamanlarındaki heybetiyle duruyor. Dehşas³⁵⁹ ve dilsiz...

İnsan kurbanlarıyla beslenen insan şeklindeki Allahların mabetleri yıkıldı. Hesapsız dinler söndü.

Fakat layemutluğun şartlarını araştıran din, insanların bir akideye bağlanmaları düğümü önünde ezeli ve ebedî heyulai simasıyla sanki onu anlamak isteyişimizdeki saffetimize gülüyor.

Döne döne bu soruyu bu sualı kendimizden soralım: Ölümle imha mı olacağız? Yaşamakta berdevam mı kalacağız? Hatiften³⁶⁰ bir cevap gelmiyor. Buna akıllar hiç ermiyor.

Bu büyük muammanın membaini aramak için göklere yükselen dehaların kanatları çırpına çırpına yoruldu. Ve düştü... Ruhun layemutluğu meselesi asri³⁶¹ ilimlerin müspet bir hal suretine mazhar olamadı. Fakat bazılarının iddiaları veçhiyle muamma menfi şekilde de halledilmiş değildir.

Umumiyetle zannolunuyor ki bu maverai, ebü'l-hevlin³⁶² keşfi büsbütün idrakimizin haricindedir. Beşerin zekâsı bu sırrın zırhını delebilecek bir kuvvette değildir. Lakin hayatta hangi mevzu bizi bunun kadar alakadar edebilir? Akıbetimizi düşünmekten lakayt kalabilir miyiz?"

Talât Bey kitabı masanın üzerine bıraktı. Bir cigara yaktı. Hafif bir tebessümle zihninden şöyle diyordu:

— Koca feylesof, büyük adamsın. Bundan şüphe etmiyorum. Halkı tenvir için ilmî, fennî tükenmez bir kudretle *populariser*³⁶³ ettin. Kütüphaneleri doldurdun, bu seninki kadar şeref pek az Fransız'a müyesser olmuştur. Fakat üstat bu yorgunluklu meşguliyetin

³⁵⁸ Kurun-ı Vusta: Orta Çağ

³⁵⁹ dehşas: dehşet verici

³⁶⁰ hatif: gâipten işitilen ses

³⁶¹ asri: çağdaş

³⁶² ebü'l-hevl: Mısır Sfenksi

³⁶³ *populariser* (Fr.): halka yaymak, halka sevdirmek

büyük kısmını niçin namerilere³⁶⁴ vücut vermek sahasında sarf ettin? Sana gökleri dolduran yıldızlar yetişmiyor muydu ki dehana daima daha ötede ve namevcutlar âlemlerinde cevalangâhlar³⁶⁵ aradın?

Bu dünyaya doğmayaydın ne olacaktın? Hiç! Ölümle yine bu hiçliğe kalbolunmakta³⁶⁶ ne kaybediyoruz? Bu âleme bir kere gelenin artık bir daha ölmemesi... Yani hayattan hayata yaşadığı hatıralarla geçmesi, bu layemutluk bilmem ki pek de temenniye şayan bir saadet midir? Bu bitmez tükenmez uzunluğun verdiği usanç karşısında yüreğim sıkıntıdan çatlayacak gibi şişiyor. Bu küre-i arz hayatlar için bir mebde midir? Biz buradan başka âlemlere gideceksek niçin ezeli hayatlarının hatıralarıyla oralardan buraya gelenler olmuyor?

Ne için insanları nebatat ve hayvanata mukadder³⁶⁷ olan kati ölüm hadisesinden istisna edelim? Bir gelen -velev ki ruhen olsun- âlemde seygar hâline geçerse bu kâinatın devridaimî teceddütü³⁶⁸ nasıl vuku bulur? Bizden sonra geleceklere yolu kapamış gibi olmaz mıyız? Aynı hüviyetle doğum dolabına kaç defa girip çıkacağız?

Evvelden bütün ilimlerin dizginlerini ellerinde tutan dinlerin müsaadeleri olmadıkça tabiat kanunlarından hiçbirinin ilan edilemeyeceğini, mütecasirlerinin³⁶⁹ engizisyon mahkemelerine verildiklerini, binaenaleyh hiçbir serbest münakaşa yapılamadığını, dinlerin efsane sahifelerini kapayarak artık bütün taharrilerimizde³⁷⁰ ilim ölçüsünden ayrılmamak lüzumunu belîğ³⁷¹ satırlarla yazıyorsunuz. Dinlerin hilkate ait tebliğlerinde cehaletin gülünç numunele-

³⁶⁴ nameri: görünmez

³⁶⁵ cevalangâh: dolaşma yeri

³⁶⁶ kalbolunmak: bir durumdan başka bir duruma çevrilmek, dönüştürülmek

³⁶⁷ mukadder: yazgıda var olan

³⁶⁸ teceddüt: tazelenme, yenilenme

³⁶⁹ mütecasir: cüret eden, yeltenen

³⁷⁰ taharri: arama, araştırma

³⁷¹ belîğ: anlaşılır

rini gösteriyorsunuz. Hatta İsa'nın göklere uçması masalında diyorsunuz ki: "Fezada alt üst, binaenaleyh yukarı uçmak, aşağı düşmek yoktur. Bunlar arzın cazibesine nazaran uydurulmuş kelimelerdir. Cazibesinden kurtularak arzdan ayrılan bir cismi bizim uçuyor gibi görmemiz galat³⁷² bir histir. Uçmuyor, gidiyor. Bu takdirce bu uçmanın sırf efsane olmasından sarfinazar³⁷³ öyle de farz olunsa küremizin mihveri hareketi itibarıyla şimdi uçtuğunu gördüğümüz peygamberin on iki saat sonra tepe aşağı sukutunu kabul etmek lazım gelir." diyorsunuz. Ve layemutluk meselesinin asri ilimlerce henüz müspet, menfi bir hal suretine eremediğini tasdik ediyorsunuz. O hâlde üstat, umumi ruh hazinesinden her insana pay verdiğiniz ruhun aynı hüviyette ebediyen daim olacağı layemutluğu taharrisinde niçin bu kadar yoruluyorsunuz?

Derin bir uykuda, küçük bir baygınlıkta kendimizi ve bütün dünyayı zerrece bir hatıra noktası kalmayacak bir tamamıyla kaybediyoruz. His merkezimizden her şey siliniyor. Muvakkat bir müddet için yok oluyoruz.

Bu hakikati görürken büyük ölümden uzviyet hayatını kaybetmiş bir dimağın hâlâ her şeyi duymakta devamını kabule nasıl yanaşabiliriz? Ve yine diyorsunuz ki ikinci hayatta maddi dimağ yok, ruhun cevheri³⁷⁴ hissi vardır. Bu suretle incele incele yani gaip ruhu bulalım derken, bahsin elimizdeki tutamak yerini de kaybediyoruz.

İnsanları, hangi ve nasıl bir dünya üzerinde yaşadıklarını bilmemek ve bilmeyi merak etmemek gabavetiyle³⁷⁵ itham ediyorsunuz. Onların hayvanlarla müşterek kaba zevklerle kanaat ettiklerine acıyorsunuz. Bu cehele³⁷⁶ sürüsüne ilim ve düşünmek zevkini aşılamanın çaresi henüz bulunamadı... Değil Süreyya yıldızının ziya süratiyle buraya olan mesafesini düşünmek, kendi karnında kaç ar-

³⁷² galat: yanlış

³⁷³ sarfinazar: vazgeçme

³⁷⁴ cevherî: özle, yaradılışla ilgili

³⁷⁵ gabavet: anlayışsızlık, kalın kafalılık, bölnlük

³⁷⁶ cehele: bilgisizler

şın bağırsak bulunduğunu bilmeden aramızda âlim geçinen niceleri vardır.

Ve gene:

Küre-i arz üzerinde yaşayan bir milyar altı yüz milyon sekene-
den ancak bir milyon kadarının merak vesair saikle³⁷⁷ heyete müte-
allik eserler okuduklarını ve suret-i hususiyede ilmî keşfiyatı takip
için risaleler ve mecmualarla meşgul olanların sayılarını ise bütün
dünyada haydi haydi elli bin olarak tahmin ediyorsunuz. Bunlardan
ancak altı bininin Fransa’da bulunduğunu ve diğer insan kalabalığı-
nın zekâlarını yalnız faydasız adi eğlencelere ve bir de para kazan-
mak meşgalesine hasrettiklerini yazıyorsunuz...

Bu dediğiniz merakta içlerinde altı bin değil, altı kişi bulunma-
yan milletler ne yazsınlar?

Bahsin ipucunu kaçırmayalım. İtirafınız veçhile ruhun laye-
mutluğu henüz sübut³⁷⁸ mertebesine erememiş ise ispritzmacıların
masa başına çağırıp da konuştukları kimlerdir? Bunlar arzi hayat-
larının tarihini, taraftarlıkla türlü yalanlar irtikâbından kalemlerini
kurtaramayan bugünün müverrihlerinden daha hakkaniyetle anlatı-
yorlar. Perili evlerde gürültüler çıkaranların, masaları oynatanların,
ölülerden veya dirilerden nebean eden rüzgâr gibi, elektrik gibi kör
bire kuvvet olması ihtimalinden de bahsediyorsunuz. Birçok hu-
suslarda dirileri tenvire kalkışan bu zeki ruhları nasıl kör kuvvetlere
benzetebiliriz?

Hasılı üstadım, bu meselenin hakikat ve uydurma tarafları var.
Eserlerinizi tetkikle okumaya karar verdim. İşte yine söylüyorum.
Bu tettebbudan³⁷⁹ göreceği nazariyatın³⁸⁰ yeğenlerimle beraber ispri-
tizma masası başında tatbikatını yapacağım... Merilerle³⁸¹ gayrime-
rilerin içtimalarında³⁸² ben de bir aza mevkii tutmaya çalışacağım...

³⁷⁷ saik: sebep

³⁷⁸ sübut: gerçekleşme, meydana çıkma

³⁷⁹ tettebbu: inceleme, araştırma

³⁸⁰ nazariyat: teori

³⁸¹ meri: görünen

³⁸² içtima: toplantı

-15-

S.L.M.: MUNİS AİLE RUHU

Bir gece Talât Bey yeğenlerinin odasında gene bu bahis üzerine konuşurlarken duvara üç darbe indi. Gene köpek hırıldayarak yatağın altına kaçtı...

Talât Bey, mütehayyir³⁸³ bir jestle sordu:

— Bu ne?

Orhan:

— Biz de bilmiyoruz...

Dayı bey, elinde lamba ile sofaya fırladı. Sağa sola koştu, kimse yok. İçeri döndü.

Orhan:

— Dayı bey, ne gördünüz?

Talât Bey:

— Hiçbir şey...

Orhan:

— İşte bir vakitten beri bu darbeler böyle tekerrür edip duruyor...

Talât Bey:

— Ben birisinden şüpheleniyorum...

Orhan:

— Kimden?

Talât Bey:

— Dilâver'den. Oğlan şakacıdır. Duvarınızı yumruklayıp da kaçmasın?

Turhan:

— Yapmaz sanırım...

Orhan:

³⁸³ mütehayyir: şaşırmış, hayret etmiş

— Darbeler iner inmez biz de hemen sofaya koştuk. Sizin gibi, bir şey göremedik. Eğer darbelerin faili Dilâver olaydı bu kadar süratle kaçamazdı...

Talât Bey:

— Dilâver zekidir. Bu işi şeytanca bir tertiple yapabilir. Bende böyle bir şüphe hasıl oldu. Durunuz ufak bir tahkik yapacağım. Bu şüphem ya bütün bütün kuvvetlenir. Ya zail olur...

Talât Bey bir hizmetçi çağırarak:

— Kızım haydi bana Dilâver'i gönder...

Giden hizmetçi iki dakika sonra avdetle:

— Efendim Dilâver uyumuş...

Talât Bey:

— Annesine söyle, uyandırıp göndersin...

Hizmetçi bu emri yerine tebliğ için yine çekildi.

Talât Bey:

— Gördünüz mü, gelmiyor... Dilâver böyle erkenden uyur mu hiç?

Nihayet Dilâver gözlerini ovuşturarak uyku sersemliğiyle karışık garip bir tebessüm hâliyle geldi.

— Gelmemi emretmişsiniz. Annem döşeğimde beni tartakladı. Gözlerimi açtım... “Ne oluyoruz dedim?” Annem “çağırıyorlar” dedi. “Kim çağırıyor? Beni böyle uykudan kaldıracak ehemmiyette bir şey mi var?” Aklıma derhâl ötekiler geldi... Malum ya, ben karışığım... Şeyh Battal Hazretleri gene lütfen hanemizi teşrif etmiş olmasınlar?..

Talât Bey:

— Dilâver oğlum, mesele mühim...

Dilâver:

— Ne var efendim? Anneme tayyare piyangosu mu vurdu?

Talât Bey:

— Bu evde vuran bir şey var amma piyango değil...

Dilâver:

— Ruhlar değil mi? Bu ruhlarla dost olmaktan başka çare yok... Bu ciltleri kütüphaneden alıp ben de okuyorum. Hani ya bir gazete bir başlık kullanıyor: “İster inan ister inanma...” Çünkü laflarda kariyi inandıracak kuvvet olmadığından kimseyi hiddetlendirmemek için inanmamak kapısını açık bırakıyorlar... Bu, ben atar tutarım amma sen gene daima temkinli ol. Çünkü akıllalmaz şeylere akılsızlar inanırlar demektir. Dayı beyefendi, öyle şeyler okudum ki inanayım mı inanmayayım mı bir türlü kestiremiyorum...

Talât Bey:

— Neler okudun?

Dilâver:

— Ruhların davet olunduğu bir mecliste hayatında zulüm görmüş bir ruhla zalim birleşmişler. Mazlum ruh zalime tekme tokat içirmeye başlamış... Ne oluyoruz diye masa başındakiler hep ayağa kalkmışlar. Şimdi müntekim³⁸⁴ rolüne geçen sabık mazlum ruh “Durunuz efendiler, vakayı size anlatayım... Filan tarihte ben berhayatken bu gaddar herif bana şu şu şu zulümlerde bulundu...” diye hancının hikâyesini bertafsil³⁸⁵ anlattıktan sonra gene bütün şiddetiyle dayak muhabbetinde devam etmiş, odadaki masalar, sandalyeler, etajerler devrilmiş, aynalar camlar kırılmış, lambalar sönmüş, kabahatleri olanlar ve olmayanlar, gayrimeri eller tarafından bir âlâca pataklanmışlar...

Orhan:

— Roma’da münteşir 1921 tarihli *Spiritite* mecmuasında Bozano imzasıyla nakledilen Oporto vakası mı?

Dilâver:

— Hayır... O da başka...

Talât Bey:

³⁸⁴ müntekim: intikamcı

³⁸⁵ bertafsil: ayrıntılarıyla, uzun uzadıya

— Siz bu ispritzma hadiselerinin hafızı olmuştunuz. Hepsini sahifesi sahifesine, babı babına biliyorsunuz. Ben size yetişebilmek için daha çok zaman çıraklık edeceğim galiba?

Orhan:

— Hayır dayı bey, ispritzmada her şeyden evvel istidat lazımdır. Eğer ruhi flüideniz³⁸⁶ fazla ise çabuk ilerlersiniz.

Talât Bey:

— Ne o, beni ispritzma mektebine mi başlatıyorsunuz? Ben bu meseleyi *objectivement*³⁸⁷ tetkik etmek isterim, *subjectivement*³⁸⁸ değil...

Orhan:

— Ruhlar meramlarını anlatmak için bazen insanın rüyalarına da girerler... Rüya da *objectivement* görülemez ya?

Talât Bey:

— Yavaş yavaş beni sağlığımda ervaha karıştıracaksınız... Rüyayı bir *réflexe*³⁸⁹ tesiriyle dimağ görür.

Orhan:

— Herhangi bir *image*'ın dimağınıza aksinde ruhlar bir amil olamazlar mı? Bu sözümün sonra çok misallerini göreceksiniz.

Talât Bey:

— Uzun mesele yavrum, dur şimdi öteki keyfiyeti anlayalım. (Dilâver'e hitapla) Çocuğum, deminden sen bize bir oyun edip kaçtın?

Dilâver birdenbire afallayarak:

— Nasıl oyun beyefendi?

— Yavaş yavaş buraya geldin. Dışarıdan şu duvara üç defa tık tık vurduktan sonra kaçtın...

³⁸⁶ flüide (< Fr. *fluide*): eğilim

³⁸⁷ *objectivement* (Fr.): objektif olarak

³⁸⁸ *subjectivement* (Fr.): subjektif olarak

³⁸⁹ *réflexe* (Fr.): refleks

— Kapı eşiğine oturmamam amma bu iftiraya nasıl uğradığımı anlayamadım.

— Ben hemen dışarı koştum. Seni sol tarafa doğru kaçarken gördüm...

Talât Bey böyle bir şey görmemişti. Eğer hakikaten darbelerin faili Dilâver ise şaşırtmaya getirip ona fiilini itiraf ettirtmek için böyle söylüyordu.

Dilâver biraz kızarıp bozarak:

— Huzurunuzda yalan irtikâp edemeyeceğim gibi, durup dururken benim gibi bir âcize bu şekilde bir iftiraya haşa tenezzül etmeyeceğinizi de bilirim. Beyefendi, bana büyük bir korku verdiniz...

— Nasıl korku?

— Demek ki şu duvara hariçten darbeler indirildi, hemen koşup baktınız, bana benzer bir şeklin kaçmakta olduğunu gördünüz.

— Evet...

— Ne suretle isterseniz size temin edeyim efendim, darbeleri vuran bendeniz değilim... Zâtıalinizi de yalancılıkla itham etmek haddim değildir. Bana benzer bir hayalet görmüş olacağınızı muhakkak addediyorum... O hâlde vaziyetimin vahametinden yüreğimi büyük bir korku sarıyor...

— Ne gibi?

Dilâver etrafında bir şeyler seçmeye uğraşır bakınmalarla:

— Bu evde bana benzer bir hayalet peyda olduğu görülüyor...

Çocuk daha lakırdısını bitirmeden bir rakkas intizamıyla duvara üç darbe daha indirildi...

Çehrelerde büyük bir hayret durgunluğu peyda olduğu esnada Dilâver lambayı kaparak sofaya atıldı...

Talât Bey arkasından bağıırıyordu:

— Çocuk nereye?

— Hayaletimi görmeye gidiyorum...

dedi. Fakat hiçbir şey göremeyerek iki dakika sonra kaçık bir sima ile avdet etti. Dilâver kendinden edilen şüpheden artık tamamıyla beraat³⁹⁰ kazanmıştı. Amma Talât Bey’ce bu muammanin halli lazım geliyordu.

Orhan ile Turhan manası yalnız kendilerince malum birer işmi-zazla³⁹¹ bakıştılar... Bu hareketleriyle birbirine ne anlattılar... Talât Bey’e bu da merak oldu. Sordu:

— Birbirinize ne işareti verdiniz.

Orhan:

— Darbeleri vuranı tanıdık.

— Kim?

— S.L.M.

— Bu üç harf bana hiçbir hüviyet söylemiyor. Bu, ruhi bir şahsiyet midir?

— Evet...

Dilâver uğradığı isnattan dolayı biraz kaybetmiş olduğu neşesine avdetle:

— Birinci muammayı beyefendiler bir ikinci muamma ile izah ettiler... Bu S.L.M. azılı bir ruh olmasın?.. İş şaka tarzından çoktan çıktı. Bu tık tıklara razı olalım ve ciddi düşünelim. Ölülerle bir gelmiş geçmişimiz var mı? Bu evin altını üstüne getirdikten sonra hepimize sopa çekerlerse...

Orhan:

— Korkma Dilâver. S.L.M. munis³⁹² aile ruhudur.

Dilâver:

— Ne kadar munis olsa o ölü, ben diriylim. Mümkün değil kaynaşamam...

Turhan:

³⁹⁰ beraat: aklanma, temize çıkma

³⁹¹ işmizaz: yüz buruşturma, yüzünü ekşitme

³⁹² munis: cana yakın, uysal, sevimli

— Onlar bize mütefevvik³⁹³ bir hayata geçmişler... Onlar bizi görüyorlar, biz onları göremiyoruz... Biz beş on kilometrelik bir yola gitmek için vapura, tramvaya, otomobile biniyoruz. Onlar için mesafe yok. Milyonlarca fersahlık uzaklıkları bir anda katediyorlar... Feza hayatına nispeten arzi hayat karanlık bir hapishane hücrelerinde prangabent olmaya benzer. Onlar kuş, biz yerlerde sürünen solucan...

Dilâver:

— Ölümü, bana ne kadar methetseniz beğendiremezsiniz. Prangabent³⁹⁴ olayım, solucan olayım, ne olursam olayım fakat dipdiri olayım... Bu toprağın altında değil üstünde yaşamak isterim. Uçmaya heveslenirsem tayyareye binerim. Ruh olup da fezanın boşluklarında umacı gibi dolaşmak hoşuma gitmiyor.

Turhan:

— Bizim mide ve hazım dolayısıyla uzviyet sistemimiz fena ağır, müteaafin³⁹⁵, gayribedii³⁹⁶... Dünyamıza hiç benzemeyen öyle seyyareler var ki hiçbir şey yemeden yaşıyorlar.

Dilâver:

— Yemezler, içmezler ve erkeklik dişilik onlarda olmaz... Bizim ilmiyhâlciler bu melakâne yaşayışı Avrupa ukalasından çok evvel keşfetmişler...

Turhan:

— O cennet misali dünyalar halkı balıkların suyu tahlil ettikleri gibi havadaki azotu, oksijeni vesaireyi teneffüs ederek doyuyorlar...

Dilâver:

— İstemem. Hava yutarak doyup da fezalarda serseri dolaşmak hayatını hiç beğenmedim. Alanglez bir fileto, mayonezli levrek yemek, Çerkeztavuşu, yoğurtlu kebab... Yalancı dolmalar... Av etleri,

³⁹³ mütefevvik: üstün gelen, üstün

³⁹⁴ prangabent: prangaya vurulmuş

³⁹⁵ müteaafin: pis kokulu

³⁹⁶ gayribedii: estetik dışı

ince şekere bulanmış birkaç okka çilek, üzüm, kavun, karpuz... Ve daha türlü meyveler, bunları yemedikten sonra yaşadığımı nereden anlayacağım... Mideyi doldurmak gayribedi imiş... Bu lafa da gülerim... Bir güzel kadın vücudu gördüğümüz zaman onun bağırsaklarının muhteviyatını düşünmek aklımıza gelir mi?

Orhan:

— Hep adamlar, dibi delik bu mide torbasını doldurmak için çalışıyorlar. Bu sebeple bazı filozoflar, arzi insanları bütün ömürlerince süren bu çabalayışlarından dolayı hidemat-ı şakkaya³⁹⁷ mahkûm kürek mahpuslarına benzetiyorlar...

Dilâver:

— Canım, hiç çalışmadan büsbütün avare yaşayıpta da bir tat olur mu? Ölülerin gelip dirilere dayak atışlarına bakılırsa pek de aç durduklarına inanılmaz. Kendisini doyurmak için çalıştığımız mide de bize bu mesaimizin zevkini vermiyor değil ki... Acıkmak, doymak, sevişmek, bunlardan başka hayatın ne sefası var?

Orhan:

— Dilâver, bu seninki kabaca materyalist zihniyeti. Bunlardan başka hayatın çok ince zevkleri vardır. Fakat hissiyatın bu eflakine yükselebilmek her fâniye müyesser olan bir saadet değildir... Küçük gibi bir hamal ile rafine olmuş bir artisti düşün...

Dilâver:

— Ben ne bir hamal kadar kaba kalmayı ne de göze görünmezlerle görüşecek kadar incelmeyi istemem. İkisi ortası...

Bu münakaşayı süzgülün bir tebessümle dinleyen Talât Bey:

— Siz bahsi çığırından çıkardınız... S.L.M. kimdir? Munis aile ruhu ne demektir? Niçin gelip de duvarınızı darbeliyor? Şimdi mesele bu suallerin hallindedir.

Orhan:

³⁹⁷ hidemat-ı şakka: toprak kazımak, taş taşımak gibi mahkûmlara gördürülen ağır hizmet

— S.L.M., kendisini bize bu üç harfle tanıttırmış olan bir ruhtur. Munis bir dostumuzdur. Hayırhahımızdır³⁹⁸. Sıkıldığımız zamanlarda gelir, bizi irşat eder³⁹⁹, bize erişmesi muhtemel kederlere karşı alınabilecek tedbirleri bildirir...

Talât Bey:

— Haydi bu söylediklerinize inanayım...

Orhan:

— İnansanız da inanmasanız da hakikat budur.

Talât Bey:

— Bu tık tıklardan meramı nedir?

Orhan:

— İki haftadır kendisiyle görüşmedik, mutlak bize haber vereceği mühim şeyler var...

Talât Bey:

— Bu ihbarını nerede, ne vakit, nasıl yapacak?

Orhan:

— Burada, arzu ederseniz şimdi, masa başında...

Talât Bey:

— Beni bu hayırlı ruha takdim ediniz. İnsanlardan dostum yoktur. Bakalım ruhlarla muhabbetten bir fayda görebilir miyim?

-16-

RUH BİR FELAKET HABERİ VERİYOR

Anneleri hanımefendi, mürebbiye Madam Sermin, Matmazel Leman masa başına davet olundular...

Hanımefendi:

— Bu davet için biraz geç kalmış değil miyiz?

Orhan:

³⁹⁸ hayırhah: iyilik dileyen, iyilik isteyen, hayırsever

³⁹⁹ irşat: doğru yolu gösterme, uyarma

— Ruhlar için geç erken, gece gündüz olmaz... Onlar bizim kullandığımız zaman ölçülerinin haricindedirler.

Madam Sermin milliyetine mahsus şen bir yüz ve kendi lisanıyla:

— *C'est le S.L.M. qui nous appelle autour de la table. Je connais son habitude. Il s'annonce toujours par trois coups secs et bien rythmés, il est pressé. Il a quelque chose à nous dire d'une certaine importance.* (S.L.M. bizi masa etrafına çağırıyor. Âdetini tanırım. Kendini daima kuru ve iyi ölçülü üç darbeyle bildirir. Acele ediyor. Bize bazı mertebede ehemmiyetli söyleyecekleri var.)

Mürebbiye senelerden beri isprizmayla meşgul ola ola ruhları davet için kendinde *psychique*⁴⁰⁰ bir kuvvet buluyor, binaenaleyh medyumluğa özeniyordu. Muvaffak olduğu seanslar da yok değildi. Mürebbiye, valide hanımefendi, Talât Bey, Orhan, Turhan, Leman, Dilâver, yedi kişi, altı kiloluk bir masanın etrafına sıralandılar. Lamba kısıldı. Baş ve serçe parmaklarla birbirine zincirleme eller masaya hafifçe temasta. Bir nevi huşu içinde bekliyorlar. Beş dakika, on dakika hiçbir zuhurat yok... Talât Bey, böyle bir davette ilk defa bulunuyordu, kayınların zuhurlarına intizaren⁴⁰¹ niyazkâr⁴⁰² bir nevi ibadet sükûtuyla bu duruş tuhafına gitti. Hokkabaz Yahudi'nin elini havaya kaldırarak arkadaşını işaretle “Aman Katakulli fukaradır, merhamet et”ten tutturduğu tekerlemeyi hatırladı. Öyle ya, gaibe edilen o hitapla ve gene gaipden beklenen bu hareket arasında ne fark vardı? Talât Bey boğazını sıkıştıran bir gülmeyi bir öksürük gıcığı şeklinde defetmeye uğraştı. Yutulmuş bu ufak fıkırtı, bir sinir hâli gibi Dilâver'e sirayet etti. Çocuğun ağzından gülmeyle aksırma arasında bir ses fırladı...

Medyum hiddetlenerek:

— Ruhlar kendileriyle istihza edenlerden hoşlanmazlar. Bu masanın başına ya tam itikatla oturmalı yahut çekilmeli...

⁴⁰⁰ *psychique* (Fr.): psişik, ruhsal

⁴⁰¹ intizaren: bekleyerek, gözleyerek

⁴⁰² niyazkâr: yalvaran

Talât Bey:

— Affedersiniz madam, ruhlara karşı bir hüremetsizliğimiz yoktur. Fakat böyle bir davette ilk defa bulunduğum için kendi vaziyetime gülüyorum.

Mürebbiye, Dilâver'e hitaben:

— *Mon enfant soyons sage, pas de bêtise.* (Çocuğum, uslu olalım. Budalalığa lüzum yok.)

Ve sonra ilave etti:

— Bir iki gündür nezlem var. Medyumdaki küçük bir hastalık, *psychique* kuvvetini azaltır...

Artık sesler kesildi. Derin bir sükût içinde bekliyorlardı... Mutlak marifetini göstermek isteyen medyum bu defa kimseye atfedilecek bir kabahat bulamayıarak ruha yalvarmaya başladı:

— *Esprit... Allons... Levez la table. Du courage! Voyons! Un effort...* (Ruh, haydi masayı kaldır... Görelim... Biraz cesaret... Gayret.)

Bu gülünecek şeye gülmemek için Talât Bey nefesini hesapla alıyor... Dilâver alt dudağını yutacak gibi çiğniyordu...

Mürebbiyenin Türkçe alaca bir konuşması vardı:

— Bu gece ruh bize dağıldı. Amma kendisi bize çağırılmış, niçin gelmediğ? İçimizde bir kabahat yapan mı vağ?

Tabii masa başındakilerden kabahati üstüne alan biri çıkmadığı için medyumun bu suali cevapsız kaldı.

Biraz daha bekledikten sonra mürebbiye:

— *Cette nuit nous n'avons pas assez d'effort psychique; mais encore un peu de patience, nous réussirons...*

Hakikaten biraz daha sabır, sükût, tevekkülle masa kıpırdamaya başladı. Şimdi Talât Bey gözlerini dört açtı. Masa kendi kendine mi oynuyordu? Yoksa onu etrafındakilerden biri mi itiştiyordu? Dikkatlice bir göz gezdirdi. Parmakların masa sathına temasları-

nı şöyle dokunur dokunmaz çok hafif buldu, mamafih epey ağırca masa oynuyordu...

Yanında oturduğu mürebbiyenin dizlerini, ayaklarını yokladı. Kadının masaya dokunur bir tarafı yoktu...

Derhâl alfabe usulüyle muhavere başladı. Madam Sermin'in ruhları hep Fransızca konuşuyorlardı. Fakat Orhan'la Turhan, iki vahiy kâtibi gibi masa ayağının öbür dünyadan vurduğu telgrafı hemen zapt ve tercüme ediyorlardı.

Mürebbiye sordu:

— Ruh, kimsin?

— S.L.M.'yim.

— Niçin bizi beklettin?

— Başka yerde tahkikteydim...

— Nerede?

— Şimdi söyleyemem.

— Bir iki akşamdır duvarlara üçer darbe vuran sen değil misin?

— Benim...

— Niçin vuruyordun?

— Beni çağırdınız diye...

— Acelen ne idi?

— Mühim söyleyeceğim vardı.

— Nerede tahkikte olduğunu söylemiyorsun.

— Söyleyemem.

— “Söyleyeceğim var” diye acele kendini davet ettirip de hiçbir şey söylememek, bu nasıl olur?

Masa, titizlenir gibi birdenbire fazla sallandı ve sonra tıkırtı cevap verdi:

— Söyleyeceğim.

— Eh, haydi bekliyoruz.

— Söyleyeceğim amma...

— Ey...

Tıkırtı biraz durdu. Ve sonra cevap verdi:

— Söyleyeceğim, amma hepsini söyleyemem...

— Peki, söyleyebileceğin kadarını söyle.

— Şu anda buradan uzakta bir facia cereyan ediyor.

— Nerede canım?

— Bir aile nezdinde...

— Biz o aileyi tanıyor muyuz?

— Hayır fakat bu facia ile aileniz yakından alakadar olacaktır.

— Ne demek? Bu facianın ucu bize mi dokunacak?

— Evet, neticeten size dokunacak.

— Tanımadığımız bir aile nezdindeki felaketten bize ne mesuliyet hissesi düşebilir?

— Arzın diri insanları kendilerine gelecek felaketin vukuunu beş dakika evvelden seçemezler... Fezada zaman yoktur. Binaenaleyh mazi, hâl, istikbal⁴⁰³, hepsi birleşmiştir...

— Bu kazadan korunabilmek çarelerini bize bildiremez misin?

— Hayır... Olacağa çare yoktur. Nasibi değiştiremem.

— Kuzum ruh, bizi merakta bırakma.

Cevap yok... S.L.M. savuşmuştu.

Hanımfendi:

— Uzakta, tanımadığımız bir aile nezdinde cereyan eden bir facianın neticeten de bize zararı dokunacakmış. Hiç kabahatimiz yokken bu felaketten hissedar olacağımızı bildiriyor. Tuhaf şey...

Leman:

— Tuhaf değil anne, meraktan çatlayacak şey...

Hanımfendi:

— Nasıl facia bu?

⁴⁰³ mazi, hâl, istikbal: geçmiş, şimdi, gelecek

Leman:

— Yangın mı?

Orhan:

— Hastalık mı, ölüm mü?

Turhan:

— Cinayet mi?

Leman:

— Otomobil kazası mı?

Orhan:

— İntihar mı?

Hanımfendi:

— Böyle şeyler üzerimizden ırak olsun. Belki dostlarımızdan biri bir faciaya uğrayacaktır da biz ona acıyacağız... Facianın taalluku⁴⁰⁴ bundan ibaret kalacaktır...

Orhan:

— Facianın bizim hiç tanımadığımız bir aile meyanında cereyan edeceği veya etmekte olduğu haber veriliyor...

Mürebbiye⁴⁰⁵:

— Fena panselleğe kapılmayınız... Fena fikigleğden fenalıklağ doğağ.

Dilâver:

— Ah madam, facia sözünden bir mesudiyet manası çıkarılmaz ya...

Hanımfendi:

— Bu uğursuz kelimedden zihnime ne müthiş ihtimaller hücum ediyor.

⁴⁰⁴ taalluk: ilgisi olma, ilgisi bulunma

⁴⁰⁵ Mürebbiyenin her zaman konuştuğu Fransızca'yı biz dürüst Türkçe ile ifade ediyoruz fakat onun doğrudan doğruya olan Türkçesi işte böyle gıcırtilıdır. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

Talât Bey masanın hareketinde bir hile seçememiş gibiydi... İnsan hilesi olmayan bu şeyde nameri bir kuvvetin tesirini kabul etmek zarureti hasıl oluyordu. *Force psychique*⁴⁰⁶ işte bu olacaktı.

Masanın hareketini etrafında bulunanların vücutlarından intişar eden ruhi, asabi seyyalenin tesirine atfettikten sonra ruhun gelip de maziden, hâlden, istikbalden birtakım esrarengiz sözler karıştırmasının sıhhati de tetkiki lazım bir ikinci mesele hâlini alıyordu.

Talât Bey birincisine inanır gibi oldu. Fakat bu ikincisinde durdu. İspritizmaya dair okuduğu bazı kitaplarda ruhlarla yapılan muhavereler hakkında şüphe uyandıracak cümlelere tesadüf etmişti. O sözlerin hakikaten bir ruh tarafından söylenildiği meşkûk gösteriliyordu... O hâlde kim söylüyordu? Muhavere, masa ayağının vurduğu bir nevi telgraf konuşması şeklinde yapılıyor. Binaenaleyh masayı oynatan kuvvetin başlıcası kendinden intişar eden *medium*'un bu muhavereleri istediği şekillere sokabilmesi ihtimali de ileri sürülüyordu...

Fakat ne için Madam Sermin, meyanesinde⁴⁰⁷ yaşadığı aileyi böyle korkunç bir meraka düşürecek şekilde ortaya meşum bir mesele çıkarsın...

Talât Bey *medium*'a:

— Pardon madam... Bir sualime müsaade eder misiniz?

— Büyünüz...

— Masayı oynatan seyyali kuvvet bizden mi geliyor, ruhtan mı?

— Her ikisi berabeg...

— Biz onlara ağızdan söylüyoruz, onlar bize tıkırtı ile cevap veriyorlar...

— Evet, böyle oluyog...

Talât Bey biraz düşündükten sonra:

⁴⁰⁶ *force psychique* (Fr.): psişik güç (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

⁴⁰⁷ meyan: ara, arasında, orta

— Ruhların haber verdikleri böyle hususlarda bazen yanılmak ihtimalleri yok mudur?

— Belki vagdıgı... Çünkü onlağda da akıllı vağ, budala vağ...

— S.L.M. için aile dostu diyordunuz...

— Evet...

— Niçin bizi böyle fena bir meraka düşürerek meseleyi etrafıyla anlatmadan savuştu? Mademki tanımadığımız bir ailenin felaketinden bize de bir şey bulaşacakmış, işin ne olduğunu anlatsaydı ona göre tedbir alarak masuniyetimizi⁴⁰⁸ temine çalışırdık.

— Bu espıgıleg⁴⁰⁹ heg şey söyleyemezleg. İzin yok. Bu bizim dost ne kadağ söyleyebilecek, söyledi gitti.

Hanımfendi:

— Ne fena şey bu... Başımıza ne felaket gelecek diye düşünce düşünce uykularımız kaçacak, iştihamız kalmayacak. Hep hastalanacağız. Birdenbire gelen bir şeamette⁴¹⁰ insan neye uğradığını bilir. Fakat böyle nevi malum olmayan bir felaketin korkular içinde zuhurunu beklemek, ne müthiş gönül işkencesidir...

Mürebbiye:

— Kolay vag, başka bir ispigi⁴¹¹ çağıyuyogum. Soguyogum.

Talât Bey:

— Evet, mesele muğlak bir müziçlik⁴¹² aldı. Fakat ben ehemmiyet vermiyorum. İnsanların bakıcıları gibi ruhların istikbale ait keşiflerinin de harfî harfîne zuhuruna inanamıyorum... Tanımadığımız bir ailede olan vukuattan bize ne?

Orhan:

— Madam, hangi *esprit*'i⁴¹³ çağıracaksınız?

⁴⁰⁸ masuniyet: korunma, eminlik

⁴⁰⁹ “espıgıleg”: ruhlar

⁴¹⁰ şeamet: uğursuzluk

⁴¹¹ “ispig”: ruh

⁴¹² müziçlik: can sıkıcılık

⁴¹³ *esprit*: ruh

Mürebbiye:

— Père Maury'yi çağırıyoğum... Bu çok iyi bir papazdiğ, dogu söyleg...

Gene halka teşkil edildi. Eller hafifçe masa ile temasa geldi. Sükût... İntizar... Araya münasebetli münasebetsiz birkaç ruh girdi. Lüzumsuz muhavereler geçti. Nihayet mürebbiye en son gelene sorduğu:

— Kimsiniz?

Sualine:

— Pere Maury'im.

cevabını aldı. Türkçeye tercüme olunan şu muhavere⁴¹⁴ başladı:

Mürebbiye:

— Sizi niçin çağırdığımızı biliyor musunuz baba?

Ruh:

— Bilmiyorum.

— Mesele şudur: Nezdinde bulunduğum Velittin Paşa ailesi, tanımadıkları diğer bir aile arasında cereyan eden bir faciadan bilinemez nasıl bir sirayet suretiyle müteessir olacakmış...

— Kim söyledi?

— S.L.M. söyledi. Şimdi burada idi.

— Durunuz bakayım... S.L.M. buraya nereden geldi ve buradan nereye gitti?

Ruh murakabeye varır gibi bir müddet durdu. Besbelli ki onun için hiçbir kapalı ufuk yoktu. Nihayet:

— Ha, gördüm... dedi.

— Ne gördünüz?

— Müthiş bir cinayet...

— Nerede?

— Bir memlekette...

⁴¹⁴ muhavere: konuşma

— Hangi memlekette?

— Söyleyemem.

— Ne şekilde?

— Katil...

— Sebebi?

— Aşk...

— Her zaman her yerde aşk faciaları olur. Fakat tanışılmadık bir evde geçen maceradan bizim aileye bu şeamet ne suretle bulaşacak?

— *Par fatalisme*⁴¹⁵...

— Bunu nasıl biliyorsunuz?

— Biz vukuattan evvel vakaları görürüz...

— Bu şeamet bütün aileye mi şamil olacak? Yoksa hassaten aile efradından birini mi sarsacak?

— Çok soruyorsunuz... Zaten lüzumundan fazla söyledim.

— Père Maury, merhamet... Mesele bizim için çok mühimdir.

— Peki bunu da söyleyeyim... Şeametin müteveccih olduğu hedefi, aile efradından bir genç teşkil ediyor.

— Kadın mı? Erkek mi?

— Erkek...

— Uzakta cinayet vuku bulmuş amma şeameti henüz buraya sirayet etmemiş bulunuyor...

— Evet...

— Ah Père Maury, bunun önünü almak mümkün değil midir?

— *Fatalisme*'in ne olduğunu bilmiyor musunuz? Olacağı kim değiştirebilir?

— Mübarek babamız, çok rica ederiz...

⁴¹⁵ *par fatalisme* (Fr.): “kadercilikten”

— Mukaddere razı olunuz. Allah'ın takdiri bozulmaz. Kazaya rıza, sükût, tevekkül, tahammül... Allah'a şükür ve itaat... İşte cennetin anahtarları, ahretin ebedî saadeti bu dünyanın muvakkat eza ve elemeleriyle kazanılır. Oğul Allah bizim için kendini feda etti, en büyük işkenceyi çekti.

Bu papaz nasihatlerinden sonra Père Maury de gözlere görünmeden, geldiği gibi gene öyle çekildi.

-17-

ALLAH, KADİR-İ MUTLAK MIDIR?

Talât Bey:

— Biz bu papazdan cennetin anahtarlarını değil, bizi bu dehşetli meraktan kurtaracak malumat istedik. O bize İncil'in bir sahifesini okudu, gitti. İçime bir türlü tam iman itminanı⁴¹⁶ gelmiyor. Bu ruh dalaveresine akıl erdiremiyorum. Baksanıza şu papaza dünyadaki ruhbani zihniyetini hiç değiştirmemiş. Kilisede vaaz eder gibi söylendi, çekildi. Demek ki insanlar dünyadaki âdet, ahlak ve itikatlarını aynen muhafaza ediyorlar. Bu ispritzmacılıkta halli icap eden mesele bir değil, on değil... Bugün beşeriyet istikbal için fenî, ilmî bir din araştırıyor. Hristiyanlık zamanını yapıp bitirmiştir. Artık onun efsanevi alacakları çoktan içinden dışına vurdu. Bu papaz hâlâ Oğul Allah'tan, cennetten bahsediyor... Demek ki dinlerin bu dünyadaki *dogmatique*⁴¹⁷ yalanlarını ahrette de düzelten yok...

Mürebbiye ile dayı bey arasında şiddetli bir münakaşa oldu. Yine hiçbir taraf öbürünü ilzam edemedi...

Papaz Maury dindarane nasihatlarıyla beraber meydana atılan garip facia sırrını S.L.M.'den ziyade deşerek gitmişti. Fakat söylediği şeyler sadra şifa vermek şöyle dursun, zihinleri saran merakı büsbütün ateşlendirecek bir mahiyetteydi. Facianın cinayet ve sebebi aşk olduğunu ve uzakta parlayan bu felaketin dumanı Velittin Paşa ailesinden bir delikanlının başını saracağını haber vermişti.

⁴¹⁶ itminan: inanma, güvenme

⁴¹⁷ *dogmatique* (Fr.): dogmatik

Aile içinde üç genç erkek var: Orhan, Turhan, Dilâver. Üçü baş başa vererek uğrayacakları şeametin nevi hakkındaki ihtimalleri sayıp dökmeye giriştiler.

Köşkün içine gölge salan bu meçhul felaketin önünde bile neşesini pek kaybetmeyen Dilâver:

— Beyefendiler, bakalım piyango hangimize vuracak? Malum ya, bize ihbar olunan loteri⁴¹⁸ elli bin, yüz bin liralık değildir. Bilmem ki bize bunu haber verdikleri için ruhlara teşekkür mü edelim? Lanet mi?

Orhan:

— Haber verdiklerine fena mı ettiler?

Dilâver:

— Pek de iyi etmediler. Ne belaya uğrayacaksak onun vukuu dakikasına kadar “Ay ne olacağım?” diye üzüntü çekmedense bu şeamete birdenbire dalıp çıkmak veyahut içinde boğulup kalmak evladır.

Turhan:

— Ben bu ihbarı fena bulmuyorum. Her ne suretle olursa olsun, olacağı karşı tedbir almak için uyanık bulunmuş oluruz.

Dilâver:

— Malum değil ki bugün mü yarın mı, nerede ve ne olacak?

Orhan:

— Olacağı men⁴¹⁹ için alınacak hiçbir tedbirin fayda vermeyeceğini de anlattılar. Ellerimizi göğüslerimize kavuşturup bekleyeceğiz.

Turhan:

— Bize gelebilecek kaza ihtimallerinin hepsini düşünür ve elimizden geldiği kadar kendimizi bunlardan sakınmaya uğraşırız.

Dilâver:

⁴¹⁸ loteri (< Fr. *loterie*): piyango

⁴¹⁹ men: engelleme

— Vallahi bilmiyorum. Bir tarihte mi okudum, bir romanda mı? Eski zamanda kralın biri neden öleceğini anlamak için fala baktırmış. Balık yerken kılıcı boğazında kalarak irtihal⁴²⁰ edeceğini söylemişler. O da bütün ömründe balık yememeye karar vermiş. Biz de böyle mi yapacağız? Suda boğulmamak için denizaşırı yere gitmeyeceğiz. Köprü üstü dubalarında dolaşmayacağız. Unkapanı Köprüsü'nden, Tünel'den ve Karaköy Caddesi'nden karşıdan karşıya geçmeyeceğiz. Tüfekle, bıçakla oynamayacağız. Sinemaya, hasta ziyaretine gitmeyeceğiz...

Turhan:

— Ata, bisiklete, otomobile, hele otobüse, tayyareye binmeyeceğiz.

Orhan:

— Kazara zehirlenmemek için evimizden başka bir yerde ağzımıza bir şey koymayacağız.

Turhan:

— Silah taşıyan ve komünist tabiatlı aç kimselerle konuşmıyoruz. Gazetelerde açılan anketlerden bir şey sorulursa cevap vermeyeceğiz. Çünkü bazen insan bu yüzden düelloya netice verecek hücumlara uğruyor. Tehlikeli sinir buhranlarına tutuluyor.

Orhan:

— Tanımadığı adamların arasında dolaşırken içlerinden bir deli zuhur edip de insanın boğazına sarılabilir.

Turhan:

— Pek de tıka basa karnımızı doyurmayacağız. Çünkü suihazmdan⁴²¹ ölenler de çok görülmüştür.

Dilâver:

— Saymadığımız bir şey kaldı. En tehlikeli bir şey...

Orhan:

⁴²⁰ irtihal: ölüm

⁴²¹ suihazm: hazımsızlık

— Nedir?

Dilâver:

— Oynak bir hanıma gönül vermek...

Turhan:

— Evet. Çünkü ruhların bize haber verdikleri facia aşk mace-
rasından kopuyor.

Orhan:

— Gönüllerimizi aşk tesirinden sakınmalıyız. Ben bu ciheti
şimdi en ziyade dikkat ve ihtiraza⁴²² şayan görüyorum...

Dilâver:

— Üçümüzden birini vuracak şeamet, sevda bombasından pat-
layacaksa ben kendimi bu tehlikeden kurtulmuş sayarım.

Orhan:

— Niçin?

Dilâver:

— Çünkü hiçbir insan güzeli sevmedikten başka bir dişi kedi
bile okşamayacağım...

Orhan:

— Büyük söyleme. Ruh bize bu şeamete *par fatalité* uğrayaca-
ğımızı bildirdi. Bunun manası, ne kadar uğraşsak bütün dikkat ve
ihtirazlarına rağmen mukadder yerini bulur demektir...

Dilâver:

— Ruhların bu iddialarına benim çok aklım ermiyor doğrusu.
Şimdi bu falcılardan biri bana “Sen otomobil altında öleceksin”
dese... “Mukadderim buymuş” diye gidip de koşan bu arabalardan
birinin önüne yatıvermem mi lazım gelir? Elbette kendimi sakına-
cağım. Bundan başka bütün insanların mukadderlerinin evvelden
çizilmiş olduğu iddiası da aklın kolayca kabul edebileceği bir şey
değildir...

⁴²² ihtiraz: çekinme, sakınma

Çocuklar böyle yarı meyus yarı şakalaşma tarzında konuşurlarken yanlarına Talât Bey geldi. Hâlin fecaatine mahzun bir sükûtle ondan bir izah bekler gibi yüzüne baktıkları dayıları:

— Baş başa vermişsiniz, ne konuşuyorsunuz?

Orhan:

— Malum ya, uğrayacağımız felaket hakkında bin kuruntu geçiriyoruz.

Talât Bey:

— Adam siz de... Aldırmayınız, ehemmiyet verilecek şey değil...

Orhan:

— Bey dayıcığım, biz ruhlara inanırız. Onların dedikleri çıkar.

Talât Bey:

— Peki, meseleyi hûlasaten bir tahlil edelim. Ruhların nelerine inanıyorsunuz?

Orhan:

— Bu dünyada yaşayıp ölen bir adamın öbür âlemde aynı hüviyetle bir ikinci hayat yaşadığına yani *survivance*'a⁴²³ inanıyoruz.

Talât Bey:

— Peki... Daha?

Orhan:

— Çağırdığımız ruhların ahretten tıkırtı vesair vasıtalarla harekete geçerek bizimle samimi konuştuklarına.

Talât Bey:

— Hiç de kabule şayan olmayan bu itikatlarınıza haydi ben de inanmış görüneyim. Fakat yalnız bir mesele var ki ona inanamadığım gibi, sizin inandığınıza da gülmekten kendimi alamam.

Orhan:

— Hangisi o mesele?

⁴²³ *survivance* (Fr.): hayatta kalma

Talât Bey:

— İstikbalin keşfi meselesi...

Orhan:

— Aman bey dayıcığım, bu hakikat pek çok vakalarla sabit...

Talât Bey:

— Bazı tesadüfi garabetler, isabetler olabilir. Lakin sizin “vakalar” diye ortaya attığınız şeylerin çokları uydurmadır.

Orhan:

— Aman efendim, pek muteber kitaplarda öyle ispatlı şahitli kayıtlar var ki...

Talât Bey:

— Ben kendi aklımın irşadından başka öyle kerametleri kendilerinden menkul kâfirliklere katiyen itibar etmem.

Orhan:

— İstikbali hâl içinden görenler keşiflerini vakalarla ispat etmiş bulunuyorlar. Siz ise bu hakikati yalnız sözle reddediyorsunuz.

Talât Bey:

— Oğlum, istikbali değil büyücü Ali Hoca, değil S.L.M., değil Papaz Maury, Allah bile keşfedemez...

Orhan:

— Affedersiniz amma çok büyük iddiada bulunuyorsunuz.

Talât Bey:

— İddia demek meşkûk yani gayrisabit bir esas üzerine kurulan söz demektir. Benimkini de öyle mi buluyorsunuz?

Orhan:

— Hürmette kusur etmek istemem dayıcığım, yine affedersiniz. Fakat öyle buluyorum...

Talât Bey:

— Peki, saf akıllı yeğenciğim, sana soracağım suale mukni⁴²⁴ bir cevap verebilirsen beni iskât etmiş olursun... Sana müsaade ediyorum... Bu müşküle kendi başına akıl erdiremezsen ruhlara da müşavere et. Onlardan sor. Ben de sana şunu keşf-i istikbal suretinde haber vereyim ki *esprit*lerden alacağın cevap şu olacaktır: “Söyleyemeyiz... İzin yok...”

Orhan:

— Bana merak verdiniz. Sorunuz dayıcığım...

Talât Bey:

— Bu, birbiri içinde birkaç sualdir. Sana işin alfabesinden başlayacağım. Bu dünyayı kim yarattı oğlum?

Orhan:

— Allah yarattı.

Talât Bey:

— Allah’ın yarattığını kim söyledi?

Orhan:

— Allah kendisi söyledi.

Talât Bey:

— Allah’ın ağzı yoktur deyip de yine ona lakırdı söyletenler insanlardır. Cahil insanlar Cenabıhakk’a atfen bu dünyayı yaratıyorlar. Nasıl? Altı günde... “Cumartesi başladı, perşembeye bitirdi” gibi azametini ispata uğraştıkları Halik’ı küçülttükçe küçülten masallar... Maalesef bu iptidai kafalardan saçılan kaba fikirler, gülünç hükümler hâlâ mı hâlâ bugünkü medenî insanlardan çoğunun dimağlarından sökülememiştir. İlmin, fennin müspet hakikatlerini zihinlerine sığdıramayarak masallara düşkün bulunan sürülerin çokluğudur ki bugün ruhların revaca çıkarılmasına sebep oluyorlar. Bugün Avrupa ve Amerika’da yalnız alelade insanlar arasında değil darülfünunlarda⁴²⁵ bile papa zihniyetli kimseler çoktur. Neyse,

⁴²⁴ mukni: inandıran, ikna eden

⁴²⁵ darülfünun: üniversite

insanlığın hiçbir zaman ıslahı mümkün olamayacak bu zaafını geçelim. Biz her şeyi ilmin, fennin bugün vardığı terakki derecesine göre, kendi akıl ve hükmümüzce ölçüp biçelim. Binaenaleyh öğ-lum, bu kâinat için hiçbir Halik tasavvur olunamaz.

Orhan:

— Niçin bey dayı?

Talât Bey:

— Çünkü kâinata bir Halik tasavvurundan evvel bir mebde⁴²⁶ tayini lazım gelir. Bu ise mümkün değildir.

Orhan:

— Siz Allah'ın kudretine bir had tayin ediyorsunuz. “Allah şunu yapar, bunu yapamaz” meselesine girişilince her şey değişir, söz uzar. Cenabıhakk'ın kadir-i mutlak olduğunu kabulde ıztırar⁴²⁷ vardır.

Talât Bey:

— İlmî tecrübe ve araştırmada ıztırar önünde tevakkuf caiz değildir. Soruyorum, her şey bir kaos, bir boşluk, bir yokluk, bir adem⁴²⁸ hâlindeyken Allah bu kâinatı yaratmak istemiş öyle mi?

Orhan:

— Evet...

Talât Bey:

— Allah böyle bir şey isteyemez.

Orhan:

— Neden dayı bey?

Talât Bey:

— Çünkü istemek, bir şeyin husulü emrinde kudretsizlikten kudrete geçmek gibi bir mana ifade eder. Bir şeyin olması lazımmiş da bu lüzum sonradan anlaşılmış gibi hâlden istikbale ait bir kudret,

⁴²⁶ mebde: bailangıç

⁴²⁷ ıztırar: zorunluluk

⁴²⁸ adem: yokluk

bir basiret noksanlığı, bu kudretsizlik ise kadir-i mutlak vasfıyla telif olunamaz.

Orhan bir şeyler mırıldanmak istedi fakat dayısı:

— Sus, dinle... Allah bir şeyi isteyemez çünkü onun bu arzundan doğacak itirazlara had ve nihayet yoktur. Evvela Allah'ın bir şey isteyebilmesi için zamanın üç hâlimden doğan mecburiyete tabi olması icap eder. İstemek hâldir. İstenilen şeyin husulü istikbaldir. Ve sonraki vukuat ise bu evvelkileri maziye götürmüş olur. Allah eserini yarattıktan sonra görmek mecburiyetinde kalıyor. Yaratmazdan evvel namevcudu⁴²⁹ nasıl görebilir? Bu dediklerimden katiiyetle şu hüküm çıkıyor: Evvela istemek, sonra tasavvur etmek ve daha sonra tasavvuru fiile çıkarmak... Allah için bu hâllerin üçe taksimi mümkün değildir. Bu üç haddin takdim tehirle yerlerini değiştirirsek yine hesap uygun çıkmaz. Allah'ın her şeyi iptidasız yaratmış bulunması ve bir çırpıda her şeyi en ilerisine kadar görebilmekte olması lüzum-ı mutlakı tezahür eder. Binaenaleyh bu üç faraziyenin bire ircaı⁴³⁰ zaruridir. O hâlde bu kıyaslardan kâinata hiçbir şey değişmez, değiştirilemez neticesi çıkıyor. Kadir-i mutlak nerede kaldı?

Bu yukarıdaki üçü bire irca etmezsek Allah'ın yaratmazdan evvel eserini göremediği, binaenaleyh istikbali seçemeyeceği hakikati anlaşılıyor. Meselenin bir ircaında ise Halik'a lüzum kalmıyor. Çünkü her şeyin ezelden ebede doğru tabii bir kanunun düzeni dâhilinde mevcudiyetini kabul etmek zaruretinde kalıyoruz. Allah sonradan bu düzeni bozmaya kalkarsa ilk yaptığı eserin, tebdil ve islah muhtaç yani hatalı bulunduğunu itiraf etmiş oluyor... Allah'ın evvelden her şeyi bildiği farz olunursa bütün fenalıkları kasten yaptığı anlaşılacağından mesuliyeti büyük olur. Binenaleyh ortaya bir *determinisme*⁴³¹, bir icabi meselesi çıkar, bütün caniler cinayetleri-

⁴²⁹ namevcut: var olmayan, bulunmayan

⁴³⁰ irca: eski hâline çevirme, geri döndürme

⁴³¹ *determinisme* (Fr.): determinizm, belirlenimcilik

ni mukadder bir insiyakla işlemiş olacaklarından tebriye⁴³² ederler. Onları tecrim ve terbiye ile ıslaha kalkışmanın hiç hükmü kalmaz...

Orhan:

— Bey dayı, haksızsınız. İstikbali değil Allah, bugün kullar bile haber veriyorlar...

Talât Bey:

— İstikbali keşif hususunda Allah ile kullar bir farz olunamazlar. Kullar istikbalin Halik'ı olmadıklarından onu keşfediyoruz diye yalan yanlış birtakım kehanetler savurabilirler. İstikbalden haber verip de sözleri yanlış çıkanlara kanunen bir ceza yoktur ya... İstikbalin doğruca keşfi mümkün olaydı bu dünya derhâl düzelirdi. Herkes fayda ve nekbetin⁴³³ nereden geleceğini bilerek ona göre bir hareket takvimi tanzimiyle saadetini temin eder ve felaketlerden masun kalmış olurdu. Allah'ın bile istikbali bilemeyeceğini ben sana mantıken ispat ettim. Ruhların, ispritzmacıların bu meçhulü nasıl ve ne suretle keşfettiklerini de sen bana anlatabilir misin?

Orhan biraz düşündükten sonra:

— Bey dayı, ben size iddiamı sözle değil, muteber eserlerle ispat edeceğim... Müsaade ediniz, şimdi geliyorum.

Gitti, kütüphanesinden bir kucak kitap getirerek geldi. Ve bir tanesini açarak:

— İşte size Pierre-Emile Cornillier'in keşf-i istikbale dair eseri...

— Bu isim bana pek maruf bir şahsiyet gibi gelmiyor. Kimdir bu müellif?

— Ölümünden sonra ruhun yaşadığı ve geçirdiği tekâmül devirleri hakkında *La prédiction de l'avenir* isimli bir kitabın ve bu mevzuda sair mühim eserlerin müdekkik müellifidir.

— Pekâlâ, bu müdekkik adamın istikbali keşif için takip ettiği usul ne imiş, öğrenelim.

⁴³² tebriye: aklanma, temize çıkarma

⁴³³ nekbet (< nikbet): felaket, talihsizlik

— Bu müellifin medyumuna Reine, cihan harbini vukuundan altı ay evvel haber vermiştir.

Talât Bey tebessümle:

— Böyle olmuş bitmiş şeyler hakkında sonradan iddia olunan kehanetler bence makbul değildir. Bu uzun uzadıya ispata muhtaç bir keyfiyettir. Geç bunu!

Orhan sahifeyi değiştirerek:

— İstikbali keşif için muhtelif usuller vardır. Mesela medyum manyetizma (*magnetisme*) ile uyutuyorlar. Uzun ve derin bir *magnetisation* ile cismaniyetten yani fiziki bütün şeraitten tecerrüt ederek serbestleyen medyum ya doğrudan doğruya veyahut yüksek tekâmül devresine erişmiş bir ruh vasıtasıyla keşfiyata girişiyor. Bu da şöyle oluyor. Bu istikbale ait zaman esrarının işaretleri fezada seyyali cereyanlar, mevceler⁴³⁴ ve *cosmique*⁴³⁵ ihtizazlarla mütecellidir⁴³⁶. Medyum bunları bir şifre gibi hâl ve tefsir ederek söylüyor...

Talât Bey:

— Bizim eski sihirbazlık kitaplarındaki tafsilata benzeyen bu alelaceyip sözleri dinlemek için Allah bana sabır versin. Eyy, sonra ne oluyor?

Orhan:

— Biraz sabrediniz dayı bey...

Talât Bey:

— Zaten kendim için sabır temenni ediyorum.

Orhan:

— Esirin mevceleri, cereyanları, ihtizazları arasında cismaniyetten mütecerrit⁴³⁷ medyum her şeyi görüyor çünkü vukuat arz üzerinde cereyan etmezden çok zaman evvel nücumi sahada hazırlanır...

⁴³⁴ mevce: dalga

⁴³⁵ *cosmique* (Fr.): kozmik

⁴³⁶ mütecellî: tecellî eden, görünen

⁴³⁷ mütecerrit: soyunan, çıplak kalan

Talât Bey:

— Sus artık, bundan ötesini dinlemeye tahammül edemem. Oğlum, bu söylediklerinin içinde cımbızla tutulacak müspet bir nokta-cık göremiyorum. Avrupa’da böyle kitaplar yazılıp okunuyor ha...

Orhan:

— Evet evet, okunuyor. Okundukları için basılıp satılıyorlar. Ve günden güne bu mezhebin taraftarları çoğalıyor. Mevhum zannedilen husus müspetleşiyor. Bir ilim hâlini alıyor.

Talât Bey:

— Oğlum, evvela sizin göklerde serseri gezinerek hâlâ arzî işlerle meşgul olduklarını söylediğiniz ruhlar, ilmin, fennin tetkik hududuna sokulabilmiş bir şey değildir. Hakikat bu merkezde iken bu mevhum esas üzerine bina edilen masallara nasıl inanılabilir?

Orhan:

— Bey dayı, söyleyeceğim vakaları inkârdan evvel tetkike uğraşınız...

Talât Bey:

— Nesini tetkik edeyim? Okuduğun ruhiyat masallarının tutulabilecek uçları, kulpları yok ki...

Orhan:

— Bugün radyoyu inkâr edebilir misiniz?

Talât Bey:

— Fennen noktası noktasına izah edilmiş bir şeyi niçin inkâr edeyim?

Orhan:

— Peki efendim, *telepathie* de ziruhlar⁴³⁸ arasında bir nevi radyo demektir. Bu canlı radyonun cihazları da bizim dimağlarımızdır. Bir dimağdan intişar ederek semada uçan bir *onde*⁴³⁹ diğer bir

⁴³⁸ ziruh: canlı

⁴³⁹ *onde* (Fr.): dalga

dimağ ahizesine tesadüf ediyor. Bu suretle çok uzak mesafelerden ihbarlar vuku buluyor...

Talât Bey:

— O hâlde ne postaya ne telgrafa ne telsize ihtiyaç kalmıyor. Herkesin kendi dimağ cihazıyla uzaktan uzağa muhabere edebileceği anlaşıyor...

Orhan:

— Evet fakat her dimağ bu kabiliyeti haiz olabilir mi?

Ve saniyen bu hâl fezada tesadüfen vuku buluyor. Bu hadiseyi husule getirmenin usulü henüz fennen bilinmiyor. İki dimağın birbirine karşı olan hassasiyet şartlarını da tayin etmek lazım gelir. Bir hadise ki tabiatla vuku buluyor. Sebeplerini bilemediğimiz için bunlardan bazıları bize çok garip görünüyor. Ya bu hadiselerin vuku bulmadıklarını ispat etmeliyiz veyahut ki buna muktedir olmadığımız hâlde garibeyi husule getiren esası aramaya uğraşmalıyız. Şu fevkalade keşf-i istikbal vakasını 1901 senesinde ulum-ı ruhiye salnamesi müdürü allame Monsieur Cesar de Vesme, Camille Flammarion’a yazıyor.

Orhan okumaya başlar:

“Sarteano, Korsika’da 6000 nüfuslu bir kasabadır. Sanatıyla yaşamak üzere buraya Vincent Sassaroli isminde bir musikişinas gelir. Kasabanın 34 kişiden mürekkep, mükemmel bir musiki heyeti vardır. Bu heyetin reisi Mösyö Joseph Frontini bazı siyasi sebepler dolayısıyla kasabayı terk etmek mecburiyetindedir. Sassaroli’ye kendi yerine heyete riyaset⁴⁴⁰ etmesi teklifinde bulunuyor... Öteki de kabul ediyor... Ve musiki heyetine takdim olunuyor. Heyetin musiki talimi için işgal ettiği salon, rahip Dom Bacherini’ye ait bir hanenin üçüncü katındadır. Bütün cemiyetin huzurunda repetition yapıldıktan sonra Sassaroli, sabık⁴⁴¹ reis Frontini’ye şu garip ihtarda bulunur: ‘İçinde musiki ile meşgul bulunduğunuz bu salon bütün

⁴⁴⁰ riyaset: başkanlık

⁴⁴¹ sabık: önceki, eski

hane ile beraber göçecektir... Enkaz altında ezilenleri görür gibi oluyorum.’

Bu ağrep keşfe muhatap olanlar yeni direktörün latife mi ettiğini yoksa birdenbire çıldırırvermiş mi olduğunu tayinde müteredit kalırlar. Fakat Sassaroli ihbarında ısrar ettikten maada inhidamın⁴⁴² vuku bulacağı saat ve dakikayı da haber verir...

Bu sözleri dinleyenler, söyleyenin cinnetine hükümde artık te-reddüt etmezler. Heyet zavallının bu hâline gülüp şakalaşarak dağılır. Bu çok tuhaf haber memlekete yayılır. Buna şaşmadık, kakhaha koparmadık kimse kalmaz. Frontini, herkesin istihzasına uğrayan zavallıyı bu sabit fikrinden kurtarmak için uğraşır, muvaffak olamaz. Nihayet hane sahibi rahibe müracaatla mimarlar, mühendisler getirtir. Binayı çatısından temeline kadar yukarıdan aşağıya muayene ettirtir. Ehl-i hibre⁴⁴³ hanede hiçbir inhidam emaresi görülemediğini bildirir.

Bu kuvvetli tetkik üzerine artık eski fikrinden vazgeçmesi Sassaroli’ye defaatle ihtar olunur fakat onu ikna ne mümkün... O şimdi iddiasındaki garabeti daha artırarak:

‘Teminatınıza kapılıp da bu bina dâhilinde kalacak olursam dört günden fazla yaşayamayacağımı biliyorum.’

Hiçbir söz kâr etmeyen bu inat karşısında herkesin mayistro⁴⁴⁴ aleyhindeki cinnet şüpheleri hakikate döner. Olmadık bir harekete kalkışması korkusuyla biçareyi nezaret altına alırlar.

Kasabanın kahvelerinde, aileler arasında artık bu divanenin bu gülünç keşfinden başka bir şey konuşulmaz olur...

Nihayet mecnunun inhidam için tayin ettiği gün geldi. O akşam da *repetition*⁴⁴⁵ nöbeti olduğundan musiki heyeti salonda toplandı. Vakitlerini ona istihza ile geçirdikleri kaçık direktörlerini bekliyor-

⁴⁴² inhidam: çökme, yıkılma

⁴⁴³ ehl-i hibre: bilirkşi

⁴⁴⁴ mayistro (< İtal. *maestro*): orkestra şefi

⁴⁴⁵ *repetition* (Fr.): tekrar

lardı. Sassaroli gecikmeden arz-ı endam⁴⁴⁶ etti. Çok müteheyyiçti⁴⁴⁷. Musikiyle meşgul olmak istemiyordu. Çünkü felaket anı dakikadan dakikaya yaklaşıyordu.

Her sözü cinnete bir delil tutulan zavallı adam bütün belagatini toplamaya uğraşarak inhidam anından evvel haneyi terk etmelerini heyetten yana yakıla ricaya kalkıştı. Herkes onun bu keşfine inanmamakla beraber, mahza⁴⁴⁸ hatırını hoş etmek için kalın tonozlar üzerine kurulmuş merdivenlerden inmeye başladılar.

Sassaroli en önde yürüyerek heyete yalvarıyordu: ‘Amanın, basamaklardan yavaş yavaş ininiz... Ufak bir sarsıntı inhidam sanıyesini tacil edebilir...’

Bir delinin arkasından yürüdüklerine şüpheleri olmayan bu 34 kişilik musiki heyeti türlü latifelerle aleni ve kısık kahkahalar arasında sokağa çıkarlar.

Inhidam müddeti için haber verilen dakika gelir gelmez koca bina korkunç çatırtılarla gürül gürül yukarıdan aşağıya iner.

Henüz üzerlerinden istihza tebessümleri zail olmayan çehreleri şimdi derin birer hayret kaplar. Bütün memleket halkı şaşırakalır. Vakanın ertesi günü en evvel belediye reisi bu mucizekâr ihbarından dolayı Sassaroli’yi hararetle tebriğe gider.

Vaka şahitleri: Musiki heyeti, aynı hanede bulunan diğer müstecirler, komşular ve sonra bütün kasaba ahalisi...”

Hadisenin altında Camille Flammarion’un şu mülahazası okunuyor:

“Bu kadar insanın gözleri önünde vukua gelen bu inhidamın sıhhatindeki bedahet⁴⁴⁹ nasıl inkâr olunabilecektir? Bu münkirler İncil’in şu tavsifine uygun düşünmüyorlar mı: ‘Gözleri vardır fakat görmezler. Kulakları vardır işitmezler.’ İnkâr daima inkâr, en ayan hakikatler önünde inkâr bunca bitaraf şahitlerin huzurunda yalnız

⁴⁴⁶ arz-ı endam: boy gösterme

⁴⁴⁷ müteheyyiç: heyecanlı

⁴⁴⁸ mahza: ancak, yalnız

⁴⁴⁹ bedahet: besbellî, açık olma durumu

kendi aklınızın hükmüne gitmek hatadır. Lakin bu imansızlıkla hangi hakikate vusul müyesser olabilecektir?

Buna da inanmadınız mı? İman teraziniz kımıldamadı mı? Akıl kefenizi oynatmak için alınız size mukabil göze konacak diğer sıkletler⁴⁵⁰...”

Müellif bu birinci vakadan daha hayrete şayan diğer bir hadiseye geçiyor.

Dayı ve yeğen arasında yine münakaşa kızıştıkça kızıştı. Lakin biri ötekini zerrece iknaya muvaffak olamadı.

-18-

LEMAN KENDİNİ ÖLMÜŞ GÖRÜYOR

Talât Bey yeğenine şu nasihatleri veriyor:

— Oğlum, bu asır müspet insan asrıdır. Böyle şüpheli ve mevhum şeylerle kaybedilen zaman, gençlik için acınacak zayıttan sayılır. Bu mücerredatı⁴⁵¹ bırakalım. Müşahhas⁴⁵² cihetine yani gözle görülür, el ile tutulur, fennî, ilmî, içtimai, hayati, ahlaki, sinai cihete dönelim. Gençliğin akıl ve imdadını bekleyen müspet bunca işler var. *Psycho-physiologie*’ye ait olması lazım gelen ve böyle henüz fen, ilim çerçevesine girememiş ender, garip vakalarla uğraşacak siz mi kaldınız?

Orhan:

— Fakat dayı bey, bu dakikası dakikasına vuku bulan inhidam vakasına dair ya ret veya kabul hakkında bir şey söylemediniz.

Talât Bey:

— Buradan uzak bir memlekette birçok yıllar evvel vuku bulmuş olduğu iddia edilen vaka hakkında velev ki bin şahit gösterilse yine beni serbest düşünmekten kimse menedemez...

⁴⁵⁰ sıklet: ağırlık

⁴⁵¹ mücerredat: soyut şeyler

⁴⁵² müşahhas: somut

Bu esnada odadan içeriye Leman, arkasından annesi ve daha sonra mürebbiye girdiler. Leman yüzü meys ve gözleri kızarmıştı.

Hanımefendi:

— Birader, baksanıza kızım ağlıyor...

Talât Bey:

— Sebebi?

Hanımefendi:

— Soruyoruz, söylemiyor...

Talât Bey:

— Kızım, bu matemî hâlin nedir? Nen var?

Leman, akan birkaç damlayı göstermemek için elleriyle yüzünü kapayarak:

— Bir şeyim yok...

— Neye ağlıyorsun?

— İçimden geliyor...

— İnsanın içinden sebepsiz ağlama gelmez...

Leman hıçkırarak:

— Sebebini söylesem inanmayacaksınız...

— Niçin inanmayalım, söyle.

Kızcağız inleyerek:

— Ah anneciğim... Dayıcığım... Kardeşiklerim...

Hazin hıçkırıklar içinde boğulan son sözlerinden bir şey anlamaz.

Etrafindakiler gittikçe artan merakla cevap beklerlerken Talât Bey:

— Kızım, söyle... Sende ciddi bir yeis olduğunu göz yaşların gösteriyor. Sözlerine inanmayacağımızdan niçin endişe ediyorsun?

— Dayıcığım, ah dayıcığım...

— Peki, söyle...

— Ben yakında öleceğim...

Hanımefendi göğsünden kopan bir haykırıyla:

— Sus kızım... Çıldırma bizi. O nasıl lakırdı...

Talât Bey:

— Öleceğini nereden biliyorsun?

Leman:

— Biliyorum...

Talât Bey:

— Söyle de biz de bilelim.

Leman:

— Dayıcığım, siz öyle şeylere inanmıyorsunuz. Fakat kitabın dedikleri çıkıyor...

Talât Bey:

— Hangi kitabın?

— *Avant la mort (Ölümden Evvel)*...

— Sonra?

— *Autour la mort (Ölümün Etrafında)*...

— Daha sonra?

— *Après la mort (Ölümden Sonra)*...

Talât Bey'in teessüründen sesi değişerek:

— Bu kitaplarda, senin yani Velittin Paşa kerimesi Leman Hanım'ın falan gün filan saatte öleceği mi yazıyor?

— Eceli gelen insanların ölmezden evvel gözlerine neler göründüğünü yazıyor...

— Ey, bundan sana ne? Ecelleri gelmiş adamlara ait manasız istihraçları⁴⁵³ bu ölüm kitaplarında okuyup da niçin üzerine alıyorsun? Hasta değilsin... Bir sıkıntın yok... Zenginsin, gençsin, gü-

⁴⁵³ istihraç: çıkarsama

zelsin... Tabiatın, talihin, bu kadar lütuflarına uğradıktan sonra o uğursuz kitaplarda kendine bela mı arıyorsun?

Leman göğsünü dolduran elem dalgalarıyla sarsılarak kesik kesik:

— Öleceğim... Görürsünüz... Yakında öleceğim. Ecelim bana malum oldu...

— Nasıl malum oldu? Çıldırma bizi... Söyle nasıl?

— Zavallı enfant d'Edimbourg kendini içi beyaz saten döşeli bir tabutta gördükten sonra ölmedi mi?

— Aman ya Rabbi, sonra?

— Madame Horrens henüz sapasağlamken hastalanacağını, karnındaki çocuğu doğuramayacağını haber vermedi mi? Ve sonra bütün dedikleri birer birer çıkmadı mı? İnanmazsanız *Avant la mort*'ta okuyunuz... Sahife 341...

Dayı bey bütün vücudunu titreten bir şiddetle başını sallayarak:

— Maşallah, tamam sen yaşta bir genç kızın okuyacağı kitapları iyi intihap etmişsin... *Ölümden Evvel, Ölümün Etrafında, Ölümden Sonra*... A kızım, sen hayata henüz yeni açılan guncasın, ölüm nerede, sen nerede? Biz ömrümüzün sonuna yaklaşmış adamlar böyle şeyi hatırmıza getirmiyoruz da sen bu simsiyah fikirlerle hayatının sabahını niçin karartmaya uğraşıyorsun?

Leman mütevekkil bir boyun eğişiyle meşum⁴⁵⁴ kehanetini tekrarlayarak:

— Ne yapayım dayıcığım, öleceğim bana malum oldu...

— Nasıl malum oldu? Budala...

— Madam Warington Dawson'a malum olduğu gibi... *Après la mort*, sahife 167... Madame Dawson, oğlu ile beraber bir kira apartmanı gezerlerken kendisi için intihap ettiği yatak odasının döşğinde cesedini ölü olarak uzanmış görmedi mi?

Talât Bey nida vazıyla iki elini havaya kaldırarak:

⁴⁵⁴ meşum: uğursuz

— Bu müthiş masalları okuyanların varacakları korkunç neticeler elbette böyle olur... Madam Dawson hayatında kendi ölüsünü yatağa uzanmış görmüş... Büyük bir safderunluk işleyerek biz de haydi bu garibeye inansak bile bundan sana ne yavrum? Madama birsemi bir hâl vuku bulmuş, burada sana ne oluyor kuzum?

Leman tıkayıcı hıçkırıklar arasında:

— Ben de kendimi tıpkı öyle gördüm...

— Ha işte, cinnetinin ilk emarelerini taşırmaya başladın...

Herkes tutuldukları matemli bir hayretin sabırsızlıkları içinde, verilecek cevabı beklerlerken kızın ağzından katıla katıla şu sözler döküldü:

— Geçen akşam ortalık kararırken bir mendil almak için yatak odama girdim. Bir de ne göreyim... Karyolamda upuzun birisi yatıyor. Hava alaca esmerliğe dönmekte olmakla beraber yan pencereden vuran aydınlık, döşekte yatanın yüz çizgilerini seçmeye tamamıyla kâfiydi... Ah efendim, inanınız... Bu ben idim, ben, evet orada upuzun yatan ölü bendim... Ne kadar solup sararmıştım... Kendi ölümünden korkarak kaçtım. Haykıra haykıra hepinizi odaya toplayarak ölümü göstermek istedim... Dışarıda birkaç dakika geçirdikten sonra hâlâ ölü döşekte duruyor mu diye tekrar odaya döndüm. Fakat bu sefer yatağımı boş buldum. Lambayı yaktım. Döşegenin bir tarafını muayene ettim. Örtü, yorgan, çarşaf, yastıklar, hepsi düzeltiltikleri gibi duruyorlardı. Hiçbir şey bozulmamıştı...

Talât Bey müteessir bir jestle:

— Ha işte, tamam tımarhanelik başlamışsın... Çünkü kızım, tam akıl ile böyle şeyler görülmez...

Leman:

— Şimdi bana deli mi diyeceksiniz?

Talât Bey:

— Ne diyeceğimizi şaşırdık. Düşün bir kere yavrum, diri bir adam kendini döşekte ölmüş görüyor... Bu, cinnetin de öte tarafında bir şey...

Leman:

— Söylediğime inanmıyor musunuz?

Talât Bey:

— Flammarion sağ olaydı anketine bir cevap da biz gönderirdik. Sen, ruhi hadise kahramanı, biz de şahitleri... “*Ölümün Dışında, İçinde, Üstünde, Altında*” ciltlerinin nasıl yazıldıkları şimdi biraz anlaşılır gibi oluyor...

Leman gözyaşı serpintileri içinde sözünü tekrarlayarak:

— Söylediklerime inanmıyor musunuz?

— Sözlerinin kulaklara ilk çarpışlarında inanılamayacak neveden olduğunu bilmiyor musun? Dur, sormayı unuttum. Sen bu rüyet hurafesine rüyada mı uğradın?

— Hayır, bey dayıcığım. Akşamüstü idi. Henüz yatmak değil, yemek bile yememiştik.

— Bu hâle uğrar uğramaz niçin gelip bize haber vermedin?

— İnanmayacağınızdan korktum... İşte nasıl ki korktuğum basına geldi...

Orhan söze atılarak:

— Bey dayım inanmıyorsa biz inanıyoruz.

Talât Bey gittikçe artan bir asabiyetle:

— Rica ederim Orhan, söz karıştırma... Akla fikre mülayim gelmeyen birtakım *spirite* kitaplarını okuya okuya bu evin havasını, zihniyetini bozdunuz. Duvarlara darbeler vuruldu. Fantomlar gözüktü. Ruhlar ailenin bir felakete uğrayacağı şeametini ortaya saçtılar... İşte hemşireniz de o inanılmaz vakalardan birinin *sujet*'si⁴⁵⁵ oldu. Durunuz, tahkimimi bitireyim. Sonra ne düşünürseniz düşününüz...

Orhan biraz diklenerek:

— Efendim, kardeşim anlatıyor, siz inanmıyorsunuz...

⁴⁵⁵ *sujet* (Fr.): konu

— İnanmam...

— Leman'ın yalan söylemediğini gösterdiği teessürün ciddiye-tinden biz anlıyoruz. Mademki inanmıyorsunuz, hadisenin suret-i vukuunu izah ediniz... Kız yalan söylemiyor. Onun doğruluğu hepimizin içine doğuyor, insaf ediniz bey dayı...

— Leman'ın yalan söylemediğini ben de biliyorum...

— O hâlde?

— Kız bir birsama uğradı, bunu tetkik edeceğim.

— Peki, buyurunuz... Dinliyoruz... Leman kendi ölüsünün döşekte yattığını gördü... Bu esas üzerine tetkike girişeceğiz... Nasıl oldu da böyle bir rüyetle karşılaştı?

— İşte ben de bunu tespiti çalışıyorum...

— Peki, nasıl oldu? İzah ediniz...

— Kız, bu müthiş hâle akşamın alaca karanlığında uğradığını söylüyor...

— Evet...

— Kızın zihni zaten böyle vakaların evhamıyla dolu. Görmüyor musunuz? Edinburgh çocuğunu, Madame Hortens, Madame Dawson'u sayıp döküyor. Hep bu isimler sağlıklarında kendilerini ölmüş görüp de mütecenninen⁴⁵⁶ vefat edenlere aittir. Bu vehimlerle, akşam karanlığının döşegi üzerinde teşkil ettikleri gölgeleri kendi ölüsüne benzetti. Çünkü zihinde korku ile doğan bir şeklin aynını hariçte de görmek kabildir.

Orhan sesinde titreyen bir ısrarla:

— Peki amma iki üç dakika sonra tekrar odaya girdi, bir şey göremedi.

— Tabii, karanlık ilerledi. Gölgeler dağıldı. Hele lambayı yaktıktan sonra artık döşekte ne ölü kaldı ne de hayali...

Orhan:

⁴⁵⁶ mütecenninen: delirerek, çıldırarak

— Sizce makul olan bu izah sureti, affedersiniz, bizce makbul değildir.

Talât Bey:

— Sizce makbul olan izah sureti hangisidir?

Orhan:

— Ölümler için olduğu gibi diriler için de *dédoublement*⁴⁵⁷ vardır...

Talât Bey:

— Tekin ikileşmesi...

Orhan:

— Evet...

Talât Bey:

— Demek ki Leman'ın cismaniyeti ikiye bölündü. Bir kısmı öldü, sağ kalan kısmı ölüsünü seyretti? Oğlum, siz Şeyh Battal'a gidiniz de birer kere daha nefesleniniz...

Orhan kaşını gözünü oynatarak cevap hazırlamakta iken Talât Bey ona vakit bırakmadan:

— Demek ki insan meri ve gayrimeri olarak çift yaratılıyor... Her zaman göze görünmeyen kısım bazı bazı diğer nısfını⁴⁵⁸ korutmak için böyle meşum şekillerde tecessüt ediyor... Biz şimdi buradayız, acaba gayrimeri eşlerimiz nerelerde dolaşıyorlar? Piérre-Emile'in tarifince *au monde sideral*'de yani nücumî âlemde... Hepsinin görünmez kafalarında birer telsiz cihazı var... Fezanın dünyalarıyla konuşup eğleniyorlar... Cinnet... Cinnet...

Madam Sermin'e dönerek:

— *Madame qu'est-ce que vous dites de toutes ces folies? Et vous voyez bien le triste résultat de votre éducation spirite.* (Madam, bütün bu deliliklere siz ne diyorsunuz? Verdiğiniz *spirite* terbiyenin müellim neticesini görüyorsunuz...)

⁴⁵⁷ *dédoublement* (Fr.): ikileşme, ikiye bölme, ikiye ayırma

⁴⁵⁸ nısf: yarı

Dayı beyle mürebbiye arasında yarı Türkçe yarı Fransızca hararetli bir münakaşa açılıp kapandı. Sonra bu maddi dünyadan ziyade mevhum bir maneviyat âleminde yaşayan bu çoluk çocuğun arasında şaşırıp kalan zavallı adam bu defa hemşiresine dönerek:

— Hanımefendi, ben bu çocukların dirileri bırakıp da ölülere karışmalarını iyi bulmuyorum. Bugün Leman kendini döşekte ölü görür. Yarın Orhan, Azrail ile bir mülakat yapar. Öbür gün Kara-caahmet sekenesi bizim evde curcunaya kalkar. Hepimizin akıllarımız Allah’a emanet amma bu yolun sonu darüşşifaya⁴⁵⁹ çıkar... Anlıyor musun hemşire?

Hanımefendi:

— Ne yapayım birader, bu kızın şu hâli zaten bende akıl fikir bırakmadı ki... Ne düşüneceğimi şaşırdım.

Talât Bey yine ötekilere dönerek:

— Size “çocuklar” diye hitap ediyorsak da artık hiçbiriniz bu masumiyette değilsiniz. En küçüğünüz on yedi yaşında... Leman’ın uğradığı bu garabeti bir birsam, bir galat-ı rüyet, fevkalade evham neticesi akli bir teşevvüş⁴⁶⁰ suretinde telakki etmek mecburiyetindeyiz. Çünkü dünyada bütün *spirite* kütüphanelerinin mevcutlarını başımdan aşağı yığsanız Leman’ın mevcudiyeti ikiye ayrılıp da birinin ölü, ötekinin diri kaldığına ve aynı şahsın dirisinin kendi ölüsü üzerine ağıladığına beni inandıramazsınız...

Orhan telaşla:

— Dayı beyciğim, bu *dédoublement*’ın nasıl olduğunu size anlatayım... Mesela sağ bir adamın kendisi burada iken aynı şahsiyet ve şekildeki ötekinin aynı zamanda diğer bir mahalde görüldüğü çok defa vakidir... Bu sözümü müsbet vakalar sayıp dökmekle bitmez...

— Orhan, bu garibeler için ben senden ispat, şahit istemiyorum. Eğer benim sizin üzerinizde az buçuk olsun bir dayılık hakkım var-

⁴⁵⁹ darüşşifa: akıl hastanesi

⁴⁶⁰ teşevvüş: karışıklık

sa sizin selametiniz için söyleyeceklerimi kabul edersiniz... Herkesin hayatı hissettiği tabii şekillerden büsbütün başka surette gören anormal kimselerin, normal insanların arasında mevkisi yoktur... Böyle garip bir temaşa vuku buldu. Bu bir hakikat değil, şüphesiz dimağın bir hastalığıdır. Çünkü ölü Leman, teçhizsiz, tekfinsiz⁴⁶¹ ortadan kayboldu; diri Leman, işte Allah’a emanet, karşımızda duruyor... Biz bu birsama “*Spiritisme*’in bir cilvesidir” deyip lazım ehemmiyeti vermezsek bundan sonra kızımız kim bilir kaç defa daha ölüp dirilecektir. Keyfiyet bununla da kalmayacak... “Bu tabiat hilafı vaka, büyük bir uğursuzluğa işarettir” tevekkülüyle bir ölüm vukuuna intizar edip duracağız... Ruhların ihbarı felaket, o da başka...

Leman kirpiklerine sıralanan yaşlar arasından:

— Dayıcığım, bu vaka ilk defa bende vuku bulmuyor.

— Anladık, senin gibi *dédoublement*’na uğramış olanların artık isimlerini sayıp dökmeye lüzum yok.

— Ölümleri kendilerine malum olanların bu felaketi beklemekten başka yapabilecekleri bir şey yoktur... *Par fatalisme*⁴⁶² bu böyledir... Takdire ne denir?

Asabiyeti artan Talât Bey havada yumruklarını sıkarak:

— Bir *fatalisme* öğrenmişsiniz... Fakat manasını bilerek değil, papağan gibi yalnız lafzi bir öğreniş... Her fenalığı kaderdir diye kabul etmek acz ü meskenettir⁴⁶³. Bu Şark’a mahsus, çok meşum bir itikat... İnsana çatan bir belaya kıpırdamadan nefsinin teslim etmek...

Orhan:

— “Şark’a mahsus” diyorsunuz... Frenklerin *déterministe* itikatları yok mu?

Talât Bey:

⁴⁶¹ teçhizsiz tekfinsiz: yıkanıp kefenlenmeden

⁴⁶² *par fatalisme* (Fr.): “kadercilikte”

⁴⁶³ acz ü meskenet: zayıflık ve miskinlik

— Oğlum, siz bilemediğiniz şeyleri kendi yanlış fikirlerinize doğru çekerek tefsir ediyorsunuz... Frenklerin *déterminisme*'i Şarklıların *fatalisme*'e verdikleri manaya hiç uygun değildir... Siz bu noktada Camille Flammarion'a ve diğer müelliflere de iftira ediyorsunuz... Bu meselelere merak sardırılı Flammarion'u ben de okuyorum... Aklımda kaldığına göre, *Ölüm ve Esrarı* külliyyatının birinci cildini açınız, 326'ıncı ve 7'inci sahifelere doğru bakınız. Buna dair izahat göreceksiniz...

O cilt ve o sahifeler açılır, şu satırlar okunur:

“Fatalistlik Şarklı ve Türk'tür. Deterministlik Avrupalıdır. Bu iki medeniyetin arasında bir uçurum vardır. İstikbali görmek, sadece olacağı görmek demektir. Görülen şeyin mutlakiyetle vukuunu haber vermek değil... Bakınız bu neye benzer. Mesela astronomide bir kuyruklu yıldızın mahrekini⁴⁶⁴ hesaplarız. Bu nazari normal mahrek, fezada kat-ı nakıs⁴⁶⁵, kat-ı mükâfi⁴⁶⁶ veya kat-ı zaid⁴⁶⁷ şeklindedir. Fakat olabilir ki bu kuyruklu yıldız büyük bir seyyarenin yanından geçer... Ve onun cazibesi tesiriyle mahrekinin şeklini değiştirir... Bizim eski vaziyete nazaran olan müstakbele ait hesabımızdaki takdir bozulmuş olur. Ancak, sonraki tesiri hesaba katmakla nazariyemiz düzelmiş bulunur.”

— Bu sözlerden şu anlaşılıyor: İstikbalin evvelden keşfi kabil olduğunu farz etsek dahi vukuu beklenen şeyin diğer bir tesir ile şekil ve mahiyeti değişebilir... Binaenaleyh böyle hususlarda fatalist bir tevekkülle beklemeyerek olacağı karşı tedbir almakta kusur etmemek lazım gelir. Anladınız mı şimdi? Okuduklarınızı iyi okuyunuz. Hiçbir şeyi fenaya yormayınız. Hep iyi tefsirler üzerinde yürüttünüz... Daima etrafınıza iyilik yayınız... Ve bundan aldığınız ferahla şen olunuz... Dünyaya şetaret⁴⁶⁸ saçınız... Neşe toplayınız... Saadet, felaket, insan daima beklediği şeyi kendine çeker...

⁴⁶⁴ mahrek: yörünge

⁴⁶⁵ kat-ı nakıs: elips

⁴⁶⁶ kat-ı mükâfi: parabol

⁴⁶⁷ kat-ı zaid: hiperbol

⁴⁶⁸ şetaret: sevinç, neşe

Korktuğuna uğrar. Ve ekseriya büyük bir azim ü vecd ile husulüne çalıştığı şeye yani umduğuna nail olur. Bu *spirite* oyunları bir eğlence haddini geçmemelidir. Siz güneşin aydınlığında hareket ve neşe arayacak çocuklarsınız, ahretin karanlığında sükûn ve felaket değil...

-19-

DÜNYA, AHİRET İKİ ÂLEM BİRLEŞİYOR

Bu iki erkek, bir kız kardeş vaktiyle cinsî kuvvetini çok yormuş bir paşanın tekne kazıntılarıdır... Bir elleri devlet hazinesinde, öteki kolları kadın belinde bu murassa⁴⁶⁹ nişanlı, gümrah kır sakallı, doymaz birer işkembeye malik, vahşi kabilelerin kaba tahtadan yontulmuş mabutlarını andıran sultanlar devrinin bu korkulukları bazen bir servet kümesinin tepesine oturtulmuş, zayıf, sinirli, *degeneré*⁴⁷⁰ bir nesil bırakıp giderler... Irka hediye ettikleri bu, cismen, ruhen cılız, bozuk düzen ahfat⁴⁷¹, kondukları bu nameşru kazancın mahsulü miraslarıyla ekseriya cemiyete muzır komedyalar oynadıktan sonra ortadan silinip yok olurlar...

Paşa yetmiş sekizinde, kaçınıcı zevcesi olduğunun hesabını Allah bilir. Mahinur Hanımefendi on sekiz salinde⁴⁷²... Tarla henüz tam kuvvette zürriyet verecek kıvamını pek bulmamış... Tohum ise vücut ambarında yıllana yıllana çürümüş...

Bir genç fidana mantarlaşmış bir kütüğün aşısından sağlam mahsul beklenir mi? Tabiatın tuhaf bir fantezisi, oğlanları kıza, kıızı ise kendi cinsinden ziyade erkeğe benzetmişti.

Orhan'la Turhan, babalarının serveti kadar analarının güzelliğine de varit olan bu çocuklar, yüz çizgileri zarif, ince, mütenasip, *sympatique*⁴⁷³, garabetperest, narin, solgun, hassas, vehham, çabuk

⁴⁶⁹ murassa: değerli taşlarla bezenmiş, cevahirle süslenmiş

⁴⁷⁰ *degeneré* (Fr.): dejenere

⁴⁷¹ ahfat: çoluk, çocuk

⁴⁷² sal: yıl, sene

⁴⁷³ *sympatique* (Fr.): sempatik

incinir birer hilkattheydiler. Leman onlara nispetle kanlıca, canlıca görünmesine rağmen, ruhen o da ötekilerle aynı zaafıta idi.

Gençlere nasihatten ağır gelen bir şey yoktur... Dayılarının sözleri onların bir kulaklarından girdi, öbürlerinden çıktı. Fakat dayılarında uyanan bu hoşnutsuzluğun annelerine de sirayetinden korkuyorlardı. Binaenaleyh bu ispritzmacılığa mümkün olduğu kadar gizli bir din tutar gibi devam aralarında karar verdiler...

Bu akıllı fikri zıvanadan çıkaracak garabetteki mütalaalarının zayıf bünye ve dimağlarındaki karmakarışık tesiratıyla çok acayip rüyalar görüyorlar. Ara sıra uğradıkları birsami hâlleri hakikatle karıştırıyorlar, hasılı bu maddi dünyadan ziyade kendi manevi âlemlerinde yaşıyorlardı...

Dilâver'e gelince, o kırklık bir baba ile otuz beşlik bir ananın mahsulüydü. Ana cahil bir halayık, baba ümmi denecek kafada, sade bir adam... Bu iki odun parçasının çarpışmasından bu kıvılcım nasıl parlayıp çıktı? Tabiatın insanı hayretlere düşürecek böylele şaşırtmaları vardır. Bazı dehalardan aptallar doğar... Bazı şöyle böyle insanlardan zekiler gelir.

Bu halayıkzade renkli, etli, kemikli, dolgun, kısa boylu, fosforlu kedi gözlerine malik, toparlak çehresi gayet sevimli bir çocuktur... Beylerle beraber o da lisan öğrenmiştir. Fakat beylerin sahifelerine göz atmaya tenezzül etmedikleri *matérialiste*⁴⁷⁴ kitapları kaçamak suretiyle karıştırarak onlardan da fikir almaya çalışmış, binaenaleyh iki itikat arasında mütereddit kalmıştır... Fakat beylerine karşı muhalif bir vaziyette görünmemek için işin huyuna suyu gider, asıl kanaatini onlara sezdirmekten çekinir.

Ruhlarla münasebete girişmek için masa tıkırtılarından başka daha türlü türlü ve bazen de hiçbir akla mülayim gelmeyecek usuller vardır. Ve onlardan birkaçı şunlardır:

- *Image prophétique sous forme symbolique.*
- *Image pictographique.*

⁴⁷⁴ *matérialiste* (Fr.): materyalist

- *Productions d'images par l'esprit incarné* ilh.⁴⁷⁵

Medyumların delilleri vardır. Ruhlarla hemen karşı karşıya, diz dize gibi muhabereye⁴⁷⁶, mükâlemeye⁴⁷⁷ girişilir. Pek mühim sualler sorulur lakin alınan cevaplar daima elastiklidir. *Medium*'un *psychique* seyyali kuvveti, fezanın yüksek tabakalarındaki mütekâmil ruhların kutsiyetleriyle mütevazin⁴⁷⁸ gelmez ise birbirinin dediklerini anlayamazlar... Bunlar bazen istediklerine hafif bir nur seyyaletinde görünürler... Bu sadette verilen tafsilat; ilmin, aklın kabul edemeyeceği kadar maveraidir. Girse girse ancak *magie noir*⁴⁷⁹ karanlık hududuna dâhil olabilen tabiat kanunlarına tamamıyla muhalif mahiyette şeylerdir. Mesele o derece garabet alıyor ki âdeta iki âlem birleşiyor...

Ölü onlar mı biz miyiz? İnsan derin düşüncelere dalıyor. Mezarlarda toprağa karıştıklarını zannettiklerimiz havada uçuyorlar. Bize her suretle mütefevvik birer hüviyet alıyorlar... Lahzada hudsuz fezaları dolaşıyorlar... Göklerin esrarına eriyorlar. Bizim kalplerimizdekileri biliyorlar. Bu dünyada diriler için sır kalan şeyler onlara malum oluyor. Ahirette de dünyadaki adlarıyla anılıyorlar. Fakat maddiyattan mütecerrit mevcudiyetleri neden mahluktur? İşte bizim anlayamayacağımız ve uhrevi⁴⁸⁰ dehalarıyla onların da bize anlatamayacakları en büyük sır...

Kös dinler gibi kulak verdikleri dayı beyin nasihatlerinden kurtulduktan sonra Orhan:

— Dayı beyim bizi kendine benzetmeye uğraşıyor amma daha bir sene bu kitapları mütalaaya devam ederse kendisi bizim dinimize dönecektir.

Turhan:

⁴⁷⁵ (Fr.) “Geleceğe dair sembollerden oluşan görüntüler / Görüntüsel yazılar / Ruh tarafından çizilen şekiller” vb. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

⁴⁷⁶ muhabere: haberleşme

⁴⁷⁷ mükâleme: konuşma

⁴⁷⁸ mütevazin: dengeli, orantılı

⁴⁷⁹ *magie noir* (Fr.): kara büyü

⁴⁸⁰ uhrevi: ahiretle ilgili

— Şüphe yok.

Dilâver:

— Büyüğümüzdür. Onun fikirlerine muarız görünmek bir nevi itaatsizlik sayılır...

Orhan:

— Bizim de şiddetli bir muhalefet gösterdiğimiz yok ya... Kendisini memnun etmek için sözlerini fiilen değil, seman⁴⁸¹ dinliyoruz.

Leman:

— Dayım, ruhun bize uzaktan geleceğini haber verdiği felakete inanmıyor. Benim öleceğime de kulak asmıyor. Onun bu imansızlığı karşısında biz de kollarımızı bağlayıp duracak mıyız? Ruhlardan hakikati öğrenmeye uğraşmayacak mıyız?

Orhan:

— Nasıl uğraşmayacağız. Şimdi odaya kapanıp murakabe yapacağız.

Dördü de odaya girdiler... Kapıyı kilitlediler... Abondon⁴⁸² yapacaklar. İradelerini ruhlara teslim edecekler. Ancak *esprilerin* tahrikiyle kımıldanıp düşünebilecek birer otomat hâline gelecekler...

Bu ameliyede en tecrübesiz olanı Dilâver'di. Onu da bu gizli dine alıştırmak için Orhan diskura⁴⁸³ başladı:

— Dilâver, kardeşim, etrafımızda gözlere görünmeyen mahlukat dolaştığından şüphe etmemelidir... "*Experimental*" yani "tecrübi" *spiritualisme* 1870 senesi Amerika'da doğmuştur. William Crookes, Sir R. Wallace, R. Dale, Owen Aksakof ve emsali büyük âlimler bu akideye çalışmışlar ve o ayarda diğerleri hâlâ çalışmaktadırlar. Ceset çürüdükten sonra ruhun yaşadığı ve bir anda fezanın akıllamaz mesafelerini dolaştığı, insanlara görüldüğü ve bazen onlarla konuştuğu artık müspet hadiseler sırasına girmiştir. Biz tabiatın birçok meçhul dalgaları, cereyanları içinde anlayamadığımız

⁴⁸¹ seman: işiterek

⁴⁸² abandon (< Fr. *abandon*): terk etmek

⁴⁸³ diskur (< Fr. *discours*): söylev, nutuk

tesirata tabi, elleri gözleri bağlı âcizleriz. Bazı bazı sebebini bilmeden bu veya şu hareketlerde bulunuruz. Bizi sevk ve idare eden gizli kuvvetlerin ellerinde oyuncak gibiyiz... Bu kuvvetlerin rahmani ve şeytanileri vardır. Filan işi şöyle yapmaya karar vermişken birdenbire aksi sureti ihtiyar eder ve bu fikir tebdiliyle bir fenalıktan kurtulmuş olduğumuzu görürüz. Bazen bizi alıkoyan bir saniyelik tevakkuf⁴⁸⁴, bir otomobil altında ezilmekten menetmiş olur. İnsana hayret verecek bazı böyle hadiseler görülür. Biz şaşıtığımız bu vakaları hep tesadüfe hamlederiz. Bizi bir kazaya iten veya ondan çeken akıl ve muhakememiz üzerinde müessir olan bu gizli kuvveti biz seçemiyoruz. Şu sokaktan gitmek isterken büsbütün başka bir yol tutturmuş olduğumuzun farkına varınca buna da dalgınlık deriz. Hâlbuki dalgınlık değil, bu bizi benliğimiz haricinde idare eden gizli kuvvetin sevkidir...

Dilâver, boynunu çarpıtıp dudaklarını emerek içinden büyük bir sıkıntı geçirir gibi bu sözleri dinliyordu. Ondaki bu sabırsızlanmanın farkına varan Orhan:

— Ne o? Dalga mı geçiyorsun?

— Hayır efendim, dinliyorum...

— Suratin acayıpleşti de...

— Hayretimden efendim. Aşırı taaccüp hâlindeyim de...

— Neye bu kadar taaccüp ediyorsun?

— Bizi irademiz haricinde bu veya şu fiile sevk eden gizli kuvvetlerin cereyanları içinde yuvarlandığımızı anlayınca âdeta korkmaya başladım. Şimdiye kadar hiç ehemmiyet vermediğim şeytana inanmak lazım gelir. Demek ki şoförlere insanları çiğneten, otomobilleri, vapurları çarpıştıran, tayyareleri düşürten, silahla oynayanlara karşılarındaki masum adamı vurdurtan, meyhanelerde kıtaller⁴⁸⁵ çıkartan, türlü türlü yaramazlıklara teşvikle çocukların bazen ölümlerine sebep olan, bütün yangınların, kazaların, cinayetlerin

⁴⁸⁴ tevakkuf: duraksama

⁴⁸⁵ kıtal: vuruşma, birbirini öldürme

amilleri bu gizli kuvvetler olacak... Çünkü kaza nevinden sayılan bu vakaların hepsi düşünerek taşınarak değil... Dalgınlıkla, irade haricinde veya tehevvrle yapılan şeylerdir...

— Dilâver zevzeklenme... Sana anlatmak istediğim bu söylediklerin değil...

— Bizim dalgınlık eseri sandığımız gülünç veya acıklı şeyleri siz hep bu gizli kuvvetlere atfediyorsunuz. Şöyle olsun, böyle olsun dalgınlıkla hemen hiç iyi bir şey yapılmaz. Dalgınlık daima mahcubiyete uğrarlar. Çok defa kırdıkları potun, devirdikleri çamın, vukua getirdikleri ziyanın cezasını çekerler...

— Yavrum, lakırdıya niçin biraz perhiz tutamıyorsun?

— Hiç şüphesiz ki gizli kuvvetlerin sevgiyle...

— Alay lazım değil, bunu böylece bir hakikat olarak kabul etmeli...

— Ettim...

— İtikadını tam tut, beni dinle...

— Allah'a inandığım gibi şimdi şeytana da iman edeceğim.

— Şeytan, kendi iğvasına⁴⁸⁶ uydurabileceği kimselere musallat olur...

— Neuzübillah...

— Şimdi bu odada hepimiz birer köşeye çekilip kendimizi ruhlara teslim edeceğiz...

— Ruhların jandarmalarına mı? Kabahatimiz ne ki teslim oluyoruz?

— Dinle Dilâver, böyle ciddi anlarda latife edilmez.

— Dinliyorum fakat nasıl teslim olacağız? Ruhlar bize gözükcekler mi?

— Onlar sana gözükmeyen seni teslim alırlar.

⁴⁸⁶ iğva: azdırma, baştan çıkarma

— Korkutma beni beyefendi. Battalzade zaten bana “karışık” dedi. Onlara teslim olduktan sonra bir daha beni insanlığıma iade etmezlerse...

— Sen gene insan kalacaksın. Maymun olacak değilsin ya...

— Teşekkür ederim...

— Şimdi hepimiz birer köşede kendi benliğimizden soyunacağız...

— Çamaşır değiştirir gibi... Ben benliğimden nasıl çıkacağım?

— Anlatacağım... Zihninde ne varsa hepsini kovacaksın. Âdetâ bütün vücudunu hissiyatından boşaltacaksın. Her zamanki idrakinin haricinde, otomatik bir adam olacaksın. Sen kendi nefsinden çekilince şuurunu ruhlar kullanacaklar.

— Vay!

— Artık ağız senin, söz onlarındır. Kalem tutan parmaklar senin fakat yazı onlarındır...

— Demek ki ben irademe malik olmaksızın sırf onların sevkleriyle hareket edeceğim...

— Evet...

— Ya beni müthiş bir faka bastırırlarsa? Ben kendimde değilim hakikatini kime anlatabilirim?

— Onlar seni faka bastırmazlar... İrşat ederler... Mühim esrarı⁴⁸⁷ haber verirler. Şimdi hepimiz parmaklarımızın arasına birer kurşun kalemi alarak ellerimizi beyaz kâğıtların üzerine koyacağız. Kendi kendimizden geçmeye uğraşır bir murakabe hâliyle bekleyeceğiz. Bir müddet sonra parmaklarımız kendi kendine harekete gelerek yazmaya başlayacak. İşte bu yazılarda suallerimizin cevaplarını bulacağız.

— Bu yazılar bizim şuurlarımızdan doğmuş olmayacak.

— Hayır... Parmaklarımızı sevk ü idare eden onlardır.

⁴⁸⁷ esrar: sırlar

— Başka bir iradenin dimağımı zapt etmesi nasıl oluyor bakayım...

Dördü de birer köşeye çekildiler... Kurşun kalemli ellerini temiz kâğıtların üzerine koydular. Hislerini uyuşturarak bütün muhitin göz önünden silinmesine ve hariçle münasebetini kestikleri varlıklarını kendi içlerine toplamaya uğraşıyorlardı.

Böylece sessiz bir çeyrek, yirmi dakika, nihayet yarım saat beklediler. Ötekilerin ne dalga geçirdiklerini bilmiyordu. Fakat Dilâver kendisi iradesinden kurtulup da ruhunu bir türlü öbür ruhlarla birleştirememişti. Bu uzun sükûnun sıkıntısına daha ziyade dayanamayarak lakırdı perhizini bozdu:

— Ben hâlâ kendimdeyim. İrademi teslim almaya hiçbir ruh gelmedi, dedi.

Lakin ötekilerden bir cevap alamadı. Galiba onlar göze görünmezlerle *communication*'a⁴⁸⁸ girmişlerdi. Parmaklarının arasından sızan iki dünya beyindeki esrarengiz telgraf *manipulateurleri*⁴⁸⁹ işliyordu.

Tuhaf şey... Ruhlar onların vücutlarına hulul etsinler de Dilâver'i ziyarete tenezzül göstermesinler... Hakikaten parmakları oynatan böyle irade harici bir kuvvet var mıydı? Yoksa beyler, kendi kendilerine telkinle kapıldıkları vehmi hakikat mi sanıyorlardı?

Kurnaz çocuk bu istifham⁴⁹⁰ üzerinde düşündü. Kendi kendine:

— Durunuz, ben size bir dubara yapayım, bakalım ruhlar hilemi anlayıp da sizi ikaz edecekler mi?

Bu deruni kararından sonra Dilâver sesini kesti. Gözlerini araladı. Humma hastası gibi yarı baygın bir hâl aldı. Kalem tutan parmaklarını kâğıdın üzerinde gelişiğüz, ağır ağır kıpırdatmaya başladı.

⁴⁸⁸ communication (Fr.): iletişim

⁴⁸⁹ manipulateur (Fr.): manipülatör, yönlendirici

⁴⁹⁰ istifham: soru

Ötekiler istiğraka⁴⁹¹ nihayet verdiler. Kâğıtlarını bir araya getirdiler. Ruhların *dictée*'si⁴⁹² altında neler yazmış olduklarını şifre halleder gibi anlamaya uğraşıyorlardı.

Evvela elife benzer irili ufaklı amudi⁴⁹³ çizgiler... Sonra hesap işaretlerindeki müsavi, zait ve zarf şekillerini⁴⁹⁴ andırır gayrimuntazam şeyler... Tesadüfen eski ve yeni yazılara müşabih⁴⁹⁵ ters pürs çevrilmiş harfler... Ve bazen mana çıkacak gibi kelimeler... Hasılı, umumiyetleri itibarıyla henüz yazı öğrenmemiş üç dört yaşındaki bir çocuğun karalaması...

Besbelli hüsnühattı olmayan ve hele hiç imla bilmeyen ruhların acele dürtüştürmelerinden yazı namına çiziktirilmiş bir acibe...

Zor zar benzetilerek şu ve bu manaya alınmaya uğraşılın ve bin türlü tefsirlere yol açan bu maverai makinenin birbirine karışmış satırları üzerinde çalışırken Orhan dikkatle Dilâver'e dönerek:

— Bakınız, bu oğlan şimdi tamamıyla onların *possession*'un⁴⁹⁶ da... Medyumluğa çok istidadı var amma haylaz. Ciddiyetten hoşlanmaz. Her şeyi alaya bozar... Kendisine hiç *isolement*⁴⁹⁷ temrinlerini yaptırtmadığımız hâlde ve birinci *séance*'da⁴⁹⁸ derinlere daldı... Görüyor musunuz?

Dilâver gözleri yarı kapanık, süzgün, medhuş⁴⁹⁹ bir manzara almak için bütün artistliğini kullanıyor ve işittiği sözlere gülüvermek korkusuyla dilini koparacak gibi ısıra ısıra parmaklarını kâğıdın üzerinde işletiyordu...

Onun bu fevkalade istiğrak hâli, *spirite* amatörlerini âdeta şaşırttı. Şimdi üç kardeş birden bu esrarengiz yazının çok meraklı

⁴⁹¹ istiğrak: dalma, içine gömülme

⁴⁹² *dictée* (Fr.): dikte

⁴⁹³ amudi: dikey

⁴⁹⁴ müsavi, zait ve zarf şekilleri: eşittir, artı ve çarpı işaretleri

⁴⁹⁵ müşabih: benzer

⁴⁹⁶ *possession* (Fr.): elde bulundurma, sahip olma

⁴⁹⁷ *isolement* (Fr.): inziva, tecrit

⁴⁹⁸ *seance* (Fr.): seans

⁴⁹⁹ medhuş: ürkmüş, dehşete uğramış

mefhumuna erebilmek için kâğıdın üzerine eğildiler. Turhan vehleten mühim bir şey keşfetmiş olanların telaşlı ve müjdeli sesiyle haykırdı:

— İbranice yazıyor, İbranice!

Bu keşfe sinirleri dayanamayan Dilâver, ciğerlerinden fişkıran hava sağnağını birdenbire zapt edemedi. Bir nargile gibi guruladı. Bu gayritabii nefes alışışı da tutulduğu cezbe hâline hamledildi.

Beyler *magie* ve *astrologie*⁵⁰⁰ kitaplarını karıştıra karıştıra İbrani'nin yirmi iki harfini bellemişlerdi. Onun ruhlarla olan vahdetini bozmamak için huşuya benzer birer sükûtle geri çekildiler. Uzaktan şimdi bekliyordlardı.

Dilâver, rolünün kesbettiği nezaketi anladı. Oynadığı komediyada pek ileri varmayarak işi tabiiye benzer bir suretle bitirmek lüzumuyla elinin kâğıt üzerindeki hareketini kesti. Fakat koca tabaka kargacıklar burgacıklarla dolmuştu. Dilâver bunların hiçbirine hususi bir şekil vermek için uğraşmamıştı. Beyler İbrani harflerine benzetiyorlardı. Ne âlâ...

Cahil bir adamın vücuduna bir ruh hulul edince o kimsenin ömründe bir kelimesini tanımadığı lisanlardan konuşmaya başladığı bazen hayretle görülmüştür. Fakat uyandıktan sonra ne söylediğini bilmez. Ruhlarla insanlar arasında vasıtalık ettiği muhaverenin bir tek kelimesinden haberi yoktur.

Dilâver de dalgın bakışlar ve yorgunluk ima eder yüz buruşturmalarıyla ağır ağır gözlerini açtı. Hafif hafif gerinerek davranmaya uğraşır gibi afiler⁵⁰¹ kesiyordu.

Şimdi etrafını alan üç kardeşin sualleri başladı:

— Nerede idin?

— Bilmem.

— Ne yazdın?

— Hiç farkında değilim...

⁵⁰⁰ *magie* ve *astrologie*: büyü ve astroloji

⁵⁰¹ afi: gösteriş, çalım, caka

— Kendini kaybedinceye kadar ne hâller geçirdin, anlat...

— İlk önce uykusunu davete uğraşıp da bir türlü uyuyamayan adam gibi bir sıkıntı çektim. Sonra bütün zihnimi onun üzerinde toplamak için manasız bir kelime aradım... Mesela üfürük... Üfürük bir nefestir. Nefes nedir? Hava... Hava insanın ciğerlerine girer, orada bir tahlile uğrar. *Oxygène*'li temiz kısmını bırakır, zehirli kısmını dışarı defeder. Bu göğsümüzdeki körük *mécaniquement*⁵⁰² nasıl işler? İçeride kalan temiz hava ne vazife yapar? Dışarı atılan *acide carboniquelisi*⁵⁰³ hariçte ne işler görür? İşte görüyorsunuz ki mealsiz sandığım üfürükten bin mana çıkıyor... Bir çıkmaz sokak gibi hiçliğe dayanacak boş kelime aradım, bulamadım... Tabiatla her şey birbirine girift... Sonra nasıl oldu bilemiyorum... Galiba beyhude araya araya yorulmuşum. İnsan uyurken kendini nasıl kaybettiğini bilemez değil mi... İşte öyle bir bihuşiye⁵⁰⁴ düşerken kalem tutan elimden bir elektrik cereyanı geçer gibi bir sarsıntı duydum... “Hah” dedim, “ruhlar beni teslim aldılar... Lütfen da-marlarımıza giriyorlar...” Ondan ötesini bilmiyorum. Bu yazıları zihnim değil, onların idaresindeki kalemim yazdı.

Yazıyı ortaya koydular. Kable't-tarih⁵⁰⁵ bu zamana kadar olan alfabelerden hiçbirine andıran tarafı bulunmayan bu yengeç, bu kırkayak, bu ahtapot şekillerine baktıkça Dilâver gülmek için başını çevirmeye mecbur kalıyordu...

Yazının tetkikine giriştiler. Orhan bütün dikkatiyle bu acibelere birer mana tatbiki için göz gezdirerek:

— Bu yazı bugünkü Musevilerin kullandıkları harflerden müterekkip değil.

Turhan:

— Ben iddiamda sabitim, bu yazı İbranicedir.

Orhan:

⁵⁰² *mécaniquement* (Fr.): mekanik olarak

⁵⁰³ *acide carbonique* (Fr.): karbonik asit

⁵⁰⁴ bihuşi: kendinden geçme

⁵⁰⁵ kable't-tarih: tarih öncesi

— Hakkın var kardeşim amma bu yazı İbranice harflerin aslı değil, onlardan çevrilme Tevrat'a ait birçok *clé*lerden⁵⁰⁶ birinin şifresidir. Şimdi müşkülü hallederiz. Paul-C. Jagot'nun *Magie* kitabını aç. 149'uncu sahifede bu şifrenin anahtarını görürsün.

Kitabı açtılar. Filhakika haber verilen sahifede Dilâver'in kargacık burgacıklarına benzer şekiller buldular.

Şifrenin halline girişmezden evvel Orhan gülerek sordu:

— Ruhlar ifadelerini niçin İbranice tesbit ediyorlar? Dilâver'in soyunda Yahudi mi var?

Dilâver geçirdiği bir nevi manyetizmanın ağırlığı hâlâ üzerinden gitmemiş gibi gerine gerine gülerek:

— Hah, şimdi başıma bir de Yahudilik çıkarınız... Kim bilir ecdadımdan birisi belki vaktiyle Selanik'e uğramıştır. Belki Balat'ta, Hasköy'de, Kuzguncuk'ta bir günah işlemiştir.

Şifreyi halle başladılar. İbrani alfabesini alef, bet, gimel, kaf, lamed, mem, nun, sin diye başından, ortasından, sonundan Dilâver'in çizdiği şekillere tatbik ile kelimeler teşkil ederek mana çıkarmaya uğraşıyorlardı...

İlkin Leman'ın kendi ölüsünü görmekten doğacak hadise hakkında cevap aldılar.

Ruhlar, Dilâver'in parmakları vasıtasıyla söyle ifşaatta bulunmuşlardı:

“Hayat her nefeste ölüm tehlikesine maruzdur. Zaman haricinde ölüm yoktur. Zaman dâhilinde ise ölümün vukuuyla yüz senelik bir ömür sıfıra inkılap eder. Altı yaşında ile altmış yaşında ölmek beyninde hiçbir fark kalmaz... Siz şimdi değil, hayata gelirken ölmüştünüz. Rahm-i mader⁵⁰⁷ toprak mezarın methalidir⁵⁰⁸. Leman Velittin Hanım'ın on yedi yaşıyla beş adedinin arasındaki münasebeti arayınız.

⁵⁰⁶ *clé* (Fr.): anahtar

⁵⁰⁷ rahm-i mader: ana rahmi

⁵⁰⁸ methal (< medhal): giriş yeri, kapı

*Saturne*⁵⁰⁹ seyyaresinin arz ile iktiranında⁵¹⁰ teveccüh nasip olursa çok şeametler saadete döner... Korku, ölümün kılavuzudur. Arslanın pençesinde parçalanmazdan evvel korkudan ölen ceylanın gözyaşlarını görmediniz mi?”

Salla pata çiziktirdiği kargacıklardan çıkarılan bu manalar karşısında hayretten Dilâver’in ağzı açık kaldı. Acaba kendi haberi olmaksızın bu acayip şeyleri hakikaten ruhların diktesi altında mı yazmıştı? Yoksa beyler zoraki bir uyduruşla çeke çekiştire o manasız lafları bu kalıplara mı dökmüşlerdi? Şüphesiz ki hakikat olan, bu ikinci hükümdü.

Her ne farz edilse sorulan suale şifrede doğru bir cevap görülmüyordu. Ruhların sözlerinde adi bakıcılar gibi taallüle kaçan bir muamma çeşnisi vardı.

Leman, iddia ettiği garip rüyetin tesiriyle nasıl bir akıbetle uğrayacaktı? On yedi yaşının beş adediyle münasebetini aramaktan ne çıkarılabilirdi? “*Saturne* seyyaresinin arz ile iktiranında teveccühe varmak” ne demekti?

Hayırlı hayırsız, manalı manasız Leman hakkındaki şifrenin bu ikinci hallini başka bir zamana bırakarak öteki سوالin cevabına geçtiler.

Uzakta işlenmiş meçhul bir cinayetin aile hakkında vukua gelecek meşum tesiri meselesini tetkike giriştiler. Keyfiyet öyle benzetip benzetip de mana çıkarmak şekline dökülecek olduktan sonra Dilâver karalamasını çok müşkülli halle kifayetten artacak bir mebzuliyetle yazmıştı...

Tevrat’ın esfar-ı hamse⁵¹¹ *clé*’si ikinci suale şu cevapları veriyordu:

“Fezada şansla şeamet daima cidal hâlinde birbirini kovalarlar. Şanslarına mağrur olanların tepelerinde şanssızlık dolaşır. Şans duldülü dörtlüde koşarken birdenbire kapaklanır.

⁵⁰⁹ *Saturne* (Fr.): Satürn

⁵¹⁰ iktiran: yaklaşma, yanına varma

⁵¹¹ esfar-ı hamse: beş büyük kitap

Kendini toplar. Yine yola düzülür. Bir hayli seyrettikten sonra ayaklarına yine bir uğursuzluk takılır. Yere uzanır. Böyle birkaç defa şans eğerinden düşüp kalkanlar vardır. Nihayet tepe aşağı taklağı kılar, nalları diker. O zaman şeamet horozu kukurikosunu salıverir.

İşte bu şansla şeametin güreşidir. Dünyanın hâline dikkat ederseniz galebenin hemen daima ne tarafta kaldığını anlarsınız...

İkbal daima idbar⁵¹² ejderini altında kıvrandırmakla mevkiini muhafaza edebilir. Ejder her gün üstünde tansiyonunu arttıran kuvvetin bir esnemesini bekler... Her saat biraz daha gerginleşen kuvvetler için bu netice muhakkaktır.

Şansın istikrarı daimî bir faaliyete muhtaçtır. Şeamet ise onun yorgunluğunu bekleyen bir istirahat hâlinedir. Baht zail olunca yerini bahtsızlığa bırakır...

Uğur ile uğursuzluk iç içe müspet menfi iki unsurdur. Biri diğerini ihtiva etmezse şans olmaz. Nücumi tesiratin hayrından şerrini tarh⁵¹³ etmeyi biliniz. Mars seyyaresinin arza döktüğü kızıl şualardan sakınınız. Fezada dolaşan gayrimerilerin teveccühlerini celbedebilirsiniz onlar namütenahiden üzerinize gelecek şeametleri tevki edebilirler.”

Dilâver, bu büyüci hoca sözlerine şaşıtkça şaşıyordu. Kendinin sahte bir bihuşi ile karaladığı çeşit çeşit yengeçlerden bu manalar nasıl çıkarılabiliirdi? Besbelli beylerin kendileri hâlâ manyetik bir hâlde bulunuyorlar. Bu nev mütalaalarından zihinlerinde kalmış olan acayip cümleleri tekrarlayıp duruyorlardı.

İşin asıl dikkate şayan olan ciheti de başkaydı. Falcı kitapları satırlarını andıran bu sözlerde sorulan suale vazih bir cevap noktacığı bile görülemiyordu.

⁵¹² idbar: düşüş

⁵¹³ tarh: çıkarma

Uzakta işlenmiş meçhul bir cinayet... Peki amma bu uzak yer neresidir? Cinayetin meçhuliyet karanlığı niçin aydınlatılmıyor? Bu meşumiyetin aileye tesiri ne suretle vuku bulacak?

Bu suallere açık cevaplar verilirse mukadder şeamete karşı bazı tedbirler alınmaya imkân hasıl olabilir... Yoksa “Merih seyyaresinin kızıl şuasından⁵¹⁴ kendinizi sakınınız” demekten ne çıkar?

Eğer bu suallere cevap verenler ruhlar ise onlar da istikbali keşfedemedikleri için işi safsataya bozuyorlar demektir.

-20-

YENİ KOMŞULAR

Velittin Paşa ailesinin bahçe duvarına bitişik bir kira köşkü vardır. Beş altı aydır boş duran bu eve yeni kiracılar taşınmıştı. Pek sessiz kimselere benziyorlar, civar komşularla ihtilattan⁵¹⁵ çekinir görünüyorlardı.

Bu çekingenlikleri derhâl bazı sebeplere isnat olundu. Nereden geldikleri ve kim oldukları hakkında etraftan merak uyandı. Dedi-kodu şeklinde yalan yanlış yapılan tahkikattan bu ailenin esrarengiz bir ciheti bulunduğu anlaşılır gibi oluyordu.

Bahçede yalnız hizmetçiler dolaşıyor, beyden hanımdan çıkanlar olsa da kuytu taraflara çekiliyorlardı.

Kadınların sokağa çıktıkları enderdi. Ve bu ender çıkışları da eski harem usulünde vuku buluyor gibiydi. Kapıya bir oto yanaştırılıyor, örtüler altında bir iki kadın biniyor, genç mi ihtiyar mı belli olmuyor, nereye gidip geldikleri de pek anlaşılamıyordu...

Yeni kiracıların Velittin Paşa ailesine karşı bu merak verici hâlleri birkaç hafta devam etti. Köşk içinde en ziyade tecessüs sıtmasına tutulan Dilâver’di...

Bu cingöz oğlan, gece gündüz komşu köşkü gözetlemeyi iş gücü edindi. Pencereden, duvar üstünden, ağaç dalından görebildiği ka-

⁵¹⁴ şua: ışık

⁵¹⁵ ihtilat: karşılaşp görüşme

dar gizlice bakıyor. İştibildiği kadar dinliyor, duyup sezdiklerini de gelip beylere anlatıyordu.

Dilâver sekiz on günlük tahkikatında ancak şu kadar ilerleyebilmişti:

Evin efendisi elli beş altmış yaşlarında, Abdüllâtif isminde bir zattır. Orhan'la akran, yakışıklı bir oğlu vardır: Keramet Lâtif Bey...

“Veysi” sedasına cevap veren bir uşak, Münire adlı genç bir hizmetçi kız...

Orhan, Dilâver'e sordu:

— Henüz yüzlerini iyi bilmediğin bu kimselerin isimlerini nasıl tahkik ettin?

— Geçen günü elinde bir mektupla posta müvezzii⁵¹⁶, “Buraya yeni taşınan Abdüllâtif Bey'in köşkü burası mı?” diye sorup duruyordu. Ötekilerin adlarını da birbirlerini çağırırlarken işitip öğrendim. Bahçeleri ayıran duvarın yanına gidince daima “Keramet Bey... Veysi... Münire...” sesleri duyuluyor. Bir de “Koket...” nidasına havlayan güzel bir köpekleri var.

— Ev halkı bu saydıklarından ibaret mi?

— Galiba. İçeride daha başkaları var amma... Yüzlerini görmek, adlarını duymak kabil olmuyor ki...

İki gün sonra Dilâver tuhaf bir sevinçle şu malumatı getirdi:

— Komşu köşkte bir şey gördüm. Bir şey gördüm, şaşırakaldım... Az daha küçük dilimi yutacaktım.

— Bu kadar şaşırarak ne gördün?

— Güzel bir kız. En meşhur sinema yıldızları bunun yanında kör kandil gibi kalır. Refail'in Madonnalarını sırtıkan bırakacak kadar masum bir bakışı var.

Orhan:

— Nenin nesi acaba?

Dilâver:

⁵¹⁶ posta müvezzii: posta dağıtıcısı

— Keramet’in hemşiresi olmalı... İkisi de sarışın. İkisi de birbirine benziyorlar.

Turhan:

— Daima bulut altına gizlenen bu yıldızı nasıl görebildin?

Dilâver:

— Pek tuhaf bir tesadüfün yardımıyla... Bakınız nasıl oldu. Kiracıların bir dişi finoları var. Söylemişim, Koket... Pamuk gibi yıkanmış, taranmış bir salon köpeği... Görseniz siz bile imrenip öpmek istersiniz. Bizim Atak onun için çıldırıyor. Biri bahçenin duvarının bu tarafında, öbürü öte yanında gevrek gevrek havlaya havlaya birbirine kuyruk sallıyorlar... Kur yapıyorlar. Bizim Atak hürriyetine maliktir. Nerede isterse gezer. Ötekini salıvermiyorlar. Fakat ötekisi besbelli bir fırsat düşürebildikçe bahçeye fırlıyor. Atak’ın duvar dibinden ayrıldığı yok. Öbür taraftan iltifat bekliyor...

Turhan:

— *Flirt*⁵¹⁷ köpeklerden mi başladı?

Dilâver bir küçük kahkaha ile:

— Vallahi köpeklerin bu sevişmelerini eski tabirle sizin için bir “beraat-i istihlal”⁵¹⁸ olup olamayacağını bilemem...

Orhan:

— Dilâver zevzekliği kes. Madon’u nasıl gördün, oraya gelim...

Dilâver:

— Bu merhametsiz taş hail⁵¹⁹ arkasından birbirine çaresiz seveda çeken bu hayvanlara içim acıdı. Onlara vasıtalık yapmak için bir yol düşündüm... Duvarın kağşamış, yarı yıkık bir tarafı var. Atak, durup durup oraya saldırıyor amma öte yana aşmaya bir türlü gücü yetmiyor. Her sıçrayışında yine bizim tarafa düşüyor. Ben bahçede

⁵¹⁷ *flirt* (Fr.): flört

⁵¹⁸ beraat-i istihlal: bir esere içeriği hakkında fikir verebilecek surette güzel sözlerle başlama

⁵¹⁹ hail: engel

yine tarassuduma⁵²⁰ devam ederken duvar arkasından “Koket’in davetkâr avaveleri gelmeye başladı. Atak, neftlenmiş gibi duvarın yıkık kısmına kendini verip verip yere düşüyordu. Öbür yana atlamak için hayvanın küçük bir yardıma muhtaç olduğunu gördüm ve bu iyiliği ondan esirgemedim. Belinden tutunca komşunun bahçesine itiverdim... Kendim gizlendim. Uzun sürmedi. Panjuru açık pencereden Madon gözüktü. Nasıl tarif edeyim size, hakikaten sema yarıldı, bir melek arza baktı zannettim. Çünkü bu yaşma kadar insanlarda ben bu kadar güzel bir kadın yüzü görmemiştim. Müsabakaya çıkan bizim güzellerimiz bunun yanında Eyüp’ün kızıl boyalı, yaldızlı, aynalı çömllekleri gibi kalırlar... Eğer bu Madon Hristiyanlıktan evvel doğmuş olaydı mutlaka Cenabıhak Merih’e tercihen zevceliğine bunu intihap ederdi...

Orhan:

— Ey, o kadar ballandırma... Ne oldu söyle...

Dilâver:

— Sanki güneş göz kamaştıran şualarını taç yapmış, takdisen bu hanımın başına giydirmiş...

Turhan:

— Anladık... Peki sonra?

Dilâver:

— Benim gözetlediğimi bileydi şüphesiz Madon gözükmezdi.

Orhan:

— Gözüktü, sonra ne oldu canım?

Dilâver:

— Ne olacak, pencereden sarkarak haykırdı:

“Veysi... Münire... Koşunuz... Komşunun köpeği bizim bahçeğe atlamış, taarruzundan Koket’i kurtarınız.” Bu çağırışa dışı erkek, hizmetçilerin ikisi birden koştular. Duvarın arkasındaki mu-

⁵²⁰ tarassut: gözetleme

aşakanın⁵²¹ ne manzara aldığıını göremedim. Yalnız Münire’nin şu tehditkâr sesini işittim:

— A maymun musibete baksanıza, bizim Koket’i öldürecek... Haydut, nereden girdin buraya?

Bu tazirin üzerine galiba bizim Atak beli ortasına bir iki baston yedi. Can acısıyla salıverdiği boğuk avaveler arasında bir bohça gibi bizim tarafa atıldı. Köpek olsun, ne olursa olsun, doğrusu yeni komşuların aşka bu kadar hakaretlerini çok nezaketsiz buldum.

Orhan:

— Sonra ne oldu?

Dilâver:

— Madon pencereden çekildi. Galiba Koket kucakta içeriye gitti. Macera bugünlük bu feci surette bitti...

Turhan:

— Bu dayağın üzerine Atak hâlâ duvar dibinde serenat yapıyor mu?

Dilâver:

— Bizim köpek, “yiğit atın ölümü arpadan olsun” hikâyesini insanlardan can kulağıyla dinlemiş benziyor. Hayvanlar aşk mücadelesinde Ademoğullarından daha cüretkâr görünüyorlar...

Orhan:

— Ey, şimdi ne yapacaksın?

Dilâver:

— Tarassudumda devam edeceğim.

Orhan:

— Ne suretle?

Dilâver:

— İşte vallahi ben de onu düşünüyorum...

Dilâver derin bir işmizazla kulağının arkasını kaşıyarak:

⁵²¹ muaşaka: birbirini karşılıklı sevmek, sevişme

— Aklıma bir kurnazlık geliyor amma...

Orhan:

— Nasıl?

Dilâver:

— Bir kolpasını bulup Münire'ye ilanıaşk etmek... Hizmetçi kızın gönlüne zaferyab⁵²² olduktan sonra aile esrarına ermek kolaylaşır...

Turhan:

— Dikkat et Dilâver, sen de Atak gibi belinin ortasına birkaç sopa yedikten sonra duvardan bu tarafa atılmayasın.

Yeni komşular hakkındaki tahkikat beylerle Dilâver arasında böyle alay tarzında devam edip duruyordu...

Bir akşam üç köşk aşırı komşuları Doktor Muammer Feyzi Bey, Velittin Paşa'nınkilere oturmaya geldi.

Bu hoşsohbet zat, ispritizma meraklarından dolayı beylere takılmayı severdi. Hoşbeş arasında dedi ki:

— Kasımdan sonra buralarda kimse kalmıyor. İnsan ruhlardan başka görüşecek ahabap bulamıyor... Hanımlar beyler, toplanınız bakalım. Bir *table tournante*⁵²³ yapalım... Dünyanın hâlini ölülerden sormak tuhaf oluyor. Onlara da yalancılık yapmıyorlar denemezse de diriler kadar değil. Alfabe usulüyle heceler teşkil ederek masayı tıkırdatan bu kuvvetin ne olduğuna bir türlü akıl erdiremedim gitti...

Doktorun bu arzusu üzerine hanımefendi, Madam Sermin, Talât Bey, çocuklar hep masanın etrafına dizildiler. Lambalar kısıldı. Eller uzatıldı. Ruhları davet vaziyeti alındı.

⁵²² zaferyab: zafer kazanan, aradığı şeye erişen

⁵²³ *table tournante* (Fr.): ruh çağırma

-21-

RUH İLE MÜHİM MÜLAKAT

Davetliler çok istigña göstermeden geldiler. İki dünya arasındaki telgraf *manipulateur*'u tıkırtısına başlandı. Doktor ruhlar hakkındaki itikatsızlığında Talât Bey'le hemfikirdi. Binaenaleyh ilk tıkırtıda suale girişerek:

— Kimsin?

Masa cevap verdi:

— Ruhum...

— Ruh ne demektir, ben bilmiyorum, kendini bana anlat...

— Nasıl anlatayım?

— Şimdi hemen karşı karşıya gibi konuşmuyor muyuz? Mademki böyle bilvasıta görüşme kudretine maliksin, kendini bana tarif et...

— Ruh, ruhiyetini dünya diliyle tarif edemez...

— Ruhlara mahsus bir lisan mı vardır?

— Ruhlar konuşmak için lisana muhtaç değildirler...

— Ya nasıl birbirinize meramınızı anlatırsınız?

— Gayrimeri cihazımız da herhangi bir fikir tekevvünü⁵²⁴ anında harice akseder.

— Canım, mademki bu kadar söyleyebiliyorsunuz, bunu bizim anlayacağımız surette biraz daha basitleştiriniz.

— Mümkün değil.

— Niçin?

— Çünkü çok nakıs uzviyetinizde bu kabiliyet yoktur.

— Böyle kaçamak yollarına sapıtarak bizi mevcudiyetinizden şüpheye düşürüyorsunuz.

— Size anlayabileceğiniz kadarını anlatabiliriz.

⁵²⁴ tekkevvün: oluş, olma, var olma

— Tabii... Siz de kendinizin ne olduğunuzu bilmiyorsunuz ki bize anlatabilesiniz...

— Siz bir kediye felsefeden bahsedebilir misiniz?

— Hayır... Çünkü kediyle bizim aramızda meram teatisine⁵²⁵ hizmet edecek bir dil yoktur. Hâlbuki sizinle vardır. Her ne ise, bizi kediden aşağı bir hayvana benzetmediğiniz için teşekkür ederiz.

— Gücenmeyiniz. Tabiat sizi her şeyi anlayacak uzviyetle techiz etmemiştir. Bizim de kâinatın esrarına karşı hislerimiz mahduttur. Her şeyi görüp bilemeyiz... Birçok harikalar gözlerimizin önünde cıvılenip duruyor. Elbette bunların birer anahtarları vardır. Yoksa kâinatın kendisi de bu esrar cevherinin merkezine hulul için etrafında deverandan⁵²⁶ baş dönmesine mi uğruyor? O da kendi kendini bulamıyor mu? Bizi kendisine tapındırmak için mi yaratıyor? Böyle bir tabasbustan⁵²⁷ hoşlanacağını farz etmek onu küçültmektir...

— Sen âlim bir ruha benziyorsun...

— Hayatımda dünya kütüphanelerini devrettim... Şimdi çok haillerin gözlerimin önünden kalkmış olduğu bu âlemde dünya mütefenninlerinin pek az şey keşfedebilmiş olduklarını görüyorum. Niçin anlatamam? Niçin anlayamazsınız? Bakınız size söyleyeyim... Mesela güzel bir konser dinliyorsunuz... Bunu işitmek için kulak cihazına maliksiniz. Bu musikinin radyo mevceleri uzak mesafelere kadar yayılıyor. Bir meşe ağacının kabuğundan ta özüne kadar hulul ediyor. Fakat ağaç bu hululden bir şey hissedebilir mi? Çünkü odunda bu teessüre vasıtalık edecek uzviyet cihazı yoktur. Kâinat, akıllara sığmayan hesapsız harikalarında çok zengindir. Lakin siz bu hadiselerle karşı tıpkı meşe ağacı gibi beş hissinizin içinde mahpussunuz... Ruhu göremezsiniz. Çünkü bu nev ikinci rüyet uzvunuz yoktur. Ruh sizin maddi şerait dâhilindeki tetkikatınızdan kaçan gayrimeri bir şeydir. El ile dokunulamaz. Vezne, tar-

⁵²⁵ teati: karşılıklı alıp verme

⁵²⁶ deveran: dolaşım, dönme

⁵²⁷ tabasbus: yaltaklık

tiya gelmez. Siz onu anlayabilmek için kendisinde cismani, fiziki hassalar ararsınız. Hâlbuki o bunların hepsinden tamamıyla muarradır⁵²⁸... Sizin feza mesahalarınız⁵²⁹ ona tatbik olunamaz. O zaman ölçüsünden de kurtulmuştur...

— Biz dimağsız bir mahlukun düşünebilmesini anlayamıyoruz.

— Dimağ nedir beyefendiler? Siz beyaz ve sincabi maddelerden yapılmış bu yumuşak uzuvla düşünüyorsunuz. Sofralarınızda haşlama ve tavasını yediğiniz bu hamur gibi şeyin bütün dünyaya hâkim olmasını istiyorsunuz. Ruhta ve Halik'ta da bunu arıyorsunuz... Dimağ mahluktur, Halik değildir. Bu kâinat bir dimağ eseri olamaz. Dimağ maneviyatın, yarattığı kuklaların kafatasları içine yerleştirdiği bir motor mayasıdır... Çocuklukta kuvvetsiz, ihtiyarlıkta sulanıveren ve türlü emraza⁵³⁰ maruz, çabuk bozulan, en nazik bir uzuvdur. Kâinatın tasavvuru yine sizdeki bu uzvun kuvvetsiz idrakinden çıkan gülünç bir fikirdir.

İlki ve sonu hesaba gelmeyen bu âlemleri bir kemik çekmece içindeki ilik tabiatlı bir maddeden doğurtmaya mı uğraşıyorsunuz? Halik'ı kendi uzviyetimizde zannetmek idrak zaafının en büyük hatasıdır.

— Ruh, galiba seni fazla yorduk. Bu son sözlerinle bizi ikna edebildiğini sanıyorsan yanılıyorsun. Bu anlaşılmayan muazzam meselelerin önünde iki şık vardır: inanmak, inkâr etmek... Hakiki iman, şüpheleri büsbütün ortadan kaldıran, derin, ciddi bir kanaat neticesinde husule gelebilir. Senin vaazın bizde bu kanaati hasıl edemedi. Biz hiçbir zaman da bu dünyaların, küreler kadar koskocaman bir kafa kemiğinin içindeki yumuşak maddeden fırladığını iddia etmedik. Sen bizim beş his içinde mahpus olduğumuzu söylüyorsun. Bu hakikati kabul ederiz fakat bu beş hissimize çarpmayan şeyleri de şunun bunun ispatsız iddialarına kapılarak kabul edemeyiz. Mademki o şeyi veya şeyleri hissedecek uzuvlara malik

⁵²⁸ muarra: arı, temizlenmiş

⁵²⁹ mesaha: ölçme

⁵³⁰ emraz: hastalıklar

değiliz, bu noksandan doğan kudretsizliğimizden dolayı bizi kim mesul tutabilir?

— Anlayamayacağınız şeylerin benden tariflerini istiyorsunuz. Halik size bu kudreti vermemiş, ne yapalım... Anlayamayınca da inkâr ediyorsunuz. Üzerinizden attığınız mesuliyeti de Halik'a yükletmek hiffetinde⁵³¹ bulunuyorsunuz. Maksadınız nedir? Cenabıhak kendine sizi inandırabilmek için hilkat esrarını, marifetlerinin guguklarını gösteren bir hokkabaz gibi önünüze mi koymalıydı? O kadar büyük bir Allah buna tenezzül eder mi? Allah'ı anlayabilmek için yine onun kadar kudret sahibi olmanız lazım gelir. Siz ise topraklarda sürünen tırtıllarsınız. Allah'ın ne olduğunu bilmeden, onun kanunlarına itiraz ediyorsunuz. Ne olduğunu bilseydiniz belki de onun yaptıklarını beğenmeyerek daha iyi âlemler kurmaya kalkardınız. İnsanlığın bu son derece aciz hâlinde bile ara sıra Allahlık iddiasına kalkışan mecnunlar zuhur etmiyor mu?

Doktor masanın tıkırtısını kesmek için iki eliyle fes kalıpları gibi üzerine abandı. Fakat onu durduramadı. Masa doktorun vücudunu şiddetle sarsa sarsa hareketinde devam ediyordu. Nihayet ruhla sulh olmak için dedi ki:

— Mümin bir ruh olduğunuzu anladık. Herkesin itikadı kendine... İşte yine tekrar ediyorum: Mademki bizim insani hislerimiz çok mahduttur, biz de anlayabildiğimiz kadarına inanırız. Mazur görünüz... Bu halli nakabil mevzuyu geçelim. Semavi kıyasetinizden diğer hususlara ait malumat rica ederim. Lütuf buyrulur mu?

— Sorunuz...

— Bu arz üzerinde en namuslu adam kimdir?

— Namus sözü nispi⁵³² bir tabirdir. Her memleket ahlakîyatının telakkilerine göre değişir. Beşerî büyük inkılaplarda zihniyetten zihniyete geçerken bulanır. Şimdi bu bütün dünyada halisîyetini⁵³³

⁵³¹ hiffet: hafiflik

⁵³² nispi: görelî

⁵³³ halisîyet: doğruluk

kaybederek mağşuş⁵³⁴ bir hâl almıştır. Camille Flammarion'un *Ölümün Esrarı* ciltlerinden üçüncüsünü açınız bakınız bu sadette ne diyor...

Ruh, heyetşinasın⁵³⁵ şu Fransızca ibaresini aynen okudu:

— *Il est extrêmement difficile d'être franc et honnête sur notre singulière planète.* (Bizim bu garip seyyaremizin üzerinde açık yürekli ve namuskâr olmak son derece müşküldür.)

Ruh, ibarenin tefsirinde devam etti:

— Herhangi bir insan herhangi bir menfaat veya korku ilcasıyla⁵³⁶ doğruyu söylemekten çekinirse vatanına ve vatandaşlarına faydalı olmak namuskârlığını zedelemiş ve bazı hasis vaziyetlerde onu bütün bütün kaybetmiş olur... En namuslu adam menfaatini umumun hayrında bulandır. Böyle görünüp de bazı kaçamak yollara sapıtarak hilekârane nefislerini her şeye takdim edenler, apaçık namussuz yaşayanlardan daha namussuzdurlar.

Flammarion ilmî tetkikatı neticesinde açıktan açığa dinlerin Allah'ını inkâr etmiş ve İsa'nın omuzunu sıvayarak:

— Aptal adam, artık sen ortadan çekil, rolünde bundan öteye gidersen daha gülünç olursun, demiş.

Ve Hazreti Meryem hakkında, İsviçre'den anketine cevaben aldığı 4710'uncu mektuptan naklen şu tavsifte bulunuyor:

“Meryem'in bakir sıfatına hiç liyakati yoktur, ona Madam Mari ve daha doğrusu Madam Joseph demelidir. Çünkü İsa'nın biraderleri, hemşireleri vardır.”

Binaenaleyh Flammarion kilisenin aforozuna uğramış ve birçok tahkir⁵³⁷ mektupları almıştır. Çünkü cahil kütle, kendi dar itikat çerçevesinin haricinde tetkikata uzananlara lanetler yağdırır. Doğruyu söylemenin halk arasındaki mükâfatı budur: tahkir, recim⁵³⁸.

⁵³⁴ mağşuş: karışık

⁵³⁵ heyetşinas: astronom

⁵³⁶ ilca: zorlama, zorunda bırakma

⁵³⁷ tahkir: aşağılama, onur kırma

⁵³⁸ recim: taşla tutma

— Siz Flammarion’un bu dinsizliğini nasıl affediyorsunuz.?

— Flammarion dinsiz değildir. O, hakiki büyük dinle mütedeyyindir. Dünyada yüzlerce din ve garip itikatlar vardır. En iptidai kabilelerden en medeni milletlere kadar insanların her biri kendi uydurmaları bir Allah’ın önünde hora teperler. Bu mefruz⁵³⁹ Allah, kendini bildirmek için dünyaya cilt cilt kitaplar indirmiş fakat hâlâ zatını tarif edememiştir. Yeryüzünde gittikçe fesat ve nifak artıyor. Günahı ve günahkârı yaratan odur. Mücrimi⁵⁴⁰ cürümden menedemeyen insani adalet birtakım ceza kanunları vazetmek naçarlığında kalmıştır. Lakin mücrime cehennem hazırlayan cürmün Halik’ında nasıl adalet tasavvur olunabilir? Camille Flammarion, ıslaha uğraştığı insanları günden güne kendine karşı artan isyanlarından menedemeyen beceriksiz Allah’a değil, o tabiatın büyük kuvvetine âşıktır...

— Demek siz namuskârlığın birinci şartını vatana faydalı olmakta buluyorsunuz. Bu şartları bize anlatır mısınız?

— Pek ziyade durmayacağım. Meclisimiz uzun sürdü.

— Rica ederiz...

— Siz arzisiniz, ben semaviyim. Her hakikati size açıktan açığa söylemeye gelmez. Hazmedemeyeceğiniz bazı noktalarda sonra faka basarsınız. Cezaya ahretten evvel dünyada uğrarsınız. Çektiğiniz ıstırapların sebeplerini bilmeyerek daha rahat yaşarsınız. Sizi size olduğunuz gibi anlatsam dimağlarınız yanar. Bugün şikâyet ettiğiniz günahların tohumları sizin yüreklerinizde de vardır. İnkişaf için fırsat beklerler...

İnsanlar cibilliyeten⁵⁴¹ birbirine benzerler. Namuslu veya namussuz olmak içine düşülen içtimai vaziyetlerin icabı bir hâldir. Bugünkü bir yankesici, saik ve sebeplerin değişmeleriyle büyük bir adam olabilirdi.

— En bahtiyar adam kimdir?

⁵³⁹ mefruz: bölünmüş, ayrılmış

⁵⁴⁰ mücrim: suçlu, günahkâr

⁵⁴¹ cibilliyet: yaradılış

— İċtimai iċbarların⁵⁴² kendine kabul ettirdiği kanunlarla değil, kendi serbest, muhik⁵⁴³, adil tasavvuruyla yaşıyabilenlerdir.

Tıkırtı hafifledi. Az sonra:

— Ben ruhum, bana inanmıyorsunuz. Flammarion’un 3’üncü cildinden 313’üncü sahifeyi okuyunuz. Belki imana gelirsiniz. Vaka o müessir fecaatiyle noktası noktasına vakidir.

Tıkırtı kesildi. Müteakip suallere cevap verilmiyordu. Ruh gitmişti...

Doktor:

— Mesele mühim, muğlak, çok derin tetkiklere muhtaç... Biz şimdi kiminle konuştuk? Herhalde rüzgâr ile değil... Suallerimize mantiki cevaplar alıyorduk. Gözlere görünmeyen muhatabımız, bizim anladığımız dimaği bir zekâ ile konuşmadığını iddia ediyordu. Eğer masaya dokunan ellerden biri bu muhavereyi kurnazca idare etmediyse bu garabetin gayritabii guguşunu meydana çıkarmak müşkül olacak...

Hanımefendi:

— Doktor beyefendi, affedersiniz, bu kadar samimiyetle cereyan eden ruhi bir konuşmadaki bedahete “guguk” tabirini nasıl ya-raştırabiliyorsunuz?

Doktor:

— Ya ne diyeyim hanımefendi? Bu hâl bizim bildiğimiz müspet tabiat kanunlarıyla taban tabana zıttır. Ne olduğunu anlamıyoruz. Kendilerinden soruyoruz, onlar da ne olduklarını vuzuhla anlatamıyorlar...

Orhan:

— “Masaya dokunan ellerden biri bu muhavereyi kurnazca idare etmediyse” diyorsunuz. Hiçbirimiz böyle bir hileye tenezzül etmeyiz. Davetimize gelen ruh S.L.M.’dir⁵⁴⁴...

⁵⁴² iċbar: zorlama

⁵⁴³ muhik: haklı, doğru

⁵⁴⁴ Tefrikada S.M.L. şeklinde yazılmıştır (Milliyet, 22 Temmuz 1932, Sayı: 2315)

Doktor:

— S.L.M. kim?

Orhan:

— Aile jeni⁵⁴⁵ âlim ve hayırhahımız bir ruhtur.

Doktor:

— Biz meseleyi sadeleştirelim derken bütün bütün muğlağa gidiyoruz.

Talât Bey:

— Ben çok tecrübeler ve kontroller yaptım. Nihayet masanın etrafındakilerden hiçbirinin sun'u⁵⁴⁶ olmaksızın kendi kendine kılmıladığına kanaat getirdim. Lakin bundan ötesine henüz akıl erdiremedim...

Dilâver birdenbire söze atılarak:

— Efendim, affedersiniz. Komşu köşke taşınan yeni kiracılar hakkında ruhtan hiçbir şey sormadınız...

Onun bu ihtarını haklı bularak ötekiler hep birbirine bakıştılar...

Turhan:

— Sahi... Ruhunu hep felsefi meselelerle yorduk. Asıl merak edileceği sormayı unuttuk.

Doktor:

— O ailede çok güzel bir kız varmış. Perilere mi karışmış ne olmuş, başından müthiş bir macera geçmiş diyorlar...

Hanımefendi:

— Başka bir ruh çağırıp soralım...

Yine ellerin masaya temasıyla davet vaziyeti alındı... Masa davetçileri biraz fazla beklettikten sonra nihayet kılmıladı:

Orhan:

⁵⁴⁵ jeni (<fr *génie*): cin, peri

⁵⁴⁶ sun': tesir, kudret

— Kimsiniz?

Cevap:

— Ruhum...

Orhan:

— Hüviyetinizi söyler misiniz?

Ruh:

— Cavalı bir Müslüman'ım...

Orhan:

— Adınız?

Ruh:

— Celil...

Orhan:

— Bir ruh çağırdığınızı nasıl anladınız?

Ruh:

— Buradan geçiyordum. Seyyaleniz beni cezbetti. Niçin çağır-
dınız? Çabuk söyleyiniz, burada çok duramam...

Orhan:

— Neden duramazsınız?

Ruh:

— Komşunuzdaki azıllılardan çekinirim...

Orhan:

— Hangi komşu?

Ruh:

— Bahçe duvarlarınız bitişik...

Orhan:

— Biz de onlar hakkında malumat sormak için sizi çağırdık...

Ruh:

— Aman sormayınız...

Orhan:

— Niçin?

Ruh:

— Sonra rahatınız bozulur...

Orhan:

— Çok rica ederiz...

Ruh:

— İki cani arasında bir melek...

Orhan:

— Bu ne demek?

Ruh:

— Fazla söyleyemem...

Orhan:

— Kuzum ruh, yalvarıyoruz...

Cevap yok... Ruh savuşmuştu.

Başka ruhlar çağırdılar. Vazih bir şey anlayamadılar... Evvelkinden büyük bir merak içinde kaldılar.

Talât Bey:

— S.L.M.'nin Flammarion'dan tavsiye ettiği sayfeleri okuyalım...

-22-

TAYYARECİ ŞEHİDİN ANNESİ

Kitaptan ruhun işaret ettiği sahife açıldı. Bu, Flammarion'un anketine gelen cevaplardan A. Clarinval imzalı 4378'inci mektuptu:

“Açmış olduğunuz çok mühim anketinize bir vesika ilave etmek için şahsıma ait atideki iki vakanın arzına müsaadenizi rica ederim.

2 Eylül 1916 tarihinde ve sabahın saat on ile on biri arasında odamda tuvaletimi yaparken birdenbire o kadar müthiş bir kalp darlığına uğradım ki nefesim kesildi... Boğuluyordum. Bu ıstırapla yarı giyinmiş bir hâlde düşmemek için duvarlara tutuna tutuna kızımın odasına can atarak:

— Ne olduğumu bilmiyorum, çok mustaribim. Nefesim tutuluyor, dedim.

Kızımın teskin edici sözleriyle biraz açıldım. Bu hâlden, oğlum Rene'nin büyük bir felakete uğradığı içime doğdu...

Filvaki iki gün sonra Eylül'ün 4'ünde 57'inci hava filosu kumandanı Duseineur'den şu haberi aldım: 'Tayyare pilotu oğlunuz Rene, Verdun üzerinde vuku bulan havai bir muharebe esnasında Alman hatlarına karışarak kaybolmuştur.'

Oğlumun bu gaybubeti⁵⁴⁷ benim tutulduğum heyecanın gün ve saatiyle aynı zamanına tesadüf etmişti.

Mütarekeden sonra Almanlar, oğlumun tayyaresi Verdun kurbundaki⁵⁴⁸, Dieppe üzerinden 2 Eylül'de düşürülmüş ve cesedi askerî mezarlığın 56'ncı numaralı kabrine gömülmüş olduğunu bildirdiler...

Haber verilen mevkiye dört sefer yaptık. Defaatle mezarlığın her tarafını aradık. Orada ancak iki Fransa kabri vardı. Ötekiler hep Alman'dı... Bütün taharriyatımız boşa gitti. Oğlumun gömüldüğü yeri bulamadık. Düşen bombalardan saliplerin⁵⁴⁹ çoğu kırılmış, kabristan toprakları altüst olmuştu...

Sevgili oğlumuzun cesedini bulabilmekten âciz kalınca işe me-mur olan zabite müracaatla ölülerin muvakkat mezarlardan kaldırılmaları zamanının bize haber verilmesini rica ettik ve birçok nüfuzlu zatlardan tavsiyenameler götürdük. Hep bu işler geçen ilkbaharda oluyordu.

25 Mayıs'ta saat sekiz buçuğa doğru hiçbir sebep yokken yine şiddetli bir yeise tutuldum. Bu me-yusiyetimi biraz dağıtmak için pencere önüne oturdum. Karşımızdan yeşillik ve biraz da göğün mavisi görünüyor. Birdenbire ağaçların arasından oğlum peyda oluvermesin mi? Güzel siması solgun ve kederliydi. Bazı resimleri andırır surette onu bir madalyon içinde gibi gördüm, sağ ve solunda iki genç daha vardı. Bunları tanıyamadım. Çünkü ömrümde hiç görmemiştim. İçime heyecanlı bir korku geldi. Hemen pencereden

⁵⁴⁷ gaybubet: kaybolma

⁵⁴⁸ kurp: yakın olma, yakınlık

⁵⁴⁹ salip: haç

çekildim. Başımı iki avucumun arasına alarak düşündüm. Ne hâle uğramıştım?

Acaba ben çıldırmış mıydım? Çıldırıyor muydum? Odanın içinde birkaç defa döndüm dolaştım. Tekrar pencereye koştum. Oğlum sarı ve meyus simasıyla hâlâ gördüğüm yerde duruyordu. Artık şüpheye hiç mahal yoktu. Görünen oğlumdu. Ta kendisiydi. Başını bir tarafa eğmişti. Bu hâl sağlığında da mutadıydı. Fakat iki yanındaki gençler kimlerdi? Sağındaki bir Rus'a, solundaki bir Alman'a benziyordu.

Bu ne hâl ya Rabb'im? Demek ki oğlum ölmemişti? Acaba nerede yaşıyordu? Bir tarafta mahpusen mi? Aklımı kaybetmek işten bile değil... Haşyet ve helecan içinde pencereden yine çekildim. Bu fevkalade rüyeti haber vermek için zevcemin yanına koşmak istedim. Oda kapısının önüne kadar geldim. Fikrimi değiştirdim. Ona böyle bir şey anlatmak kendi cinnetime hükmettirmektir. İnanmayacaktı. Onu da şiddetle müteessir etmiş olacaktım. Yine pencereye döndüm. Aman Allah'ım hayal mi? Hakikat mi? Oğlum, o ayva simasıyla hâlâ orada idi.

Bu defa rüyetin zevaline kadar oradan ayrılmamak kararıyla pencerenin kenarına oturdum. Nasıl oldu bilmiyorum. Uyudum mu? İçim geçmiş... Kendime geldiğim zaman artık oğlumu göremedim. Pencere kenarından pek zahmetle kalktım. Saate baktım. On bir buçuktu. Bütün bu müşahede iki saat sürmüştü.

Yatmak istedim. Fakat heyecandan bütün vücudum kırılıp bitmişti. Uyuyamadım. Kocama bir şey söylemeye cesaret edemiyordum. Neye uğradım? Bu hâl ne idi? Bir düziye bu suali kendi kendime tekrarlayıp duruyordum.

Birkaç gün sonra bu rüyet harikasını dostlarımdan üç kişiye anlattım. Arzu ederseniz onların tasdiklerini size bildirmek mümkündür.

Vaka üzerinden üç ay geçti. Ağustos nihayetinde zevcimin vuku bulan yeni bir müracaatına bu işle vazifedar zabıt tarafından bir cevap geldi.

Dieppe Mezarlığı'ndan cesetlerin kaldırılma ameliyesi yapıldığı fakat oğlumuzun naaşı bulunamadığı bildiriliyordu. Yeniden derin bir kedere düştük. Yavrucağımızın ne olduğunu artık nasıl tahkik edebilecektik?

Tarifi nakabil bir ümitsizliğe düştüm. Bu meyusiyetle birkaç gün bitap kaldıktan sonra yine cesaretimi toplamaya uğraştım. Dieppe Kabristanı'na dönmek istiyordum. Bu hâl bende bir sabit fikir olmuştu. Zevcim “Cesetler mezarlarında iken aradığımızı bulamadığımız hâlde onlar kaldırılmış olduktan sonra ne keşfedebileceğiz?” diyerek bu arzuma karşı gelmeye kalkıştı. Fakat beni kararımdan çevirmek mümkün olamayacağını anlayınca bu seyahatte o da bana refakate mecbur oldu. Eylülün birinci günlerinde hareket ettik.

Doğruca vazifedar zabite müracaatta bulunduk. Kabrin açılması ameliyesinin hangi tarihte icra edilmiş olduğunu sordum. Zabıt kayda bakarak şu cevabı verdi:

— Bu ameliye mayısın yirmisinden yirmi beşine kadar yani beş gün devam etti. 110 ceset bulundu...

Bu son tarih, rüyet hadisesiyle tamamen mutabık geliyordu. Kocamın yüzüne baktım. Çünkü ona artık her şeyi anlatmaya karar vermiştim. Zevcim hakikate agâh⁵⁵⁰ olunca bu 25 Mayıs tarihinin rüyet vakasına günü gününe tesadüfünden o da pürteessür şaşaladı.

Bulunduğumuz mahal ile mezarlık arasında beş kilometrelik mesafe vardı. Yine oraya hareket ettik. Yolda kendi kendime düşünüyorum ve zevcimi sözlerinde haklı buluyordum. Hiçbir şey bulunamadığı haber verilmiş olduktan sonra biz mezarlığa ne aramaya gidiyorduk?

Kabristana geldik. Etrafa göz gezdirdikten sonra obüsle oyulmuş büyük bir çukurun önünde durdum. Ve mezar kazıcılara orasını açmalarını söyledim. Çünkü buranın aranılmamış olduğunu düşünmüştüm.

⁵⁵⁰ agâh: bilgili, haberli

Çukuru kazdılar. İçinde bir çift tayyareci gözlüğü bulundu. Cesaretim arttı. Buraya bir tayyareci gömülmüş olduğundan şüphem kalmadı. Çukuru daha açtırttım, daha açtırttım. Maalesef hiçbir şey zuhur etmedi. Çok zeki küçük bir asker mezarlığın planını eline alarak dikkatle harfi harfine çizgileri takip etti. Bu suretle boş bir hufrenin⁵⁵¹ önüne geldik. Buradaki araştırmamızda büyük bir kürk parçası bulduk. Derhâl tanıdım. Ve daha eldivenler, menekşe renkli ipek askı döküntüleri... Oğlumun buraya gömülmüş bulunduğu artık katiyen şüphem kalmadı. Askere sordum:

— Buradan çıkan cesedi nereye naklettiniz?

— Meçhul ceset kaydı ve siyah bir salıp işaretiyle Alman mezarlığına naklolundu...

Almanların diktikleri kara haç altında oğlumun yatmasına büyük bir isyanla yüreğim kabardı.

Hemen haykırdım:

— Şimdi, derhâl bu öteki mezarlığa gitmek isterim. Oğlumun orada kalmasına gönlüm razı olamaz... Buna tahammül edemem...

Zabit itiraz sedasıyla cevap verdi:

— Tabutlara konmuş cesetleri mezarlarından çıkarmak mesuliyetini üzerime alamam... Bu mahzurdan⁵⁵² sarfinazar aradığımı zı nerede bulacağız? Alman mezarlığında iki bini mütecaviz kabir var...

Fakat ben şöyle böyle itirazlarla kararımdan döndürülebilecek bir hâlde değildim. 18 kilometrelik mesafedeki Verdun'a döndük. Defin muamelesiyle vazifedar kumandanı arayıp bulduk. Birçok mücadele neticesinde bizim azminden dönmez ve hatta tehditkâr vaziyetimiz karşısında sabit mezarlıkta taharriyat icrası için lazım gelen ruhsatnameyi vermeye mecbur oldu.

⁵⁵¹ hufre: kazılmış çukur

⁵⁵² mahzur: sakınca

Ertesi günü sabahın beşinde, dokuz kişi ve birçok nefer refakatiyle biz Alman mezarlığında idik. Öğleye kadar yirmi tabut açtık. Fakat taharrimiz neticesiz çıktı.

Bu adamlar yemeğe gittiler. Kocamla ben mezarların başında kaldık. Çok mükedder bir hâlde idik. Çünkü ümidimiz gittikçe kırılıyordu. Oğlumuzu bu düşman milletin arasında bırakmak düşüncesi akıllarımızı çileden çıkarıyordu.

Bu meyusiyetimiz anında birdenbire rüyet hadisesi zihnimde bir irşat ışığı gibi parladı. Kendi kendime:

— Evet, oğlumu bulacağız... O bana bir Rus’la bir Alman genci arasında gözükte. Dieppe Mezarlığı’nda bir Rus vardı. Buraya nakledilmiş bulunacak. Onu arayalım, dedim.

Adamlar yemekten döndüler. İşe başladılar. Şimdi Rus’u arıyorduk. Her tabutun açılışında hüviyet tahkiki uzun sürüyordu. Nihayet saat dörtte Rus’u bulduk. Rus’un solunda meçhul işaretli bir mezar ve bu meçhulün solunda da bir Alman yatıyordu. Ortada kalan meçhulün benim oğlum olduğuna şüphem kalmadı. Evet, bunu hissediyorum, analık kalbim bu mezar üzerine titriyor. Bu odur... Mutlak odur...

Evet evet, yüreğime ilham olunan bu mezarı açtırdım. Yavrumun zavallı iskeleti kürkünün ortasında yatıyordu. Pantolon askısının döküntüleri de vardı. Ölümün kemikten bir kafes bıraktığı oğulcuğumu dişlerinden tanıdım.

Bu keşfe ermek için 42 tabut açtırtmıştım. Bu kabristana Dieppe’den 110 tabur nakledilmişti. Diğer mevkilerden gelenlerle mecmuunun⁵⁵³ adedi iki bini aşırıyordu. Oğlum bana gözüküp de bir Rus’la bir Alman arasındaki metfenini⁵⁵⁴ işaret etmemiş olaydı bu kadar mezar kalabalığı içinden biz onu nasıl bulabilirdik?

Bu bir mucize değil mi? Sevgili evladım Alman mezarlığında kalmayı istemedi. Bu büyük kaderimiz üzerine onu düşman toprak-

⁵⁵³ mecmu: toplam

⁵⁵⁴ metfen: mezar, kabir

larında kayıp bilmek yeisinden de bizi kurtarmak için bana gözüktü. Bu keşfimize yardım etti. Bütün mânialara, bütün müşküllere galip gelerek taharrinin sonuna kadar varmak için bana büyük bir azim kuvveti telkin etti.

O zamandan beri müsterihim. Hissediyorum ki oğlum yaşıyor ve beni görüyor. Bu rüyetimde asıl bana fevkalade gelen cihet, oğlumun iki yanında gördüğüm iki gencin portreleridir. Müşahedemdeki yüz çizgileri tamamıyla kendilerine benziyor olmalıdır. Bunun tahkiki nasıl kabil olabileceğini bana izah edebilmiş olsaydınız ne kadar bahtiyar olurum.

Mütemadiyen bu rüyetimi düşünmekten kendimi alamıyorum. Ve her düşünüşümde heyecanlar içinde kalıyorum.

İfademin harfiyen doğruluğunu zevcimden ve dostlarımdan tahkik edebilirsiniz. Yazım uzun sürdü. Fakat okuduğunuz bu tafsilattan her noktanın nazarınızda ehemmiyeti olacağını düşündüm.

A. Clarinval”

Camille Flammarion, Mösyö ve Madam Clarinval görüşmüş, her tarafta tahkikata girişmiş, aile dostlarının, doktorların, zabıtların kati şahadetleriyle hadise sabit olmuştur.

Heyetşinasın mütalaası:

“Vaka itiraz götürmez bir katiyetle mütehakkıktır⁵⁵⁵. Genç tayyareci 2 Eylül 1916 senesi şehit düşmüş ve 25 Mayıs 1920’de yani ölümünden üç sene 266 gün sonra validesine gözükmüştür.

Biz bu vakadan kendi şahsi kanaatimize göre ne netice çıkarabiliriz? Bu tetkikatım fennî ve tecrübidir. *Astronomie*’ye, *météorologie*’ye, *géologie*’ye ve tarihe çalışan *methodelar* dâhilinde hareket ettim. Bu rüyet hadisesinin sıhhati ve bu delaletle cesedin keşfi hususundan asla şüphe edilemez...

Bu sevgili çocuğun cesedi şimdi Paris’tedir. Vücut denecek bir yeri pek kalmamıştır. Lakin beden, ruhun dünyevi kılıfıdır. Bu nakil ile teselliyab olan meyyus ana baba, ruhun ölüm felaketinden sonra

⁵⁵⁵ mütehakkık: gerçek

yaşadığını biliyorlar. Çünkü gözükmüş, onlara bu elim taharrillerinde rehnümalık⁵⁵⁶ etmiştir.

Şüphesiz ki tetkikatımızın bu derecesiyle henüz tamamen mutmain⁵⁵⁷ değiliz. Daha ziyadesini bilmek isteriz. Görünüşteki o sembolizm nedir? Şehit niçin bir Rus ile bir Alman arasında böyle muammai bir hâlde görünüyor?

Bu surette görünüşü insana Rene Clarinval'ın kendisinin 2 Eylül'de öldüğünü ve o mahalle gömüldüğünü validesine anlatmak için olduğu zehabını veriyor.

Madam Clarinval'ın akli fikri daima oğlunda olduğu için bu tenebbüh⁵⁵⁸ ve teyakkuzla kendisinde muvakkaten uzak mesafelerden görmek kuvveti peyda olmuş bulunduğunu düşünebiliriz. Daha doğrusu, uzakta geçen şeylerin kendi gözleri önünde bir müşahhasiyet kesbederek oğlunun bir Rus ile bir Alman arasında canlı bir sahne manzarası almış gibi bir tahassüs husule gelmesini de farz edebiliriz.

O hâlde madam hakikati neden göremedi? Ben uzak mesafeden görme hakkında sarîh çok vakalar neşrettim.

Hadisenin bu suretle tefsiri çok münakaşa götürür. Görünme keyfiyetinin doğrudan doğruya ölümün *psychique* yani ruhi kuvvetiyle vukua gelmiş olması ihtimali daha varit sayılabilir.

Bu hususta tıpatıp kendi noktainazarımıza göre hüküm veremeliyiz. Veremeyiz... Gayrimeri âlem henüz tamamıyla meçhulümüzdür. Buna dair bir şey keşfolunmamıştır. Bunun kanunlarını ve ahvalini tanımıyoruz.

Bu tahariye başlamak için elimize geçen unsurlardan memnun olmalıyız. Christophe Colomb, Garbi Hindistan'a varacağı zannındayken Hindistan'ın mütekabil⁵⁵⁹ cihetinde Yeni Dünya'yı bulmuştur. Bizim aradığımız manevi âlem ise bize daha yakından temas

⁵⁵⁶ rehnümalık: kılavuzluk

⁵⁵⁷ mutmain: inanmış, emin, tatmin olmuş

⁵⁵⁸ tenebbüh: uyarım

⁵⁵⁹ mütekabil: ötekinin karşısında

ettiği ve etrafımızı muhit olduğu hâlde Amerika'nın 492 tarihindeki kâşifin muasırlarınca olan meçhuliyetinden ziyade bizim için gay-rimalum kalmıştır.”

Kıraat bitince dinleyenlerden her biri hadisenin verdiği müspet veya menfi kanaati anlamak için birbirinin yüzüne bakıştılar. Bir dakika kadar kimseden bir cevap çıkmadı. Hep düşünüyorlardı.

Nihayet Orhan mutmain bir jestle sordu:

— Dayı beyefendi, bu fevkalade hadise bu kadar şahidin huzurunda yukarıdan aşağıya uydurma olabilir mi?

Talât Bey:

— Uydurma olduğu iddiasında değilim. Fakat işin çok su götürür cihetleri var. Biz, bu içinde yaşadığımız maddi âlemde göz önündeki şeyleri keşfedemez iken gayrimeri ile nasıl uğraşabiliriz? Şimdilik bu hadiselerin bir tutamak yerini bu esrarla meşgul olanlar bile bulamıyorlar. Flammarion'un anketine binlerce mektuplar almış olmasına rağmen bu hadiseler umumi değil, enderdir. Her ölünün yattığı yeri beğenmemek şikâyetiyle mezar değiştirmeye kalkışabilmesi umumiyetle kabule şayan bir hakikat sayılabilir mi? Nasıl oluyor da fevkalade bir istisna ile bu kudret Rene Clarinval'de kendini gösterebiliyor? Bu, istisnaiyet bir ermek, bir evliyalık meselesi midir? Hadiseyi ne cihetten alsanız içinden çıkılır şey değildir...

Orhan:

— Doktor beyefendi, siz ne buyuruyorsunuz?

Doktor:

— Okunan hadisenin sonlarına dikkat etmişseniz bu hususta Camille Flammarion'un da katiyetle göstermek istediği tam imana rağmen şüphede bulunduğunu anlamışsınızdır. Hadise nihayet derecedeki garabetiyle beraber çok samimi görünüyor. Ben kadının anlattığı veçhile oğlunun mezarını keşfedebilmiş olmasını büsbütün reddetmiyorum. Olabilir. Flammarion hadisenin bu suretle tefsiri çok münakaşa götürür, diyor ki tabii doğrudur. Ve sonra heyet âlimi bir makuliyet rengi vermek istediği meseleyi bütün bütün

iğlak ediyor. Kadına uzak mesafeden bir rüyet fakültesi⁵⁶⁰ vermek-ten ziyade, bu görünme harikasını ölünün ruhi kuvvetine atfetmek istiyor. Bence bu kadının geçirdiği o rüyet hâleti esnasında tıbben muayenesi lazım gelirdi. Bu birsami bir rüyet olabilir. Birsamlarda görülen hurafeler tamamıyla *subjectif* tir. Görülen şeyin aslı mevcut değildir.

Hanımfendi:

— Mezarın keşfine yardım eden şehidin sağ ve solundaki Rus ve Alman gençlerine ne diyeceksiniz?

Doktor:

— Tesadüf bazen böyle garibeler yaratabilir. Bu hadiselerin peki-ender vukuu da bundan dolayı olmalıdır...

Münakaşa yine uzadı. Mabatlı romanlar gibi bir netice almadan kesildi. Fakat akla, fenne muvafık bir tefsir kabul etmeyen bu garibeler karşısında doktor ile Talât Bey'in inkâr kalelerinde bir iki rahne⁵⁶¹ açılmış gibiydi. Bu manevi esrardan kendilerince henüz müspet bir cihet yoktu. Lakin bazı hadiselerin suret-i vukularında⁵⁶² retleri müşkül öyle hakikatler görünür gibi oluyordu ki bunlara ne demeliydi?

-23-

DİLÂVER'İN MÜNİRE'YE İLAN-I AŞKI

Geceki ruhlar meclisinde söylenenlerden Dilâver'e en ziyade tesir edeni, Cavalı Celil'in yeni kiracılar hakkındaki nim⁵⁶³ ifşaatı olmuştu. Ruhla masa başındakiler arasında geçen şu muhavereyi düşünüp duruyordu:

Ruh:

— Burada çok duramam...

Sual:

⁵⁶⁰ fakülte (<Fr.. *faculté*): meleke, yeti

⁵⁶¹ rahne: gedik

⁵⁶² suret-i vuku: oluş biçimi

⁵⁶³ nim: yarı, yarım

— Neden duramazsınız?

Ruh:

— Komşunuzdaki azıllardan çekinirim.

Sual:

— Hangi komşu?

Ruh:

— Bahçe duvarınıza bitişik...

Sual:

— Biz de onlar hakkında sizden malumat sormak istiyorduk.

Ruh:

— Aman sormayınız.

Sual:

— Niçin?

Ruh:

— Sonra rahatınız bozulur...

Sual:

— Çok rica ederiz.

Ruh:

— İki cani arasında bir melek...

Genç çocuk zihninde mütemadiyen tekrarladığı bu sual cevapların anahtarını bulmaya uğraşıyordu. Oradaki azıllılar kimlerdir?

“İki cani arasında bir melek” ne demektir?

Talât ve Doktor Muammer Feyzi Beylerce, masa başında yapılan muhaverenin hakikaten ruhlarla vuku bulduğu meşkûktu. Fakat komşu kiracılar hakkında söylenenler onların esrarengiz hâlleriyle çok tevafuk ediyordu. Dilâver bu muammayı nasıl halledebilirdi?

Ailece bu sır ne kadar mektum⁵⁶⁴ tutulsa hizmetçilerin ucundan kenarından biraz olsun bu gizliye vâkıf olmamaları mümkün değildi.

⁵⁶⁴ mektum: gizli, saklı

Münire, genç fakat çirkin bir hizmetçi kız... Veysi, şapşal bir pardösü içinde iki yanından sarkan kollarına bir türlü çevik bir vaziyet veremeyen, kırkını geçkin hamhalat⁵⁶⁵ bir uşak.

Bu hizmetçiler o esrarlı eve acaba aptallıkları itibarıyla mı seçilmişlerdi? Dilâver, beylere biraz çıtlattığı gibi Münire'ye ilanıaşk ile bu sırrın kapısına bir anahtar uydurmayı düşünüyordu. Münire'nin suratı hiç de böyle bir teşebbüse iştiha verecek bir cazibede değildi. Güve yenikli kürk gibi çiçek bozuğundan üçte bir kısmı dökülmüş kelek külek kaşlar... Yahni yanak, pat burun, koca dudaklı, kara yağız bir kız. Soyuna bir Afrikalı mı karışiktır nedir?

Sevdasını ispat için tahtadan yontulma puta benzeyen bu hizmetçiyi öpmek icap ederse ne olur? Gözlerini yumup burnunu tikayarak hafifçe bir dudak temasıyla bulantıya tutulmadan bu işi görebilemez miydi? Sinemada gördüğü meşhur Zenci artist Josephine Baker'in derisi bundan daha beyaz, dudakları daha ince, burnu daha düzgün değildi ya... Ona mektuplarla aşk ilan edenlerin haddi hesabı yoktu... Onun buseleri cüzdanlar dolusu banknotlarla mübadele ediliyordu. Bu Zenci kızla yattıklarını büyük bir şeref sayarak muvaffakiyetleriyle övünen medeni erkeklerin ağızdan ağza naklen İstanbul'a kadar *galanterie*⁵⁶⁶ hikâyelerini o da dinlemişti. Fakat Münire ile nasıl görüşebilip de ona sahte sevdasının ahlı oflu yalancı ateşleriyle bir komedi oynayabilecekti? Erkekli dişili hizmetçiler bulunan ekseri evlerde olduğu gibi aptal uşakla bu kız arasında bir gönül trampası başlamış mıydı? En budalalar sevda duygusunda en zekilerden aşağı kalmazlar, onlarda böyle bir münasebet başlamışsa Dilâver için aralarına girmek pek kolay olamazdı...

Beylere bu fikrini açtığı vakit çok gülüştüler. Dilâver şakasız bir surat takınmaya uğraşarak:

— Gülmeyiniz. Bu niyetim ciddidir. Bu mühim işi ben yalnız başıma göremem. Sizin de muavenetinize muhtacım...

Beyler gülüşmeyi kakhahaya dökerek:

⁵⁶⁵ hamhalat: kaba, saba, görgüsüz

⁵⁶⁶ *galanterie* (Fr.): çapkınlık, sevi serüveni

— Ne cihetten yardım edebileceğiz? Münire'den buse almak perestîşkârlığına⁵⁶⁷ iştirak edemeyiz. Bu mühim bedii vazife münhasıran⁵⁶⁸ sana aittir.

Dilâver düşünerek:

— Ben bu işi neden üzerime alıyorum?

Orhan:

— Bizim hatırımız için. Bakalım ne esrar var, anlayalım...

Turhan:

— Hatır için çiğ tavuk yenir...

Dilâver:

— Denemedim, belki çiğ tavuk yenir amma o Nogay suratlı kız zor öpülür...

Orhan:

— Canım, işte karar verdin artık. Nasıl olsa sen onu birkaç defa öpeceksin... Şimdi esas geçip teferruata gelelim...

Dilâver:

— Bu horozdan kaçan insanlarla nasıl görüşebileceğiz?

Turhan:

— Şimdi onu düşünelim...

Muğlak bir bilmece önünde gözlerini kırpmadan dalgın düşünler gibi bir müddet sustular.

Nihayet Dilâver:

— Bahçeye çıkalım, futbol oynayalım. Topu onların tarafına kaçıralım. Almak için seslenelim. Cevap çıkarsa bir muhavere kapısı açılmış olur. Çıkmazsa ben yıkık yerden onların bahçesine atlarım. Tabii topu aramak vesilesiyle oraya buraya dolaşmaya başlarım. Elbette karşıma birisi çıkar. Dayak muhabbetine kalkışılırsa

⁵⁶⁷ pereştîşkâr: tutkunluk, delicesine sevmek

⁵⁶⁸ münhasıran: yalnız, özellikle

siz de burada alesta⁵⁶⁹ bulunur, hemencecik imdadıma koşarsınız... Nasıl?

Orhan:

— Âlâ...

Turhan:

— Mükemmel...

Bu karar üzerine hemen oyuna başlarlar. Kasti bir fırlatışla topu öbür bahçenin kuytu bir tarafına düşürürler...

Dilâver duvarın yıkık yerinde durarak öte tarafa bağırmaya başlar:

— Baksanıza efendim... Bahçenize topumuz kaçtı. Lütfen bu tarafa atıveriniz. Yahut müsaade ediniz. İçeriye girip biz arayalım...

Dilâver her defasında sesini biraz daha yükselterek bu rica-da bulunur. Bir zaman komşudan ses çıkmaz. Nihayet herçi bad abad⁵⁷⁰ cüretle öbür tarafa atlayacağı sırada birdenbire görünen Mü-nire elindeki topu Dilâver'in suratına fırlatarak:

— Al topunu çocuk... Dikkat et, bir daha bu yana kaçırma...

Dilâver, elinde topla beylerin yanına dönerek:

— İşittiniz mi?

Orhan:

— Evet...

Dilâver:

— Bana “çocuk” diyor...

Turhan:

— Gözüne ufak tefek görünmüş olmalısın...

Dilâver:

— Çocuk olmadığımı elbette ben ona ispat ederim.

Orhan:

⁵⁶⁹ alesta: harekete hazır, tetikte

⁵⁷⁰ Herçi bad abad (Far.): “Ne olursa olsun”

— Haydi bakalım... Göreyim seni tosunum...

Turhan:

— Top kaçırmada beklediğimiz muvaffakiyet olmadı. Şimdi ne yapalım?

Dilâver:

— Bu sayı ile değil, para ile hiç değil... Bir daha, bir daha kaçıtırırım. Ta ki...

Orhan:

— Dayak yiyinceye kadar...

Dilâver:

— Bakalım kismete ne çıkar?

Turhan:

— Bu sefer topu bahçenin daha uzak bir tarafına fırlat, bir iki seslen... Pek cevap beklemeden duvardan öte yana atlayıver.

Dilâver:

— Bu kız Moğol mudur Kırgız mıdır? Herhâlde bizim gözümüzün alıştığı tiplerden değil...

Orhan:

— Ne cinsten olduğunu busesini tattığın zaman anlarsın.

Turhan:

— Her ırkın kendine mahsus kokusu vardır.

Dilâver:

— Bu galiba sarmısaklı tatar böreği gibi kokacak...

Orhan:

— Demek ki kokusunu uzaktan için çekti...

Dilâver:

— Tezeği koklamaya lüzum var mıdır? Göz bu rayihayı buruna bırakmadan anlar...

Orhan:

— Birinci top cılk çıktı.

Dilâver:

— İkincisine, üçüncüsüne bakalım... Haydi...

Turhan:

— Bu top aşırmayı pek sıklaştırmış olmaz mıyız?

Dilâver:

— Ya dövüşürüz ya barışırsınız...

Orhan:

— Haydi bakalım gönder... Varan iki...

Dilâver idmanlı ayağının bir vuruşuyla topu bu defa bahçenin daha ilerisine gönderdi. Ve yıkık duvarın önüne gelerek yalvarır bir sesle:

— Efendim, bir kabahat daha ettik. Topumuzu ya bu tarafa atınız veya müsaade ediniz, biz girip alalım...

Münire bu istihramın cevabını çok bekletmedi. Elinde tuttuğu topu pürhiddet Dilâver'in kafasına verştirirerek:

— Yumurcak, ben sana "Bu tarafa topu aşırma" demedim mi?

Dilâver:

— Vayyy, deminden "çocuk"tuk. Şimdi "yumurcak" olduk... Bakalım öbür defaya ne olacağız?

Münire koca bir sopa göstererek:

— Ne olacak, işle bununla tozunu silkerim.

Dilâver, hizmetçi kıza baygın baygın göz atarak:

— Güzelim, senin elinden dayak yemek bana tatlı gelir. Vurduğun yerde gül biter...

— Hele şu mıymıntıya bakınız, adam olmuş da kadına laf da atıyor...

Beyler ağaçların arkasından, aşkına kabul yüzü görmeyen Dilâver'in bu muhaveresine gülmeden kırılıyorlardı. O esnada orta kat penceresinden sert bir kadın sesi işitildi:

— Münire, gir içeri...

Münire hemen çekildikten sonra Dilâver'e hitaben ses şöyle devam etti:

— Beyefendi, kusuruna bakmayınız. Terbiyesi noksandır. Ne yapalım, hizmetçi kıtlığında bu hışırı bulduk. Affedersiniz. Komşuluktur bu... Bahçeden bahçeye top da kaçır, her bir şey olabilir. Kendi eviniz gibi giriniz, alınız efendim...

Kadının bu nezaketine karşı Orhan'la Turhan kasketlerini çıkararak pencerenin önünden hürmetkâr birer reverans⁵⁷¹ yaptılar.

Bir aydan ziyade devam eden komşuluklarından beri bu vaka iki köşk arasında ilk selamlaşma yerine geçmişti.

Dilâver şaklabanlıklarından biraz kızarak çekildi, üçü de duvardan uzaklaştılar...

Dilâver:

— O Nogay suratlıya kerhen yılışkanlık yaparken hanımefendinin pencereden seslenmesine bir sıkıldım ki, acaba sözlerimin hepsini işitti mi?

Orhan:

— Hanımefendi dediğin bu kadın kim oluyor?

Dilâver:

— Güzel kızın anası olmalı... Panjurun arasından seçtim. Kızı da yanında bakıyordu. Fakat siz de o kadar artistvari bir reverans yaptınız ki...

Orhan:

— Dünya güzeli bizi beğendi mi dersin?

Dilâver:

— Zannederim... Fakat ikinizden hanginizi?

Turhan:

⁵⁷¹ reverans (< Fr. *révérence*): selam veya teşekkür için eğilerek veya dizleri kırarak yapılan hareket

— O bizi beğensin de biz iki kardeş kavgaya etmeyiz...

Orhan:

— Sen hizmetçi kızla başladığın *flirt*'i ne yapacaksın? İleri götüreceksin?

Dilâver:

— İşi bilir...

Turhan gülerek:

— Çok nazik şey...

Dilâver:

— Kim bilir, çölde mi büyümüş, çergide mi!⁵⁷²

Turhan:

— Sus yumurcak, sevgilini tahkir etme...

Dilâver:

— Ben ona sözünü geri aldırırım...

İki gün geçti. Dilâver öbür bahçeye girmek için yine bir vesile düşünüyordu. Tekrar top kaçırmakta bir kasıt anlaşılabilceği için hileyi değiştirmek lazımdı.

Şeytan oğlan düşündüğünü çabuk buldu. Kadıköy'ne indi. Renkli ince kâğıtlar, çiriş, sicim filan aldı. Bunlarla iyi bir uçurtma yaptı. Rüzgârı sertçe bir havada uçurtmasını salıverdi. Bu, balonların, tayyarelerin ağababası suni kuş havada döndü dolaştı, komşunun bahçesinde bir ağaca takıldı. Dilâver bu defa hizmetli kızdan müsaade almaya hiç lüzum görmeden yıkık duvardan öbür yana atladı. Çünkü hanımefendiden yüz bulmuştu. O ağaca tırmanırken yine aşağıda peyda olan Münire bu sefer mutedil bir sesle:

— Ne yapıyorsun orada çocuk?

— İşte görüyorsun, uçurtmamı kurtarmaya uğraşıyorum.

— İkide birde bu bahçeye atlamayı sen oyun ettin amma bil ki iyi yapmıyorsun...

⁵⁷² çergi: çadır

— Neden?

— Buraya böyle teklifsizce girip çıktığından efendilerim memnun değildir.

— İşitmedin mi? Hanımefendi pencereden bana kendisi müsaade etti.

— Onlar terbiyeli insanlardır. Sureta öyle söylerler amma bu teklifsizliğe içlerinden memnun olmazlar...

Dilâver sesini tatlılaştırarak:

— Ben buraya kendi ihtiyarımla girmiyorum...

— Ne demek? Buraya girmek için seni bir zorlayan mı var?

— Evet elmasım, lütfen azıcık orada bekle de anlatayım...

Kadın ağacın dibinde durdu. Dilâver uçurtmasını kurtarıp aşağıya indi.

Şimdi karşı karşıya konuşmaya başladılar.

Dilâver mühim bir sır tevdi edeceğini anlatır mahcup, muhteriz⁵⁷³ ve acındırıcı bir tavır almaya uğraşarak:

— Buradaki sözlerimiz köşkten duyulur mu?

— Yavaş söylersen duyulmaz...

Kurnaz çocuk, ağlar gibi niyazkâr hıçkırıklar arasında boğulan yanık bir ifade ile:

— Ben öyle bir hâle giriftar oldum ki... dedi.

Bir iki hıçkırdı.

Münire biraz şaşalayarak:

— Ne oldun çocuk?

— Ne mi oldum? Hâlimden anlamıyor musun?

— Ne anlayacağım hâlimden?

— Ben sana cayır cayır yanıyorum...

⁵⁷³ muhteriz: çekingen

Münire kahkahasını zapt etmek için iki avucuyla bir müddet dudaklarını kapadıktan sonra:

— Senin ağzın daha süt kokuyor. Annen seni ne vakit memeden kesti?

— Geçen hıdırellezde...

— Boynuzların ne vakit çıkacak?

— Evlendiğim zaman...

Şakadan bile olsa bu alaka, genç hizmetçinin gönül tellerinden birkaçını ihtizaza⁵⁷⁴ getirmekten hali kalmadı. O da yürek ezginliğini pek saklayamaz bir hâlde sanki çocukla alay etmiş olmak için eliyle kırları göstererek:

— Kuzucuğum, bak etrafta ne güzel çimenler sürmüş. Buraya ne geliyorsun, dağlara çık da otl...

Dilâver imdadına çağırdığı bir iki gözyaşını fakat damlatamamış:

— Ah güzelim, senin aşkına düştüm. Düşenle alay edilmez. İnsaf... Mürüvvet... Lütuf... Merhamet...

Münire şimdi çok yumuşamış sesiyle:

— Ben sana merhamet edip de ne yapacağım sanki?

Bu sualiyle kadın, âşığını kabul için gönlünde bir gedik açıldığını anlatır gibi olmuştu...

Dilâver bu fırsattan istifadeyi kaçırmamış:

— Ne mi yapacaksın? Senin ufak bir bakışın benim için büyük bir lütuftur. Seni sevdim seveli gece uykularımı kaybettim. Hasretine dayanamıyorum. Bana ara sıra görün... İşte bu kadar... Gönülümde çok ateşli şeyler kaynaşiyor amma seni rahatsız etmekten korkuyorum. Çok çekiniyorum...

— Çekindiğin nedir?

⁵⁷⁴ ihtizaz: titreşme

— Gündüzleri görüşmemiz çok müşkül. Bazı geceler fırsat bulup da şu duvarın önüne kadar gelebilsen bahtıyarlığıma payan olmaz...

— İşte bu mümkün değil...

— Niçin?

— Geceleri biz evde destursuz gezinemeyiz.

— Neden?

— O kadar da çok sorma.

— Yüreğime merak düşürdün...

— Burada böyle uzun boylu konuşmaya gelmez. Uçurtmanı aldın ya işte, haydi git... Geceleri de bu bahçeye girme. Sana acıdığımı söylüyorum. Karanlıkta beni görüp de ne yapacaksın a çocuk?..

Uzaktan Veysi'nin ayak sesleri duyuldu.

Dilâver uçurtmasının kuyruğunu sürükleyerek kendi bahçelerine döndü.

Beyler duvarın arkasında mutlak hilafına epeyce devam eden bu mülakatın merakla neticesini bekliyorlardı.

Hemen sordular:

— Ne yaptın?

— Rolümü ustalıkla oynadığıma kaniyim.

— Söyle, ne oldu?

Dilâver, Münire ile aralarında geçen komik muhavereyi aynen anlattıktan sonra ilave etti:

— Kadın ilk defadaki kadar bana sert bulunmadı. Söz iptidalarındaki alaylı huşuneti sonra yavaş yavaş değiştirerek âdeta yumuşadı. “Çocuk, geceleri burada dolaşma.” dediği zamanki tavır, ağzından çıkanları tekzip eder gibiydi. Yani hem kaçır hem davul çalar kabîlinden bir hâl. Beni gelmekten menederken gözlerinde bir davet ateşi yandığını hisseder gibi oldum...

Orhan:

— Bahtiyarsın öyleyse...

Dilâver:

— Sorar mısın ya?

Turhan:

— O köşkte ruh, peri, cin filan yoktu. Ta küçüklüğümüzden beri biliriz. Kaç kiracı girdi çıktı, hiçbir zaman böyle bir şikâyet işitilmedi. Niçin destursuz gezemiyorlarmış?

Dilâver:

— Kadın söylüyor mu ya?

Orhan:

— Mademki senin ona karşı kalbinin ateşlerini ilk döküşte bu kadarını söylemiş... Muaşakada ilerledikçe daha ötesini haber vereceğinden şüphe edilmez.

Dilâver:

— Bu tuhaf maceraya girişiyorum amma merak beni ileri itiyor, istikrah⁵⁷⁵ geri çekiyor... Münire Kadın, göz yummakla yutulur şey değil...

Orhan:

— Hint yağı kapsülü yutar gibi bir elinle burnunu tıkar, öbürüyle hapı ağzına atarsın...

-24-

KOMŞU KÖŞKTEKİ AKILALMAZ OLAYLAR⁵⁷⁶

Dilâver artık komşu bahçeye top kaçırmak, uçurtma aşirtmek-tan vazgeçti. Şimdi gece mülakatı için bir çare düşünüyordu. O köşkte dönen esrar merakını olsa olsa ancak bu suretle halledebilecekti. Az mehtaplı veyahut büsbütün karanlık gecelerde mühim

⁵⁷⁵ istikrah: tikslenme, iğrenme

⁵⁷⁶ 24 ve 25. bölüm başlıkları birbiriyle aynı anlama gelecek şekilde verilmiştir. Bölümde anlatılan olayların içeriğine bakarak “Ruhlar Dilâver’i Şamarlıyorlar” başlığı, Atlas Kitabevinin 1973’te yaptığı ilk baskıya uygun olarak “Komşu Köşkteki Akılalmaz Olaylar” şeklinde değiştirilmiştir.

bir vakanın tarassutuna tayin olunmuş polis noktası gibi gözlerini komşudan ayırmıyor, bazen beylerle birlikte boydan boya duvarın arkasında devriye yapıyorlardı...

Birkaç akşam hiçbir şey sezinleyemediler. Panjurları kapalı köşk, sessizlik içinde uyuyor gibiydi...

Orhan:

— Nafile bekliyoruz. İşte bir şey yok...

Turhan:

— Ya bu aile hakkında dönen garip rivayetler?

Orhan:

— Şunun bunun uydurması olamaz mı?

Dilâver:

— Halk pek de boşuna laf uydurmaz. Bu ailenin tabiiden hariç hâlleri yok değil... Hemen kimse ile ihtilat etmiyorlar. Namahrem denecek bir hayat yaşıyorlar. Cavalı ruhu Celil'in söylediklerini unuttunuz mu? Oradaki azıllılardan çekindiğini anlatmadı mı? Ruhlara benden ziyade sizin imanınız vardır.

Orhan:

— Ruhlara imanımız vardır. Lakin bazen onların da aldanmış olduklarına tesadüf etmedik değil...

Dilâver:

— Münire'nin sözlerini de hatırdan çıkarmayalım. Gece oralar-da dolaşmanın tehlikesini bana apaçık anlattı.

Turhan:

— Aile efradını şimdi hep tanıyor gibiyiz. Abdüllâtif Efendi, zevcesi, oğlu, kerimesi... Bir aşçı, erkek kadın iki hizmetçi... Bunların içinden hangisi azılı olabilir? Çok merak uyandırıcı şey...

Bir iki gece daha oralarda dolaştıktan sonra beyler tarassuttan usanarak çekildiler. Fakat Dilâver müspet veya menfi bir netice elde etmedikçe bu gözetlemeden vazgeçmemeye katıyen karar vermişti...

Ve nihayet bu sebatının neticesine erdi. Zifirî karanlık bir gecede köşkün içi allak bullak olur gibi bir gürültü duydu. Hemen koştu, beylere haber verdi.

Şimdi üçü birden ara duvarının yıkık kısmı önüne sıralandılar. Komşu köşk, hakikaten fevkalade bir hengâmeye sahne oluyordu. Üst katta odadan odaya dolaşan lambaların ışıkları, kapalı panjurların aralarından kâh dışarıya sızıyor ve kâh hepsi birdenbire sönerek bütün köşk zifirî karanlığa gömülüyor. Pat küt gürültüler oluyor. Eşyadan bazıları devrilir, birçok ayaklar koşarak tepinir gibi duyulan zangırtılı patırtılara “Ah vah! Yazıktır! Aman Allah’ım!” nidalarını andırır yarı anlaşılır sesler, şikâyetler, iniltiler karışıyor...

İçeride büyük bir seyran mı zikir mi devran mı var? Yoksa şiddetli bir kavgaya mı oluyor?

Bu sessiz ve munis görünüşlü karı koca, ana baba, evlat arasından böyle şiddetli bir dövüşme vukuu tasavvurlara sığar ihtimallerden değil. İyi amma içeride ne oluyor?

Orhan:

— Bu ailenin kışa karşı gelip de böyle ıssız bir yerde köşk kiralamalarının sebebi anlaşılıyor. Bu hâl ile mahalle aralarında barınamayacaklarını biliyorlar...

Turhan:

— Buraya nereden geldiler?

Orhan:

— Bunu bilen var mı?

Dilâver:

— Bunlara arız bir düşman veya düşmanlar var.

Orhan:

— Hariçten mi dâhilden mi?

Dilâver:

— Tabii hariçten. Onun veya onların taarruza geçmeleriyle ara sıra köşkte bu kıyamet kopuyor.

Turhan:

— Bu haricî düşmana niçin kapı açıyorlar?

Dilâver:

— Orasını bilmem.

Orhan:

— Hariçten içeriye girmeye çalışanlar olsa sokak kapısı önünde gürültüler kopmaz mı? Böyle bir şey duyulmuyor. Ne fenalık varsa bu fesat içeride, kendi aralarında kaynıyor...

Dilâver iki kardeşin kollarından tutup sıkarak:

— Haydi bir cesaret gösterelim...

Turhan:

— Ne yapacağız?

Dilâver:

— Köşkün önüne kadar ilerleyelim. Eğer aile halkını bir düşmanla mücadelede bulursak hemen yardıma koşarak fevkalade bir iş görmek fırsatını yakalamış oluruz.

Orhan:

— Ne nev düşman, onu biliyor muyuz? Böyle ellerimizi kollarımızı sallayarak meçhul bir tehlikenin üzerine yürünür mü?

Dilâver:

— O hâlde silahlanalım...

Ufak bir müşavereden sonra müsellahan⁵⁷⁷ köşke yaklaşmaya karar verdiler.

İki kardeş birer revolver aldılar. Dilâver'e bir av tüfeği düştü. Yıkık yerden yavaşça öteye atladılar. Hırsız adımlarıyla köşke yaklaştılar...

⁵⁷⁷ müsellehan: silahlanarak

Dışarıda kimse yoktu. İçeride açık denizde dehşetli bir fırtınaya tutulup da batmak tehlikesi geçiren bir gemi halkının koşuşma, telaş, semadan istimdat⁵⁷⁸ feryatları var gibiydi.

Dikkatle kulak verdiler. Patırtılara karışan muhtelif sesler arasında şu sözler yarı fark olunuyordu:

— Eter şişesini getirin... Kolonya ile bileklerini ovunuz.

Hamam kubbesinde çınlar gibi:

— Yetişir artık! Merhamet!.. Bunu da öldüreceksiniz... Defolunuz artık!..

Böyle kâh rica kâh tekdiri andırır sedalar...

Ve daha sonra:

— Gözlerinin karası bütün bütün kayboldu. Aman Allah'ım, süzüldü gidiyor... Cankurtaran yok mu? Hey ulu Tanrı'm, bu canileri senden başka kim zapt edebilir?

Orhan titrek sesle:

— Bu ne?

Turhan:

— Ne bilelim...

Dilâver:

— Biz buraya güya meraktan kurtulmaya gelmiştik. Şimdi bütün bütün azaba uğradık...

Orhan:

— “Bunu da öldürecekler” diyor... Kimi?

Turhan:

— Gözlerinin karası kaybolan kimse işte onu...

Dilâver:

— Canileri evden defetmesi için Allah'a yalvarıyorlar...

Orhan:

⁵⁷⁸ istimdat: imdat isteme, yardım çağırma

— Canileri...

Turhan:

— Evet, içerideki canı bir değil, iki...

Dilâver:

— Belki üç dört...

Orhan:

— Bu yürekleri sızlatacak bir aile faciası...

Turhan:

— Bizim için müthiş bir muamma...

Dilâver:

— Münire'yi birkaç defa öpmekle halledileceğe benzemiyor...

Bu gençler ilk işittiklerine birer mana tatbikiyle uğraşırlarken daha garip sözler duyuyorlar ve böyle yavaş konuşmaktan başka yapacak bir şey göremiyorlardı.

Dilâver birdenbire bahçenin sık ağaçlığa boğulmuş kuytu bir köşesini işaret ederek:

— Bu ne?

Orhan:

— Bir ışık?

Turhan:

— Adi bir fener mi? Elektrik lambası mı?

Dilâver:

— Her ikisine de benzer. Fakat bu daha hafif, daha musaffa⁵⁷⁹...

Orhan:

— A... Aydınlık geziniyor...

Turhan:

— Orada birisi mi var acaba?

Orhan:

⁵⁷⁹ musaffa: arı, duru

— Belki...

Dilâver:

— Bu aydınlık herhâlde içeride dönen esrara taalluk eder bir şey...

Turhan:

— Köşke yanaşmıyor, alargada⁵⁸⁰ dolaşıyor...

Orhan:

— Gizli kalmak istiyor...

Dilâver:

— Gizlenmek istese fenerini söndürmez mi?

Turhan:

— Üzerine varalım mı?

Dilâver:

— Durunuz bakalım anlayalım ne çeşit şey...

Ziya, bir insan boyunda sağa sola gezinirken şimdi yükselip alçalmaya başladı... Havaya çıktı... Çıktı... Üç dört metre irtifada yapıkların arasına karıştıktan sonra tekrar aşağıya indi.

Orhan:

— Bu insan değil...

Turhan:

— Ya nedir?

Orhan:

— Belki fosforlu bir kuş...

Turhan:

— Semender mi diyeceksin?

Dilâver:

⁵⁸⁰ alarga: uzaktan, açıktan

— Semender esatiri⁵⁸¹ bir kuştur. Şimdi burada ne arar? İsmi var, cismi yok...

Orhan:

— *Feu follet*⁵⁸² olmasın?

Dilâver:

— *Feu follet* bataklıklarda, mezarlıklarda, mezbeleklerde, hasılı çürümüş hayvanat enkazı bulunan fosforlu yerlerde olur.

Orhan:

— Öyleyse bu hayalet... İçerideki facia ile münasebeti olan bir hayalet...

Turhan:

— Ne cins hayalet?

Orhan:

— Flammarion'da kaç defa okumadık mı? Transe hâlinde bir medyumun vücudundan intişar eden psişik bir ziya veyahut ki doğrudan doğruya bir ölünün böyle nurani surette tecessüdü...

Turhan, Karacaahmet'i işaret ederek:

— Burası hortlaklar bayırır. Dediğin doğru olabilir...

Orhan:

— Demek ki bunların birkaçı içeride facia oynuyor. Birkaçı dışarıda dolaşıyor...

Turhan:

— Böyle de olsa bu ruhların Abdüllâtif Efendi ailesinden ne alıp verecekleri var?

Dilâver:

— İşte muammanın düğümü burada...

⁵⁸¹ esatiri: mitolojik

⁵⁸² *feu follet* (Fr.): bataklıklarda ya da mezarlıklarda geceleri görünen hafif parıltı

Şimdi üçü de dikkatlerini köşkten ziyade karşılarında gezinen aslı bellisiz bu ışığa dikerek bekliyorlar ve gittikçe merak ve şaşkınlıkları artıyordu.

Dilâver, birdenbire ötekileri cesaretlendirmeye kalkışarak:

— Haydi üzerine gidelim. Bakalım nedir?

Orhan:

— Böyle hadiselerde acele olmaz. Büyük bir belaya çatmayalım...

Dilâver:

— Benim tüfeğimde saçma dolu. Işığın ortasına bir boşaltırım, cismani ise kalbura döner, gayrimaddi ise bir şeycik olmaz...

Turhan:

— Işık bu tarafa doğru geliyor.

Dilâver:

— Evet...

Orhan:

— Telaş etmeyiniz. Fevkalade bir hadise karşısındaınız...

Turhan:

— Yaklaşıyor. Duracak mıyız kaçacak mıyız?

Dilâver:

— Şunun tabiatını anlayalım...

Orhan:

— Şekilsiz bir ziya...

Dilâver:

— Ne insana benzer ne hayvana...

Turhan:

— Daha yaklaşıyor. Duracak mıyız? Söylesenize...

Dilâver:

— Gezinen bir aydınlıktan ürküp de kaçmakta ne mana var? Silahlarımızı tetiğe alıp bekleyelim...

O aralık sanki birdenbire bir kasırga çıkıvermiş de bütün bahçe altüst oluyor gibi bir gürültü, bir hışırtı, bir takırtıdır koptu. Adeta zelzelemsi bir hâl...

Orhan:

— Ne oluyoruz?

Dilâver:

— Kaçmaya lüzum yok. Kıpırdamayınız, ne olduğunu görelim. Bir ağacın arkasına sindiler.

-25-

DİLÂVER RUHLARDAN ŞAMAR YİYOR

Ağrep manzara... Işık önden gidiyor, bahçede ne kadar sakı, kova, çapa, bel, kazma, kürek, tarak, el arabası, kalbur, cırmık, tırpan varsa hasılı bütün edevat sıra sıra bir alay teşkiliyle onun arkasından yürüyorlardı. Tıpkı çocukların ip takarak çektikleri oyuncak arabalar gibi... Hâlbuki bunların hepsine ip bağlamak mümkün değildi. Hele kürek, kazma, tarak gibi saplı şeylerin başları yukarıda birer insan reftarıyla kırıtarak sallana sallana bir gidişleri vardı...

Bu alay, beylerin önünden geçti. İlerledi. Bahçede devir yapıyordu.

Dilâver:

— Durunuz, bu geçit resmini bir daha seyredelim. Her zaman görülür şeylerden değil... Yine buradan geçecekler...

Orhan:

— Dilâver, ne dersin sen buna?

Dilâver:

— Ne diyeceğim. Biz Flammarion'un *Les maisons hantées* kitabında bunların nazariyatını okuyorduk, şimdi de ameliyatını görüyoruz...

Turhan:

— Nasıl? İddialarımızın aslı var mıymış?

Dilâver:

— Bunu bana ne söylüyorsunuz. Dayınız Talât Bey'e anlatınız...

Orhan:

— Susunuz. Alay döndü. Yaklaşıyor...

Uzakta, esrarlı ışığın saçtığı hafif aydınlık altında ağaçlar arasından kiminin sürünerek kiminin sıçrayarak yürüyen bu cansız, bu saplı sapsız şeylerin böyle alay hâlinde hareketleri üç gencin üzerinde fevkalade bir tesir bırakıyordu.

Alaycılıktan vazgeçmeyen Dilâver:

— Acaba kıyamet mi kopacak? Bunlar Yecüc Mecüc mü?

Orhan:

— Ah, bir sinema makinemiz olaydı da bu perili manzarayı film çekebilseydik... Milyonlar feda etseler hiçbir sinema şirketi bu garibeyi perdesi üzerinde gösteremez...

Dilâver:

— Bu kovalar, kürekler dile gelebilip de nasıl canlandıklarını yarın bana anlatsalar...

Orhan:

— Sus, geliyorlar...

Dilâver:

— Size bir şey söyleyeyim mi?

Orhan:

— Çabuk söyle...

Dilâver:

— Bu sefer ben bu alaya takılıp beraber yürüyeceğim. Bakalım ne olacak...

Orhan:

— Çıldırma...

Dilâver:

— Ne olur?

Turhan:

— Ne olacağını görürüz...

Dilâver:

— İşte ben de onu merak ediyorum.

Orhan:

— Çarpılmaktan korkmuyor musun?

Dilâver:

— Çarpılmak da ne demek?

Orhan:

— Bu ne maskaralık? Böyle saksıyı, küreği arkalarına takıp da bir alay düzerek bahçeyi dolaşmak ne olacak? Besbelli bize gösteriş yapıyorlar. Bize imkânsız görünen şeylerin onlar için mümkün olduğunu anladık... Eğer kendi kendine yürüyen bu parçaların her birini bir ruh, bir peri, bir cin hareket ettiriyorsa demek ki burası onlarla dolu... Güzel hokkabazlık biliyorlar doğrusu...

Orhan:

— Sus, geldiler...

Dilâver:

— Gelsinler, onların bu külfetli *revuelerini*⁵⁸³ seyircisiz bırakmadığımız için bize teşekkür etsinler...

Işık karanlıkta şeffaf denecek bir mehtap parçası seyyaletinde gibiydi. Sanki şekilsiz, seçilmez bir cisme bazı yeri az, bazı yeri çok parlayan nurani bir manto geçirilmişe benziyordu.

Bu kazma kürek ve çanak çömlek makulesinin insani birer vakarla nurani kılavuzun arkasından yürüyerek beylerin tamam önlerinden geçtikleri sırada Dilâver'e bir baş dönmesiyle beraber

⁵⁸³ *revue* (Fr.): revü, sahne gösterisi

iradesini kaybeder gibi muvakkat cinnete benzer bir hâl arız oldu. Sanki bu şeytani alaya karışması için görünmez bir el onu dürtüşledi. Kendini zapt edemedi. Elinde tüfeğiyle, bir kazma ile bir belin arasına giriverdi. Beyler eteğinden çekmek istediler fakat onu geri çeviremediler... Arkasından helecanla bakakaldılar...

Dilâver sanki tutulduğu bir sihrin tesiriyle yaptığını yarı bilmez bir sarhoş kesilmişti. İçinden kabaran ve mukavemeti yakan bir merakla bu ecinni alayının elebaşısı nurani kılavuzun hüviyet sırrını anlayabilmek için tüfeğini uzatarak ona dokunuverdi. Fakat o anda suratında kırbaç şiddetiyle bir tokat şakladı. Olduğu noktada topaç gibi bir iki döndü, yere yuvarlandı.

Alay birkaç adım daha ilerledikten sonra bahçede bir kıyamettir koptu. Şimdi saksılar birer obüs gibi havada uçuşuyor. Kazmalar, kürekler mızrak süratiyle her yana koşuşuyor. Bu bahçe edevatından bazıları orada burada zıp zıp sıçırıyor. Bu isyankârların birinin darbesine uğrayarak yaralanmak, ölmek işten bile değil...

Fakat beyler Dilâver'i kurtarmak için her tehlikeye meydan okurcasına öne doğru yürüdüler. Ve iki kolundan yakalayarak o görünmez ellerin fırlattıkları müthiş mermiler arasından sürükleye sürükleye kendi bahçelerine aşırıya muvaffak oldular. Telaşla kendilerini içeriye dar attılar. Lambalarla bütün ev halkı Dilâver'in başına üşüştüler. Zavallının yediği şiddetli tokadın dört parmağı sol yanağının üzerinde oklava gibi yer etmişti.

Çeşmifettan:

— Oğulcuğumu kim dövdü böyle?!

feryadını kopardı.

Hanımefendi haykırıyordu:

— Bu ne hâl?

Talât Bey soruyordu:

— Gece yarısı kimlerle kavga ettiniz?

Bütün bu telaşlı sualler arasında hâlâ gözlerinde ürküntüler parlayan Orhan'ın titrek sesi yükseliyordu:

— İnsanlarla değil, ruhlarla çarpıştık...

Talât Bey:

— Yine mi ruhlar? Onlarla dostluğunuzu nezaket derecesinden şimdi kavgaya, düelloya mı çevirdiniz?

Orhan:

— Bey dayı, olanları anlatsak inanmayacaksınız...

Talât Bey:

— Zaten inanılacak şey anlatmazsınız ki...

Turhan:

— Dilâver de göz önünde cilvelenen tabiat harici bir sahneye inanmadı. Tokadı yedi...

İki kardeş taze heyecanlarının hummaları içinde çok garip hadiseyi gördükleri gibi anlattılar. Çehrelerde beliren taaccüplere karşı Orhan, ıkrarında devam ederek:

— Bizim üçümüzün birden birsemi bir rüyete uğramış olmamızın imkânı yoktur. Bu tecrübenin maddi ispatı da zavallı Dilâver'in yanağında kabarık duruyor...

Şimdi biraz kendine gelmiş olan çocuğa soruyorlardı:

— Nasıl oldu? Şamarı suratına indiren eli görmedin mi?

Dilâver sızlayan yanağını yoklayarak:

— Göremedim. Yüzümde şimşek süratiyle bir şey patladı, gözlerimden ateş çıktı. Yanağımın üzerine inen şeyin beş parmaklı bir insan eli olduğunu hissettim. Biz bunun bir misalini Flammari-on'un *Tekinsiz Evler* cildinin yedinci babında okumuştuk. Ben pek inanmamıştım.

Orhan:

— Şimdi inandın mı?

Dilâver:

— Evet, onların kuduzluklarına, en cani insanlardan daha sefil mahlukattan olduklarına inandım.

Orhan:

— Sus, ruhlara mı böyle söylüyorsun?

Dilâver:

— Evet ruhlara, o alçaklara söylüyorum.

Turhan:

— Çıldırdın mı kardeş?

Dilâver:

— Çıldırtmak istediler amma muvaffak olamadılar. Ruhların da adileri, ahlaksızları, canileri, katilleri var. Bu akşam bize çatanların herhâlde evliya ruhları olmadıklarını siz de zaruri tasdik mecburiyetindesiniz...

Orhan:

— Bunların şerir⁵⁸⁴ ruhlardan olduklarına şüphe yok.

Dilâver:

— Flammarion’un kitabındaki Villa Fantastique vakasını unutunuz mu? Mösyö Homem Christo benim gibi şamarı yedi. Gözlerinden alev çıktı amma “Haydutlar!” tahkiriyle üzerlerine ateş ederek menhusları⁵⁸⁵ kaçırmadı mı? Yine bu villada tahkike gelen bir zabıta memurunun karanlık odada üzerine hücum ettiler. Adamcağız belinden kılıcını çekti. Bir sağına bir soluna savurarak ellerinden kurtulmaya uğraştı. Bir küçük odaya kaçtı. Orada kopan müthiş arbedede *armoire*’in aynası kırılmadı mı? Nihayet zavallı adam uğradığı dehşetten çıldırdı...

Orhan:

— Sen de o zavallıya mı benzemek istiyorsun?

Çeşmifettan ağız dolusu haykırdı:

— Hay Rabb’im esirgesin...

Dilâver:

⁵⁸⁴ şerir: kötülükçü

⁵⁸⁵ menhus: uğursuz

— Ben de bunların üzerine ateş edeceğim...

Orhan:

— Onlara kurşun tesir etmediğini bilmiyor musun?

Dilâver:

— İşte bunlar ervah-ı habise denilen soydan. Alçaklar, kendi görülmez, tutulmaz vaziyetlerine güvenerek masumlara kahpece hücum ediyorlar. Komşu Abdüllâtif Bey'in köşkünde akılalmaz, korkunç bir facia dönüyor. Bu sessiz, terbiyeli, biçare ailenin ne günahı var? Bu şerirlere karşı hangi adliye dairesine şikâyet etmeli? Ahrette ceza, cehennem varsa bu ölü habisleri niçin dirilere musallat ediyorlar? Dünyadaki gibi bunlar da ahretin hapishanelerinden mi kaçıyorlar? Burada kanunların ıslah edemediği eşirra⁵⁸⁶ ile Allah da mı başa çıkamıyor? Fenalık yapanlara iki cihan da müsait... Her iki âlemde de mi iyiler kötülere çığnettirilecek?

Dilâver'in annesi dövünerek:

— Ah bu oğlan yine saçmalıyor...

Dilâver:

— Ben saçmalamıyorum. Siz yanlış anlıyorsunuz. Zaten bu dünyada doğrular saçma, saçmalar doğru telakki edilmek hatasından dolayı insaniyet felah yüzü göremiyor...

Çeşmifettan:

— Ah, hep abuk sabuk söylüyor... Hanımefendiciğim, bu oğlanı Battalzade'ye götürüp de bir nefes ettirsek... Bu mübarek adam onun karışık olduğunu anladı.

Dilâver:

— Siz kendinizi okutunuz... Ben gitmem. O münafık herifin önüne diz çöküp de mundar nefesiyle bulantıya tutulmak istemem...

Çeşmifettan:

— Ah ah, gittikçe azıtıyor...

⁵⁸⁶ eşirra: azılılar, edepsizler

Dilâver o yaşa kadar kimseden bir fiske yemeden büyümüş olduğu için azılların o tokadı fena hâlde izzetinefsine dokunmuştu.

Sonra söz Abdüllâtîf Efendi ailesinin muammai felaketine in-
tikal etti.

Hanımefendi:

— Her şeyden çekinen bu sessiz komşuya ara sıra neler oluyor kuzum?

Orhan:

— Sorma anne, sorma... Şimdi gidip de bahçeden dinleseniz içeride Çin ile Japon Muharebesi'nin sesli filmi gösteriliyor sanırsınız...

Turhan:

— Tokatlar, tekmeler, devrilen masalar, sandalyeler... Boğuşmalar, itişmeler... Ahlar, vahlar...

Hanımefendi:

— Rabb'im sen esirge... Dilâver, işitiyor musun?

Dilâver:

— İşitiyorum. Ben sade lakırdısını değil, hadisenin sunturlusunu şimdi yerinden dinledim de geldim.

Hanımefendi:

— Azıllarla zıtlaşarak bu akıl ermez felaketi buraya bizim başımıza mı davet etmek istiyorsun? Korkmuyor musun?

Dilâver isyankâr bir başkaldırıyla:

— Hanımefendimiz, artık korkmuyorum. Doğdum doğal hissemize düşen bu korkudan gayrı usandım... Rahman'dan kork, şeytandan kork, ölümden kork, ahretten kork... İnsanları ıslah için Allah'ın ve kullarının bu korkutma sisteminden başka bir usul bulamadıklarına taaccüp ediyorum. Bütün dinler, bütün kanunlar ve bütün haydutlar da beynimizin üzerinde hep bu kırbacı şaklatıyorlar. İradelerin önüne çekilen bu dikenli tel örgü hududundan öteye aşabilenler... İşte dünyanın büyük adamları...

Çeşmifettan:

— Neler söylüyor bu oğlan?

Hanımefendi:

— Şeyh Battalzade'nin dediklerini aklına getir. O söylemiyor, söylüyorlar... Ağız onun fakat söz ötekilerin...

Dilâver:

— Kütlenin aklı ermeyen sözleri hep şeytanlar söylemiş olur. Bütün mahlukat arasındaki bu birbirini yutma dövüşü ne zaman nihayet bulup da umumi sulh ilan edilecek? Bütün kuvvetlerde tesavi⁵⁸⁷ hasıl olduğu gün... Bu bayramı bekleyenlere tabiat daima gülüyor. Bir fil ile bir çekirgeyi yan yana koyunuz, bu manzara karşısında artık düşününüz... Çekirge mi fil kadar büyüyecek. Fil mi çekirge kadar küçülecek? Bu iki mahluktan birini gadre uğratmaksızın adaletin hatırı için hangi şıkkı muvafık görüyorsunuz? Bu meseleyi şeytan kadar Rahman da halledemez zannındayım... Kuvvetlerde böyle bir muvazene tesisi ise Akvam Sulh Cemiyetinin hiç haddine düşmemiştir. Dünyada daima korkutanlar ve korkanlar olacaktır. Mahlukların bu sistemi Halik'tan örnek aldıklarını görüyoruz.

Çeşmifettan:

— Hanımefendiciğim, bu sözlerden bir şey anladınız mı?

Hanımefendi:

— Bir çarpık bacadan tüten alelacayip fikirler...

Çeşmifettan:

— Bu çocuğu kime okutalım? Bu hâl gittikçe bastıra bastıra büsbütün aklını kaybedecek...

Dilâver:

— Ters söylüyorsunuz ters... Benim gibi delileri kendi hâllerine bırakıp sizin gibi akıllıları okutmalı... Tedaviye muhtaç ben değilim, sizsiniz.

⁵⁸⁷ tesavi: eşitlik

Hanımefendi:

— Deliliğin ilk ispatı işte budur. Kendilerini serbest bırakıp bütün âlemi tımarhanelere tıktırmak isterler. Çünkü onların zannınca deliler akıllı, akıllılar delidir...

Dilâver ağlar gibi bir tebessümle:

— Velinimet hanımefendiciğim, ben deliliğimden memnunum. Affedersiniz, sizin gibi akıllı olmak istemem. Beni tedaviden vazgeçiniz.

-26-

FRANSIZLARA ESİR DÜŞEN BİR TÜRK KIZININ MÜTHİŞ RÜYASI

Bir akşam yine Doktor Muammer Feyzi Bey, Velittin Paşa ailesinin köşkünde bulunuyordu. Sohbet rüyaların esrarından açıldı. Bu mesele de halli müşkül psikolojik ve fizyolojik bir şeydi.

İstikbalden haber veren veyahut vukuundan gafil bulunduğu-muz geçmiş bir vakayı ihtar eden esrarlı rüyalar görüldüğü ve her meçhul hakkında olduğu gibi hayatımızın bu muammai kısmına dair de cilt cilt eserler yazılmış olduğu söyleniyordu.

Hemen yarı hayatımız uykuda geçtiğinden mesele bizim için ehemmiyeti haizdir. Uykuda bu maddi dünyadan çıkıp manevi bir âleme giriyor gibiyiz. Orası neresidir? Bizi ezen arzi kanunların birçoklarından kurtuluyoruz. Rüya hayatımızda zaman, mesafe ve cazibe haricindeyiz... Uçarız. Ufuklardan ufuklara aşarız. Suda boğulmayız. Ateşte yanmayız... Bize bıçak tesir etmez, kurşun işlemez. Yani maddiyatın bütün işkence ve felaketlerinden kurtulmuş gibiyiz.

Rüya nedir? Şüphesiz ki dimağımızın tahteşşuur⁵⁸⁸ örtülü ve ağır bir surette işlemesiyle vaki olan bir hadisedir.

Uykuda ak ve karaciğerler, böbrekler, kalp yani hep uzuvlarımız uyanıklıktan ağır fakat faaliyetlerinde berdevamdırlar. Bu

⁵⁸⁸ tahteşşuur: bilinçaltı

manzume arasında tabii dimağ da işlemektedir. O hâlde daima rüya görmemiz lazım gelirken bazı yorgun ve ağır uykularımızda hiçbir şey duymuyoruz.

Bazı iddialara göre biz ağır uykularımızda da rüya görmekten hali kalmıyormuşuz amma uyanır uyanmaz hafızamızdan hepsi tamamıyla dağılıveriyormuş. Binaenaleyh artık gördüklerimizin hiçbirini tahattura⁵⁸⁹ imkân kalmıyormuş. Bazıları da bu hükmün hilafını yani derin uykuda rüya görülemediğini iddia etmektedirler.

Uyanık günlerimizde olduğu gibi rüya malikânesindeki gecelerimizin de çoğu sıkıntılı diğerleri müferrih, vazih ve karışık geçmektedir. Bir müdekkikin yaptığı hesaba göre 100 rüyadan 58'i sıkıntılı, 26'sı hakikaten latif, ötekiler de şöyle böyle karışık oluyormuş. Âlem-i manada⁵⁹⁰ da bahtsızlık saatleri bahtlılık anlarına galip geliyor, rüyalar ekseriyetle çabuk unutulduğu için bu vadide tetkik merakına düşenler, uyanır uyanmaz gördüklerini hemen kaydediyorlarmış...

Bundan beklenen keramet şudur: Rüyalarımızda geçirdiğimiz hadiselerle uyanıklıktaki yaşadığımız vakaları birbirine tatbik ederek ahkâm çıkarmak.

Bu yolda istikbali keşfe ait iddialar çok şüphelidir. Mamafih bu bir nevi rüya istatistiklerinden garip neticeler de alınmıyor değil...

İşte onlardan birini misal olarak arz ediyorum:

Rüyalarını kaydetmek mutadında olan J. W. Dunnes namında maruf bir İngiliz, civar hudutlarını tanımadığı bir arazide avlanırken farkında olmaksızın gayra ait bir tarlaya dalar. Karşıdan iki adam peyda olur. Avcının arkasından şiddetle havlayan bir köpek saldırtıp onu takibe başlarlar. Mister Dunnes hemen geri dönerek kaçmaya çalışır. Nasılsa karşısına çıkan bir kapıya can atar. Kovalanmaktan kurtulur.

⁵⁸⁹ tahattur: hatırlama

⁵⁹⁰ âlem-i mana: rüya âlemi

O akşam hanesine avdetinde rüya defterine bakar. İki gece evvel görmüş olduğu rüyanın şu kaydını okur:

“İki adamla bir köpek tarafından kovalandım.”

Tarlada uğradığı maceranın iki gün evvel aynen rüyasını görmüş bulunması garip tesadüflerdendir.

Bu nevden çok misaller irat olunuyor... Bunların hepsi tesadüfi veyahut uydurulma olamaz...

Annesi muharebede öldürülmüş bir Türk kızının bu nevden rüyası çok müellim olduğu kadar hayrete şayan bir hakikat arz etmektedir.

Bu feci vakayı Flammarion’un üçüncü ölüm cildinden aynen naklediyorum:

“Yunanistan’ın İstiklal Muharebesi’ne ait 1821 tarihinde cereyan eden bu müessir hadise Colonel Voutier’nin hatıratından iktibas edilmiştir.

Askerlerim bana genç bir Türk kızı getirdiler. 16 yaşında kadar ve güzeldi. Kadın esaretinin mucip olacağı menfuriyet⁵⁹¹ ve suite-lakki malum olan öyle bir memlekette o yaşta bir kızı bekleyen akıbeti bildiğinden bu dehşetlenmenin verdiği ürperti ile güzelliği daha artmıştı.

Getirilen bu hediye kabul ettim. Emin ve müsterih olması için kendisinin ayrıca bir apartmana konulmasını ve hakkında cin-silatife yapılacak hürmetkârlıkta kusur edilmemesini emrettim. Esir kız, gördüğü bu hüsnî muameleden fevkalade şaşırarak gözyaşlarıyla bana şükran ve minnettarlığını bildirdi...

Müslümanlık adatından çok uzak olan bir esir hakkındaki bu insaniyetkâr hareketim, kızcağızın iyiden iyiye bana emniyet ve muhabbetini kazandırdı. Bazı anlarımı yanında geçirerek onu teselliye uğraşıyordum. Validesinden ayrılmış olduğu için ıstıraplarını dökecek benden başka sırdaşı yoktu. Beni artık bir dost gibi seviyor, ben de ona karşı deruni, derin bir şefkat duyuyordum. Bu benim

⁵⁹¹ menfuriyet: tiksindiricilik

için öyle büyük kalbi bir hazdı ki bu satırları müstehzi bir gözle takip edenler bu memnuniyetimin lezzet ve ciddiyetini anlayamazlar. Bu zavallı bakiri düştüğü hatarnak⁵⁹² vaziyetten kurtarmaya katiiyen karar vermiştim.

Askerlerimin unutmak üzere bulundukları bir fazileti onlara hatırlatmak için bu hususta kendi nefsimce feragat ve metanete bir misal göstermek mecburiyetinde bulunduğumdan bu genç esir hakkında başka türlü hissiyat izhar edemezdim.

Bir gün bu kız başı önüne eğik ve gözleri yaşla dolu bir meysiyetle yanıma geldi.

Sordum:

— Nen var kızım? Niçin ağlıyorsun? Bu yeisi zihninden kovalayacak mısın?

— Ağlamakta çok haklıyım efendim...

— Neden?

— Annemi öldürdüler.

— Bunu sana kim söyledi?

— Annem, kendisi.

— Ne vakit?

— Bu gece onu gördüm. Bana şöyle dedi:

‘Zalimler beni öldürdüler. Bak hâlime... (bir yandan öbür yana bıçak sokulmuş boynunu ve açılmış yan kaburgalarını göstererek) Ölüm meydana duruyor. Bana bir mezar kaz.’

Cevap verdim:

‘Ne ile kazayım anneciğim, kazma kürek yok...’

‘Hiçbir şey yoksa tırnaklarınla kaz.’

— Bu bedbaht çocuğu yeisini dindirmek için validesi hakkında yeni araştırma yaptırtmak üzere etrafa adamlar saldırdım. Bana şu haberi getirdiler:

⁵⁹² hatarnak: tehlikeli, korkunç

‘Civarda bir kadın ölü bulundu...’

‘Yaraları neresinde?’

‘Boynunda ve yan kaburgalarında. Ve henüz kanlar içinde...’

Mustarip Emine’ye sordum:

— Validenin hüviyetini nasıl tanıyabileceğiz?

Sırtındaki elbiseyi göstererek cevap verdi:

— Ayağında bu kumaştan donu vardı.

Cesedin bulunduğu yere gittim. Kadavranın donundan bir parça kopardım. Getirip kıza göstererek:

— Bu mu?

— Evet, bu kumaş. Annemi buldunuz. Fakat ölü olarak değil mi? Ah, bedbaht anneciğim...

Emine bütün kuvvetini toplayarak intihar etmek için hançerimi kapmaya atıldı. Lakin zavallıyı zapt ettim. Feci maksadını icraya vakit bırakmayarak:

— Kızım, beyhude kederlenme. Annen ölmemiş, Asya’ya gönderilmiştir.

— Bu yalanım biçareyi biraz avuttu.

— Bu hadise dimağımda fevkalade bir tesir bıraktı. itiraf edeyim ki ben öyle rüya ile olan kehanetlere inanmam. Bununla beraber genç Türk’ün gördüğü rüya ile ölüm vakasının noktası noktasına mutabakatı gibi müthiş bir hakikat karşısında ne düşüneceğimi şaşırdım. Ve hâlâ da zihnimi bu hayretten kurtaramıyorum. Bu vaka *fatalité*’nin garip bir tesirini görmekten başka ne diyebilirim?

Bu feci hikâyeyi bitirirken zavallı Emine’nin saadetini temin etmiş bulunmakla tatlı bir teselli duyuyorum. Onu Peloponnese’de (Mora) muhterem bir aile nezdine yerleştirdim. Evlatlığa kabul ettiler.”

Bu müellim vaka okunduktan sonra Orhan sordu:

— Dayı bey, buna ne dersiniz? Vakanın nâkili sizin gibi itikatsız bir Fransız kolonelidir⁵⁹³... Hem nâkil aynı zamanda müşahit bulunduğu için bu müthiş hakikat karşısında şaşırıldığını itiraf ediyor. Hadiseye *fatalité*'nin garip bir tesiri demekten başka bir kulp takamıyor.

Doktor:

— Camille Flammarion ne diyor?

Orhan:

— Flammarion rüyayı telepatik telakki ediyor. Emine'nin mak-tul anasını aynen görmüş olduğuna inanıyor.

Mürebbiye:

— Bu hakikat karşısında inanmamanın ihtimali var mıdır?

Hanımefendi:

— Kızcağıza yüreğim parçalandı. Şimdi ne hâldedir acaba?

Turhan:

— Emine şimdi hayatta olamaz. Çünkü yaşadığı farz olursa bugün 120'den fazla bir yaşta bulunması lazım geliyor...

Böyle konuşulurken salon kapısı açıldı. Hizmetçi Rasime görünerek:

— Efendim, misafir geldi. Sizi görmek istiyor...

Orhan:

— Hangimizi?

Rasime:

— Bilmem.

Orhan:

— Sormadın mı?

Rasime:

— Hayır...

⁵⁹³ kolonel: albay

Hanımefendi:

— Nasıl misafir?

Rasime:

— Genç, güzel bir bey...

Hanımefendi:

— Haydi git. Kim olduğunu, ne istediğini anla da gel.

Rasime koş a koş a gidip dönerek:

— Efendim, adı Keramet Bey'miş... Yeni kiracıların oğluy-muş...

Orhan:

— Garip şey, bizden bucak bucak saklanan bu çocuğun bu akşam böyle birdenbire gelmesinde bir fevkaladelik var. Anne ne yapalım? İşi anlamaya ben mi aşağıya ineyim, beyi mi buraya çağıralım?

Hanımefendi:

— Buraya gelsin. Görelim bakalım ne diyecek...

Orhan hizmetçiye:

— Haydi git söyle, buyursun...

Rasime çekilir. Az müddet sonra Turhan yaşta, çok yakışıklı, kumral ve asil çehreli bir genç salona girer. Hürmetkâr bir iki eğilişle umumu selamlar. Ve kendi kendini şöyle takdim eder:

— Komşu Keramet Abdüllâtif bendeniz.

Sevinçli ve sıcak bir kabul jestiyle kendisine yer gösterilir. La-kin çocuk sesinde titreyen derin bir hüzünle:

— Teşekkür ederim fakat efendim, maalesef kalamayacağım. Buraya koşuşum çok müstacel⁵⁹⁴ bir iş içindir...

Orhan ateşli bir istical⁵⁹⁵ ile:

— Emrinize amadeyiz efendim, söyleyiniz...

⁵⁹⁴ müstacel: acele

⁵⁹⁵ istical: acelecilik, ivedilik

— Estağfurullah, istirahatıma geldim. Hemşirem çok rahatsızdır. Doktor Muammer Feyzi Bey'i evinde arattık, burada bulunduğunu söylediler. Müsaade buyurursanız alıp götürceğim...

Doktor hemen ayağa kalkarak:

— Hayhay efendim, buyurunuz...

Keramet Bey telaşlı, teşekkür reveranslar ve doktorla beraber salondan çıkar...

Şimdi bütün aileyi büyük bir merak sarar.

Hanımfendi:

— Kızın hayatı tehlikede olmasa çocuk buraya böyle nefes nefese gelip de doktor aramaz...

Madam Sermin:

— Ne kadar sempatik genç...

Hanımfendi:

— Çok terbiyeli, sevimli bir aile amma içlerinde gizli tüten, esrarlı bir derterleri var...

Orhan:

— Doktorun avdetinde bu esrarın kıyısından bucağından bakalım bir gedik açabilir miyiz?

Talât Bey:

— Kızın böyle birdenbire rahatsızlanmasıyla esrar arasında bir münasebet görüyor musunuz?

Turhan:

— Şüphesiz...

Dilâver:

— Zaten esrarın güllesi küçük hanımın başında dönüyor.

Orhan:

— Bu hakikati, tokadı yedikten sonra mı anladın?

Dilâver:

— Bu aile ile dostluğunuz ilerlerse gizli ellerin dayacağından hepinizin de hissedar olacağınızı biliniz...

Turhan:

— Kabahat sende... Ne diye alaya iltihak edip de tüfekle ruhani enkarnasyonu dürtüşlersin?

Dilâver:

— Hafif çanak mahtabı⁵⁹⁶ gibi bir şeyden öyle nasırlı bir el çıkacağını ne bileyim?

Orhan:

— Şimdi bildin, iman ettin mi?

Dilâver:

— Bildim amma iman etmedim...

Turhan:

— Hâlâ mı?

Dilâver:

— Hâlâ...

Orhan:

— Bu ağrep hadiseyi nasıl izah edeceksin?

Dilâver:

— Yüzüm patlangaç⁵⁹⁷ gibi boşanan bir hava komprimesine⁵⁹⁸ rastlamış olamaz mı?

Orhan:

— Hava boşluğunu biliyoruz amma böyle gezinip dururken hava komprimesine tesadüf edildiğini hiç işitmedik. Peki, böyle de olsa suratında kalın parmak izlerine ne diyeceksin?

Dilâver:

⁵⁹⁶ mahtap: yandığında renkli ve parlak ışıklar saçan, şenlik gecelerinde yakılan havai fişek

⁵⁹⁷ patlangaç: yere vurulmak yoluyla patlatılarak eğlenilen bir çeşit şenlik fişeği

⁵⁹⁸ komprime: basınç

— Bu meredin her elinde beş parmağı, bir o kadar da tırnağı olduktan sonra gayrimaddi vasfı nereye sarf edilmiş oluyor?

Orhan:

— İşte biz de bunu aramakla meşgulüz ya...

Dilâver:

— Meşguliyetinizde ciddiye göremiyorum.

Turhan:

— Neden?

Dilâver:

— Siz onlara ait bir tezahüre tesadüf edince korkup kaçıyorsunuz... Korkmayınız, sokulunuz... Tekme tokat yemeye razı olmadan bu hadiseler anlaşılmaz... Bu katı el, bir daha öyle nezaketsizce suratımı okşamaya kalkarsa hemen onu yakalayacağım, beline sarılacağım, üstünü başını arayacağım... Bakalım ne biçim kostüm giyiniyor?.. Gömüldüğü kefenle mi geziniyor yoksa cascavlak mı dolaşıyor?⁵⁹⁹

Dilâver, anasının sözüne hiç ehemmiyet vermeyerek:

— Beyefendiler, bu esrara ermek isterseniz sizin için güzel bir tetkik zemini var...

Orhan:

— Nasıl?

Dilâver:

— Şehamet Hanım'a ilanıaşk ediniz.

Hanımfendi, çocuğun üzerine hücum edecek gibi depreşerek:

— Sus deli! O nasıl lakırdı?! Artık münasebetsizliklerin tahammül olunamayacak bir raddeye varıyor...

Rasime elinde küçük bir kâğıtla salona girerek:

— Efendim, komşunun uşağı bu kâğıdı getirdi. Aşağıda bekliyor...

⁵⁹⁹ cascavlak: çıplak, tüysüz

Komşu ile aralarında başlayan münasebetin böyle sıklaşmasından çok memnun görünen kardeşlerin ikisi birden kâğıda atılarak:

— Doktordan bir tezkere...

Dört gözün altındaki satırları iki ağız birden okur:

“Hasta büyük tehlikeyi atlattı. Bizim eve koşunuz. Dolaptaki 3 numaralı ecza çekmecesini uşağa tevdian⁶⁰⁰ gönderiniz.”

Hanımefendi ağır bir süzgünlükle:

— Çok memnun oldum... Zavallı kızcağız...

Çeşmifettan:

— Ben de öyle efendim...

Tezkeredeki işarı⁶⁰¹ yerine getirmek için iki kardeşin ok gibi dışarı fırlayışlarını gören Talât Bey:

— Komşudan buraya bir rüzgâr esince bizim beyler ateş kesiyorlar. Yüzünü görmeden Şehamet Hanım’a âşık oldular galiba... Bir kız... O da perili... Hangisine yetecek?

Hanımefendinin süzgünlüğü şimdi çatkınlığa dönerek:

— Aman birader, o nasıl söz... Çocuklarımın üzerine böyle şey yormayınız, istemem...

Talât Bey:

— Siz isteyin, istemeyin, tabiatın icabı bu...

Aile arasında bahis böyle kızışırken beyler doktorun evinden 3 numaralı çekmeceyi uşağa teslim ettiler. Hizmetkârın peşine takılarak hastanın kapısı önüne kadar gittiler. İçeriye girmek memnu⁶⁰² olmasa doktorun yanına kadar da çıkacaklardı. Bu arzusun ateşiyle yürekleri kıvranıp duruyordu...

Oğullarının gecikmesinden meraka düşen anneleri, arkalarından adam koşturarak onları çağırttı. Yarım saat sonra doktor da salona kapısından gözüktü. Üzerine dikilen gözlere cevap olarak:

⁶⁰⁰ tevdian: bırakarak, vererek, emanet ederek

⁶⁰¹ işar: yazı ile bildirme

⁶⁰² memnu: yasak

— Galiba meraktasınız...

Hanımfendi:

— Çok...

Doktor:

— Biçare kızı derin bir baygınlık hâlinde buldum. Ölümle arasında hemen bir iki milimetre kalmıştı...

Hanımfendi:

— Neden bayılmış?

Doktor:

— Şiddetli bir *emotion*'a⁶⁰³ uğramış.

Hanımfendi:

— Sebebi?

Doktor:

— İşte onu söylemiyorlar.

Hanımfendi:

— Tedaviye çağrılan doktora her şeyi anlatmak lazım gelmez mi?

Doktor:

— Ne sordumsa hep kaçamaklı cevaplar aldım... Hastanın odasından içeri girince kendimi bir sinema perdesi karşısında zannettim. Harikulade bir yıldız, döşeğe serilmiş yatıyordu. Solmuş, süzölmüş çehresinde bir kan kalmamıştı. Lakin bu solgunluğu bir ölüyü değil, çok temiz, çok beyaz bir mermer heykeli andırıyordu... Bu beyazlığın üzerinde teressüm⁶⁰⁴ eden kaşların ince kavislerini ve uzun kirpiklerden düşen gölgeleri görünce ressam olmadığımı teessüf⁶⁰⁵ ettim. O kadar masum bir sima, o kadar bedii bir tablo ki nasıl anlatayım...

Doktorun bu tavsifini iki kardeş nefes almadan dinliyorlardı...

⁶⁰³ *emotion* (Fr.): heyecan, teessür

⁶⁰⁴ teressüm: resim gibi şekillenme

⁶⁰⁵ teessüf: acınma, yazıklanma

Hanımfendi bir sabırsızlık jestiyle:

— Canım doktor beyefendi, siz oraya resim almaya değil, hasta bakmaya gittiniz.

Talât Bey, hemşiresinin imdadına yetişerek:

— İşin bedii cihetini geçelim... Patolojik tarafına gelelim...

Doktor, beylerin yüzlerine göz gezdirerek:

— Masum bir güzelliğin tavsifinde ne mahzur gördüğünüzü anlayamıyorum.

Talât Bey:

— Kızın güzelliğinden ziyade hastalığını anlamak istiyoruz da...

Doktor:

— Hemen nabza el attım. Eyvah, nabız yok... Ararım ararım, bulamam... Göğsünü dinledim. Pat pıt gayrimuntazam, hafif bir şeyler... Kalp “ha durdum ha duracağım” diyor... Hemen başının altından yastıkları çektim. Biraz tepe aşağı bir vaziyet verdim. Amonyak koklattık. Pencereleleri açtık, odayı havalandırdık. Lazım gelen tedaviyi yaparak nabızları hiss olunur dereceye getirebildik amma kaç? Dakikada altı yedi... Yavaş yavaş daraban⁶⁰⁶ adedi arttı. Ecza çekmecemi getirttikten sonra icap eden enjeksiyonu da yaptım. Baygının çehresi ağır ağır renklenmeye başladı. Babası, anası, kardeşi etrafında yaşlı gözleriyle pervane gibi dönüyorlardı. Hepsi size samimi selamlarıyla teşekkürlerini yolladılar...

Valideleri şöyle de bir söz ilave etti:

“Komşumuzla görüşmek istiyoruz fakat ilk ziyareti kendilerinden beklediğimiz için tereddütteyiz...”

Ve sonra ben odadan çıkarken hasta da henüz hâlsiz ifadesiyle:

“İnsaniyetli komşumuza bilhassa benim de minnettarlığını söylemenizi rica ederim...” dedi.

Hanımfendi:

⁶⁰⁶ daraban: kalp atışı

— Biz onları âlemle ihtilattan çekinir, esrarlı bir aile olarak biliyoruz... Vakıa ilk ziyaretin tarafımızdan yapılması kaidedendir amma kabul olunmakta mütereddit bulunduğumuz bir kapıyı nasıl çalabilirdik?

Doktor, Şehamet Hanım'ın minnettarlığını anlatırken Orhan'la Turhan'ın yüzlerinden uçan bir pembeliğe dikkat etmekten hali kalmadı⁶⁰⁷. Henüz yüzünü görmedikleri bu güzel kızı gençliğin tebellür⁶⁰⁸ ettirdiği hayalat yaldızları içinde kulaktan sevemezler miydi? Şehamet onlara görünmemekle beraber kendisi pencereden bu iki kardeşi tetkik edebilirdi. Acaba ikisinden birini beğenmiş miydi? Kız onların ve onlar kızın hakkında ne düşünüyorlardı?

Doktor, beylerin yüreklerinde dönen bu sırrı yüzlerinden kapmak istedi. İki kardeşin gönüllerinde doğacak bu aşktan aralarında şiddetli bir rekabet uyanırsa sükûnet içinde yaşayan bu aile bir felaket borasına tutulmuş olacaktı... Perili kız, uğradığı yerlerde hep böyle maceralar mı tutuşturuyordu?

Doktor evine dönmek üzere salondakilere veda ederken Dilâver elini yakalayarak:

— Beyefendi, samimi tebrikimi arz ediyorum...

Biraz şaşalayan Muammer Feyzi Bey:

— Neden dolayı çocuğum?

— O perili aile nezdinden dayak yemeden döndüğünüzden dolayı...

Hepsinin gülüşmeleri arasında Talât Bey ilave etti:

— Periler yaramazlara dayak atarlar. Uslu, ağır kimselere dokunmazlar...

Dilâver:

— Siftahı ben ettim. İkinci olarak tedibe⁶⁰⁹ şayan kim görülecek, meraktayım...

⁶⁰⁷ hali kalmak: geri durmak

⁶⁰⁸ tebellür: belirme

⁶⁰⁹ tedip: uslandırma, yola getirme, terbiye etme

Orhan:

— Yine sen Dilâver... Yine sen... Senden başka içimizde onlarla zıtlaşan yok.

Turhan:

— Vurdukları yerde gül biter...

Dilâver:

— Ateş çıkıyor ateş... Sizi de okşadıkları vakit görürsünüz. Curcuna saatleri, hiddetli azgınlık geceleri, sessiz akşamları var...

-27-

DİLÂVER BÜYÜK SIRRIN PEŞİNDE

Aradan birkaç gün geçti. Komşu köşk savuşturduğu patırtıdan dinleniyor zannolunacak bir sükûnet içinde uyuyor gibiydi... Orhan'la, Turhan, Abdüllâtif Efendi ailesiyle muhabereye vesile verecek bir vakanın zuhurunu sabırsızlıkla bekleyip duruyorlardı.

Dilâver'de esrarengiz bir hâl vardı. Her zamanki gevezeliğine rağmen söylemiyor, iki kardeşin önünden manalı sırtışırlarla savuşup gidiyordu.

Orhan:

— Dilâver değişti, dikkat ediyor musun?

Turhan:

— Evet...

— Ruhların tokadından sonra oğlan tuhaflaştı...

— Bir şey var amma söylemiyor...

— Söyletmeye uğraşalım...

Sordular. Sıkıştırdılar. Dilâver manalı tebessümlerden başka bir cevap vermedi. Beyler bu merakta iken Çeşmifettan bir gün onları gizlice bir köşeye çekerek:

— Velinimetzadelerim, başıma gelenleri biliyor musunuz?

Orhan:

— Hayrola kalfam?

Çeşmifettan:

— Oğulcuğumu periler zapt etti...

Turhan:

— Neden anladın?

Çeşmifettan:

— Gece yarısı döşeğinden kalkıp gidiyor...

Orhan:

— Nereye gidiyor?

Çeşmifettan:

— Arkasından koştum amma gecenin zifîrî karanlığında nereye gittiğini fark edemedim ki... Bahçede enine boyuna dolaşmaya korkuyorum... Kulağımın dibinde horoz öter gibi bir ses oldu. Hem içeriye kaçtım...

Kadının bu dertleşmesinden merakları artan beyler kendilerinden kaçan Dilâver'i bir gün bahçede yakalayarak aralarında karmanyolaya⁶¹⁰ aldılar. Dört kolun çemberinde onu kıvrandırarak soruyorlardı:

— Söyle bakalım. Gece yarıları sıcak döşeğinden kalkıp da nereye gidiyorsun?..

Dilâver muhataplarının meraklarını artıracak bir dudak büküşüyle:

— Hey kuzum hey... Her yiğidin gönlünde bir arslan yatar...

Orhan:

— Be çocuk, üçümüz de kalpleri, vicdanları, ruhları bir üç kardeşiz... Birbirimizden gizli sırrımız olabilir mi?

Dilâver hep o esrarlı sırtıyla:

— İnsanlık hâli bu... Bazen olabilir a...

Turhan:

⁶¹⁰ karmanyola: gizlice kenara çekme

— Yediğin tokadın beş pençesi hâlâ suratından gitmedi. Gece dışarıda dolaşmaya korkmuyor musun?

Dilâver:

— Korkmuyorum... Artık bana bir şey yapamazlar...

Orhan:

— Niçin?

Dilâver:

— Tılsımlandım.

Turhan:

— Tuhaf şey...

Dilâver, göğsünden boynuna kaytanla asılı müselles⁶¹¹ bir teneke muska çıkarıp göstererek:

— Hiç tuhaf değil... Bakınız...

Orhan:

— Ulan sen Rahman'dan yılmaz, şeytandan korkmaz, septik bir çocuktun. Nasıl değiştin böyle birdenbire?

Dilâver:

— Lüzum üzerine her şey olur beyim... Sabri Hoca Kudüs'te hahambaşı oldu derlerse buna hiç şaşmayınız... İnsan icaba göre değişmek tabiatında yaratılmıştır...

Orhan:

— Mademki boynuna bu kapalı tenekeyi takarak tılsımlanmışsın. Onlarla aran düzelmiş demektir...

Dilâver:

— Oldukça...

Orhan:

— Bize komşu köşk hakkında bazı malumat veremez misin?

Dilâver:

⁶¹¹ müselles: üçgen

— Söylememe müsaade olunanları...

Turhan:

— Demek ki artık çok şeyler biliyorsun, söylenecekler, söylenmeyecekler var?..

Dilâver:

— Tabii...

Orhan:

— Bizi kendine sırdaş etmeye onlardan çekiniyorsun...

Dilâver tavrını ciddileştirmeye uğraşarak:

— İcab-ı hâl...

Turhan:

— Komşu köşkte gürültüler kesildi. Ruhlarla sulh mu akdolundu?

Dilâver:

— Bu kadarını söyleyebilirim. Sulh değil, mütareke... Şimdi dünyanın hiçbir tarafında sulh yoktur... Akdolunanlar hep uzun vadeli mütarekelerdir...

Orhan:

— O tenekenin içinde ne var?

Dilâver:

— Bilmiyorum.

Turhan:

— Bilmediğin şeyi boynuna ne takıyorsun?

Dilâver:

— Biz insanlar yaptığımız şeyleri hep bilerek mi yapıyoruz? Birçok insiyaki⁶¹² hareketlerimizde hayvanlarla müşterek değil miyiz?

Orhan:

⁶¹² insiyaki: içgüdüsel

— Kim verdi o tenekeyi sana?

Dilâver acayip bir surat çatışıyla:

— Söylenir mi hiç...

Orhan:

— Açalım bakalım, ne var içerisinde...

Dilâver birkaç adım geri çekilerek:

— Olur mu hiç öyle şey... Sonra tılsım bozulur...

İki kardeş, bu tuhaf çocuğun üzerine hücum ederek:

— Şimdi seni yere yatırır, zorla boynundan alıp bakarız...

Dilâver bacaklarının bütün kuvvetiyle kaçarak:

— Olmaz... Olmaz... Sonra hepimiz çarpılırız...

Kardeşler firarının şiddetle takibine atılarak:

— Seni şimdi yakalayalım da bak olur mu olmaz mı?

Dilâver onlara bahçeyi dört döndürdükten sonra nihayet yakayı ele verir... Yere yatırıp üzerine çullanırlar. Göğsüne saldırarak tenekeyi kapmaya uğraştıkları sırada hırçın oğlan bağırır:

— Bırakınız... Bırakınız, şaka yaptım. Hepsini söyleyeceğim... Ben olanları anlatayım da isterseniz tenekeyi de açıp içine bakarız...

Turhan:

— Ha şöyle, imana gel...

Orhan:

— Olanlar nedir? Ne oldu ki?

Dilâver:

— “Anlatacağım” diyorum...

Orhan:

— Bizden gizli ne işler gördün? Şimdiye kadar olanları niçin sakladın?

Dilâver:

— Macerayı tamamladıktan sonra anlatacaktım.

Turhan:

— Daha tamamlayamadın mı?

Dilâver:

— Hayır...

Orhan:

— Olan kısmını anlat...

Dilâver:

— “Anlatacağım” diyorum... Ellerimi, ayaklarımı serbest bırakınız...

Turhan:

— Kaçarsan yine yakalarız...

Dilâver:

— Kaçmam... Anlatacağım. Siz sormasanız da yine anlatacağım. Çünkü kendim için değil, sizin hesabınıza çalışıyorum...

Büyük çınarın gölgesindeki kanepeye sıralanırlar. Üçü de kollarını kardeşçe birbirinin boyunlarına attıktan sonra Orhan:

— Haydi söyle bakalım...

Dilâver:

— Sizden sakladığım büyük bir sır yok...

Turhan:

— Büyük küçük, bizden gizlediğin bir şeyler var...

Dilâver:

— Münire’ye kur ediyorum... Mesele bundan ibaret. Komşunun esrarına hulul için başka çare bulamadım...

Orhan:

— Yaptığın kur beklediğin neticeyi vermeye başladı mı?

Dilâver:

— Şimdi göreceksiniz. Dinleyiniz... Münire’nin suratında insana kur iştihası verecek bir cazibe olmadığından ben yarı latife tar-

zında başlamış olduğum bu işi hemen hemen aklımdan çıkarmıştım. Fakat bu kadına ilanıaşk yollu savurmuş olduğum kurusıkı birkaç söz meğerse onun yüreğine iyiden iyi işlemiş... O zamandan beri Münire benim için gizli sevda çekermiş...

İki kardeş el çırparak:

— Tebrik ederiz...

Dilâver:

— Bu tebrike benden teşekkür beklemeyiniz...

Orhan:

— Kadın sana nasıl açıldı?

Dilâver:

— Ateşe konan istiridye gibi... Bir akşam bahçede geziniyorum. Kulağıma hafiften bir ses geldi: “Dilâver Bey... Dilâver Bey...” O tarafa doğru yürüdüm. Baktım o... Ağaçların arasından bana bakıyor... Yaklaştım. Lafa başladık. İlk sözlerde kadın tıkanır gibi helecanlar geçirdi, sonra açıldı... Hım, iş kötü...

Orhan:

— Demek sana fena hâlde tutulmuş...

Dilâver:

— Ökseye basan sersem ispinoz gibi... İlk sözleri şunlar oldu: “Artık top oynamıyorsunuz? Uçurtma havalandırmıyorsunuz...” Bu suallerin ne demek olduğunu anlıyorsunuz ya? Münire onların bahçesine geçmek için artık neden bir vesile icat etmediğine serzenişte bulunuyor. İlk ateşlerinin heyecanlarıyla kızarak itiraftan çeken acemi sevdazedeler gibi ondan bundan konuştuk. Ayrılırken Münire kulağıma eğildi. Şunları fısıldadı:

— Sana çok söyleyeceklerim var... Bu gece herkes uyuduktan sonra ikide, iki buçukta buraya gelir misin?

— Gelirim amma o vakit buralarda gezinilebilir mi? Çarpılmaz mıyız?

— Bir şeycik olmayız... Ben onların huylarını öğrendim...

Kadına söz verdim. Kararlaştırılan saatte gece oraya gittim. Münire ayazda beni bekliyordu. Elimden tuttu. Yürüyorduk. Nereye gidiyorduk? Birkaç gece evvel tokat yediğim yerden geçerken bahtiyar yüreğim titredi. Fakat şimdi ben ruhlardan ziyade Münire'den endişeye düşmüştüm. Elimi içine aldığı avucu şiddetli bir sıtma ile hem yanıyordu hem titriyordu. Onun bu heyecanını ben hiç de hayra yormuyordum...

Orhan gülerek:

— Aşk sıtması olacak, sevinse...

Dilâver:

— Bilakis ben şiddetle yeriniyordum... Çünkü ağzından birkaç söz almak için ben onu midemin tahammülünden fazla okşayamazdım.

Turhan güle güle iki büklüm olup yine doğrularak:

— Öyle bir kadına karşı midenin azami tahammülü ne kadardır?

— Hani ya dumanı içine çekmeden sigara içen kimseler vardır. Ben de işte öyle dudaklarımı kuru kuruya Münire'nin yanağına bir dokundurup kokusunu almadan hemen çekerek kaçır vermek niyetindeydim.

Orhan:

— Ey, sonra ne oldu? Niyeti bozdun mu?

Dilâver:

— Evet, ramazanda kazaya uğrayan oruç gibi... Aklıma geldikçe yüreğim bulanıyor. Fakat size anlatmak istediğim, maceranın bu ciheti değildir. Dinleyiniz... Beni kolumdan çeke çeke köşkün bodrum katına kadar sürükledi. Eski püskü eşya ile döşenen bir hizmetçi odası. Dar, hurda bir karyola... Kopuk, kırık, döküntü takımlarla düzeltilmiş bir tuvalet masası. Ortada topal bir devrimin üzerinde iki tabak yemiş.

Orhan:

— Sana ikram hazırlanmış olacak...

— Ne zannettiniz ya? Fakat ben yemiştten evvel dayaktan korkuyorum.

Orhan:

— Kimden, ruhlardan mı?

Dilâver:

— Ruhlardan, insanlardan... Bu sahte âşık rolünü oynayarak o odaya kadar girdim amma bir duyulursak kim olduğumu pek de anlamadan pataklanacağımdan şüphe etmiyorum. Tanınmasam da fena, tanınsam da... “Velittin Paşa ailesinden bir genç, komşunun evine zamparalığa girmiş” diyecekler. Kiminle? Kirli bir hizmetçiyle...

Turhan:

— Belki de ya ağabeyimi ya beni sanacaklar.

Dilâver:

— Hangimizi sanırlarsa sansınlar, her hâlde şerefli bir çapkınlık olmayacak... Ben bu tehlikeden kurtulmak için gözlerimi kapıya diktim... Çıt olsa hemen tabanları kaldıracığım. Lakin odaya girer girmez de firar etmek olmaz ya... Anlamak istediğim şeyler var. Küçük sedirin ucuna iliştim. O da geldi, yanıma oturdu. Beni yiyecek gibi ateşli bakışlarını üzerime dikti. Huylanmaya başladım... Güya Münire ile kırk yıldan beri sevişiyormuşuz gibi serzenişlere girdi:

“Ah, hıyanet...” diyordu, “‘Sana yanıyorum’ lafıyla yüreğime ateş koyduktan sonra bir daha görünmez oldun... Bu ilk sözüne kandım, ben de sana yandım...”

Hizmetçi kadın, fermeye⁶¹³ hazırlanan bir av köpeği gibi hemen yüzüme atılacak bir vaziyet almıştı. O bana üç parmak yaklaştıkça ben bir karış öteye çekiliyordum. Pek yüz vermeye gelmeyeceğini anladım. Münire’nin hem gönlünü hem de esrar döktürmek istedi-

⁶¹³ ferme (<İtal. *ferma*): av köpeğinin gizlendiği yerden avı gözetlemesi

ğim ağzını idare edebilmek için büyük diplomatlık lazım geliyordu. Korkak, çekingen bir hâl aldım. O, bana soruyordu:

“Ne oluyorsun?”

“Korkuyorum...”

“Niçin?”

“Aşağıya biri inip de bizi böyle görürse...”

“Bu saatte odalarından dışarı çıkmak hiçbirinin haddine düşmemiş...”

“Neden?”

“Ötekilerden çekinirler.”

“Ötekiler kimler?”

“Ruhlar, cinler, periler...”

“Ne bu köşkte ve ne de bu semtte öyle şeyler yoktur. Yoktu...”

“Bu aile nereye giderse ötekiler de peşlerinden gelirler.”

Münire’ye ısrarla sordum:

“Aman, bunu bana anlat. Niçin peşlerinden geliyorlar?”

Münire cesaret alarak bir kolunu boynuma attıktan sonra:

“Bana ‘Kimseye söyleme’ diye çok sıkı tembih ettiler amma ben senden canımı saklamam...”

“Eksik olma Münireciğim...”

“Bizim küçük hanıma birbirine rakip iki ruh âşıktır. İkisi de bazı geceleri gelirler: ‘Hangimizin olacaksınız?’ diye Şehamet’in üzerine yürürler. Zavallı kızı bayıltıncaya kadar üzerler...”

“Bu söylediğin akıl alacak şey değil...”

“Akıl almadığı bu iş, işte burada oluyor...”

“Bu vaka nasıl olmuş? Esası nedir? Biliyor musun?”

“Bilmiyorum. Vakanın nerede ve ne suretle başlamış olduğunu öğrenemedim. Yalnız küçük hanımın kocaya varamayacağını konuşurlarken işittim. Şehamet’i almaya kim cesaret ederse ruhlar onu öldüreceklermiş...”

“Başka daha ne biliyorsun?”

“Bildiğimin hepsi bu...”

Münire’nin ağzından sır kapabilmek için uğraşmaya lüzum kalmamıştı. Fakat ileride bu esrarlı aile nezdinde tahkikine ihtiyacı görülecek vakalar cereyan edebilirdi. Binaenaleyh Münire’den dostluk kapısını açık bırakarak ayrılmak lazımdı...

İşi tatlıya bağlayarak oradan hemen vızlayıvermek için bir bahane düşünürken Münire:

“Bazı geceler burası onlarla dolar. Evin altını üstüne getirirler...”

“Ne zamanlar?”

“Belli olmaz... Bazen sıklaştırırlar. Bazen birkaç ay ara verirler...”

“Öyle ise kaçayım... Ben onlardan çok korkarım...”

“Korkma, senin için bir muska hazırladım.”

dedi. Ve ufak bir mukavva kutudan bu teneke muskayı çıkardı. Kendi eliyle boynuma taktı ve ilave etti:

“Bu tılsım boynundayken hiçbir şeyden korkma...”

“Bu evde herkesin boynunda böyle bir muska mı vardır?”

“Hayır... Ben tanıdığım huddamlı bir hocaya senin ve benim için birer tane yazdırttım.”

Kadına emniyet vermek için bu hediye için boynumda taşımak mecburiyetinde kaldım. Hemen kaçırmak maksadıyla gözlerimi kapağına diktim. Kadın niyetimi anlayarak:

“Nereye?”

“Gideceğim...”

“Niçin bu kadar erken?”

“Korkuyorum.”

“İşte muskan var ya...”

“Daha onun kutsiyetini denemedim...”

Beni belimden çemberleyerek:

“Salıvermem...”

“Annem nerede kaldığımı merak eder.”

“Oh kıllı bebek... Annesinin yavrusu... Baksana koskoca oğlan...”

Latifeler kabalaşıyordu. Ben onu da belimde beraber sürükleyerek oda kapısını açmak isterken o:

“Nereye canım?”

“Gideceğim...”

O, döşeği göstererek:

“Biraz dinlenmeyecek miyiz?”

“Başka vakit...”

“İğrenme, vallahi döşeğim tertemizdir...”

“Sana söz veriyorum. Başka gece gelirim. Bu akşam kalamam. Annem rahatsız, ilacının vakti geldi. Gidip içireceğim...”

“Bir iki yemiş ye bari...”

Elma, armut, elime ne geçtiyse ceplerime indirerek son bir deraguşla⁶¹⁴ Münire’yi kollarımın arasında maalkerahe⁶¹⁵ ve okşama-dan ziyade pataklamaya benzer bir hırçınlıkla sıktıktan sonra kapı dışarıya can atmak istedim amma aç sülük gibi vücuduma yapışan sevmediğim sevgilimi de beraber sürüklüyordum.

Münire ağlamalı bir suratla:

“Sen beni sevmiyorsun...”

“Bilakis, ziyade sevdiğim için ruhumu doyuracak kadar seni okşayamıyorum...”

“Bu da ne demek kuzum?”

“Fazla sevda heyecan getirir. Kuvveti keser. Baksana, nefesim nefesine yetişmiyor. Tıkanacağım...”

⁶¹⁴ deraguş: kucaklama, sarma

⁶¹⁵ maalkerahe: istemeyerek, zorla

Hakikaten de bulantıdan tıkanır gibiydim. Son bir gayretle hizmetçi kadına tekrar sarıldım. Hiddet ve nefretin kollarıma verdiği kuvvetle sıkabildiğim kadar yoğurduktan sonra bir hamalın yükünü atışı gibi onu bütün şiddetle bedenimden yere silkerek kaçtım... Maceranın üzerinden günler geçtiği hâlde onun göğsünden almış olduğum kekremsi, mayhoş, martlamış turşu kokusu hâlâ genzimden gitmiyor...

Bu komik macera üzerine üç genç arasında bir hayli alay geçtikten sonra Dilâver sözlerini ciddileştirmeye uğraşarak:

— Münire’ye yüz batman⁶¹⁶ sevda gösterip de ağzından alabildiğim beş dirhem sır şu oldu: “Küçük hanıma birbirine rakip iki ruh âşıkımış... İkisi de “Hangimizin olacaksın?” diye üzerine yürüyerek Şehamet’i bayıltırlarmış... Siz buna ne dersiniz?

Orhan şimdi biraz düşünceli:

— Olabilir... Ruh vakalarında buna benzer ispatlı şahitli çok misaller okuduk...

Dilâver:

— Şimdi keyfiyetin umumiyetini bırakıp hususiyetine bakalım...

Turhan:

— Ne demek istiyorsun?

Dilâver:

— Maceranın bize taalluk eden cihetini tetkike çalışalım...

Bu sözün zımnında neler olabileceğini birbirinden sorar gibi iki kardeş bakıştılar...

Dilâver devam etti:

— Eğer ruhların ihbarları doğru ise bize uzaktan erişecek felaketin bu aileden geleceğine benim şüphem kalmadı. Fakat anlamak istediklerimi Münire’ye tamamıyla söyletmedim. Çünkü onun da derinden derine bu esrardan haberi yok...

⁶¹⁶ batman: 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi

Orhan:

— Anlamak istediklerin nedir?

Dilâver:

— Bize ruhların ihbarları şu şekildedir: “Uzakta bir cinayet vuku buluyor. Bunun sadmesi⁶¹⁷ size dokunacaktır.” Ben işte bu cinayeti öğrenmek istiyorum... İki ruhun Şehamet’e tutulmaları çok garip bir vaka olmakla beraber bunda bir cinayet göremiyoruz... İki ruhun kıza olan aşkları bir cinayetten doğuyor yahut bu ikiz aşktan bir cinayet doğuyor. Bunu keşfetmeye uğraşalım...

İki kardeş şimdi daha ziyade düşünmeye vardılar.

Dilâver yine devam etti:

— Çok müşkül bir muamma, düşünmekle bulunacağa benzenmiyor. Bunu bize yine ya ruhlar haber verecektir veyahut zamanla esrarın düğümü kendi kendine çözülecektir...

Orhan:

— Bize merak veriyorsun Dilâver...

Dilâver:

— Merak vermiyorum. Sizi dikkat ve basirete davet ediyorum. Çünkü işin asıl meraklı cihetini daha söylemedim.

Turhan:

— Söyle...

Dilâver:

— Bu ailenin bize komşu gelmesiyle ruhların kehaneti yarı yarıya kendini gösterdi demektir... Şimdi maceranın ikinci kısmına bakalım. Oradan buraya bir fenalık nasıl sıçrayacak? Bunu keşfe-debiliyor musunuz?

İkisi birden:

— Hayır...

⁶¹⁷ sadme: sarsıntı

— Benim bu husustaki intikalimi söylememe müsaadeniz var mı?

Yine ikisi birden:

— Hayhay, var...

— Sizin biriniz veyahut ikiniz birden Şehamet Hanım'ı seveceksiniz. Bora buradan kopacak... Muadeleyi⁶¹⁸ müspet bir zemin üzerine kuralım. Kendinizi yoklayarak bana bir cevap veriniz baka-
kayım...

Orhan:

— Tuhaf söylüyorsun. Daha yüzünü görmediğimiz bir kızı sevip seveceğimizi ne bilelim...

Turhan:

— Bu hükmünde de yanıyorsun Dilâver... Ağabeyimin gönül verdiği bir kızı sevmeye kalkışmak küstahlığını asla benden bekleme... Buna farzen bile ihtimal yoktur...

Dilâver:

— Ben önümüze çıkan muammanın hadlerini tayine çalışıyorum... Aklım buraya kadar varabiliyor. Eğer siz bu meçhulün ilerisini gerisini daha iyi kestirebiliyorsanız söyleyiniz...

Orhan:

— Oradan buraya gelecek felaketi niçin bizim tutulacağımız sevdadan çıkarıyorsun?

Dilâver:

— Öyle görünüyor...

Turhan:

— Komşumuzun yüzünden diğer suretle bir kedere uğrayamaz mıyız?

Dilâver:

— Nasıl?

⁶¹⁸ muadele: denklem

Orhan:

— Mesela orada bir yangın çıkar... Bizim dama bir kıvılcım sıçrar, biz de yanarız...

Dilâver:

— Evet, ruh oraklısı öyle diyor. Oradan bir yangın çıkacak amma kıvılcım evimizin saçığına mı yoksa sizin gönlünüze mi sıçrayacak? Bu istifhama yakın bir istikbal cevap verecektir. Her hâlde kendinizi denk almalısınız küçük beylerim...

-28-

İKİ KOMŞU ARASINDA DOSTLUK TESİSİ

Doktor Muammer Feyzi Bey, Şehamet'in baygınlığı gecesi o köşkten bu köşke şu mealde bir söz getirmişti:

— Komşumuzla görüşmek arzusundayız amma ilk ziyareti âdeten onlardan bekliyoruz...

Eski terbiye perverdesi⁶¹⁹ Mahinur Hanımefendi, âdetşikenlikte⁶²⁰ bulunmamak için bir gün Leman'ı, Çeşmifettan'ı beraber alarak komşuyu ziyarete gitti. Her iki taraf da kırk yıllık tanışıklar gibi birbirinden çok hoşlandılar... Mahinur Hanımefendi hele Şehamet'in güzelliğine, terbiyesine bayıldı. Çok geçmedi, ötekiler de ziyareti iade ettiler...

Şimdi iki aile arasındaki yabancılık, çekingenlik gittikçe gevşiyor, ziyaretler sıklaşıyordu. Fakat nasıl oldu da ruhların taarruzları altında ezilen bu aile birdenbire biraz serbestleyebildi?

Velittin Paşa'nın kiler şimdilik bu sırra akıl erdirememekle beraber kendilerini komşularının cazibesinden de kurtaramıyorlardı.

Artık bahçeden bahçeye geçiliyor, Orhan, Turhan, Keramet, Şehamet, Leman, Dilâver arasında gittikçe sıcak bir dostluk teessüs ediyordu. Futbol, tenis partileri yapıyorlar. Büyük çınarın gölgesin-

⁶¹⁹ perverde: beslenmiş, terbiye edilip yetiştirilmiş, büyütülmüş

⁶²⁰ âdetşikenlik: geleneklere karşı çıkma

deki kanepelerde edebiyattan, gençlere ait içtimaiyattan, spordan bahisler açıyorlar. Birbirlerine kitaplar irae⁶²¹ ediyorlar.

Her iki aile efradı, öbür tarafta kendine denk bir dostla karşılaşmıştı. Mahinur'la Rasiha Hanımlar, Talât'la Abdüllâtîf Beyler, birbirinde razâşna⁶²² birer vefadar bulmuşlar; Orhan Şehamet'le, Leman Keramet'le bağdaşmışlar, Atak da Koket'e kavuşmuştu...

Yalnız Turhan'la Dilâver açıkta kalmış gibiydiler...

Dilâver zannettiğinden ziyade bir belaya çatmış bulunuyordu. İki aile arasında bir dostluk teessüs etmeye başlayınca Münire'den gizlice esrar anlamaya pek lüzum kalmamıştı. Binaenaleyh o kadına perili bahçenin karanlık gecelerinde aşkını bir ilahi gibi okuyan yalancı âşık, şimdi maşukasıyla yüz yüz gelmekten mümkün olduğu kadar kaçıyor, onun muvaceheden⁶²³ bu firarı ise hizmetçi kadını büsbütün çıldırtıyordu.

Münire hizmetten fırsat bulduğu anlarda ağaçlar arasında hep vefasız sevgilisini gözetliyor, ona kâh istirhamkâr⁶²⁴ buseler gönderiyor kâh hiddetle sıkılmış yumruklarını sallıyordu.

Kadının böyle bazen etraftan görülmek pervasızlığına kadar varan taşkınlıklarına şahit olan Orhan'la Turhan ondan soruyorlardı:

— Dilâver bu ne?

— Rezalet...

— Hakikaten...

Sonra iki kardeş Dilâver'in kızarak verdiği bu cevaba gü-lüyorlardı. Çocuk bu gülmelere hiddetlenerek çatık surat ve kısık sesle:

⁶²¹ irae: gösterme

⁶²² razâşna: bir sırrı bilen

⁶²³ muvacehe: yüz yüze gelme

⁶²⁴ istirhamkâr: yalvarırcasına

— Gülmeyiniz, diyordu, Gülmeyiniz... Terbiyesiz hizmetçinin bu yılışkanlığı Abdüllâtif Efendi ailesinin bizim hakkımızda çok fena bir fikir hasıl etmesine sebep olabilir...

Orhan:

— Öyle ya... Bu kirli hizmetçiye tenezzül eden gençlerde terbiye, bahusus bedii zevk aranabilir mi?

Turhan:

— Bu köşkün gençleri tarafından öbür köşkün hizmetçisine ıla-
naşk edilmiş. Bu şümül⁶²⁵ üçümüz için de varittir. Bu kirli sevda
hepimize bulaşmış oluyor...

Dilâver:

— Çok egoistsiniz yahu... Ben bu kadına hakikaten gönül ve-
rip de aşkımı yanmadım. Ağzından birkaç söz almak için bulan-
tıyla karışık bir arsızlık yaptım. Belayı başıma satın aldım. Şimdi
üç kafanın aklını birleştirerek pürüzü ayıklamaya bir çare aramak
lazım gelirken beni balçığa itip kendinizi temize çıkarmaya uğraşı-
yorsunuz...

Orhan feveranla:

— Hah ha!.. Lafa bakınız... Fena nazardan seni kurtarmak için
biz de mi Münire'yi sevmiş görünmeliyiz?

Dilâver:

— Halli icap eden bu mesele değil... Bu kadını bahçeden bah-
çeye bana sarkıntılıktan menetmek için ne yapmalıyız? Düşünüle-
cek şey işte budur...

Orhan:

— Tehdit...

Dilâver:

— Nasıl?

Orhan:

⁶²⁵ şümül: içine alma, kapsama

— Basbayağı.

Dilâver:

— Onun gönderdiği tatlı buselere karşı ben buradan sopa mı sallamalıyım?

Turhan:

— Kadının cüretini kesecek bir korkutma usulü bul da, ne sal-larsan salla...

Orhan birdenbire:

— Dilâver...

— Efendim...

— Hani ya senin boynunda nazeninin eliyle asılmış bir teneke muska vardı. Ne yaptın onu?

— Bırakınız Allah'ı severseniz... Attım bir tarafa...

— Haydi... Bul getir...

— Ne yapacaksın?

— Görürsün...

Dilâver gider, sekiz on dakika sonra elinde muska ile dönerek:

— Alınız.

Orhan:

— Nerede buldun?

Dilâver:

— Ben boynumdan fırlatıp atmıştım. Annemin böyle şeylere hürmeti büyüktür. Bulduğu yerden kaldırıp dolaba saklamış. Ne yapacaksın? Cin, şeytan şerrinden emin olmak için boynuna mı asacaksın?

Orhan:

— Hayır, açıp içine bakacağım... Ne var?

Dilâver:

— Bu tenekeciğin içine deve, fil sığmaz ya... Elbette münasebetsiz bir şeyler vardır.

Ufak bir tornavidanın ucuyla lehimi kaldırarak müselles tenekeyi açarlar. İçinden birçok katlara bükülmüş yazılı bir kâğıt çıkar. Mihr-i Süleyman'a benzer alelacayıp şekiller; kûfi mi, mihi mi, birtakım harfler, rakamlar... Bu büyücü işaretleri arasında yalnız bir şekil dikkatlerini çeker: Bir yürek resmi üzerine bir hançer saplanmış. Yürekte Dilâver, hançerde "Münire" yazılı ve sonra şu ibare:

"Münire'nin aşk hançeri

Dilâver'in gönlünü delsin.

Kanatsın...

Ağlatsın...

Çıldırtsın...

Yalvartsın...

Amin... Amin erhamerrahimin."

Bu duanın öbür tarafında yedi meşale arasına alınmış bir insan şekli ve şu yazılar:

"Bu resim meşalelerin alevlerinde nasıl kavruluyorsa Dilâver de, Münire'ye öyle yansın, yansın, yansın, yansın, yansın... Yüz defa yansın, bin defa yansın, yansın, yansın... Ezanlar okunurken, ölümler gömülürken, gebeler doğururken, hastalar can verirken... Mağrip yıldızının kuyruğundan saçılan ateşler Dilâver'in gönlüne kor döksün..."

Ve daha bundan öteye saçmanın envaı...

İki kardeş katıla katıla gülerlerken Dilâver lahavle ile boyun kırarak:

— Vay imansız karı be!.. Beni Salamandıra sobasına çevirdi...

Orhan:

— Bu ruhlardan, perilerden koruma muskası değil. Âdeti muhabbet büyüü...

Dilâver:

— Fakat tesiri ters zuhur etti. Ben ondan buz titremesiyle soğudum. O bana cehennem ateşiyle yanıyor...

Turhan:

— Kadın bu büyü muskasını kime yazdırttı acaba?

Dilâver:

— Bu civarda tanıdığım bir püfçü, bir büyücü var...

Orhan:

— Kim?

Dilâver:

— Baba dostunuz Şeyh Battalzade Abdüsselâm...

Turhan:

— Zanneder misin?

Dilâver:

— Kuvvetle...

Orhan:

— Bu muskayı kaç yazmıştır?

Dilâver:

— Yedi sekiz liradan aşağı değil...

Turhan:

— Belki ziyade...

Dilâver:

— Kadın benim aşkıma hizmetçilik aylığının bir ikisini feda etti desenize...

Turhan:

— Muska tesir göstermediği için kadın belki senden ziyade elinden çıkan paralara yanar...

Dilâver:

— Beylerim, şaka bertaraf, sevilmeden sevmek bir ıstırap, sevmekten sevilme de bir felaket...

-29-

RUH SORULAN ESRARI SÖYLEMİYOR

Şehamet'in validesi Rasiha Hanım, Velittin Paşa'nınkilere ia-deiziyaret ettiği vakit kızını beraber getirmemişti. Orhan'la Turhan perilere karışmış bu dünya güzelini görmek merakıyla üzüliyorlardı. Talât Bey de kadınlar arasındaki âdete uyarak Abdüllâtif Bey'e ilk ziyareti yaptı. İki kardeş fırsattan istifade ile bu misaferette dayılarının peşine takıldılar. Hane sahibi, komşularına pek sıcak bir kabul yüzü gösterdi. Karısıyla kızını da takdim etti. Şehamet'in mağrur, solgun, mahzun, esrarlı güzelliği karşısında beylerin gözleri kamaştı. Hakikaten kızın hâlinde insanlıktan ziyade perilik vasfına yakışır bir sevim, gayrimaddiyete kaçır bir seyyalet, bir incelik var. Yüzüne inîtaf⁶²⁶ eden gözlere tatlı bir cazibe nuru saçıyor, korku ile karışık bir tazim hissi veriyor. Tebcil⁶²⁷ ve perestîşe⁶²⁸ şayan bu güzelliğe iki kardeş büyülenmekten çekinir bir yürek çarpıntısıyla devamlı bakamıyorlar...

Bu iki gencin huzurunda Şehamet'in ne hissettiğini anlamak kabil olmadı. Yüzünde deruni teessüründen renk verecek en ufak bir işaret belirmiyor. O, her tarafa aynı durgunluğun kayıtsızlığıyla bakıyordu. Pek az söze karıştı. Ve söylerken gözlerini muhatabından başka tarafa çeviriyordu. Bu kızın gençliğini sararak bir koza gibi içine alan esrar neydi? İki kardeş bu canlı muammanın gıyabından halledemedikleri müşkülün huzurundan da bir zerresini aydınlatamadılar...

Bu ilk ziyaret gayet resmî oldu. Çok sürmedi. Dilâver, beylerin ne hâllere uğradıklarını anlamak merakıyla kapı önünde avdetlerini bekliyordu. Onları görünce hemen küçücük bir şişe göstererek:

— Baygınlığa uğradınızsa sizi ayıltmak için bakınız eter hazırладım, dedi.

Orhan:

⁶²⁶ inîtaf: temayül, bir tarafa dönme

⁶²⁷ tebcil: yüceltme, ululama

⁶²⁸ pereştîş: tapınma, delicesine sevmeye

— Yavrum, Münire’nin aşkından bihuş düşmemek için eteri sen koklan...

Dilâver:

— Zaten ben de bu ilacı cebimde onun için taşıyorum. Anlatınız bakalım, dünya güzeline huzurunda ne hislere tutuldunuz?

Turhan:

— Şimdilik bir şeye tutulmadık fakat istikbal için söz veremeyiz.

Dilâver:

— Şehamet’in güzelliğini şairiyetinizin bütün kudretiyle bana tasvir ediniz.

Orhan:

— Avrupa’da, Amerika’da, Asya’da hatta Afrika’da, Avusturalya’da ne kadar sinema, sanat yıldızı, ayı, güneşi varsa hepsini ceman yekûn bir araya toplayıp güzelliklerini sıfırla ifade ettikten sonra Şehamet’e tam numara vermek...

Dilâver:

— Demek bütün dünya bir tarafa... Şehamet bir tarafa...

Turhan:

— Perilerin ona âşık oldukları kadar var...

Dilâver:

— Perilerin âşık olduklarına insanların bayılmaları lazım gelir.

Orhan:

— O kızın yüzüne baktıkça insanın yüreği korkulu bir helecana tutuluyor...

Dilâver:

— Neden?

Orhan:

— Seviverirsem diye...

Dilâver:

— Aferin, tehlikeyi anladınız demek...

Orhan:

— Tehlikeyi anladık amma anlayamadığımız çok şeyler var...

Dilâver:

— Neler?

Orhan:

— Bu kıza atfedilen rivayetlerin bir aslı olacak... En ziyade şaşıtığım şey, Dalai Lama gibi mahremiyet örtüleri altında buraya getirilen kızın birdenbire yüzünü açarak bize gösterdiler. Bu esrar üzerinde bir değişiklik oldu. Önümüze bir muamma da buradan çıkıyor...

Dilâver:

— Muammanın hallini ben o kadar müşkül görmüyorum...

Orhan:

— Söyle.

Dilâver:

— Ruhlar, periler, cinler buradan ellerini ayaklarını çektiler... Suratıma inen şamar, bir veda okşaması gibi oldu...

Orhan:

— Hangi kuvvet onları buradan böyle silip süpürebildi?

Dilâver:

— Övünmek gibi olmasın amma bu mucizenin kahramanı galiba bu âciziniz oldu...

Orhan:

— Nasıl?

Dilâver:

— Nasıl olacak... Nurani tecessütle önümüzden geçen ruhun arkasına tüfeğimin namlusunu verıştirdim. Kızdı, beni tokatladık-tan sonra bu güceniklikle artık bir daha görünmediler...

Orhan:

— Hayır... Bu tahminini hakikat olarak kabul edemem...

Dilâver:

— Güçlüğü yok ya... Masa başına oturduğunuz vakit sizin aile perisinden işin ne olduğunu öğrenirsiniz...

Turhan:

— Soruyoruz, söylemiyor... Çekiniyor...

Dilâver:

— Doğru söyleyenlere ahrette de mi ceza var? Merak edilen bu şeylerden birinin düğümü çözülse belki öteki meçhuller de birer birer gevşer. Fakat bu mucizeyi zamanın himmetine bırakıp beklemek de pek üzüntülü oluyor.

Düşündüler. Aile jenisine yalvarmaktan başka bir çare bulamadılar. Bu davet için hususi küçük bir toplantı yaptılar.

Orhan, Turhan, Leman, mürebbiye, Dilâver masa başına dizildiler. S.L.M.'yi çağırdılar. Bu teklifsiz hayırhah ruh çok bekletmeden geldi. Tıkırtılar başladı:

Orhan:

— Sevgili ruh, yine seni bir müşkülün halli için çağırdık...

Ruh:

— Dünya derdi, hayat müşkülü biter mi?

— Bizi meraktan kurtarmanı çok rica ederiz.

— Biz uzviyetin kasvetli mahdudiyetinde⁶²⁹ kurtulduk amma her merakın esrarını halledebilecek bir keşif kudretine de erişmiş değiliz... Birçok hususlarda da mesuliyet altındayız... Dünyadaki günahkârlıklar gibi... Hayat insanlara bazı kuvvetler vermiştir. Fakat moral⁶³⁰ bunları yerinde kullanmayı yani suiistimal etmemeyi emreder...

Arz üzerindeki bütün fenalıklar bu ferdi kuvvetlerin çok kötü ihtiraslara alet edilmelerine karşı dinî, ahlaki, kanuni müessir birer

⁶²⁹ mahdudiyet: sınırlılık, darlık

⁶³⁰ moral (< Fr. *morale*): bir insanın ruhsal gücü, manevi güç, maneviyat

şiraze⁶³¹ vazedilememelerinden⁶³² ileri gelmektedir. Her fert aç bir kurt gibi nefsinı ortaya salıvermiştir. Gücü yetebildiğini dışleyerek kopardığı parçayı yutmaktadır.

— Ne yapalım aziz ruh... Bu gücü gücü yetene kanununu koyan tabiattır. Balık balığı yemese denizdeki bu mahlukat nasıl yaşayabilir?

— Dünya yüzü medeniyetini su içi hayatına benzetmeyiniz. Balıklar birbirini yutarak yaşarlar. Lakin bu canavarlık insanlar arasında muta olamaz. Bir dişi balık suya hesapsız binlerce yumurta bırakır... İnsan bir iki doğurur ve mevludunu⁶³³ tabiata terk etmeyecek kendi sinesinde sütüyle besler ve yıllarca süren ihtimamlarla büyütür. Tabiat insanlara gittikçe bir yükselme zekâsı vermiştir. Şimdiki beşer tarihten evvelki devirlerin vahşetiyle yaşamıyor. Ve gittikçe daha yükselecektir. Her fert diğeri hakkında iyilik yapmaya, diğelerinin hisselerine düşen menfaatleri bir tasımına getirerek⁶³⁴ herhangi kanuni veya uygun bir şekilde gasbetmemeye alışmak için icabında kendi hodbinliğini⁶³⁵ kırmayı bilmelidir.

Mürebbiye:

— Ruh, bu söylediğin asayiş, kanunların kimseye kaçamak yolu bırakmayacak surette tekemmüllerinden sonra husul bulabilir.

Orhan:

— Soracağımız mesele senin için mesuliyeti mucip, ağır bir sır değildir. Müsaade et...

Ruh:

— Söyleyiniz...

Orhan:

⁶³¹ şiraze: esas, düzen, nizam

⁶³² vazedilmek: konmak, konulmak

⁶³³ mevlut: yeni doğmuş çocuk

⁶³⁴ tasımına getirmek: bir şeyi yapmak için uygun yeri ve zamanı kollamak; bir durum için elverişli bir usul bulmak

⁶³⁵ hodbinlik: bencillik

— Komşumuz Şehamet Hanım'ın içinde yaşadığı esrar şebekesine dair...

Ruh:

— Aklınızda, fikrinizde hep bu kız... Bu güzele sevdalandınız mı?

Orhan:

— Hayır...

Ruh:

— Henüz değil fakat bu muhabbete çanak açıyorsunuz.

Orhan:

— Muhterem ruh, mesele şimdilik bir merak hâlinededir...

Ruh:

— İhtiyat tavsiye ederim... Bu kız, sevdanızı kabul mahiyetinde bir göz süzüşüyle sizi mahvedebilir...

Orhan:

— Bu kadar ahlaksız bir mahluk mudur?

Ruh:

— Hayır, ahlaksız değil bilakis kendisi çok iyi, masum, mazlum, vefadar bir kızcağızdır...

Orhan:

— O hâlde?

Ruh:

— Bütün bu iyiliklerine rağmen...

Orhan:

— Ey?

Ruh:

— Şerir ruhların zaptına düşmüştür...

Orhan:

— Ah, işte bunu çok merak ediyoruz, nasıl düşmüştür? Ne suretle?

Ruh:

— Bunu size şimdi anlatamam...

Orhan:

— Ne zaman anlatırsın?

Ruh:

— Vakti gelince...

Orhan:

— Ne kadar sürecek?

Ruh:

— Pek uzun değil...

Orhan:

— Ruh, biz yürekleri sevdaya açık gençleriz. Bize acıyıp da tehlikeyi açıktan açığa söylersen onun aşkından kendimizi korumaya çalışırız. Biz soralım, sen kısaca cevap ver. Bu kız şimdiye kadar birisiyle sevişmiş midir?

Ruh:

— Evet... Hem de başından bir nikâh geçmiştir.

Bu nikâh sözü, Orhan'ın boğazına bir yumruk gibi tıkanı. Genç adam zorlukla sesini açmaya uğraşarak:

— Bu macerada bir cinayet vukuundan bahsolunuyor?

— Evet... Bir değil, çifte cinayet...

Orhan:

— Katil kim, maktul kim?

Ruh:

— İki şahıstan her biri hem katil hem maktul.

Orhan:

— Bu nasıl olur?

Ruh:

— Nasıl olursa olmuş işte...

Orhan:

— Bu kadarını söyledikten sonra esrarın ötesini niçin tamamlayamıyorsun?

Ruh:

— Şerlerinden çekiniyorum...

Orhan:

— Öbür dünyada da şerirlerden ihtiraz edilir mi?

Ruh:

— Şerirlerin her âlemde etrafındakilere zararları dokunur...

Orhan:

— Eski patırtılar kesildi. Komşumuz şimdi derin bir sükûnet içinde yaşar görünüyor...

Ruh:

— Evet...

Orhan:

— O rahatsızlıktan bu huzura birdenbire nasıl erdiler?

Ruh:

— Azılıları zapt edecek kuvvetli bir medyum buldular. Fakat bu sükûnet muvakkattir...

Orhan:

— Niçin muvakkattir?

Ruh:

— Bir şeriri hapsedersiniz, mahpusiyeti müddetinde fenalık yapamaz. Serbest kalınca...

Orhan:

— Şerirler ilanihaye zabıt altında tutulamazlar mı?

Ruh:

— Bir dirinin asabi seyyalesi, iki şeririn ruhu ne kadar zaman zapta kadir olabilir? Geç kaldım. Gidiyorum. Beni lüzumundan fazla söylediniz. Temkinli olunuz. Bir *fatalité*'ye atılır gibi hareket etmeyiniz...

Tıkırtı kesildi. Masa etrafındakilerin yüzlerini derin merak durgunluğu kaplamıştı. Ruhun sözlerinden bir tefsir arar gibi birbirinin çehresine bakıyorlardı...

Orhan meyus bir tebessümle:

— Biz ruhu meraktan kurtulmak için çağırdık. O bizi meçhulün yedi kat daha derinliğine indirerek gitti...

-30-

ORHAN'IN AŞK İTİRAFI

İki aile arasındaki teklifsizlik ve muhabbet gittikçe artıyor. Şimdi iki komşu istedikleri zaman birbirinin tarafına geçebiliyorlar. Evleri, bahçeleriyle beraber gönülleri de birleşiyor...

Orhan'da Şehamet'e karşı her gün biraz daha artan şiddetli bir meyil uyanıyor. Yüreğinde korku ile karışık bir yangın başlangıcı pır pır ediyor. Bu alev hemen saçağa sarıverecek amma kızıdan aynı hisle mukabele göremiyor. Şehamet, Orhan'a kardeşçe bir sevgi yüzü gösteriyor. Her söz arasında:

— Orhan Bey, seni Keramet'ten hiç ayırmam... O nasıl öz kardeşimse seni de samimen öyle bilirim...

sözünü tekrarlıyor. Bu kardeş hitabı karşısında Orhan gittikçe sinirleniyor. Kızın hissini değiştirmek için ona nasıl yaltaklanacağını bilemiyor.

Göğün tam on dört günlük fanusu arza gümüşlü ışıklarını yağdırdığı bir gecede gençler bahçede geziniyorlar. Orhan Şehamet'le, Keramet Leman'la, Turhan yalnız, Dilâver meydancı dede gibi ortada dolaşarak çiftleri tarassut ediyor...

Gizli sevdaları sihirli mantosuyla bir derece daha örten mehtap altındaki gönül hasbihâllerinde hüznü bir tatlılık vardır. Yüzler

birbirine gündüzki kadar ayan olmadığı için yanık yürekler, ifadelerinde daha cesaret gösterebilirler.

Orhan’la Şehamet geniş bahçenin تنها bucaklarından gelip geçerek birkaç tur yaptılar... Hep Şehamet söylüyordu. Cümleleri heyecansız, sade ve gayet tabiiydi. Orhan dalgın ve donuk bulunuyor. İkide birde ayağı taşlara çarpıyor gibi sendeliyor. Kıza açılmak için zihninden geçirdiği mukaddemelerin⁶³⁶ bir türlü ucunu kulpunu bir araya getiremiyor...

Zavallı çocuk uykularında bile artık hep Şehamet’le meşgul... Ölümler, diriler onu bu kıızı sevmekten tahzire⁶³⁷ uğraşıyorlar.

Fakat emirle, nehiyle sevip sevmemek kabil midir?

Erkeğin bu çok manalı durgunluğundan nihayet kıza da bir düşünme gelir gibi oluyor. Dolana dolana yürüyorlar. Büyük çınarın altındaki kanepeye oturuyorlar. Tepelerinden dalların elediği mehtap karşığı denizlere, bayırlara gümüş saçaklı nurdan seccadelerini seriyor. Uzaklarda seçilen ağaç kümeleri ve beyaz köşkler periler malikânesi zannını verecek, esrarlı, müphem manzaralar gösteriyorlar...

Şimdi ikisi de etrafın şairiyetinde dalgın bir suskunluktalar. Kız, oğlanın sükût içindeki helecaniyetini hissediyor. Ve onun ani bir itirafla açılıvermesinden titrer gibi gizli teessürler geçiriyor...

Mehtapla düzgünlenmiş gecenin mehabetli sessizliği, sanki Orhan’ın kulağına “Söyle. Söyle... İşte aşk için en ilhamkâr bir sahne...” diyor. Fakat genç âşık, uğraması muhtemel bir ret ile daha harap olacağını düşünüyor.

Şehamet bu tehlikeli sükûtu yırtmak için bir iki cümle bulup söylüyor ve muhatabının gönlünü sevdaya kapamak maksadıyla yine bir münasebet getirerek:

— Orhan Bey, sizi kardeşim Keramet’ten hiç ayırmam...
nakaratını tekrarlıyor...

⁶³⁶ mukaddeme: başlangıç

⁶³⁷ tahzir: sakındırma

Gökte ay, etrafta pırıldayan yapraklar, Marmara'nın sinesinde tutuşan sarımtırak alev, her şey, her şey onu itirafa sevk ederken, emelinin savletini⁶³⁸ kesen bu cümle karşısında artık Orhan'ın tahammüle mecali kalmıyor. Şu itirazı inliyor:

— Şehamet Hanım, siz beni biraderiniz gibi seviyorsunuz. Lakin bu hissinize mukabil ben size minnettar kalamıyorum...

Şehamet küçük bir hayret sesiyle:

— Niçin?

— Çünkü ben sizi hemşirem Leman'ı sevdiğim histen çok başka türlü bir iştihakla seviyorum...

Şehamet, gecenin pek ifşa edemediği bir titreme arasında dudaklarını hafifçe ısırarak sustu. Bu sükûtunda, muhatabını gücendirmek istememekle beraber ona, atılmaya kalktığı vadiden hemen geri dönmesini ihsas eder bir ağırlık vardı.

Orhan bir müddet cevap bekledi. Bu susmaya “Sükût ikrardan gelir.” manasını vermeye uğraşarak yüreği titriyordu. Nihayet kız her kelimesini bir meyusiyet ağırlığıyla telaffuz ettiği şu cevabıyla onun bu zannını boşa çıkardı:

— Beyefendi, affedersiniz, şimdiye kadar sizi böyle bir hisse cesaretlendirecek bir harekette bulunduğumu hiç zannetmiyorum...

Orhan, genç, güzel, zengin, asil, talihin hemen bütün lütuflarına malik, monden⁶³⁹ terbiyede bir çocuk... Hangi kıza ragıp olsa kendisine hararetleli ağıuş açılmaz?

Bu cevap yüreğine kızgın bir mil gibi işliyor. Lakin aşk, bu güzel kızın önünde uğradığı nefis izzeti sızısına galip geliyor. Bu derin acıyla bir lahza sendeledikten sonra cevap veriyor:

— Vallahi Şehamet Hanım, siz bana hiçbir hareketinizle bu cesareti vermediniz. Bu bir günah ise bundan sizi asla mesul değilsiniz. Ben bu cüreti doğrudan doğruya ilahi yaradılışınızdan aldım.

⁶³⁸ savlet: şiddetli saldırı, hücum

⁶³⁹ monden (< Fr. *mondain*): yüksek sosyete yaşamını seven

Şehamet, gözlerini mehtabın esrarına nüfuz ettirmek ister gibi etrafa dolaştırdıktan sonra:

— Beyefendi, benim yaradılışım ilahi değil, şeytanidir.

— Kendinize ettiğiniz bu büyük iftirayı asla kabul edemem. Cenabıhak bu güzellikte ancak melek yaratır...

— Ben kimseyi sevmeye ve kendimi sevdirmeye mezun⁶⁴⁰ değilim...

— Aşkın izin dinleyemeyeceğini söylemeye hacet var mı? Böyle bir gecede sizinle diz dize hasbihâl eden hangi genç bu ateşten kendini kurtarabilir?

— Evet, kabahatimi şimdi anlıyorum...

— Hangi kabahatinizi?

— Ben itikâfımdan⁶⁴¹ çıkmamalı, sizinle görüşmemeliydim...

— Bu çok büyük mesudiyeti benden niçin esirgiyorsunuz?

— Mesudiyet değil, ikimiz için de felaket...

— Size malik olmak yolunda tasavvuru mümkün her felaket benim için bipayan saadettir...

— Yanlış düşünüyorsunuz beyefendi... Sizi bedbahtlığıma işti-
rak ettirmek istemem. Vicdanım buna kail değildir.

— Bu bedbahtlığı saadet bileceğimi size söz veriyorum. Siz de böyle telakki ettiğiniz bir rahatsızlık varsa bunun yarısını üzerime almakla yeisinizi hafifletmiş olmaz mıyım?

— Hayır beyefendi, hayır... Sizi felakete düşürmekle kendimi bir kat daha bedbaht etmiş olurum...

— Ben bu sözünüzün aksini iddia ediyorum. Ve bu hakikati fi-
ilen ispata hazırım.

— Beyefendi, ilk sözümle belki sizi gücendirmişimdir. Beni af-
fediniz. Sevmeye mezun olaydım sizi intihap ederdim. Buna emin
olunuz...

⁶⁴⁰ mezun: bir iş için yetki verilmiş, yetkili

⁶⁴¹ itikâf: bir kenara çekilme, ortalıkta görünmeme

— Bu iltifatınızla önümde cennet ufukları açıyorsunuz.

Şehamet, mütevahhiş⁶⁴² bakışlarla birdenbire etrafını süzerek:

— Birbirimize bu kadar açılmasak iyi oluyor.

— Niçin yüreğimin bu sızısı içimde gizli kalsın? Niçin derdimi ona devasaz⁶⁴³ olacak tabibine göstermeyeyim?

— Yetişir Orhan yetişir... Bu sevdadan hemen geri dön. Gön-
lünde ilk pırıltıları tutuşan bu aşkı hemen ayaklarının altında tepe-
le... Hem kendini kurtar hem beni...

— Fakat Şehamet, bu tahzirinle beni kendine daha ziyade bağ-
ladığını hissetmiyor musun? Sesindeki titreme vücuduna da sirayet
etti. Neden korkuyorsun? Bu mühim sırrı tevdi edecek kadar beni
kendine dost bilmiyor musun?

Şehamet bu suale cevap yerine gözlerini diktiği uzak bir tufeyi
göstererek:

— İşte orada...

— Ne var orada?

— Dikkatle bak...

— Yapraklar arasından seçilen mehtap...

— Daha dikkatli bak...

— Belki uzakta dolaştırılan bir kâğıt fener...

Birdenbire ayağa kalkan Şehamet bir tehlikeden kaçmak ister
gibi:

— Lakırdıya daldık... Vakit geçmiş... Bakınız, ay zevale⁶⁴⁴
dönmüş... Şimdi bütün bütün saklanacak... Etrafımızda kimse kal-
mamış... Haydi biz de kaçalım...

Bu esnada köşkün kapısı tarafında bir gölge peyda olur:

Şehamet, himayesine sığınır gibi Orhan'a sokularak:

— Nedir o?

⁶⁴² mütevahhiş: korkan, ürkek

⁶⁴³ devasaz: çare bulan

⁶⁴⁴ zeval: yok olma

— Bu tarafa biri geliyor...

— Kim?

— Şimdi belli olur...

Az sonra gölge yaklaşıncı Orhan:

— Annemmiş...

— Geç kaldık diye bizi tekdire mi geliyor?

— Hayır, gecenin rutubetinden korumaya geliyor...

Hanımefendinin arkasından bir gölge daha zuhur eder.

Şehamet:

— İşte bir gölge daha...

— Bu da sizin taraftan...

— Bu da benim annem olacak... Geç kaldık. Meraka düştüler.

Hanımefendi yanlarına gelir gelmez taşkın bir şefkat endişesiyle:

— Çocuklarım, artık sabah olacak... Mehtap güzel amma her taraf kırağı içinde. Soğuk alırsınız. Şehamet Hanım çok nazık yapıldı. Orhan, onun rahatsızlığına sebep olmanı istemem.

Rasiha Hanım da yaklaşır yaklaşmaz:

— Hâlâ burada mısınız? Bu vakte kadar ne konuşuyorsunuz? Bu bitmez tükenmez lakırdıları nereden buluyorsunuz?

Hanımefendi:

— Birbirine çok meraklı masallar söylüyorlar galiba...

Şehamet'te de genç komşusuna karşı şiddetli bir meyil uyanmıştı. Fakat esrara gömülü felaket korkusuyla bağrına taş bastırmak vaziyetinde bulunuyordu.

Münakaşalarının nazikleşen en tatlı noktasında annelerinin biraraz serzenişli ihtarlarıyla evlerine girmek mecburiyetinde kaldılar...

Her iki anne de birer küçük öfke hafakanı geçirmekteydiler.

İçeri girer girmez hanımefendi oğluna yüzünü asarak:

— Orhan, dedi, Komşu köşteki insanların terbiyelerine diyeceğim yok. Temiz bir aile lakin korkunç bir esrarla örtülü bir tarafları var. Görmedin mi, Rasiha Hanım kızını nasıl bir öfke ile aldı götürdü. Bu cin tutmuş kızla birdenbire böyle teklifsizliğe dökülmesen iyi edersin...

Geçirdiği tatlı münakaşanın helecanıyla hâlâ yüreği titreyen Orhan ne diyeceğini bilmez bir şaşkınlık içinde:

— Anne, o genç, ben genç...

— Evet... O genç, sen genç. İşte asıl tehlike burada ya...

— Öyle melek gibi bir kızda ne tehlike tevehhüm⁶⁴⁵ ediyorsunuz anne?

— Allah Allah... Bu kadar işittiklerimize ve gördüklerimize karşı nasıl oluyor da böyle nikbinlikten gelebiliyorsun oğlum?

— İşittiklerimizden ve gördüklerimizden ahlaken bu kızın bir taksiri bulunduğunu bana ispat edebilir misiniz anne?

— Benim ispatıma hacet yok. Bu hakikati sana ihbarlarına en ziyade inandığın ruhlar söyledi.

— Ruhlar “Şehamet ahlaksızdır” demediler...

— Ruhlar, bu kızın başından bir nikâh geçmiş olduğunu ve bu mecrada iki katil cinayeti vukua geldiğini haber verdiler. Onlardan kendimizi sakınmak için ihbarın bu kadarı kâfi değil mi?

— Anne, ne demek istiyorsunuz? Açık söyleyiniz...

— Ne demek isteyeceğim... Talât Bey, Abdüllâtif Bey’le; ben Rasiha Hanım’la nasıl resmiyet dâhilinde görüşüyorsak sen de Şehamet’le öyle konuşmalısın. Bu perili kızla gece mehtaplarda kuytu yerlere çekilip de diz dize, nefes nefese dertleşmekten, âşıkane fısıldaşmaktan seni menediyorum. Anladın mı?

— Ah, anne maalesef...

— Nedir maalesef?

⁶⁴⁵ tevehhüm: kuruntuya düşme

— Bu emrinize itaat edemeyeceğim... Ömrümde ilk defa olarak size karşı isyan ızdırarında kalıyorum.

Hanımefendi birden sinirlenerek:

— Of... “İsyan”!.. Bu vahşi kelimeyi bana karşı kullanmaktan sıkılmıyor musun?

Orhan hüngürtü ile başını bir mektep çocuğu gibi iki dirseğinin arasında duvara vererek:

— Anne, benden muktedir olamayacağım bir itaati beklemeyiniz... Ben nasihat, tehdit devirlerini geçirdim...

— Senden itaat beklemeyeyim. Bir anaya karşı güzel ültimatom⁶⁴⁶ doğrusu lakin nasıl oluyor da ruhların ikazlarına rağmen bu kız çarçabuk seni bana karşı itaatten menedebiliyor? Nasıl bir sihirle ahlakın böyle bozuluyor?

Orhan gömleğini yırtar gibi açtığı göğsünü annesine gösterek:

— Anneciğim, burada bir volkan yanıyor, merhamet...

— Aman ya Rabbi... Neler işitiyorum? “Kadın, kız, sevgi” sözlerini benim önümde göbeğine kadar kızarmadan ağzına alamayan bu edepli, bu utangaç çocuk, şimdi bir tulumbacı gibi gönlünün ateşini bağtırmaktan sıkılmıyor...

Orhan cevap olarak kesik kesik hüngürdüyordu.

Birden kalbine kaynanalık kıskançlığı bastıran anne şöyle boşandı:

— Bu kız oğlumu böyle ne çabuk büyüledi? Bu kız perili değil... Perinin kendisi... Adını Şehamet değil, Şeamet⁶⁴⁷ koymalıydı. Bastığı toprağı ateşe, zelzeleye veriyor. Allah’ım, şeytan şerrinden sen bizi koru. Başımıza neler gelecek acaba? Orhan, Şehamet’in uğruna aklını kaçırdın. Belki yarın hayatını da feda edeceksin!

— Hayır demiyorum anne... İktiza⁶⁴⁸ ederse...

⁶⁴⁶ ültimat: uyulması gereken kuralları kesin bir dille anlatma

⁶⁴⁷ şeamet: uğursuzluk

⁶⁴⁸ iktiza: gerekli olma, gerekme

— Sus, bu ana kadar gül ile dokunmaya kıyamadığım ağzına şimdi tokadı yersin...

Orhan şöyle inledi:

— Anneciğim döv, öldür... Fakat Şehamet'le aramıza girme. Sonra pek fena olur.

Birdenbire parlayan bu ateşin karşısında zavallı anne ne yapacağını şaşırdı. Son perdeye çıkan öfkesinin sesiyle:

— O kızla bana yer vermediğin aranızda cinler, periler var. Ruhların kehanetleri işte aynı aynına geldi çıktı. Uzakta işlenen bir cinayetin felaketi, ailemizden bir genç erkeğin başına patlayacağını haber vermişlerdi. Felaket, işte o kız... Genç erkek de sensin... Neticesi, müthiş bir belaya doğru koşar adımla atılıyorsun. Ruhunun bütün ihtimamıyla seni bu boya getiren annenin, vukuu beklenen böyle bir musibet karşısında ne ıstırap saatleri geçireceğini bir kere düşün...

— Anne, kendime malik değilim...

— Kendine malik değilsin... Cinlerin zaptındasın... Yüreğinden volkanlar fışkırıyor... Fakat Orhan, seni bu cehennem ateşi içinde yalnız bırakmayacağım! O kızın aşkından, habis ruhların tasallutundan kurtaracağım!

-31-

TEHLİKELİ MUAŞAKA

Ana oğul arasındaki bu hengâme böyle devam ederken öbür tarafta da küçük bir kıyamet kopuyordu. Rasime Hanım, kabahat işlemiş bir mektep çocuğu gibi kızını önüne düşürerek eve soktu. Odasına kadar çıkardı. Ana kız, ikisi de heyecan içindeydiler.

Anne bir yaylım öfke saçarak söylendi. Fakat kızının gittikçe artan solgunluğundan şefkati galeyana geldi. Yarım bardak suyun içine biraz çiçek suyu akıtarak onun ağzına döktü. Artanını da kendisi içti. Sonra zavallının yüzünü öpe okşaya yine nasihatine başladı:

— Yavrum, öfke ile biraz sert söyledim fakat darılma. Görüyorum ki gülden nazıksın. İki sözle sararıp soluveriyorsun. Ne yapalım ki sen ruhunu Hakk’a nezretmiş bakirlerden birisin. Kimse ile gönül alıp vermeye mezun değilsin. Zira hem kendinin hem de sevdiğinin felaketine sebep olursun.

— Anne, bana anlatmak için nafiye yorulma.

— Yavrucuğum... Felaketzedesin, gençsin, bazen kendini unutuyorsun. Böyle şaşırdığın anlarda aklını başına toplamaya uğraşmak, analığın bana emrettiği bir vazifedir.

— Kendimi kaybedip de ne yapıyorum anneciğim?

— Bu Velittin Paşa ailesi şimdiye kadar tanıştığımız insanların içinde ahlaken en yüksek tabakadandır.

— Ben bu sözlerin aksini iddia etmiyorum ki...

— Evet fakat biz her hoşlandığımız aile ile dost oluvermeye mezun kimselerden değiliz. Bunlar ile de hemencecik bu kadar sıkı fıkı, içli dışlı olmamalıydık.

— Olduksa bütün kabahat benim mi?

— Değil. Biz de bütün beşeriyetin aforozuna uğramış gibi dosttan ahbaptan cüda⁶⁴⁹ yaşamak mecburiyetindeyiz. Lakin kendi kabuğumuzun içinde uzun müddet büzülüp kalmaktan sıkıldık. Bu komşu ile konuşmaya can attık. Her zaman oraya gidiyor ve onları da buraya kabul ediyoruz. Amma cemiyetle hep birlikte konuşmak şartıyla... Sen genç bir erkekle mehtaplı gecenin kuytuluklarında baş başa sabahlamaya mezun değilsin.

— Anne sabahlayıp da ne yaptım? Orhan terbiyesinden şüphe edilecek bir çocuk değildir. Benim ahlakımdan mı korkuyorsunuz?

— Hayır kızım, senin ahlakından korkmuyorum. Tabiat her şeye galiptir. Bunu da aklından çıkarmamalı...

— Biz Orhan’la ha yirmi kişinin arasında oturmuşuz, ha ikimiz diz dize yalnız kalmışız, bunun hiçbir farkı yoktur. Bana olan ima-

⁶⁴⁹ cüda: ayrı

nın kadar onun terbiyesine de inan anne, böyle beyhude kuruntulara kalkışma.

— Kuruntu değil kızım, korkunç bir hakikat karşısındayız.

— Yine sözlerinde ısrar ediyorsun.

— Doğruyu söylüyorum. Seni öyle genç, güzel bir çocukla baş başa, yalnız bırakamam. Sizi hasbihâllerinizi kontrol edebileğim yerlerde konuşturabilirim.

— Benim ve o gencin namuslarımızdan emin olduktan sonra neden korkuyorsun?

— Neden mi korkuyorum? Dur söyleyeyim. Bu gece onunla görüştüklerinin tek kelimesini gizlemeden birer birer bana anlat bakayım...

Şehamet bu sual karşısında uğradığı bozgunluğu bir iki yutkunma ile geçiştirmeye uğraşarak:

— Ne konuşacağız? Herkesin huzurunda ne görüşüyorsak yine onları söyleştik...

— Hayır, yalnız kalmak için herkesin bahçeden çekilmesini beklediniz. Çünkü birbirinize dökecek birikmiş dertleriniz vardı. Zaten herkesin içinde de kaşla, gözle konuşuyorsunuz. Bu hâlinizin tamamıyla farkındayım. Bu çocukla böyle hususiyetiniz ilerledikçe sevginiz de artar. Neticesi hüsrana, faciaya varacak büyük bir tehlike yolunda niçin adım adım ilerlemelidir? Hem kendine edeceksin hem de o çocuğa kıyacaksın... En sonunda nikâhla varamayacak olduktan sonra bu iki genç gönlün ateşini yelpazelemekten ne çıkar? Felaket... Felaket...

Şehamet yüreğinden kopan feverana karşı gelemeyerek:

— Niçin varmayayım anne?

— Hah, işte gördün mü? Çıbanın başı kendi kendine koptu... İstemeyerek ağzından kaçırдың bu itirafla hasbihâlinizin esrarını tamamıyla anlatmış oldun. Bu çocuğun sevdası sana içinde bulunduğu vahameti tamamıyla unutturmuş. Niçin varamayacağını bana

mı soruyorsun? Siz Orhan’la sevda hasbihâlindeyken yeşilliklerin arkasında dolaşan nur topunu görmediniz mi?

Şehamet ürperti hâlinde annesinin kucağına atılarak:

— Anne sus... Gördüm...

— O hâlde bu çocukla herkesin muvacehesinden ayrı bir yerde görüşmeyeceğine söz ver bana.

Şehamet hıçkırıklarla karışık:

— Benim hakka menzur⁶⁵⁰ bir kız olduğumu şimdi söylüyordun.

— Ona şüphe yok...

— Ben kendi kendime malik değilim...

— Evet yavrum...

— Kendi kendine sahip olmayan bir zavallıdan nasıl söz ediyorsun? Ben kendi vicdanımın zaptında olmadıktan sonra tutamayacağım bir sözü verip vermemenin ne hükmü olur?

— Yavrucuğum, pek de öyle değil... Birkaç zamandır iradene maliksin. Orhan’a gönül vermen bir irade işidir.

— Anne, şimdi beni iradesiz bir makine yapıyorsun, şimdi şururlandırıyorsun.

— Benim dediğimin de hükmü yok, senin söylediğinin de... Emir onların, hüküm onların... Amansız bir rüzgârın önündeyiz. Nereye sevk olunursak oraya sürükleneceğiz. Medyum Madam Şerlih’in yardımıyla birkaç zamandır çok müsait bulunuyorlar. Bu müsaadeyi suiistimal etmemeliyiz. Etmemelisin. Eğer Orhan’ı cidden seviyorsan ona acır, zavallıyı ruhi felaketine iştirak ettirtmekten çekinirsin. O çocuğu aynı hâle düşürmek bir sevgi değil, büyük bir hıyanet, cinayet sayılır. Seni düşündüğüm gibi, elin evladını sakınmayı da bir vicdan borcu bilirim...

⁶⁵⁰ menzur: adanmış

— Anneciğim, bana hıyanet cinayet isnadına göynün⁶⁵¹ nasıl razı oluyor?

— O masum çocuğun başını böyle müthiş bir derde sokarsan bu hareketine “hıyanet, cinayet”ten başka yaraşıklı bir tabir bulunur mu? O iki vahşi cinayet kimin yüzünden vuku buldu? Meseleyi inceden inceye tahlil edersek hepimize teveccüh edecek hatalar, mesuliyetler karşısında kalırız...

Şehamet annesinin kucağından silkinerek:

— Anne, ben “herçi bad abad” deyip de Orhan’la evlenmek ızdırarında kalırsam...

— Ey?

— Ona evvelce her şeyi anlattıktan sonra varırım...

Rasime Hanım bir itiraz feryadıyla:

— Sakın ha... İşitiyor musun Şehamet, sakın ha...

— Orhan her hakikati bile bile beni aldıktan sonra kimin ne demeye hakkı olabilir?

— Gençliğin aşkı kördür. Onun şimdi gözlerini sevda dumanı bürümüştür. Her şeye razı olur. Fakat bu izdivaçla diri diri kendini ateşe atmış olursunuz. Kaç defa söyleyeyim?.. Bizi yani anaları babaları bir tarafa bırakarak evvela kendine sonra o çocuğa acı...

— Ruhum öyle bir ıstırap cenderesinde boğuluyor ki... Vicdani hürriyetine malik her kız gibi yaşamadıktan sonra ölümden niçin kaçıyorum? Beni sevdiği için Orhan da ölüme müstahaktır. İkimiz de hayatın şiirini bu çifte ölümümüzle tatmış olacağız...

— Sus... Yine damarlarına cinler mi doldu? Şeytandan daha ziyade şeytan olmaya kalkma kızım...

Bu esnada pencereden içeri aydan daha kuvvetli bir ışık girer. Odanın duvarlarında büyük bir kelebek gibi gezindikten sonra kaybolur.

Şehamet:

⁶⁵¹ göyün: gönül

— O ne?

Annesi yenmek istediği bir helecanla:

— Uzaktan geçen bir vapurun projektörü olmalı...

— Belki Sakıp'ın ruhu...

— Haydi artık, yat uyu...

Parıltı duvarları bir daha dolaşır, kaybolur.

Şehamet:

— Bu gece yine kızdırdık onu...

Rasiha Hanım inler:

— Aman Allah'ım, ne olacak bu işin sonu?

-32-

MUAŞAKANIN İKİNCİ KAYNAĞI

Bilmem ukaladan⁶⁵² hangisinin keşfine göre bu âlemde herkes çift yaratılmış, birleşmek için mütemadiyen eşini ararmış. Birbirine rastlayınca her türlü mânialara rağmen hemen kaynaşırlarmış. Bu uydurma hikmete bir nazariye çeşnisi veremesek bile bazen emsaline tesadüf ediyoruz. Derhâl birbirine sıçrayan bu yangın kıvılcımlı gençler arasında çok görülüyor...

Keramet, Leman'ı görür görmez idealine muvafık bulmuş, kız da bu güzel gençten hoşlanmıştı.

Aşkın mektebi yoktur. Hocası da olmaz. Bütün sinir hastalıklarının memba⁶⁵³ bu dersleri tabiat verir. Bazen akılları büsbütün çileden çıkarır. Tecrübesizleri tımarhanelik yapar bırakır...

Bu iki toy çocuğun birbirine aşk ilanı pek sade ve iki eş güvercin arasındaki sevişme kadar tabii olmuştı. Leman, bahçeye çıkınca Keramet'i bekler, oğlan gecikince içi sıkılır. Keramet de hep ağaçlar arasından kızını gözetler. Onu göremediği anlarda yeise tutulurdu.

⁶⁵² ukala: akıllılar, akıllı olanlar

⁶⁵³ memba: kaynak

Yüreklerinde birbirine söylemek için taşan çok şeyler vardı. Fakat bir türlü açılmıyorlardı... Tamam itiraf dakikasında korkulu bir helecan hançerelerini tıkıyordu. Kızarıyorlar, bozariyorlar. Ses-siz birer itirafla bakışıyorlar.

Bir gün bahçenin kuş yuvası gibi kendilerini gizleyen yeşil bir bucağında yan yana otururlarken Keramet birdenbire ateşli bir ah çekti. Ve sonra bu patavatsızlığından utanmış gibi yüzünü iki avucuyla kapayarak yere eğildi. Sanki hicabından kıza bakamıyor gibiydi.

Bu jest karşısında Leman'ın da içinden bir şeyler kaynadı ve kendini tutamayarak sordu:

— Ne oluyorsun Keramet?

Keramet doğruldu. Parmaklarının ucuyla gözlerini silerek:

— Bir şey yok, dedi.

Kız ısrarla tekrar etti:

— Söyle, var...

— Offff...

— Niçin ofluyorsun?

— Oflamasam çatlayacağım.

— Neden geliyor sana bu sıkıntı?

— Bilmiyorum...

— Ben sende bir gönül hâli seziyorum...

Bu ifşasından Leman kızardı. Sustu. Keramet cevap vermedi...

Bir dakika geçti. Kız سوالini tekrar etti:

— Birini mi seviyorsun?

— Niçin saklayayım, evet...

— Kimi?

— Söyleyemem.

— Bana bile...

— Evet, sana bile...

— Bu sırrını emniyet edecek kadar beni kendine dost bilmiyor musun?

— Bu sırrı en ziyade senden gizlemeye mecburum.

— Niçin?

Keramet, ruhunun bütün süzgünlüğünü Leman'ın gözleri içine dökerek:

— Çünkü bu sır aramızda lafzEn mevcuttur. Hakikatte değil... Kimi sevdiğimi biliyorsun...

Leman bu defa büsbütün tecahül⁶⁵⁴den gelmek isteyerek:

— Vallahi bilmiyorum... dedi.

Yine sustular. Şimdi sevda efsunkâr⁶⁵⁵ bir raşe gibi göz bebeklerinde titreyerek derin derin bakıyorlardı. İki genç ruhun mukavemeti yakan incizabı, bihtiyar iki vücudu birleştirdi. Farkında olmaksızın tutuldukları bir aşk sarhoşluğuyla birbirinin kucağına düştüler...

Bir iki dakika sonra kız, iradelerini kaybettikten bu saravi hâlden silkinip ayrılmaya uğraşarak:

— Ne yapıyoruz?

— Biz bir şey yapmıyoruz. Cinsiyet mıkna⁶⁵⁶sı irademize galip geldi.

— Hayır Keramet, hayır, iki yılışkan mahalle çocuğu gibi değil, iki terbiyeli ruhla sevişelim. Ben ahrete tam iffetimle gitmek isterim.

Keramet şaşalamış bir istizahla:

— Bu ne demek?

— Ben yakında öleceğim...

— Vallahi anlamıyorum...

— Anlaşılmayacak bir şey söylemiyorum ki... “Öleceğim” diyorum...

⁶⁵⁴ tecahül: bilmezlikten gelme

⁶⁵⁵ efsunkâr: büyü

Keramet gittikçe artan bir taaccüple:

— Affetmez bir hastalığa mı tutuldun?

— Şimdilik bir şeyim yok...

— Seni sapasağlam görüyorum.

— Bu saatte öleyim.

— Ne zaman hastalanacaksın?

— Vakti pek muayyen değil fakat muhakkak hastalanıp öleceğim.

— Her ziruh muayyen olmayan bir vakitte hastalanıp ölecektir. Bu tabii kanundan kimse nefsini kurtaramaz ki... Bunun için şimdiden üzülmede bir mana göremiyorum...

— Ben ölümün umumi kaidesinden hariç bir kızım.

— Bu nasıl olur? Bana anlat...

— Ben sağlığımda, döşekte yatan kendi ölümü gördüm.

Keramet biihhtiyar yarım adım geri çekilerek:

— Yanlış mı anlıyorum? Berhayat bir insan kendi ölüsünü nasıl görebilir?

— Bu yalnız bana vaki olmuş bir hadise değil ki...

— Bu garibeyi ilk defa senden işitiyorum...

— Hiçbir kitapta okumadın mı?

— Hiç...

— Edinburgh çocuğu tosun gibi koşup oynarken kendini çiçeklerle süslenmiş içi beyaz saten döşeli bir tabuta uzanmış gördü. Bu rüyetinden sekiz gün sonra öldü.

— Bu masaldan sana ne Lemancığım...

— Masal değil, “Bu hâl bana da aynen vaki oldu” diyorum sana...

— Bir insan ya sağ olur ya ölür. Bir ölü kendi cesedini görüyorsa ölmemiş demektir...

— Her insan iki hüviyetlidir.

— Ben kendimi ve herkesi teker görüyorum.

— Hüviyetin biri arzi, öteki nücumidir. Biz yalnız birbirimizin arzi hüviyetini görürüz. Ceset mezarda çürür. Ölüler dirilere nücumi hüviyetleriyle görünürler. Bazı insanlar sağlıklarında nücumi hüviyetleriyle karşılaşrlar. Bu hadiseler çok karışıktır...

Zavallı kız, işittiği ve okuduğu garibelerin birer sabit fikir hâlinde dimağında tebellüründen husule gelen *subjectif* hayalatı⁶⁵⁶ hakikat sanıyordu.

Keramet ise hemşiresinin uğradığı felaketten dolayı ruhi meselelerle uğraşmaktan âdeta yılgınlık getirmişti. Ailesinin hayatına karışan bu esrarengiz ruhların habasetinden⁶⁵⁷ kendisine de bir fenalık bulaşması ihtimaliyle titriyordu.

Hemşiresi gibi Leman da bir katil ruhun belalı sevdasına mı uğramıştı? Gençliğinin ilk ateşleriyle sevdiği kızın da bu cihetten özürlü zuhur etmesi çok canını sıktı. Fakat her ne olsa onu şiddetle seviyordu. Vazgeçemeyecekti...

Genç sevdalarının arasına giren bu muvahhiş⁶⁵⁸ kuruntuya kapılarak bir müddet meys bakışlarla düşündüler.

Nihayet Keramet, kızı bu sabit fikirden kurtarabilmek için:

— Bu söylediklerini hiç aklım almıyor. Seni asılsız bir vehme tutulmuş görüyorum.

— Vehim değil, hakikat.

— Hakikat, müspet şeylere denir.

— Her hakikat bize müspet şekliyle görünmez. Onu arayıp bulmak iktiza eder. Bazen de kendi kendine münkeşif olur. Madam Hortans'a böyle olmadı mı?

— Kim Madam Hortans?

— Henüz on beş günlük hamile iken doğuramayacağını söyleyen kadın.

⁶⁵⁶ hayalat: hayaller

⁶⁵⁷ habaset: kötülük, alçaklık

⁶⁵⁸ muvahhiş: korkutup ürküten

— Bunu nereden duydun?

— Camille Flammarion, *Ölümden Evvel* adlı eserinde yazar.

— Okuduğun her fena şeyi niçin nefsine tatbika kalkışıyorsun?

— Nasibimizin bizim için hazırladığı iyi veya fena şeyleri kabul veyahut reddetmek bizim elimizde değildir. Talihimizin her cilvesi evvela fezada cereyan eder ve sonra arza iner.

— Demek ki bu maddi hayatımız gökteki manevi hayatımızın bir inikâsıdır⁶⁵⁹.

— Evet... Bu muvakkat hayattan sonra yine geldiğimiz yere çekileceğiz. Ölümler, olacağı dirilerden daha iyi bilirler.

— Bu şeyleri aklım pek almıyor.

— Böyle olmasaydı babası Jan Vitalis'e öleceği dakikayı haber verebilir miydi?

— Jan Vitalis? Bu da söylediğin müellifin eşhasından?

— Evet...

— Lemancığım... Biz genciz. Meşgalemiz bütün neşesiyle hayata ait olmalıdır. Bu yaşta ölümle ne taallukumuz olabilir?

— Ölüm gence ihtiyara bakar mı?

— Baksın bakmasın, onu düşünmeyelim. Şimdi biz birbirimizi seviyor muyuz?

— Suale hacet yok...

— O hâlde bu sevgiden saadetler, şetaretler doğdurmaya uğraşmalıyız.

— Nasibin müsaadesinden fazla bir şey olamaz ki...

— Nasip bizi felaketten felakete çarpacağını henüz herhangi bir vasıta ile tebliğ etmedi ya...

— Etti diyorum sana...

⁶⁵⁹ inikâs: yansıma

— Bu senin kendi kuruntun. Biz şimdi sevgimizin bize işaret ettiği yola gidelim. Zuhuru muhtemel her fenalığa karşı sonra çare düşünürüz.

— Bu yol hangisidir?

— Birbirimizle evlenmek...

— Ah, işte benim için felaket orada...

— Neden?

— Şimdi hepsini söyleyemem...

— Analarımızın, babalarımızın bu izdivaca itiraz edeceklerini hiç varit görmüyorum.

— Benim babam, izdivacıma hiç razı değil.

— Senin baban?

— Evet...

— Merhum değil mi?

— Çoktan...

— Bir ölünün izdivacın hakkında reyi olabilir mi?

— Oldu.

— Nasıl?

— Babam bana apayan gözüktü. Evlendiğim takdirde vuku bulacak meşum neticeyi haber verdi.

Keramet kolunu kızın boynuna attı. Hazin bir okşayışla saçlarını düzelterek:

— Lemancığım, kendine gel. Sen korkunç bir rüya içinde yaşıyorsun.

— Korkunç fakat rüya değil, hakikat...

— Bu meşum netice nedir?

— Şimdi onu sana söylemeye sıkılırım.

— Merakta kaldım. Anlamak istiyorum...

— O hâlde Madam Hortans vakasını oku. Flammarion'un *Avant la mort* eseri... Sahife 341.

— Bu kitap bende yok.

— Ben ağabeyimin kütüphanesinden çalar, ariyeten sana veririm.

Leman o gün kitabı sevgilisine verir. Keramet, merakla yaprakları karıştırır. 341’inci sahifeyi bulur. Hadise, Doktor Alphonse Teste’in *Manuel pratique du magnetisme universel* adlı eserinden müktebes⁶⁶⁰:

Doktor, Madam Hortans’ı kocasının huzurunda manyetismalar. Kadın şunları söyler:

— Ben on beş günlük gebeyim. Lakin vaktinde doğuramayacağım için çok meyusum. Bu ayın on ikisinde bir şeyden korkup düşeceğim. Sıkıt⁶⁶¹ vuku bulacak.

Doktor soruyor:

— Neden korkacaksınız madam?

— Bilmiyorum.

— Bu korku size nerede gelecek? Nereye düşeceksiniz?

— Bilmiyorum. Bir şey söyleyemem.

— Bu kazayı menetmek için hiçbir tedbir alınamaz mı?

— Alınamaz.

— Sizi hiç yalnız bırakmamış olsak?

— Bu tedbir fayda vermez...

— Bu sukuttan çok hastalanacak mısınız?

— Üç gün çok hastalanacağım...

— Ne hâller geçireceğinizi şimdiden hissedebiliyor musunuz?

— Salı günü saat üç buçukta korkuya uğrayacağım. O dakika bir zaaf hâli geçireceğim. Sonra pek şiddetli bel ağrılarına tutulacağım. Bu ıstırap o gün ve bütün gece devam edecek. Çarşamba sabahı kan zayı etmeye başlayacağım, bu seylan gittikçe çok artacak.

⁶⁶⁰ müktebes: alıntı

⁶⁶¹ sıkıt: düşük

Fakat perşembe sabahı iyileşeceğim. Döşekten çıkabileceğim. Lakin akşamüstü saat beş buçukta seylan gene başlayacak. Ve bunu hezeyan⁶⁶² takip edecek. Perşembe akşamı yani cuma gecesi iyileşeceğim. Merak etmeyiniz. Deliliğim geçecek. Ölmeyeceğim. Çok ıstırap çekeceğim. İşte bu kadar...

Doktor ve madamın zevci meraktalar. Kadını hiç yalnız bırakmıyorlar. Nihayet salı günü hulul eder. Saat üç buçuğa yaklaşır. Madam ayak yoluna girer. Birdenbire karşısına bir fare çıkar. Acı bir feryat kopararak oraya düşer. Ve bütün dedikleri dakikası dakikasına, aynı aynına birbirini takiben vukua gelir.

Yirmi senedir bulundukları hanede bir tek fare görülmemişken o muayyen saatte bu hayvanın zuhuru vakaya şahit olanları hayrette bırakır.

Hadiseyi eserinde zikreden doktor neticede şöyle diyor:

“Buna benzer hadiseler karşısında mümkünata hudut tayiniyle hayat-ı beşerin bu nev mucizelerini kim tahdit⁶⁶³ edebilir?”

-33-

LEMAN'IN ÖLÜM İNADI

Keramet gözleri önünde sevgilisinin açtığı sayfeleri dikkatle ağır ağır okuyup bitirdikten sonra ağız açmaz, düşünür durur.

Leman:

— Bekliyorum. Söyle. Ne diyeceksin?

Keramet dalgınca:

— Böyle vakalar karşısında ne diyeceğimi şaşırtıyorum...

— İnanmadınsa sebeplerini bildir...

— Bu garibeleri tasdik de müşkül, inkâr da...

— Bak, Flammarion'un alt taraftaki mülahazasını oku.

Okurlar:

⁶⁶² hezeyan: sayıklama

⁶⁶³ tahdit: sınırlama

“Müellifin sıhhat-i ifadesinden⁶⁶⁴ şüphe edilemez. Kadının ve-
leh getirici bu ayan beyan keşfinden müellif kendisi de hayrete dü-
çar⁶⁶⁵ olmuştur. Onun bu hayreti bizi de mütehayyir bırakıyor. Ek-
seriya vaki olduğu gibi her şeyi inkâr etmek bütün tarih-i beşerî⁶⁶⁶
de inkâr etmek olacaktır.

Bu hadise, takip etmekte olduğumuz ve çok zengin bir tenev-
vü⁶⁶⁷ gösteren harikalar serisinin en ziyade hayrete çarpanlarından
biridir. Bunu da öyle sellemehüssellam⁶⁶⁸, amiyane bir itirazla kar-
şılamak çok mahalsiz düşer. Başına gelecekleri nakleden kadının
bütün sözleri, tahteşşuur bir telkinin bizatihi tesiriyle marazi haya-
lattan doğma saçmalar olduğuna hükmedilebilir mi?”

Bu mülâhaza da okunur biter. Lakin Keramet hâlâ düşünür. Le-
man yine sorar:

— Peki, söyle...

— Ne söyleyeyim. Bu hadisenin aynen doğruluğunu Flammari-
on cenaplarıyla beraber kabul etsen de bundan bize ne?

— Nasıl bize ne?

— Madam Hortans ölmemiş ki... Sen ise öleceğini iddia edi-
yorsun?

Leman koş a koş gidip kütüphaneden bir cilt daha getirerek:

— Al, bunun da 174’üncü sahifesini oku...

Bu, *Ölüm ve Esrarı* külliyyatının 3’üncü cildidir.

Okurlar:

⁶⁶⁴ sıhhat-i ifade: sözlerinin doğruluğu

⁶⁶⁵ düçar: uğramış, yakalanmış, tutulmuş

⁶⁶⁶ tarih-i beşer: insanlık tarihi

⁶⁶⁷ tenevvü: çeşitlilik

⁶⁶⁸ sellehemüssellam: ulu orta, çekinmeden, destursuz

“Bir ölü ki kendini sağ zannederek öleceğini bildiriyor. Aşağıdaki satırları 10 Teşrinievvel 1921 tarihiyle Şerburg’dan⁶⁶⁹ almış olduğum bir mektuptan hülasa ediyorum:

Flammarion

İşte hadise,

Madam Bullier 1918 senesi Eylül’ünün 13, 14’üncü gecesinde kendini uyuyor sandığı bir sırada isminin çağrıldığını duyar. Ve ilk düşündüğü şu olur:

— A, ben uyuyorum. Rüya görmüş olmalıyım...

Fakat o anda ‘Madam Bullier’ nidasıyla çağrıldığını tekrar işitir. Bu defa uykuda olmadığına emin bulunarak etrafına bakınır. Pencere ile dolabın arasındaki duvardan yarım vücut bir kadının zuhur ettiğini görür. Ve hemen korkuyla karışık bir hayretle sorar:

— Kimsiniz?

— Beni tanımadınız mı?

— Hayır...

— Ben halde balık satan Arondel Ana değil miyim? Daha bu sabah benden balık aldığınızı unuttunuz mu?

— Ah, evet hatırladım. Peki ne istiyorsunuz?

— Ben ölmüş olmalıyım. Yere serilmiş cesedimin etrafında çocuklarımın ağlaştıklarını gördüm. Onlara çok söyledim. Fakat bir türlü işittiremedim.

— Nasıl öldünüz?

— Evime girince hiddetlendim. Sonra düştüm. Cesedimin yerde yattığını, birtakım insanların etrafına toplandıklarını gördüm. Bununla beraber yine de ölmüş değilim.

— Peki, ne istiyorsunuz?

— Evime gidip oraya toplanmış olan adamlara benim ölmemiş olduğumu söylemenizi istiyorum.

⁶⁶⁹ Şerburg (< Fr. *Cherbourg*): Fransa’nın Normandiya bölgesinde küçük bir liman şehri

— Hayır... İşte bu hiç olamaz. Sonra bana “çıldırılmış” derler. Kadınım, beni rahat bırakınız...

Bu cevabım üzerine *apparition* yine çıktığı duvarın arkasından kayboldu.

Madam Bullier uğradığı bu garip hâlet üzerine ertesi sabah erkenden komşusu Madam Mişo’nun nezdine koşar. Vakayı anlatır... Tahkik için iki kadın büyük bir merak içinde hale giderler. Filhaki-ka Arondel Ana’nın balık sergisi mahalline sahibinin vefatını haber veren bir kâğıt yapıştırılmış olduğunu görürler. Etraftaki diğer satıcılardan yaptıkları tahkikatta evine girer girmez balıkçı kadının Madam Bullier’e görüldüğü saatte füceten⁶⁷⁰ vefat etmiş olduğunu anlarlar...”

Camille Flammarion da Şerburg’da etraflı bir tahkik anketi yapıyor. Her şeyin noktası noktasına sıhhati tebeyyün ediyor.

Leman:

— Buna ne dersin?

Keramet:

— Ne diyeceğim. Bildiğimiz tabiat kanunlarına aykırı düşen bir vaka hikâye olunuyor... Sonra Flammarion cevapları hadisenin sıhhatini tespiten mahallinden bir anket yapıyor. Bize de inanmak düşüyor... Koskoca bir heyeti âlimini yalancı çıkarmak benim hadim mi? Mamefih bazı fikirler ilavesinden de kendimi alamayacağım...

— Söyle...

— Bu masallar...

— Hayır, masallar değil...

— Peki, vakalar, pek az yani pek ender bir hususiyette görünüyor. Maazallah umumi olsalar dünya allak bullak bir hâle gelir... Tasavvur et, herkes öleceği dakikayı bilse ve öldükten sonra görünüp istedikleriyle konuşsa...

⁶⁷⁰ füceten: ansızın

— Fena mı olurdu?

— Zararı çok, maamafih birkaç da faydası olurdu.

— Hangileri?

— Mesela evvela bütün hastalar doktorlara para vermekten kurtulurlardı...

— Sonra?

— On katlı apartman yaptırtmak fikrinde olanlar ömürlerinin kısalığını bilince servetlerinin birer kısmını olsun sevaplı işlere ve dünya evlerinden ziyade ahret bucağı mezarlıkları imarına sarf ederdi.

— Daha?

— Bütün açgözler yakında içine dolacak toprakla doyar, dünyalık için kabaaran hırslar, irtikâp⁶⁷¹ olunan haksızlıklar, cinayetler azalırdı. Maktuller gelip hâkimlere katillerini vereceği için katil hadiseleri de kalmazdı...

— Daha çok şeyler olur, umumi ahlak âdeti bu yüzden düzeldi.

— Evet, ölümler ahrete çok esrar götürüyorlar. Siyasi, içtimai, iktisadi, cinai ve entrikalı vakalarda ağızlarını kapatmak için öldürülenlerin had ve hesabı mı var? Tarihler, romanlar bu nev vakalarla dolu değil mi? Fakat bu umumiyetten biz kendi hususiyetimize geçelim. Lemancığım, balıkçı kadının ani ölümünden sen kendine ne hisse çıkarıyorsun? Arada bir benzerlik göremiyorum. Sen sağ iken ölünü görmüşsün, balıkçı ölümünden sonra cesediyle karşılaşmış.

— Ölümünden evvel ve sonra bunun ehemmiyeti yok. Keyfiyet kendi cansız cesedini görmektedir.

— Bir dirinin kendi naaşını görmüş olması başkadır, bir ölünün bu iddia ile tezahürü başkadır...

— Peki, bu hadiseler hakkındaki misallere nihayet yok.

Leman, Keramet'in elinden cildi alır, 167'nci sahifeyi açarak:

⁶⁷¹ irtikâp: kötü bir iş işleme, rüşvet yeme, hırsızlık yapma

— Şimdi bu *paj*'ı⁶⁷² oku bakalım.

Bu, Flammarion'a Kânunuevvel⁶⁷³ 1920 tarihiyle Amerikalı bir dost diplomat tarafından gönderilmiş mektuptur:

“Ölümünden 16 ay evvel validem öleceği mahalde kendi cesedini serili olarak görmüş ve bir soğuk algınlığı neticesinde hakikaten aynı mahalde vefat etmiştir.

1908 kânunusanisinde⁶⁷⁴ acelelen bir apartman bulup taşınmak kaydındaydık. Bir sabah üniversite sokağında maksada muvafık bir daire ele geçirdim. Anneme haber verdim. Beraber gidip gezdik. O da apartmanı çok beğendi. İsticar⁶⁷⁵ mukavelesini yaptık. Ev içinde odadan odaya dolaşarak eşyamızı ne suretle yerleştireceğimizi ve tabloları nerelere asacağımızı konuşuyorduk.

Validem kendisine yatak odası olarak seçtiği mahallin kapı eşiğinde gözlerini sol taraf duvarının köşesine dikerek birdenbire sarardı. Etrafına tutundu. Ağır bir fenalık geçiriyordu. Şimdiye kadar böyle bir hâlini hiç görmemiştim. Hemen yanına koşarak:

— Ne oluyorsun anneciğim?

helecanıyla sordum. O bu سوالimin karşısında bütün vücuduyla yukarıdan aşağı titredi ve hemen kendini toplamaya çalışarak boğuk bir sesle cevap verdi:

— Bir şey değil. Üşüdüm. Bir titreme geçirdim...

Mevsim kânunusani ve boş apartman soğuk olduğu için ben bu cevabı tabii bulmuş, başka şey düşünmemiştim.

Birkaç hafta sonra yeni apartmanımıza taşındık. Fakat validem bu mesken tebdilinden hiç memnun görünmüyordu. İsticar mukavelesini imzalamakta acele etmiş olmamdan dolayı bazı dostlarına şikâyetle bulunduğunu işittim.

⁶⁷² *paj* (< Fr. *page*): sayfa

⁶⁷³ kânunuevvel: aralık ayı

⁶⁷⁴ kânunusani: ocak ayı

⁶⁷⁵ isticar: kiralama

Validemin hoşlanmayacağı bir apartman kiralamayış asla arzu etmeyeceğim için haneden bu nefreti hakkında kendinden izahat istedim.

Ezildi büzüldü. “Sana bunu kim söyledi? Mahalsiz dedikodu yapmışlar.” dedi. Fakat hâlinde benden sakladığı bir sır bulunduğunu anlıyordum. Söylemek için ısrar ettim. Bir müddet daha gizlenen bir şey olmadığı iddiasında devam etti. Nihayet yüreğindeki açıkça döktürmeye muvaffak oldum.

Dedi ki:

— Apartmanı gezdiğimiz gün, kapı eşiğinden yatak odama baktığım zaman şimdiki karyolamın bulunduğu mahalde kendi ölü cesedimi upuzun yatmakta görmüş, binaenaleyh bu apartmandan ancak tabutla çıkacağımı anlamıştım.

Validemin bu ifadesi üzerine onun geçirdiği fenalığın sebebini öğrenmiş oldum.

Bu uğursuz fikri zihninden çıkarmak için talakatimin bütün kuvvetiyle uğraştım. Onun bu hâlini ben sırf marazi bir şey sanıyordum. Fakat iknaya muvaffak olamadım. Birkaç ayını hemşiremin nezdinde geçirmesi için Amerika’ya gitmesi teklifinde bulundum. Bu seyahati kabul etti. Kânunuevvele kadar orada kaldıktan sonra yine yanımıza döndü.

Hâlâ ev değiştirmek fikrinde olup olmadığını sordum:

— Burada rahat yaşayamayacağım. Mukaveleyi feshet, dedi.

Ev sahibiyle görüştüm. Aynı mukavele dâhilinde apartmana diğer bir kiracı bulmaklığım şartıyla feshe razı oldu.

O tarihte Reis Rozvelt’le beraber Afrika’ya gitmek icap etti. Hareketim pek nagehani⁶⁷⁶ oldu... Şöyle geldi, böyle gitti, apartmanı tebdile vakit kalmadan bir soğuk algınlığıyla hastalanarak validem kendini ölü görmüş olduğu mahalde vefat etti...”

Vaka okundu bitti. Leman bir dördüncü, beşinci hadise yaprağı açmaya uğraşırken Keramet mâni olarak:

⁶⁷⁶ nagehani: ansızın

— Elverir... Bu fevkalade vakalardan birine inanmakla yüzüne iman etmek arasında bir fark yoktur. Her fena rüya görenin ölmesi lazım geleydi mezar kazmaya yetişilemezdi. Dünyanın öbür kıtalarında vuku bulmuş şeametlerden sana ne? Bu nev vakalar etrafa sâri⁶⁷⁷ olsa iyiliklerden bahtiyarlıklar beklemeye de hakkımız olmaz mıydı?

— Her fena rüya görenin ölmeyeceği doğru fakat rüyaların hepsi sahici değildir...

— Kendi rüyalarının, rüyetlerinin sahici olduğunu neden biliyorsun?

— Bunlar manevi birer samimiyetle ruhuma doğuyorlar.

— İyi şeyler düşün, ruhuna mesudiyetler doğsun.

— İyilikleri düşünmekle davet ve akıldan çıkarmakla kötülüklerden kurtulmak kabil olsaydı...

— Kabildir. Fakat kendi kendimizi telkin etmeyi bilmeliyiz... Bana varırsan hiçbir şeyin kalmaz...

— Varamam Keramet...

— Niçin?

— Çünkü seni çok severim...

— Ne demek, anlamıyorum...

— Benimle bedbaht olacağımı biliyorum da...

— Yanlış... Çok yanlış...

— Bir hakikat de var ki söylemeden duramayacağım.

— Hangisi?

— Benim gözümün önünde başka bir kızla evlenirsen bu acıya da tahammül edemem.

— Evlenmem... Evlenemem...

Leman'ı kolları arasında hararetle sıkarak ilave etti:

— Ancak seninle evleneceğim...

⁶⁷⁷ sâri: başkasına geçen, bulaşıcı

— Ben öleceğim...

— Ben de beraber...

— Ne bedbahtlık...

— Seninle birlikte ölüm benim için bahtiyarlıktır...

Bu iki çocuk arasındaki muaşaka da bu hazin tempoda ilerliyordu...

-34-

TURHAN'IN CİSMANİYETTEN⁶⁷⁸ KURTULMAK İDMANLARI

Dilâver'in başında da başka türlü bir felaketin dumanı tütüyordu. Abdüllâtif Efendi ailesini saran esrardan biraz sızıntı toplayabilmesi için Münire'ye fazlaca yüz vermiş, hizmetçi kadında öğrenebildiğinden ziyade alınacak malumat olmadığını anlayınca kendini çekmişti. Lakin bu yalancaktan ilanaşka kanının bütün ateşiyle yüreğini açan Münire bu metrukiyete tahammül götüremeyerek çocuğu çok kaba şekillerde izaca başladı.

İşinden fırsat düşürebildikçe onu gece gündüz bahçeden gözetliyor... Uzaktan ona istirahat işaretleriyle öpücükler göndermekten çekinmiyor. Bütün bu arsızlıklarına en küçük bir iltifat mukabelesi görmeyince kadının akli çileden çıkıyor, ne yapacağını şaşırıyor. Sevgilisine uzaktan mutfak bıçağı göstermek tehdidine kadar varıyor...

O... Dehşet! Karı bıçakla ne iş görecektir? Kendini mi öldürecek, Dilâver'i mi? Zavallı çocuk bu sırnaşık gönüllü hizmetçinin vahşi sevdasından nereye kaçacağını bilmez bir hâle geliyor.

Bu taşkınlıkları kısa kesmek lazım... Fakat nasıl?

Dilâver de bu tehditlere tehditle mukabele için kendine sallanan bıçağa karşı revolver⁶⁷⁹ göstermek cesaretine kalkıyor. Ne fayda! İş daha fena oluyor. Kadın bu silahtan ürküp kaçmıyor. Bilakis

⁶⁷⁸ cismaniyet: cisim, vücut

⁶⁷⁹ revolver: tabanca, altıpatlar

göğsünü açıyor ve “Vurmazsan alçaksın!..” teşvikiyle bağırıyor. Keyfiyet daha vahimleşiyor... Söze hacet var mı? Çocuk asla kan dökmek niyetinde değil... Onun maksadı sadece ürkütmek. Bu karı neden korkar acaba?

Karırı yıldırma çarelerini düşünürken, Dilâver kendi canından korkmaya başlıyor. Göz kızgınlığı had bir raddeye geldiği bir dakikada bu aşk kuduzu bıçakla üzerine hücum ederse?

Aman ya Rabbi, hem fecaat⁶⁸⁰ hem rezalet... Dilâver canını mı kurtarsın? Namusunu, haysiyetini mi? Onun bu kirli sevda bulamacına parmak bandırdığı ağızdan kulağa iki aile arasına yayılırsa? Çocuk, hanımefendinin, Talât Bey’in, annesinin yüzlerine nasıl bakacak?

Dilâver kendi kendine düşünüyor:

— Hakikaten uğursuz komşularmış ya... Ruhlardan yediğim tokadın acısı bana bu karının bıçağından duyduğum derin tiksintiye vermedi... Bu menhus mahluk için bir dakikalık bir sevgi duymuş olaydım canım yanmazdı. Köşkten köşke üç çift arasında muaşaka külhanı tutuştu. Zannedilir ki bu ateşleri üfleyen, bize tebelleş bir şeytan var.

Orhan’la Şehamet’in sevdalarından ne netice çıkacak? İki aile şimdiden hazin birer düşünce, meşum birer kuruntu, korkunç birer hissikablelvuku⁶⁸¹ içinde... Kız ile oğlanın arasına girerek: “Kış kış” yapmaya uğraşıyorlar. Lakin beyhude... İki gönül bir kere çelikle mıknaş gibi birbirini çekti. Hükümdarları, veliahtları tahtlarından, taşlarından ayıran aşk cinneti kendi zülalinden başka bir ilaçla tedavi kabul eder mi?

Fakat Şehamet’in mazarını örten kanlı esrarın perdesi aralanmıyor. Bu kızı seven her erkek çarpılıp ölüyor mu? Dünya azıllarıyla başa çıkılamazken ahiret şerirleriyle nasıl uğraşmalı... Onlara

⁶⁸⁰ fecaat: acıklılık, yürekler acısı

⁶⁸¹ hissikablelvuku: olacak bir şeyin hiçbir belirti yokken sezilmesi, içe doğması durumu, önsezi

kapı, baca olmaz. Bu ruhlar el ile tutulmaz. Gözle görülmez. Rüzgâr gibi, elektrik gibi iğne deliğinden geçerler.

Şehamet mert bir kız ise izdivacıdan evvel her hakikati elbette Orhan’a anlatır. Tehlike her ikisi için de aynı derecede ise hayatlarını sevdalarına feda ederek birbiriyle evlenirler.

Leman’a gelince, bu zavallı kızın akli ruh masallarının korkulu heyecanlarıyla zıvanasından çıktı. Okuduğu şeylerin aynı dimağında cilvelene cilvelene kendi ölüsünü döşekte gördü.

Keramet onu sevdasıyla iknaya, tedaviye uğraşüyor. Gece gündüz baş başa aralarında baygın bir mücadele devam ediyor. Bakalım, iş ne netice alacak?

Turhan’da da gayet mistik bir hâl var. Bu çocuğun ayakları toprakta geziyor lakin kafası daima başka âlemlerin rüyaları içinde uyuşuk yaşıyor. O da gizli bir derdin elemiini çekiyor amma kimseye açılmıyor...

Dilâver bir gün onu bahçenin kuytu ve gölgeli bir köşesinde afyon yutmuş tiryaki gibi aralık gözle bakar, dalgın bir hâlde buldu.

Yanına sokularak:

— Ey aziz evlat, uyan bakalım... Gündüz ortasında rüya görmek akıl nizamnamesinin birinci maddesi mucibince memnudur.

Turhan, üzerine bir ışık gelmiş gibi pufleyerek:

— Geç...

— Nereye geçeyim?

— Beni geç...

— Seni böyle yarı baygın görüp de geçemem. Ne dalga geçiyorsun, söyle bakalım...

— Uyanık canlar uyur görünürler. Uyanık görünenlerse işte asıl uyuyanlardır.

— Demek ki hâllerimizi mübadele⁶⁸² ediyoruz...

⁶⁸² mübadele: değişmek

— Ben hâlimi kimse ile değişmem... Ben çok uzun idmanlarla bu mertebeye erdim.

— Hangi mertebeye?

— Anlamazsın. Ayıya kaval çaldırması mümkün mü?

— Teşbih çok kaba düştü amma zararı yok beyim. Bu mertebenin alt basamaklarını olsun tanımak isterim...

— Ben *extase*⁶⁸³ hâlimde bakınca dünyanın öbür ucunu görürüm. Kendi içime toplanınca kâinatı ruhumda bulurum.

— Âlâ... Ben dürbünsüz buradan Fenerbahçe'yi bile seçemem.

— Seçemezsin tabii... Eşyanın, bütün eşbahın⁶⁸⁴ esrarı üzerlerinde yazılıdır amma bu dünya bakar körlerle doludur...

— Peki, o âmâlardan biri de benim. Teşekkür ederim. Şöyle Marmara'ya doğru bir nazar et. Mısır'a, Afrika'ya kadar uzan. Bakalım dünyanın bu parçasında neler göreceksin?

— Gafilin işi zaten alaydan başka ne olabilir?

— Alay değil efendim, velayetinizden istifade etmek isterim. Gözleriniz dünyanın ötesini gören birer teleskop, kulaklarınız mavera-yı cihanı⁶⁸⁵ dinleyen birer radyo, içiniz kâinatı muhiti bir biki-
ran⁶⁸⁶... Böyle canlı bir mucizenin yanında ben âciziniz, kör köstek-
bek gibi bir kalıyorum.

— Tabiat, kendini anlamak istidadı göstermeyenlere karşı ketumdur.

— Ne yapayım? Ne olduğunu anlamak için ruha dokunmak istedim, şamarı yedim...

— Oh, afiyet olsun cicim.

— Afiyet verecek şey değil. Elleri ağır.

— Vurdukları yerde gül biter.

⁶⁸³ *extase* (Fr.): coşku, kendinden geçme

⁶⁸⁴ eşbah: cisimler, vücutlar

⁶⁸⁵ mavera-yı cihan: dünyanın ötesi

⁶⁸⁶ bikiran (< bi-kiran): sınırsız, sonsuz, hesapsız

— Vallahi benim suratıma kan oturdu... Aklıma geldikçe hâlâ gözlerimden ateş çıkıyor. Teveccühlerini celbetmenin yolunu bana öğretmediniz gitti.

— Ruhlara ruhla vasil olunur...

— Nasıl?

— Ruhunu vücut maddiyetinden süzüp onlara karıştırmalı...

— Sonra da tımarhanenin yolunu tutturmalı...

— Tımarhaneler uyanık canların tekkesidir. Deli onlar değil, biziz. Onlar aklın maverasını görüp esrarı söylerler. Bu hakikatler bize abuk sabuk görünür. Çünkü o lisanı anlamayız. Gözlerimiz, kulaklarımız gafletle perdelidir. Şimdiki güzel sanatlar bu perdeleri yırtıp esrarla kucaklaşmaya atılıyorlar. Akıl hududu üzerinde taklak atan kübizmin⁶⁸⁷, fütürizmin,⁶⁸⁸ dadaizmin⁶⁸⁹ hamleleri hep bu ilahi tepeye müteveccihdir. Yükselmeli yükselmeli, ta şuurun güneşine, cennetine kadar... Hakikate kalbolunmalı⁶⁹⁰... Sanatı, yerinde zincirleyen anane, fen, ilim usul perestliklerinden kurtarmalı. Sanatı mahremiyette⁶⁹¹ tutan, onun güzelliklerini örten bütün mânialarından soymalı. Çırılçıplak meydana koymalıyız. Aşkımızı tutuştur-

⁶⁸⁷ kübizm (< Fr. *cubisme*): Eserlerini XIX. yüzyılın ilk yarısında veren, nesneleri doğrudan doğruya taklit ederek değil, geometrik biçimlerde gösterme yoluna giden modern bir sanat akımı.

⁶⁸⁸ fütürizm (< Fr. *futurisme*): XX. yüzyılın başlarında İtalyan şairi Marinetti tarafından ortaya atılan ve geçmişe ait iyi ve güzel her şeye sırt çevirip günümüzün baş döndürücü yaşayışını, süratini, makineleşme tutkusunu geleneksel edebiyat kuralları dışında yeni ifade yolları ile ve büyük bir hayranlıkla anlatmayı amaç edinen, ancak bu suretle asırıma ve gelecek nesillere hitap edilebileceğini düşünen sanat cereyanı, gelecekteki bir dünyada yer alacak sanat şekillerini tasarlayan estetik doktrin, gelecekçilik.

⁶⁸⁹ dadaizm (< Fr. *dadaisme*): Avrupa'da I. Dünya Savaşı'nda hayatın anlamsızlığına karşı bir protesto olarak 1916 yılında ortaya çıkıp çok kısa bir süre devam eden edebî akım. Mantıksızlık ve var olan sanatsal düzenlerin reddedilmesi dadaizmin ana karakteridir.

⁶⁹⁰ kalbolmak: dönüşmek

⁶⁹¹ mahremiyet: gizlilik

cak ilahla işte o zaman karşılaşarak büyük sırra ermiş oluruz. Soyunmalıyız... Soyunmalıyız... Cismen, fikren soyunmalıyız...

— Peki amma bu dediğin yazın plajlarda olabilir...

— At üstünden ceketi, pantolonu, donu...

— Bu mezhebin henüz nizamnamesini okumadım, soyunamam...

— O bez parçaları kalbini gözlerimden saklıyor...

— Soyunsam da kalbimi gene göremezsin. O deriler, etler, kemiklerle örtülü bulunuyor... Acayip şey. Demek bize her ulviyet çıplaklıktan gelecek...

— Şüphe mi var... Allah bize her şeyi görmek için göz vermiş. Örtülerle onu bu hakkından mahrum etmek... Tabiat kanununa karşı vahşi bir tedbir, manasız bir yasaktır. Elbette tabiat böyle şuursuzca muhalefetlere bir gün galebe çalacak, her şeyin örtüsü kalkacaktır...

— Demek medeniyet bu yola gidiyor.

— Sorar mısın?

— Ben sana başka bir şey sormak için geldim...

Turhan cebinden şık, yuvarlak kabartmalı bir gümüş kutu çıkararak:

— Çeker misin bir tutamcık bundan?

— Nedir o?

— Cenabıhakk'ın dünyayı yaratmak için kullandığı enfiye⁶⁹²...

— Ha, ben de içimden bizim küçük bey niçin bugün tahtışşuur otuz kırk derecelerden konuşuyor diye taaccüp ediyordum. Meğerse sebebi varmış. Beyimiz tütsülüymüş.

— Ulan, o tütsü değil, akıl cılası, fikir bileğisidir... Çekmez misin?

— Hayır.

⁶⁹² enfiye: kurutulmuş tütünden yapılan ve burna çekilen keyif verici, aksırtıcı toz, burun otu

— Niçin?

— Aşınır diye aklımı biletmekten korkarım...

— Beynin paslanmış, aklın körlenmiş...

— Zararı yok... Ben burada otururken Süveyş Kanalı'ndan geçen gemileri seyretmek istemem. Tabiatın ölçüsü dâhilinde bu bildiklerim, gördüklerim bana yetişir...

— Sakın bu sırrımı anneme, kardeşime söyleme...

— Peki amma seni buna kim alıstırdı?

— Bir peri kızı...

— Tozu nereden buluyorsun?

— Bir Rus'la dost oldum. Bizim bakkala bırakıyor. O da gizlice çırağıyla bana gönderiyor.

— Sana bu çok pahalıya mal oluyor.

— Buna paha yetişir mi? Bunun yanında altın, elmas ne para eder, yenmez, tadılmaz, koklanmaz?..

— Besbelli Rus'a çok cömertlik ediyorsun. Bu sırdaşlığını ödemek için bakkalın gözünü doyuruyorsun. Çırağa da bol bahşış sunuyorsun.

— Para değil, canım feda olsun...

— Evet, neticede can fedakârlığı da var. Çünkü bir nefeste sıhhatinden, şuurundan birer parça kaybediyorsun.

— Bizi kasvetiyle ezen hayatın böyle vasıtalarla ağırlıklarından kurtulup zevkine varamadıktan sonra sıhatten ne fayda beklenir. Alış alış, buna alış... Gel beraber çekelim. Bir maymun kadar olmuyor musun?

— İfadelerinden insicam da kayboluyor. Şimdi toz arasında maymunun ne yeri var?

— Kokain kullanan bir madamın maymunu da bu ilahi toza hanımıyla beraber alışı. Zeki hayvan, bu iptilasında insanları geçmiş. Hanımının ceplerini, kutularını karıştırıp da gıdasını bulama-

dığı günler sinirlenir, titizlenir, çırpınır, evi altüst eder, kıyametleri koparırmış...

— Demek ki maymunlar da kokain çekerek dadaizm, fütürizm münakaşalarına karışacaklar. Ediplerin sağlam bir kaba kotaramadıkları⁶⁹³ bu ekstra meseleler hakkında bakalım bu kuyruklular neler yumurtlayacaklar? İtalyan şairi Marinetti'nin büyük keşfi hayvanlara kadar sirayetle dünyayı saracak, belki kaplumbağalar bile fütürist olacak...

— İşin gücün⁶⁹⁴ alay... Sen hangi fikrin salikisin? Bu dünya sahnesi oyuncularını arasında ne marifet yaparsın?

— Vallahi sahne o kadar dolu ki ben bu curcunaya karışmayarak alargada seyirci kalmak isterim.

— Hımbıl...

— Ne yapayım, benim gösterecek marifetim yok.

— Bu tozdan çek, ilham bekle. Sanatın bütün mucizeleri yüreğine doğar. Her bahse girişebilirsin. Derhâl bir megaloman, tabiatın bütün esrarına tercüman olursun... Dâhileşir, etrafa duman attırır-sın...

— Mütéhassıs doktorlar başka türlü söylüyorlar. “Bunu kullanan evvela hasta, sonra divane olur” diyorlar. Aynaya git de bak. Benzin solmuş. Sofrada da dikkat ediyorum. Eskisi gibi iştahla yemek yemiyorsun.

— Yemeği ne yapacağım? Bu tozda bütün mukavviyatın⁶⁹⁵ gıdasına faik bir hassa vardır.

— Bu iddiayı kes. Senin fikrin sende, benimki bende kalsın. Sana başka bir sualim var. Kardeşlerin gönül dalaveresiyle meş-

⁶⁹³ Tefrikada “kurtaramadıkları” şeklindedir. Bağlam gereği “kotaramadıkları” olmalıdır. (Milliyet, 19 Ağustos 1932, Sayı: 2343)

⁶⁹⁴ Tefrikada “küçük” şeklindedir. Bağlam gereği “gücün” olmalı. (Milliyet, 19 Ağustos 1932, Sayı: 2343)

⁶⁹⁵ mukavviyat: kuvvet veren, kuvvetlendiren ilaç

gul... Sen bütün sevdanı bu mühlik⁶⁹⁶ toza vereceğine güzel bir kıza âşık olaydın o çok muvafık düşerdi...

— Ağzımdan sır mı almak istiyorsun?

— Kardeşiz. Birimizin sırrı ötekinin de sırrıdır...

— Ben de seviyorum...

— Kimi? Görünürde kimse yok...

— Benimkisi göze görünür, banal⁶⁹⁷ bir maşuka değil...

— Sen gaiple mi sevişiyorsun?

— Elbette...

— Aşkın bu türlüşünü hiç işitmedim. Nasıl? Bana anlat.

— Ruhum sevgilimin nücumi hüviyetiyle temasa geldikten sonra onun arzi varlığını arayacağım. Bu taharride benimle beraber dolaşır mısın?

— Seni yalnız bırakmamak için dolaşırım. Pek uzaklara mı gideceğiz?

— Hayır, buraları... İstanbul ve civarı...

— Sevgilinin nerede olduğunu bilmiyor musun?

— Bilmiyorum...

— Nasıl bulacağız?

— İkametgâhı bana işaret olunacak?

— Nereden?

— Nücum âleminde.

— Turhan o tozdan çekmeden beni de divane edeceksin. Yüzünü görmeden mi bu kıza âşık oldun?

— Siması kalbime ay gibi doğdu. O da beni gördü. Âlem-i manada tanışıp seviştik. Ve sonra *isolement*⁶⁹⁸ idmanı yaparken geldi, bana apaşikâre gözüktü.

⁶⁹⁶ mühlik: öldürücü

⁶⁹⁷ banal: bayağı, sıradan

⁶⁹⁸ *isolement* (Fr.): yalnızlık, insanlardan uzaklık, inziva

— *İsolement* idmanı nedir?

— Kapalı bir yerde halvet olarak dünyadan tamamıyla alakayı kesmek... Ve sonra kendi kendinden çıkmak...

— İnsan kendi kendinden nasıl çıkar kardeşim?

— Bu, her gün devam edilen uzun bir idman neticesinde kabil olur.

— Bu idman nasıl yapılır?

— Hector Dürvil'in *Kendi Kendini Manyetizmalamak* adlı eserinde tarif olunduğu gibi... Mesela en evvel vücuda tamamıyla bir münfaiyet⁶⁹⁹ vermek lazımdır, bunun için en muvafık vaziyet, upuzun yatmaktır. Sonra dikkatinizi birer birer adalelerinizin üzerinden dolaştırmak suretiyle sinirlerinizin gerginliğini giderip bütün adalatınızı boşaltmak, hissiz bir hamur hâli almaya uğraşmak... Ve sonra vücudun bu hareketsizliği dimağın da faaliyetini azaltır. Ruhi enerji, kâfi derecede tekâsûf⁷⁰⁰ edince...

— Sus Orhan... Sen odalara kapanıp da bu haltları mı ediyorsun?

— Halt değil ulan, ağzını topla... Bu kaba et kemik dünyasından ince maneviyet âlemine böyle geçilir...

— Tımarhaneye de böyle gidilir...

— Peki. Ben tımarhaneliğim... Sen akıllılarla otur. Akıllı ol...

— Bu hâlin beni çok müteessir etti Turhan. O beyaz zehirden çekmediğin bir günde seninle uzun boylu görüşmek isterim.

— Benimle sevgilimi aramaya gitmeyecek misin?

— Gideceğim. Bana haber vermeden gizli hiçbir iş görme.

Dilâver düşünë düşünë bu *cocainomane*'in⁷⁰¹ yanından ayrıldı.

Bu çocuğun hâlini Orhan'ın aşkından, Leman'ın birsami cinnetinden daha tehlikeli bulmuştu. Zenginliğin, refahın da fakr u za-

⁶⁹⁹ münfaiyet: edilgenlik, pasiflik

⁷⁰⁰ tekâsûf: yoğunlaşma

⁷⁰¹ *cocainomane* (Fr.): kokainman

rurete mukabil sefaletleri vardı. Bir günlük ekmeğini çıkarmak için akşama kadar alın teri döken rençper, geceleri katı döşeğine nasıl yorgun uzanıyorsa her türlü nan u nimet önlerine hazır gelenler de kuş tüyü yataklarında makûs sebeplerle rahat uyuyamıyorlardı.

-35-

ARNAVUT'UN AŞKI

Dilâver, Turhan'ı kokain cennetinin bahçelerinde, şeffaf maşukalarla kol kola, dudak dudağa bırakarak yürümekte iken karşısına köşkün uşağı Hurşit çıktı.

Hizmetkârın yüzünde tevdi olunacak mühim bir sırrın tereddütlü işmizazları dolaşıyordu. Merakla sordu:

— Ne o Hurşit? Bana acayip bir suratla bakıyorsun...

Uşak ona biraz yaklaşarak hafif sesle:

— Size bir söyleyeceğim var da...

Merakı artan Dilâver sordu:

— Öyle ne ezilip büzülüyorsunuz... Ne söyleyeceksen haydi de bakalım.

— Amma beni affedersiniz. Malum ya, elçiye zeval yoktur.

— Başkası tarafından bana bir haber mi getiriyorsun?

— Evet, fena bir haber...

— Söyle...

— Komşunun uşağı Veysi, silahla sizin arkanızdan dolaşıyor.

— Ne maksatla?

— Sizi öldürmek için...

— Rüya mı görüyorsunuz Hurşit? Komşunun uşağıyla ne alışverişim var ki beni öldürmeye kalksın?

— Orasını bilmiyorum. Bana dedi ki, git Dilâver Bey'e söyle, aklını başına alsın, ben Arnavut'um, kimsede intikam bırakmam.

— Bu kadar mı?

— Evet...

— Bu suikastin sebebini sormadın mı?

— Sordum. Bir şey söylemedi.

— Bu işte bir yanlışlık olmalı. Ben o herifi şimdi bulur, keyfiyeti anlarım.

Dilâver komşunun bahçesine doğru yürüdü. Zaten Veysi de ağaçların arasından ikisinin konuşmalarını gözetliyordu. Dilâver'i görünce saklanmadı. Ekşi bir suratla karşısına çıktı. Herifin bu fevkalgaye⁷⁰² infial tavrından Dilâver, işin şaka olmadığını anladı. Bu sebepsiz garaza uğramak hiddetinden de kendini alamadı. Çatkın bir çehreyle hasmına yaklaşıp:

— Veysi Ağa, şimdi senin tarafından gayet acayip bir tehdit haberi aldım. Ciddiyetine inanmadım. Bu haberi gönderen sen misin? Bunu bir defa da kendi ağzından işitmek isterim...

Hayvani gayz ile yaşayan insan şeklindeki bu kaba mahluk, tehevürünü⁷⁰³ teyiden başını küstahça sağa sola sallayarak:

— Ha vallahi ben söyledim. Arnavut tükürdüğünü yalamaz...

— Şimdi burada Arnavutluk, Türklük meselesi yok. Arnavutluk artık bize uzakta kaldı. Bak, sen şimdi burada bir Türk evinde bulunuyor, Türk ekmeği yiyorsun. Türk ülkesinde Arnavut kan davası, Arnavut besası⁷⁰⁴, Arnavut inadı para etmez. Burada kanun var. Bir daha söyle bakayım. Sen beni öldürmek istiyormuşsun, öyle mi?

— Ha vallahi billahi, gebertmek istiyorum.

— Sebebi?

— Sebebini sen benden daha iyi bilirsin...

— İnan ki katiyen bilmiyorum.

— Sen benim namusuma tecavüz ettin...

— Kulaklarıma inanamayacağım geliyor, neler duyuyorum...

Ben senin namusuna nasıl tecavüz edebilirim be aptal herif?

⁷⁰² fevkalgaye: son derecede

⁷⁰³ tehevür: çok kızma, öfkelenme, köpürme

⁷⁰⁴ besa: Arnavut yemini

— Nişanlıma sataştın...

Bu itiraf karşısında Dilâver'in ayakları birdenbire suya erdi. Fakat renk vermemeye uğraşarak:

— Senin nişanlın kim?

— Bilmiyor musun sanki?

— Bilmiyorum...

— Biz Münire ile nişanlıyız...

— Oh tebrik ederim.

Veysi, beline sokulu, paslı bir tabanca göstererek:

— Bu kadından elini çek... Yoksa ha... Yakarım billahi...

— O kadınla aramızda böyle bir şey yoktur. Emin ol Veysi Ağa.

Veysi, yan cebindeki kirli bir defter arasından bir fotoğraf çıkarak:

— Nasıl yok? Bu kimin resmi?

Dilâver baktı, mukavva üzerinde kendi çehresini gördü. Şaşalayarak:

— Tuhaf şey... Benim resmim...

— Sanki senin olduğunu bilmiyor musun da böyle söylüyorsun, yalancı düzenbaz!..

Arnavut fotoğrafın arkasını çevirerek:

— Bunları kim yazdı?

Dilâver baktı. Şu saçmaları okudu:

"Seviyorum seni dünyalar gibi.

Yanıyorum sana külhanlar gibi.

Sarmak isterim seni civanlar gibi.

Sen Arnavut Veysi 'ye layık değilsin.

Elmasım, benim zevcem olacaksın...

Âşk

Dilâver"

Zavallı çocuk bu elli ayaklı iftira karşısında küçük dilini yutacak gibi bir hâle geldi. Çünkü Münire'ye böyle bir resim vermemişti. O saçma sapan satırların ise katiyen kendine taalluku yoktu.

Karı, Dilâver'den intikam çıkarmak için nereden bulduysa o fotografiyi ele geçirmiş, acemi bir yazıcıya da o türrehatı⁷⁰⁵ karalatmış.

Vay edersiz karı!.. Şimdi Dilâver ne dese sözleri hep inkâr suretinde telakki olunacak. Bu ahmak, bu kaba herif, Münire'nin aşkıyla büsbütün budalalaşmış...

Yalnız öyle bir sualden kendini alamadı:

— Bu resmi sana kim verdi?

— Münire kendisi... Senin resmini saklayacak da bana bir şey söylemeyecek mi sanıyorsun? Münire bana sadık ve çok ehl-i ırz bir kadındır. Daha yaptığın çapkınlıkları hep anlattı.

Hayretle karışık nefreti biraz daha artan Dilâver:

— Daha neler yapmışım?

— Yapmışsın. Yapıyormuşsun. Münire söylüyor.

— Ne diyor?

— “Bahçeye rahat çıkamıyorum. Bana işaretler ediyor. Göğsünü bağırnı açıp, yanıyorum diye bağıırıyor. Çiçekler, yemişler, mektuplar, hediyeler gösteriyor. Söyle o çapkına, beni rahat bıraksın. Ne kadar yansa, bayılsa, ayılsa ben ona varmam. Veysi, ben ancak senin karın olacağım.” diyor.

Bu aptal adama söz anlatması müşküldü. Fakat her cüreti aşan bu en ahlaksızca iftiralara tahammül de daha güçlü.

Dilâver artık kendini tutamadı:

— Bana baksana Veysi Ağa, dedi.

— Ha, bakıyorum...

— Sen Arnavut'muşsun?

⁷⁰⁵ türrehat: saçma sapan sözler

- Ha vallahi, yetmiş göbekten beri Arnavut oğlu Arnavut’um!..
- Arnavutluk demek mertlik demek ise...
- Şüphe mi ediyorsun? Tabanca ile ispat ederim!
- Acele etme. Tabancayı yerinde kullan... Yalnız mertlik para etmez, biraz da kurnaz olmalı...
- Ben hem merdim hem de çok kurnazım.
- Kurnaz değilsin.
- Arnavut dövüşe hazırlanan horoz gibi kabarak:
- Değil miyim kurnaz?
- Değilsin...
- Veysi belini karıştırarak:
- Şimdi sana göstereceğim, bakalım değil miyim kurnaz!
- Kurnaz adam “Kurnazım!” diye haykırmaz. Sinsi görünür. İkide birde böyle silaha davranmaz. Hemen her lakırdıya hiddetlenivermez. Anlar, dinler, hakikati sezdikten sonra iş görür. Şimdi ben seni tecrübe edeceğim. Bakalım kurnaz mısın, değil misin?
- Yap bakalım tecrübe.
- Her lafa baba hindi gibi suratını kızartıp kabarma.
- Peki, evvela dinleyeceğim, sonra kızacağım.
- Münire seni aldatıyor.
- Hiii, vallahi yalan söylüyorsun, işte buna dayanamam.
- Azıcık sabret...
- Karnımda dörtlü bir at koşuyor gibi yüreğim tak tuk tak atıyor.
- Karnında at koşsun, otomobil uçsun, beni dinle... O karının şerrinden bahçeye çıkamayan benim... Ben ondan kaçıyorum, o benim arkamdan dolaşıyor. Bana çiçek gösteren, mektup uzatan odur. Ben ona başımı çevirip de bakmak tenezzülünde bulunmuyorum. Ben kimseye fotoğrafımı vermedim. Onu da nereden bulmuşsa bulmuş. Arkasına o saçma sözleri kime yazdırtmışsa yazdırtmış.

Arnavut'un suratı haşhaş çiçeğine döndü. Gözleri büyüdü.

Ağzı köpürüyor gibiydi. Muhatabının üzerine atılmak heyecanlarına kapılırken Dilâver devam etti:

— “Kurnaz adam dinler, hiddetlenmez” dedik ya... Kendini topla. Bak daha ne söyleyeceğim.

— Yalan söylüyorsun. Şimdi dinleyeceğim fakat sonra bana bu yalanları ödeyeceksin!..

— Yalan söylüyorsam öderim. Lakin doğru söylüyorsam ne yapacaksın?

— Beni kim aldatıyorsa öldüreceğim... Sen mi? Münire mi?

Dilâver ekşi birer istihza ile Arnavut'un suratına göz gezdirerek:

— Hemşeri, sen biraz kendine gel bakayım. Burası Yakova, Piriştine değil... Türkiye'de insanın kıymeti büyüktür. Bir düziye “Öldürürüm! Öldürürüm!” lafını ağzına persenk etmişsin. Sen insanları fare mi, tavşan mı sanıyorsun? Bak, senin silahın var, benim yok. Haydi öldür bakayım...

dedi. İki kolunu göğsüne kavuşturarak hasmının karşısında durdu. Veysi, bu cesaretin önünde afalladı.

Dilâver şimdi yumruğunu göstererek:

— Eğer mertsen yumruk yumruğa vuruşalım.

Arnavut bütün bütün alıklaştı.

Dilâver en acı istihzasıyla:

— Sen ciğeri on para etmez bir herifsin. İşte seni tahkir ediyorum. Yumruğunun kuvvetini göstereceğim!

Bu defa izzetinefsi kaba Arnavut'un gözlerini kan bürüdü. Yumruğunu sıktı. Usulsüz, salla pata çocuğun yüzüne savurdu. Fakat Dilâver başını darbenin aksi cihetine eğmekle beraber sağ dirseğiyle bir *parade*⁷⁰⁶ yaptı. Hamleyi savuşturdu. Aynı zamanda

⁷⁰⁶ *parade* (Fr.): vuruşu savuşturma

iki ayağının ucuna yükselip yıldırım gibi mihverî⁷⁰⁷ bir hareketle sağdan sola dönerek aşağıdan yukarıya hasmının çenesine amudi bir *uppercut*⁷⁰⁸ yapıştırdı.

Gözlerinden ateş fışkıran Veysi, atıldığı iki adım gerisinde kendini bir ağaca çarparak:

— Mori, vay anasını...

— Vay anasını ya? Paslı tabanca ile beni mi korkutmaya çıktın?

— Bre cenabet oğlan, elinde taş mı var, çekiç mi?

Dilâver yumruğunu göstererek:

— Ne taş var ne çekiç... İşte, basbayağı yumruk...

Uşağın sol dudağı ucundan iplik gibi kan akıyordu...

Dilâver şimdi komşunun bahçesine doğru döndü. Orada ağaçların arasından bu yumruk düellosunu seyreden Münire'ye haykıarak:

— Edepsiz karı, bu ahmak herifin eline tabancayı verip de cinayet işletmek için mi karşıma gönderdin? Şimdi oraya gelirsem gayzına⁷⁰⁹, kuvvetine güvendiğin bu aptal adamın önünde seni tepelerim. Ahlaksız fitnekâr, kim kimin arkasından dolaşıyor? Nedir bu kepazece yalanlar?!

Münire hiç cevap vermeden köşke kaçtı. Veysi'nin önünde biraz şafak atar gibi oldu ama sevgilisinin yanında suratına savrulan "ahmak" tahkirine izzetinefsi bir türlü tahammül edemiyordu. Yine tabancasına el atarak:

— Bana mı söylüyorsun ahmak?

— Evet, sana söylüyorum. Mert adam, silahsız hasmına tabanca kullanmaz. Dur, ben de gideyim, tabancamı getireyim vuruşalım. Ondan evvel bir kere daha beni dinle, ahmak olduğunu sana ispat edeceğim.

⁷⁰⁷ mihverî: ekseni etrafında dönercesine

⁷⁰⁸ *uppercut* (Fr.): aparkat

⁷⁰⁹ gayz: öfke, hiddet, kızgınlık

— Ulan, edemezsen yine vuruşacağız.

— Vuruşacağız... Mertçe...

Veysi, çenesine götürdüğü eline bulaşan kana bakarak:

— Ha vallahi, mertçe...

— Öyle ise dinle... Bak, hakikati suratına bağırdım. Hiç tekzi-be⁷¹⁰ cesaret edemeden Münire içeriye kaçtı. Anlıyor musun şimdi kahpelik kimde?

Sevdalı uşak yumruğuyla şakağını döverek:

— Bu kalın kafam şimdi anlıyor bir parça...

— Yumruğu çenene yedin, aklın biraz başına geldi.

— Şimdi bana ispat et, göreyim, ben nasıl ahmağım?

— Sen yalın kat ahmak değil... Birkaç defa katmerli ahmak-sın...

— Ya... Katmer katmer ahmağım...

— Evet, birinci ahmaklığın bu karının yalanına aldanıp bana saldıрманla sabit.

— Ya ikincisi?

— İkincisi de bu karının “seni seviyorum” dediğine pek safdil-ce kanmanla sabit.

— Bu karı bana sevmiyor mu şimdi?

— Sevmiyor. Aldatıyor. Seninle eğleniyor...

Veysi'nin yüreğini üşüten kıskançlık sıtmasının titremeleri dudaklarından dökülerek:

— İspat edebilir misin ki bu karı bana sevmiyor?

— Böyle apaçık bir hakikat için ispata hacet yok...

İkimiz bir aynanın karşısında yan yana duralım. Sen elliye doğru kök salıvermiş, kart bir adamsın. Ben henüz on yedi, on sekiz yaşıdayım. Sonra suratın kurada⁷¹¹ ekmekçi beygirine dönmüş.

⁷¹⁰ tekzip: yalanlama

⁷¹¹ kurada: gelişmemiş, cılız

Daha sonra el kapısında beş on lira aylıkla uşaklık ediyorsun. Ve en sonra akılca bayağıdan çok aşağısın. Tahsil ve terbiyeden zerre kadar nasibin yok. Besbelli ki seni bu evde ucuzluğuna tamaan⁷¹² kullanıyorlar. Şimdi çorak başını kaşıyarak bir düşünüp de söyle bakalım, bir kadın seni mi sever, beni mi?

Veysi başını değil, hâlâ kan sızıntısı durmayan çenesini elle-yerek:

— Gidip soracağım bu karıya, bakalım seni mi seviyor, beni mi... Sonra haklaşırsın...

— Haydi sor... Hakikati anlamak için galiba beyinsiz kafan birkaç yumruk daha istiyor...

Bu ağız ve yumruk mücadelesi büyük bahçenin تنها bir köşesinde oluyordu. Münire tarafından sevilmediğine kalben bir türlü mutmain olamayan Arnavut, ağır adımlarla köşke döndü.

Onun arkasından bakan Dilâver:

— Sevda en akıllıları alıklaştırır... Bu zavallıyı büsbütün hayvanlaştırmış... Bende de var ya kabahat... Elin hizmetçisine velev ki kerhen şakadan olsun, niçin sataşmalı? Sevdayı köklendiği kalpten söküp atmak çok defa kabil olmuyor. Komedyaya bu kadarla kalsa âlâ... Bakalım bu oyun daha ne perdeler açacak?..

-36-

İKİ AİLE ARASINDA MÜZAKERE

İki köşkün arasında Dilâver, Münire macerasını gölgede bırakacak diğer bir aşk yangını saçaklara sarıyor. Orhan'la Şehamet'in etrafa lavlar saçan amansız gönül yangınları... İzdivaç kabil olmayan bu muaşakanın sonu neye varacak?

İzdivaca bu kadar şiddetli mâni teşkil eden sır nedir? Ruhların “İki canı arasında bir melek” ifşasından ne mana çıkarılabilir? Bu

⁷¹² tamaan: tamah ederek, açgözlülük ederek

muammanın hallinde Velittin Paşa ailesi türlü faraziyatta⁷¹³ bulunuyor, kız tarafı ise ketumiyette kati bir ısrardan ayrılmıyor.

Dehşetli bir cinayet vuku bulmuş. Besbelli Şehamet'in yüzünden. Kız bu felakete ne suretle sebebiyet veriyor? Derece-i dahl⁷¹⁴ ve mesuliyeti nedir? Bu maceraya neden ruhlar, cinler, şeytanlar karışıyor? Kızın izdivacında vukuundan korkulan fenalığın nevi nedir?

Mehtaplı gecede iki genç, aşklarını birbirine dökerlerken Rasiha Hanım kızını tazirle almış, eve götürmüştü... Mahinur Hanım da aynı tekdirle oğlunu köşke sokmuştu.

O gecedен sonra bu iki sevdalı, ailelerince göz hapsine alındı. Birbiriyle tenhada baş başa konuşturulmuyorlar, birbirini ancak herkesin yanında görebiliyorlardı.

Zaten asabi mizaç olan sevdalılara bu memnuiyetten⁷¹⁵ büsbütün sinir hâli geldi. Kız da oğlan da tahammüllerinin son perdelelerinde gibiydiler... Eski masalların kahramanları gibi günden güne sararıp soluyorlardı. Nihayet aşk aile tazyikine karşı koyacak bir şiddette alevlendi. İki sevdalı, şimdi hiçbir memnuiyet dinlemiyorlar, تنها köşelere çekilerek baş başa hasbihâllerinde devam ediyorlardı.

Bir gün kız ve oğlan tarafı iki aile, çocuklarının bu meşum sevdalarından doğacak felaketin önünü almak için aralarında gizlice müzakereye koyuldular.

Kız babası Abdüllâtif Efendi, büyük bir muhalesatla⁷¹⁶ oğlan anasına dedi ki:

— Hanımefendi, rica ederim, hatırıma diğer türlü şeyler gelmesin. Ben kızımı kocaya verecek olsam elhak Orhan Bey'den daha iyisini bulamam... Oğlunuzun asaleti, nezaketi, terbiyesi, ahlakı, güzelliği bütün tahminlerin fevkindedir. Mumlarla arasak kızımız

⁷¹³ faraziyat: varsayımlar

⁷¹⁴ derece-i dahl: ilgi derecesi

⁷¹⁵ memnuiyet: yasaklama

⁷¹⁶ muhalesat: birbiriyle dostça geçinme, dostluk ve iyi muamele etme

için böyle her meziyet, fazilet şartlarını cami⁷¹⁷ bir koca bulamayız. Ancak kızım, söylenmez bir sırla büyüldür.

Hanımfendi:

— Affedersiniz beyefendi hazretleri. Bu sır niçin söylenmiyor? Hakikat bilinirse serbest konuşulur. Ona göre muvafık bir karar verilir.

Abdüllâtif Efendi:

— Bu sır söylenmez. Söylense de akıl alır, inanılır şey değildir. Bizim bildiğimiz maddi manevi hayat şartlarının, kanunlarının bütünü haricinde bir bela, bir canavarlıktır. Nasıl söyleyeyim, maverai bir haydutluktur...

Hanımfendi:

— İyi saatler de olsunlardan gelen bir felaket mi?

Abdüllâtif Efendi:

— İyi saatte olsunlar, bize o kadar kötü saatler geçirttiler ki... Bu bedhahlara⁷¹⁸ iyilik temennisinde bulunmayı gönlüm istemiyor doğrusu...

Hanımfendi:

— Öyle söylemeyiniz. Onlar için iyilik dileyelim ki bize fenalıkta bulunmasınlar...

Talât Bey:

— Bu gayrimerilerden korkuyor musunuz?

Abdüllâtif Efendi:

— Elbet. Baksanıza, hayatımıza hâkim oluyorlar. Kızımı izdivaçtan menediyorlar...

Talât Bey:

— Af buyurunuz beyefendi, kendilerini size ne suretle, ne şekilde ihsas⁷¹⁹ ediyorlar?

⁷¹⁷ cami: toplayan, bir arada bulunduran

⁷¹⁸ bedhah: başkasının kötülüğünü isteyen, kötü yürekli

⁷¹⁹ ihsas: duyum, ima, sezdirme

Abdüllâtif Efendi:

— Ufukları tarumar⁷²⁰ eden bir fırtınanın kapalı bir ev içinde patlaması kabîlinden. Fakat rica ederim beyefendi, suallerinizi derinleştirmeyiniz. Esas bilinmeyince teferruat hakkındaki istizahlar⁷²¹ daha ziyade merak uyandırmaktan başka bir şeye yaramaz. Biz şimdi felaketin yeni almaya başladığı şeklin önüne geçebilecek çareleri düşünmeliyiz...

Rasiha Hanım:

— Yani oğlunuzla kızımızın arasında tutuşan yangına su sık-mak çareleri...

Hanımefendi:

— Birbirinden soğutmak mı?

Rasiha Hanım:

— Evet.

Hanımefendi:

— Bu nasıl kabil olur? Büyü ile mi?

Talât Bey:

— Büyüye, efsuna gitmeyiniz... Bunun en kestirme çaresi ikisini birbirinden uzaklaştırmaktır.

Abdüllâtif Efendi:

— Bu ciheti tecrübe etmek istedik. Lakin Şehamet oralara ya-naşmıyor.

Hanımefendi:

— Ne diyor?

Rasiha Hanım:

— Siz bu köşkten çıksanız da ben buradan bir yere ayrılmam. Orhan'ın yirmi dört saatlik hasretine dayanamam. Daha ziyade ileri varırsanız bizi isyana mecbur edersiniz, diyor.

⁷²⁰ tarumar: dağınık, karışık, perişan

⁷²¹ istizah: herhangi bir konuda açıklayıcı bilgi isteme, bir sorunun açıklanmasını isteme

Hanımefendi:

— İsyân edip de ne yapacaklar acaba?

Rasiha Hanım:

— El ele verip kaçacaklar gibi görünüyor...

Hanımefendi göğsünü sarsan bir kaynanalık kıskançlığıyla:

— Şehamet Hanım, Orhan'ın yirmi dört saatlik hasretine dayanamıyorsa kaçtıkları vakit ben bu ayrılığa nasıl tahammül edebileceğim? Analık yüreği gelip geçici sevdalarla kıyas olunabilir mi? Oğlum tabiatını bütün bütün değiştirdi. Evvelden en küçük bir sözüme divan dururken şimdi en mühim bir emrimin önünde dudak bükmekten çekinmiyor. Ettiğim nasihatlere mukabil oğlum da kızınızın size verdiği cevapları kullanıyor. Ağız birliği etmişe benziyorlar. Ne yapacağız?

Rasiha Hanım:

— Haklısınız hanımefendimiz... Kızıma şöyle darılıyorum: “Sen müthiş bir belaya uğradın. Elin masum gencine yazık değil mi? Onu da aynı felakete düşürmekten vicdan azabı duymuyor musun?”

Hanımefendi:

— Ey, ne cevap veriyor?

Rasiha Hanım:

— “Orhan benimle beraber cehenneme girmeye razı... Bizim için en müthiş olan şey ayrılıktır.” diyor...

Hanımefendi:

— İzdivaçtan beklenen saadettir. Cehennem ne oluyor? Beni korkutuyorsunuz hanımefendi...

Rasiha Hanım:

— Vukuundan evvel felaketi karşılamak için her şeyi açıkça söylüyorum. Oğlunuzun selameti namına kızımı ithamdan bile çekinmiyorum.

Talât Bey:

— Felaket yarı yarıya vuku bulmuş demektir.

Rasiha Hanım:

— Bunu yarıda bırakmak da sizin için bir iyiliktir. Tazyik ve tehditte en ileri vardığımız zaman kızımız bize şu cevabı veriyor...

Hanımefendi:

— Hangi cevabı?

Rasiha Hanım:

— “En son korkulan şey ölüm değil mi, Orhan’la biz ona karar verdik zati... Muvaffakiyetsizlerin⁷²² son muvaffakiyetleri bu değil midir?”

Hanımefendi:

— Sözleriniz bana ürperti getiriyor.

Abdüllâtif Efendi:

— Keyfiyet bundan da ibaret değil, mesele iki çatal...

Talât Bey:

— Ne gibi?

Abdüllâtif Efendi:

— Ortada bir de Leman, Keramet muaşakası var.

Hanımefendi:

— Onlar da sevişiyorlar, biliyorum. Fakat bu çocukların sevdalarına ehemmiyet verdiğim yok.

Abdüllâtif Efendi:

— Biz bu muaşakaya da hemen beriki kadar ehemmiyet veriyoruz?

Talât Bey:

— Niçin? Keramet Bey de mi hemşiresi gibi ruhların zaptına düşmüştür?

Abdüllâtif Bey:

⁷²² muvaffakiyet: başarı

— Hayır, bu defa ruhlara karışan oğlumuz değil kızınızdır. Leman Hanım kendisini ölüm döşeğine uzanmış görmüş...

Talât Bey:

— Evet, böyle bir şeyler saçmalayıp geçti.

Rasiha Hanım:

— Geçmemiş... Bu garip iddiasında sabitmiş. Yakında öleceğini söylüyormuş. Keramet kendi kendini ölüme mahkûm eden sevgilisinin bu teşeümüne⁷²³ ağlayıp duruyor...

Abdüllâtif Efendi:

— Leman'daki bu hâl cinnet arazından sayılır. Bu akıldaki bir kızı oğlumuzla nasıl alabiliriz?

Hanımfendi:

— Bizim kızımızın bahtı, sizinki gibi müthiş bir sır ile bağlı değil. Leman'ınki çocukluk... Öyle bir rüya mı görmüş ne yapmış? Geçici bir korku...

Abdüllâtif Efendi:

— Sizin çocuklar da gece gündüz isprizma ile meşgullermiş.

Hanımfendi:

— Ben her eğlenceye müsaade etmem. Vakit geçirmek için en masumane oyun olarak bunu buldular.

Abdüllâtif Efendi:

— Ruhlarla oyun olmaz... Şerirleri var, habisleri var...

Talât Bey:

— Ya siz böyle müctenip⁷²⁴ olduğunuz hâlde onların şerlerine nasıl uğradınız?

Abdüllâtif Efendi:

⁷²³ teşeüm: uğursuz sayma

⁷²⁴ müctenip: sakınan, çekinen, uzak duran, bir şeye karışmayan

— Bizimkisi büsbütün başka. Biz onları tahrik edecek hiçbir harekette bulunmadık. Uğradığımız felaket isprizma tarihinde fevkalade bir istisnaiyet teşkil edecek bir garebettedir.

Talât Bey:

— Bu hâle uğramazdan evvel ruhların vücuduna inanır mıydınız?

Abdüllâtif Efendi:

— Katiyen... Hâlâ bile inanmak istemiyorum amma önümüzde cilvelenen garabetlere başka türlü bir izah sureti bulamıyoruz da...

Talât Bey:

— İsprizmacılık henüz bir ilim çerçevesine sokulamadı... Bununla en ziyade meşgul olan âlimler bile bu karanlık sahada fen ölçüsü, akıl ışığı ile yürüyemiyorlar.

Yine bu vadide birtakım münakaşalara girişildi. Lakin sevda-zedelerin izdivaçlarına razı olmak veyahut onları birbirinden ayırmak hususunda kati bir karar veremediler. Aceleten menfi bir hüküm vermekle sevgili çocuklarının hayatlarına kıymış olmaktan çekiniyorlardı.

Bu içtimanın ertesi günü iki valide gizlice birleştiler. Oda kapısını örtüp dışarıdan duyulmayacaklarına emniyet getirdikten sonra iki koltuğu diz dize yanaştırarak hanımefendi:

— Kardeş! Erkeklerin yanında her lakırdı olmuyor. Bazen en haklı şeylere itiraz ediveriyorlar...

— Doğru söylüyorsunuz hanımefendimiz...

— Biz bize konuşalım. Analık yüreklerimizden alacağımız ithama⁷²⁵ göre gizlice hareket edelim. Ben düşündüklerimi söyleyeyim... Siz de aklınıza gelenleri ortaya koyunuz.

— Pek âlâ olur hanımefendimiz... Buyurunuz, dinliyorum...

— Erkekler ne derlerse desinler, bizi yoran bu hadiseler manevidir. İlaçları da manevi olmak iktiza eder.

⁷²⁵ itham: esin

— Şüphesiz efendim...

— Benim bu fikrime karşı biraderim Talât Bey “Büyüye, efsusuna lüzum yoktur.” itirazında bulundu.

— Evet, dikkat etmiştim.

— Aile dostu, gayet keskin bir şeyh tanıyorum... Bu mühim davayı bize ancak o muhterem adam halledebilir.

— Ne suretle?

— Oğlumla kızınızın izdivacı üzerinde titreyen şeamet gölgesinden dehşetleniyorsunuz...

— Son derecede...

— O hâlde bu iki genci birbirinden soğutmak lazım.

— Bu mümkün mü?

— Pekâlâ mümkündür. O dediğim şeyhten bu kerameti umarım.

— Öyle ise ne duruyoruz. Hemen gidip bu mübarek adamın ellerine sarılalım.

— Şeyhin babası veliyullahtandır⁷²⁶. Ölümünden sonra kaç defa çok kimselere gözüktü. Bir gece bizim köşke kadar bile geldi. Çeşmifettan, oğlu Dilâver, kızım Leman, onu bizim avluda ayan beyan gördüler.

— İnanırım hanımefendimiz inanırım... Biz ne inanılmaz şeylerle karşılaştık...

Ertesi sabah iki kadın kimseye bir şey sezdirmeden Nuhkuyusu yolunu tutturdular. Muhteriz bakışlarla etrafı süzerek Şeyh Battalzade'nin kapısını çaldılar.

Fakat Dilâver bu iki annenin büyük bir ihtiraz⁷²⁷ ihtiyatıyla sokağa çıkışlarından kuşkulananarak kendini göstermeksizin adım adım peşlerini takip etmiş, Şeyh Battal'ın evine girdiklerini görmüştü.

⁷²⁶ veliyullah: ermiş kimse

⁷²⁷ ihtiraz: çekingenlik

-37-

BÜYÜLÜ ÇAMAŞIRLAR

İki hanım, Nuhkuyusu'ndaki sureta⁷²⁸ ev fakat hakikatte gizli tekkenin kapısını çaldılar. Yine karşılarına şeyhin tombul bacaklı, kısa, tıknaz kaynanası çıktı. Misafirleri büyük bir izzeti ü ikramla içeri aldı. Yine öd ağacı, kurs kokulu, seccadeli, postlu salona götürdü. Ve sordu:

— Hacetiniz?

— Şeyh hazretlerini görmek istiyoruz.

— Efendim murakabededir⁷²⁹. Biraz bekleyeceksiniz. Şimdi yanına gidemeyiz.

Nazarlarında velayetini takviye için şeyh misafirlerini bir buçuk saat kadar beklettikten sonra nihayet o meşe kırmacı boyu ile arz-ı endam etti. Yüzü asık, bakışları keskin, tavrı celalliydi.

Hanımlar bu huşunetin karşısında mahcup ve biraz korkak bir vaziyette kaldılar.

Şeyh onları biraz dikkatle ve sonradan tanıyabilmiş gibi yavaş yavaş bir mülayemet alarak:

— Affedersiniz. Teşrifinizden evvel ağırlığınız bastı. Çünkü hacetiniz mühim ve müşküldür. Ötekiler beni çok sıktılar.

Hanımfendi:

— Demek geleceğimiz size malum oldu.

Şeyh:

— Evet...

Hanımfendi:

— Çocuklarımız hakkında.

Kurnaz şeyh iki kadının yüzlerini büyük bir dikkatle süzdükten sonra:

— Sevda meselesi...

⁷²⁸ sureta: görünüşte

⁷²⁹ murakabe: kendi iç âlemine bakma, dalıp kendinden geçme

dedi. Bu keşfin hayretiyle iki hanım birbirine bakışlırken Battalzade devam etti:

— Sizin oğlunuz (Rasiha Hanım'ı işaretle), bu hanımında bir kızı var. Sevişiyorlar...

Hanımefendi:

— Sevişiyorlar amma biz bu izdivacı mesut görmüyoruz. Bu iki çocuğu birbirinden soğutmak için himmetinizden istianeye⁷³⁰ geldik.

Püfçülerin, büyücülerin işlettikleri aşk madeninde müspet, menfi iki suret vardır. İki ruhu ateşlendirmek veya birbirinden tebrit⁷³¹ etmek...

Şeyh gözlerini muammalı bakışlarla boşluklarda dolaştırarak ezgin bir sesle cevap verdi:

— Müşkül...

Biraz sükûtu müteakip ilave etti:

— Maahaza çalışacağım...

Şeyh, ağzından çıkan her sözün tesirini kadınların yüzlerinden seçmeye çalışarak:

— Bu izdivacı niçin mesut görmüyorsunuz?

Hanımefendi:

— Bu cihet size malum değil mi?

Şeyh kabarak:

— Nasıl değil... Henüz zayıçelerine bakmadım amma bu çocuklar bağlı. Hele kız, diğer bir kimseye mevut⁷³².

Hanımefendi telaşla:

— Kime?

O ana kadar ağız açmayan Rasiha Hanım hemen söze atılarak:

⁷³⁰ istiane: yardım isteme

⁷³¹ tebrit: soğutma

⁷³² mevut: vadolunmuş, söz verilmiş

— Şeyh hazretleri, istirahat ederim. İfşada bundan ileri varmayınız...

Kız anası bu safdil ricasıyla şeyhi suale münasip bir cevap bulmak müşkülünden kurtarmış oldu...

Şeyh, kâhinane bir tavırla:

— Merak etmeyiniz. Biz söyleneceği söylenmeyecekten ayırmayı biliriz.

Şeyh, birbirinden soğutulacak sevdalıların yıl, ay, gün ve saatiyle veladet tarihlerini tahkik ve kaydettikten sonra:

— Çocukların yıldızlarına bakayım. Anlaşılabak havassa⁷³³ göre yüreklerini birbirinden ayırmak efsununa girişirim. Merak etmeyiniz...

Rasiha Hanım:

— Bizi çok minnettar bırakırsınız efendi hazretleri...

Hanımefendi:

— Sualimi mazur görünüz, bu soğutma efsunu çok uzun sürer mi?

Şeyh:

— Her ferdin semada bir yıldızı, bir ikizi, bir de peşinde dolaşan şeytanı vardır. Her fitil, altında vuku bulduğu burcun tesiratına tabidir. Bazen çok çetin ahvale tesadüf ederiz. Siz bir yabancı değilsiniz hanımefendimiz, baba dostusunuz. Ben böyle çoluk çocuğa ait gönül davalarını üzerime almam. Bunu hatır için kabul ediyorum.

Hanımefendi:

— Himmetinizin teşekküründen âciziz. Bizi ihya ediyorsunuz.

Şeyh:

— İki genç gönlün feverandaki⁷³⁴ ateşlerini söndürmek de kolay iş değildir. Külfetli ve masraflı olur.

Hanımefendi:

⁷³³ havas: nitelikler, özellikler

⁷³⁴ feveran: fışkıрма, kaynama

— Tek, maksat hasıl olsun... Bizim, külfetten, masraftan kaçındığımız yok. Ne gibi masraf lazımsa çekinmeden söyleyiniz. Bize evladımızın saadet ve selameti lazım...

Şeyh:

— Kırk yılan efsunu yapacağım... Bu laakal kırk günde, kırk saat, kırk dakika, kırk saniyede olur...

Hanımefendi:

— Biraz uzun değil mi efendi hazretleri?

Şeyh:

— Burçların havas tesiratını bozamayız. Beş dakikada yumur-tadan piliç çıkmaz.

Hanımefendi:

— Bu kırk gün zarfında bu iki çocuğu yine bir arada bırakalım mı?

Şeyh:

— Bırakınız. Kırk günün ne hükmü olur? Siz neticeye bakınız, mutlaka ayıracağım. İç çamaşırlarından birer katını bana getiriniz, tutsüye koyacağım. Bir yılan gömleği bulduracağım. Bunun içinde kırk gün durmuş bisküvi şekerleme gibi şeyleri, haberleri olmadan onlara yedireceksiniz.

Hanımefendi:

— Sonra birbirini yılan gibi görecekler, öyle mi?

Şeyh tasdiklen başıyla beraber iki elini de sallayarak:

— Evet evet, yılan gibi, belki daha soğuk, daha müstekreh⁷³⁵ görecekler. Kırk akrebi ateşte yakıp küllerini muska yapacağım. Üzerlerine havas duası okuduktan sonra size vereceğim. Bunları sevdalıların elbiselerine dikeceksiniz.

Hanımefendi:

— Üzerlerine dikilmiş böyle bir şeyin farkına varmazlar mı?

⁷³⁵ müstekreh: iğrenç

Şeyh:

— Muskalar hacmen çok küçüktür. Elbiselerinin şöyle seçilmez birer tarafına uyulgalayıverirsiniz... Kırk hafıza, kırk Leyl duası okutacağım...

Şeyh daha bu kabilden yapacağı efsunların nevlerini sayıp dökerek kırk yalan attı ve iki hanımı o günlük epeyce sızdırdı.

Anneler Battalzade'nin teminatından memnun, müteşekkire bir itminanla evlerine döndüler. Bu efsun kuluçkasının civcivleri canlanmak için müruru⁷³⁶ lazım gelen kırk günü beklediler... Şeyhin hatifane⁷³⁷ atıp tutmalarına rağmen sevdalıların gönül yarınları eksilmeyip artıyordu.

Kırk gün vadesi sonuna erdi. Oğlanla kıza yılan gömleği içinde kırklanmış şekerlemeler yedirildi. Kırk akrebin külü elbiselerine dikildi. Bu palavradan büyülerin tesirleri hiçti hiç... Yangın bütün şiddetiyle berdevamdı.

Sevdazedeler yedikleri efsunlu şeylerin ve çamaşırlarına dikişlerin hiç farkında değillerdi. Bu iki annenin yaptıkları marifetlerin üzerine yalnız Dilâver'in gözleri açık duruyordu. O, iki kadını kapandıkları odaların kapı arkalarından dinledi. Daima peşlerini kolladı. Her şeyi hemen yarı yarıya anladı. İki hanımefendinin kurnaz ve doymaz bir şeyhe soyulmalarından ziyade, iki gence yapılan soğutma büyülerinden sıhhatlerince bir suitesir husule gelmesinden korkuyordu. Hakikati haber versin mi, vermesin mi?

Bir müddet bu istifham noktasında tereddüt etti. Bu mühim sırrı saklamak Dilâver'in kalbinde büyük bir azaptı. Nihayet söylemeye karar verdi.

Bir gün ikisini de bir köşeye çekerek:

— Size mühim bir sır açacağım. Fakat beni ele vermeyeceğinize yemin ediniz.

Orhan birden şaşalayıp:

⁷³⁶ mürur: geçme, geçip gitme

⁷³⁷ hatifane: sesi işitilip de kendisi görülmeyecek şekilde, seslenerek

— Mühim sır mı?

— Evet...

— Bu sır kime taalluk ediyor?

— Validelerinizle size.

Şehamet hemen söze atıldı:

— Validelerimize mi?

— Evet...

— Benim annem de mi işe karışıyor?

— O da karışıyor...

Şehamet düşünerek:

— Bana çok merak verdiniz.

Orhan:

— Keyfiyet neye dair, onu anlayalım.

Dilâver:

— Sizin izdivacınıza dair...

Orhan:

— Bu izdivacı tacil mi ediyorlar, tecil mi?

Dilâver:

— Bilakis, ikisi de değil. Bu izdivacı düpedüz menetmek istiyorlar.

Şehamet:

— Ne suretle?

Dilâver:

— Şeyh Battal'a büyü yaptırtıp ikinizi birbirinizden soğutmak suretiyle...

Orhan haykırdı:

— Vay... Bu işi bize annelerimiz mi yapıyorlar?

Dilâver:

— Evet...

Şehamet:

— Fakat biz bu büyülerin tesirini kendimizde hiç duymadık. Şimdi birbirimizi eskisinden ziyade seviyoruz.

Dilâver:

— Tesirini şimdi duymadınızsa belki ileride duyarsınız. Çünkü efsunlu şekerlemeleri yediniz. Elbiselerinize muskalar dikildi.

Orhan:

— Ne söylüyorsun Dilâver?

Dilâver:

— Hakikati söylüyorum. Ben büyüye inanmam lakin niçin iki büyük ev hanımı Battalzade gibi bir şarlatana soyulsunlar? Niçin size neden yapıldıkları ve ne suretle efsunlandıkları malum olma-yan kurabiyeler, şekerlemeler yedirilsin?

Orhan:

— Hemen gidip soyunalım. Çamaşırlarımızı dikkatle muayene edelim. Bakalım üzerimizde dikili bir şey bulabilecek miyiz?

Dilâver:

— Haydi... Ben burada sizi bekliyorum.

Soyunmak üzere kız evine gitti. Orhan odasına kapandı...

-38-

YILAN GÖMLEĞİ, KIRK AKREP

Çok sürmedi. Orhan da Şehamet de öfkeden köpürmüş birer şiddetle Dilâver'in yanına döndüler. Elleri yeşil beze dikilmiş, yüzer para hacmindeki küçücük muskaları göstererek:

— İşte bulduk, dediler.

Orhan, elindeki şeyi evirip çevirerek:

— Bu mini mini efsundan büyük tesir bekleyenlerin akıllarına şaşayım.

Dilâver:

— Bu küçük şeye kim bilir ne kadar büyük ücret verilmiştir. Çamaşırlarınızın neresine dikmişler?

Orhan:

— Don bel kemerinin iki katı arasına gayet ustalıkla bellisizce uygulamışlar...

Şehamet, çamaşırın nevini tasrih⁷³⁸ etmeksizin:

— Benimkini de bir kırma katmeri arasına sıkıştırmışlar.

Dilâver, Orhan'ın elinden aldığı yeşil muskayı muayene ederek:

— Biliyor musunuz, bunun içinde ne var?

Orhan:

— Efetüha mefetüha yazılı küçük bir kâğıt olacak...

Dilâver:

— Hayır, hiç bilemedin. Bunun içinde kırk akrebin külü var.

Şehamet elindekini hemen yere fırlatarak:

— Ne söylüyorsun Dilâver Bey? Vücudumda kırk akrep geziniyor gibi bir ürperti duydum... Bize böyle birer büyü dikmeye sevgili annelerimizin şefkatleri nasıl müsaade etti?

Dilâver:

— Onlar bunu sizin selametiniz, saadetiniz namına yapıyorlar. Çünkü izdivacınızın meşumiyeti hakkında ortada kuvvetli bir itikat var. Hakikatin bu ciheti bize karanlık Şehamet Hanım, size ayan...

Şehamet mahzun bir jestle boynunu eğerek:

— Sırası gelince ben her şeyi Orhan'a anlatacağım... Onu gafilane kendi şeametimin karanlığına sürüklemek istemem. O benimle her felakete, hatta ölmeye razı...

Dilâver:

— O sizinle ölmeye razı görünebilir. Fakat onun bu rızasını suistimalden sakınmak size düşer...

⁷³⁸ tasrih: belirtme

Şehamet:

— Bu ikimizin arasında halledilecek bir meseledir.

Orhan, Şehamet'in attığı yeşil muskacığı yerden alarak sözü değiştirmek için:

— “Bunun içinde kırk akrebin külü var” diyorsun. Bu miktarda muzır haşaratın külü, bu küçücük kaba sığar mı?

Dilâver:

— Merak etmeyiniz. Bu mevsimde kırk akrep bulması kolay değildir. Muskaların içinde sadece mangal külünden başka bir şey olmasa gerek.

Şehamet:

— Bu iş için herif akrep kültürü yapıyorsa?

Dilâver:

— Ne münasebet. Battalzade akrep külünün manevi tesirce yani gönülleri yakıp soğutmakta odun külünden hiçbir farkı olmayacağını bizden iyi bilir. Bunlar hep para sızdırmak için uydurulmuş sihirbaz martavalları... Kırk akrep deyince insanın zehirlenmiş gibi içi gıcıklanıyor. Manen tesiri hiç fakat lafzen ürküntüsü büyük.

Orhan:

— Biz üç dört günde bir çamaşır değiştiririz. Bunları kirli çamaşırlardan söküp de temizlerine mi diyorlar?

Dilâver:

— Zannetmem. Kıkırdayası herif, hep kırk âdedi üzerine efsunluyor. Bu muskalardan da kırk tane hazırlamış olmalı... O hâlde her muskacığa bir akrep külü düşüyor demektir... Lakin asıl mesele bu değildir...

Orhan:

— Hangisidir?

Dilâver:

— Muskaları çamaşırlarınızdan söküp çıkardınız amma mide tarikiyle kanınıza karışan şeyleri vücudunuzdan nasıl defedeceksiniz?

Orhan tiksintili bir yüz buruşukluğuyla:

— Müthiş şeyler mi?

— Evet...

— Çabuk söyle, şimdi övürürüm⁷³⁹...

— Övürseniz, övürmeseniz de o korkunç, iğrenç şeyleri yuttunuz gitti...

— Bildirmeden bizlere neler yedirdiler söyle...

— Kırk gün yılan gömleği içinde durmuş şekerlemeler.

Şehamet tutulduğu bulantıyı yatıştırmak için elini midesine bastırarak:

— Annelerimiz bize bu dereceye kadar kıydılar mı?

Dilâver:

— Fakat müsterih olunuz. Bu da laftan ibaret bir desisedir. Yılan gömleği içinde saklanmış şekerlemeyi yiyen niçin sevgilisinden soğusun? Herif şekerlemeleri dolabında kırk gün bayatlattıktan sonra geri gönderdi. Bundan da hiç şüpheniz olmasın... Kırk hafıza okutturulan Kırk Leyl Duası'na gelince, bu da ötekiler gibi para tuzağıdır... Çünkü bu zamanda hıfzı sağlam kırk hafız bulması, kırk kovukta yılan aramaktan daha az muvaffakiyetli bir iştir.

Orhan:

— Hep bunları nasıl tahkik edebildin? İngilizlerin Entellijans⁷⁴⁰ servisine mi kaydoldun?

Dilâver:

— Hanımefendi annemden hiç sır saklanmaz. Annem de ben-den... Lakin zavallı safdil anneciğim size hiçbir şey sezdirmemek-

⁷³⁹ övürmek: öğürmek, kusarken veya kusacak gibi olurken öğürtü sesi çıkarmak

⁷⁴⁰ entellijans (Fr. *intelligence*): İngiliz İstihbarat Birimi (1920 yılından önce)

liğim için bu esrarın her kelimesini ağzımdan on yemin alarak tevdi etti.

Orhan:

— Yemin nakzından⁷⁴¹ nasıl çekinmiyorsun? Bu yeminlerin ve-baliyle çarpılmaktan korkmuyor musun?

Dilâver:

— Çarpılmaya gelince, öyle kolay kolay çarpılmam ya... Bazı yeminin nakzı, onun gizlenmek hükmüne riayetten evladır. Bu çok nazik işte annelerinizin gafletinden, Battalzade'nin cüretinden korktum. Herif bugün size kırk akrebin külünü muska yapar. “Yarın yılan derisinde kırklanmış şekerleme yediriyorum” der. Daha sonra öyle fena bir halt eder ki maddi mazarratından⁷⁴² sizi kurtarmak güç olur. Şimdi ben size hiçbir şey söylememiş olayım... Siz de annelerinize hiçbir şey hissettirmeyiniz. Bu katakullinin başka türlü bir çaresine bakalım.

Orhan:

— Nasıl?

Dilâver:

— Bu muskaları çamaşırlarınızın neresinden söktünüzse tekrar oraya dikeniz...

Şehamet:

— Kırk akrep aklımıza geldikçe gece döşeklerimizde rahat uyuyamayız.

Dilâver:

— Kırk akrebin laftan ibaret olduğunu söyledim ya... Sözüme inanmayıp da merak ediyorsanız bu yeşil bezleri sökelim. İçindeki külü dökelim. Yerine başka kül, toprak, öyle bir şey koyalım. Anneleriniz size yine şekerleme ikram ederlerse bana getiriniz. Cema-

⁷⁴¹ nakz: bozma

⁷⁴² mazarrat: zarar

lime âşık, hiç hoşlanmadığım bir mahbubem var. Ona yedireyim de benden yılan görmüş gibi soğusun...

Orhan bu sözdeki kastın Münire'ye aidiyetini anladı, güldü. Fakat Şehamet bir şey sezmedi.

Dilâver devam etti:

— Şimdi işin üfürük tarafı kalıyor. Ben Battal oğlunun nefesinden hiç korkmam. Kırk hafız toplansın, kırk bin El-Leyl duası okusun...

Muskaların yeşil bezden kaplarını söktüler. İçlerinden kâğıda sarılı birer tutamcık kül çıktı. Mangal külü, ocak külü, işte öyle alelade kül... Bu külleri kokladılar, ezdiler, suya karıştırdılar, ateşte yaktılar. Hatta Dilâver dilinin ucuyla biraz tattı bile. Basbayağı kül vesselam...

— Korkmayınız, dedi. Bunun içinde ne yılan var ne akrep...

Dilâver elini ovuşturarak:

— Ey, şimdi bu hilekâr üfürükçünün hesabına bakalım... Kırk akrebin rimadı⁷⁴³ diye haşere başına bilmem kaç lira almak cüretine kalkan bu herifin kavuğunu başına geçirelim...

Orhan:

— Nasıl?

Dilâver:

— Şimdi kalkar, evine gider, hilesini yüzüne vururuz.

Orhan:

— Bu kaşerlenmiş⁷⁴⁴ efsuncuyla böyle kolay kolay başa çıkabileceğimizi mi zannediyorsun?

Dilâver:

— Biz hakikat namına söyleyeceğiz. O, karşımızda şarlatanlık edecek. Elbette galebe bizde kalacak.

Orhan:

⁷⁴³ rimad (< remad): kül

⁷⁴⁴ kaşerlenmek: kaşarlanmak, bir hareketle çok deneyim kazanmak

— Kardeşim Dilaver, hakikat namına söyleyenlerin derhâl muvaffakiyetlerine imkân olmadığını ve hakikatin uzun mağduriyetlerden sonra kendini gösterebildiğini, çok defa da güme gittiğini bilmez misin?

Dilâver:

— Peki amma hakikatin müdafaasını deruhte⁷⁴⁵ edenlerin hiçbir güçlükten yılmamaları icap ettiğini bilmez misin?

Orhan:

— Biz şimdi sırf hakikatin avukatlığını yapmak vaziyetinde değiliz. Hakikate tevafuk etsin etmesin, biz işimizin icabına göre hareket edeceğiz.

Dilâver:

— Herkes doğruluktan ziyade işinin çıkarına bakar. Doğruluğu kendinden değil, diğerlerinden bekler. Ve sonra da dünyanın niçin düzelmediğine teessüf eder. İşte sen de umumi zihniyette bir fertsin.

Orhan:

— Dilâverciğim, bu *sermon*ları⁷⁴⁶ bırak. Beni dinle. Şimdi bu üfürükçünün evine gideceğiz.

Dilâver:

— Hazırım...

Orhan:

— Fakat kavgaya, nizaya⁷⁴⁷ değil...

Dilâver:

— Ya neye gideceğiz?

Orhan:

— Ricaya...

Dilâver:

⁷⁴⁵ deruhte: üzerine alma, üstlenme

⁷⁴⁶ *sermon* (Fr.): vaaz

⁷⁴⁷ niza: çekişme, bozuşma

— Anlayamadım...

Orhan:

— Anlatayım. Güzellikle herifi annelerimizin davalarını gütmekten vazgeçirip kendi lehimize çevirelim...

Dilâver:

— Güzellikle değil. Bu iş parayla olur...

Orhan:

— Tabii... İsteddiği kadar da para vereceğiz...

Dilâver:

— Herif bir taraftan annelerinizi yolarken diğer taraftan da biz kendi ayağımızla yolunmaya gideceğiz öyle mi?

Orhan:

— Başka çare yok... Annelerimize karşı Battalzade'ye söyletmeyle çalışacağımız efsun şudur:

Dilâver:

— Nedir?

Orhan:

— “Yıldızlarına baktım. Bu çocuklar birbiriyle evlenmezlerse ikisi için de ölüm görünüyor...” Herife bunu dedirtebilirsek annelerimiz bu kehanetin meşumiyeti önünde artık hiçbir mâniaya bakmayarak izdivacımızın taciline uğraşırlar...

-39-

ŞEYHİN EVİNDE RUHLARIN TEZAHÜRÜ

Orhan bu karar üzere gitmeye Dilâver'i ikna etti. Şehamet'e de beraber gelmesi teklifinde bulundular. Kız küçük bir tereddütten sonra şu cevabı verdi:

— Ben de beraber gitmek istiyorum. Zaten de böyle icap eder. Lakin bir mahzur var. Ondan çekiniyorum...

Orhan:

— Nedir o mahzur?

Şehamet:

— Ben namuayyen zamanlarda asabi bir buhrana tutulurum. Vehleten böyle bir hâle uğrarsam sizi rahatsız etmekten korkuyorum.

Orhan aşkının kıvılcımlarını saç a saç kızın göz bebeklerine bakarak:

— Şehamet, hiç korkma, böyle bir hâl vukuunda annenden, babandan ziyade şefkatle sana ihtimam göstereceğimizden şüphe etme... Fakat hayli zamandır böyle bir buhranın sana geldiği yoktu...

— Evet, Madam Şerlih isminde Avusturyalı ve kuvvetli bir medyum bu nöbetleri seyreltmenin çaresini bulmuştu. Şimdi o kadın burada yoktur. Yakında gelecek...

— Böyle bir hâl vukuunda yapılacak tedavi çarelerini söyle.

— Pek basit, boyun ve kol damarlarımı ovacak, size vereceğim küçük bir milh⁷⁴⁸ şişesini koklatacak ve kulağıma da bir düziye “Korkma korkma, gittiler gittiler...” diyeceksiniz.

Orhan bu tedavinin son garip cümlesi hakkında istizaha girişmeksizin:

— Peki, hiç merak etme Şehametçğim... Tıpkı böyle dediğin gibi yaparız, dedi.

Şehamet köşke girdi. Bir küçük manto giydi. Milh şişesini aldı. Beylerin yanına döndü. Hanedekilere hiçbir şey sezdirmeksizin şöyle kırdı bir dolaşmaya çıkıyorlarmış gibi semtten uzaklaşarak Nuhkuyusu yolunu tuttular. Tak tak, Battalzade'nin kapısını vurdular.

Herif bahçede ağaçlara aş vurmakla meşguldü. İki gencin arasında gayet güzel kızı görünce işi anladı. Zengin oldukları kadar toy sandığı bu çocukları iyice tırtıklamak için derhâl efsuncu kafasından planlar kurmaya başladı.

⁷⁴⁸ milh: tuz

Genç misafirleri gizli tekke salonuna aldılar. Püfçü, bahçıvan kıyafetinden heybetli bir şeyh kisvesine girerek yanlarına geldi. Çok ağır bir tavır gösteriyor, dudaklarının arasından gizli evrat⁷⁴⁹ çeker gibi nağmeler kesiyordu.

Bir müddet misafirleri gözleriyle tetkike koyuldu. Hiç ağız açmadı. Lakırdıya başlamak için Orhan'la Dilâver birbirine bakışır-larken şeyh, keramet taslamanın tamam sırası geldiğine hüküm ile:

— Söze hacet yok. Ne maksatla geldiğinizi biliyorum. Geleceğiniz bu akşam bana malum oldu, dedi.

Dilâver:

— Niçin geldiğimizi biliyorsanız maksadımızı izaha lüzum yok. Hacetimizi isaf⁷⁵⁰ buyurunuz da gidelim...

Şeyh hemen çatkınlık göstererek:

— Ya velet, bu karışık aklınla sen yine karşıma mı çıktın? Beni imtihan mı ediyorsun?

— Estağfurullah, sizi imtihan etmiyorum. Niçin geldiğimizi anlaştımsınız. Malumu ilama⁷⁵¹ lüzum görmeyerek sözü kısa kesiyorum.

— Evet, anladım... (Orhan'ı göstererek) Bu beyefendi şu güzel hanımı seviyor. İzdivaçları için büyük mâniler vardır. Bu işi teshil maksadıyla bana müracaat ediyorlar. Lakin mümkün değil...

Dilâver gülümseyerek:

— Bu beyle hanımın validelerinden duyduğunuz şeyleri şimdi bize keşfü'l-gaip suretinde satıyorsunuz. Binaenaleyh kerametinize aldanacak kadar gafil olmadığımızı anlamanız da kehanetten ziyade zekâyâ tevakkuf eder...

Battal oğlu zikreder gibi durduğu yerde dalgalanarak:

⁷⁴⁹ evrat: Müslümanlarca belirli zamanlarda okunması âdet olan dualar ve Kur'an ayetleri

⁷⁵⁰ isaf: birinin isteğini kabul edip yerine getirme

⁷⁵¹ ilam: bildirme, anlatma

— Bakınız, bakınız, bakınız. Fitne vü fücür neler karıştırıyor... Benim manevi celadetimden⁷⁵² şüphe mi ediyorsunuz?

— Şüphe edip etmemek başka bahis... Siz “Bu izdivaç için mümkün değil” diyorsunuz.

— Evet, yine de tekrar ederim, mümkün değildir.

— Niçin mümkün olmuyormuş? Siz bu beyle hanımın valide-lerine “Bu akdin icrası mutlak lazımdır” demiş olsanız... İş olup biter...

Şeyh homurdanarak:

— Cahil çocuklar, boş lakırdılarla beni yormaya mı geldiniz? Maneviyetimdenistirhama gelen hacet erbabına ben işkembeden laf uydurmam. Yıldızlara bakarım, remil⁷⁵³ atarım. Ervah ile buluşurum. İn cin ile konuşurum. Mukteza-yı maneviyat⁷⁵⁴ bana ne işaret olunursa onu söylerim...

Büyük bir cüretle okunan bu büyücü mavalının karşısında Dilâver’in nefretten yüzü kızardı. Dudakları titremeye başladı. Onu tamir olunmaz büyük bir pot kırmaktan men için söze hemen Orhan atılarak:

— Efendi hazretleri, baktığınız yıldızlar, attığınız remiller, buluştuğunuz ervah⁷⁵⁵, konuştuğunuz cinler bu izdivaç hakkında size ne söylediler?

Şeyh cezbelenerek:

— Onlar benim mahremlerimdir. Siz değilsiniz. Ne söylediklerini tamamen ifşaya mezun değilim.

— Bu remilleri eğlence için atmadınız ya? Bu yıldızlara beyhude yere bakmadınız ya? Elbette kehanetinizin neticesini valide-lerimize söyleyecektiniz. Veyahut ki söylediniz. Biz de kendi hak-

⁷⁵² celadet: yiğitlik, kahramanlık

⁷⁵³ remil: kumda birtakım çizgiler çizerek fala bakma

⁷⁵⁴ mukteza-yı maneviyet: maneviyat gereği

⁷⁵⁵ ervah: ruhlar

kımızdaki tefeülün⁷⁵⁶ ne olduğunu bilmek istiyoruz. Validelerimize ifşa edilen, niçin bize söylenemesin?

— Vaziyetler başkadır. Biz hayr ile şerri muvazeneden sonra ehven⁷⁵⁷ ciheti kale alırız⁷⁵⁸.

— Bu da ne demek?

— Efendim, gençsiniz, cahilsiniz, gafilsiniz. Benimle muhataba⁷⁵⁹ oturacak kimseler değilsiniz. Bu benimkisi bir nevi tababet-i maneviyedir⁷⁶⁰. Bir tabip hastasına “Sen ciğeri çürümüş bir veremsin, hayatından ümit yoktur.” diyebilir mi?

Orhan şeyhi dikkatle süzerek:

— Demek bizim hâlimiz bu derecede vahim, zayıçemiz⁷⁶¹ bu derece müthiş.

Şeyh gözlerini büyüterek:

— Evet... Evet... Birbirinizle evlendiğiniz takdirde semavatın penç⁷⁶² şule nücumu, üzerinize nahs⁷⁶³ yağdıracaklar...

Orhan:

— Bu nahsi, saide⁷⁶⁴ çeviremez misiniz?

Şeyh:

— Mümkün değil...

Orhan:

— Çok masraflı olacaksa paradan kaçınmayacağımızı da biliniz.

Şeyh lahavle ile başını sağa sola çevirerek:

⁷⁵⁶ tefeül: fal açma, fala bakma

⁷⁵⁷ ehven: en zararsız, en uygun

⁷⁵⁸ kale almak: dikkate almak, önem vermek

⁷⁵⁹ muhataba: söyleşme, konuşma

⁷⁶⁰ tababet-i maneviye: manevi hekimlik

⁷⁶¹ zayıçe: yıldızların, belli bir zamandaki yerlerini, durumlarını gösteren çizelge

⁷⁶² penç: beş

⁷⁶³ nahs: uğursuzluk

⁷⁶⁴ said: iyilik, uğur

— Salla pata sözlerle benim ruhani kudret ve haysiyetimi zede-
liyorsunuz. Ben para âşıklısı değilim. Benim ruhum, vicdanım dai-
ma hakka müteveccihdir. Peder-i alişanım peder-i valagüherinizle⁷⁶⁵
dosttu. Bu kadim muhabbete binaen sizi manevi himayeme aldım.
Haddinizi tecavüzle işime karışmayınız. Söylenmeyeceği söylet-
meye uğraşmayınız...

Dilâver yine sabredemedi. Cesur bir tavır alarak:

— Şeyh efendi hazretleri, affedersiniz, biz genciz, cahiliz, ga-
filiz. Gece karanlığında gökteki hesapsız yıldızlara bakıp da yer-
yüzündeki insanların mukadderatı hakkında kehanette bulunmanın
garabetini bir türlü anlayamayız... Çünkü zatıalınız de biraz heyet
ve kozmografya⁷⁶⁶ okuduktan sonra nücum ilmiyle meşgul olaydı-
nız bir yıldız nedir, ona nispetle hiçliğe sukut eden insanın ehemmi-
yetsizliğini bilerek böyle üst perdelerden atıp tutamazdınız...

Battalzade garip bir tebessümle süzülerek:

— Yine mi bana ders veriyorsunuz? Sabır ve tahammül de fe-
zail-i ilahiyedendir⁷⁶⁷. Bu yaramazlığınıza karşı susacağım...

Dilâver:

— Hayır, susmayacaksınız. Bize ebkem⁷⁶⁸ görünen yıldızların
dillerinden anlıyorsunuz. Bu izdivaç hakkında ne diyorlarsa bize
tekrar edeceksiniz.

— Uğursuz, uğursuz, çok uğursuz...

— Para ile bu uğursuzluğu uğura çevirmeye çalışacağız.

Şeyh, kavuğuna sarsar bir şiddetle başını sallayarak:

— Para ile mi? Buna milyonlar lazım. İns ü cinni⁷⁶⁹ doyurması
kolay mı?

Dilâver geniş bir tebessümle:

⁷⁶⁵ peder-i valagüher: eşsiz bir inci olan baba

⁷⁶⁶ kozmografya: gökbilim

⁷⁶⁷ fezail-i ilahiye: ilahi faziletler

⁷⁶⁸ ebkem: dilsiz

⁷⁶⁹ ins ü cin: insanlar ve cinler

— Milyoner değiliz. Arz üzerinde mütedavil⁷⁷⁰ fersude⁷⁷¹ kâğıt paraların yıldızlarda nasıl geçeceğine aklımız ermez. Cinler, şeytanlar doyar fakat insanların dibi delik mideleri doymaz. Milyonu geçiniz. Birkaç yüz liraya bu işi bitirelim. Valide hanımlara keyfiyeti uğursuz surette ve hatta onları bu izdivaca mecbur bırakacak bir ehemmiyette anlatırsınız. Biz de cinlere lazım gelen ziyafetten çekinmeyiz...

Şeyh tuhaf bir sırtışla:

— Demek düğünde cinlere zerde pilav yedireceksiniz?

— Şimdi düğünlerden zerde pilav kalktı. Artık karın doyurmak yok. Davetlilere bir otelin salonunda kuş kapları kadar küçücük tabaklara bulaştırılmış biraz tereyağı, marmelat filan yalatıp üzerine soğumuş bir çay içirdikten sonra onları cazbant havasının gürültüsü ile sıçratıyorlar.

Şeyh:

— Dünya değişti...

Dilâver:

— Evet, cinlerin de eski oburluklarından vazgeçmeleri lazım gelir.

Orhan:

— Şeyh efendi hazretleri, şaka bertaraf... (Şehamet'i gösterek) Birbirimiz evlenmedikçe bizim için hayat, saadet yoktur. Bütün ümitler himmetinize takılı kalmıştır.

Battalzade birkaç yüz lirayı hususıyla cinlere ziyafet semahatı⁷⁷² duyduktan sonra hayli yumuşamıştı. Binaenaleyh dedi ki:

— Bu iş zordur. Masraflıdır. Bakınız, size biraz anlatayım. Şehamet Hanım, küre-i arz⁷⁷³ Sünbüle⁷⁷⁴ burcunda iken dünyaya gel-

⁷⁷⁰ mütedavil: elden ele gezen, tedavülde bulunan

⁷⁷¹ fersude: yıpranmış

⁷⁷² semahat: cömertlik

⁷⁷³ küre-i arz: yer yuvarlağı

⁷⁷⁴ Sünbüle: Başak burcu

miştir. Bu burç havlinde⁷⁷⁵ izdivaç meşumdur. İki taraf için felaket kumkuması⁷⁷⁶ hâlini alır, karı koca daima nifak ve şikak⁷⁷⁷ üzere yaşarlar. Doğacak çocuklar asi, serkeş⁷⁷⁸, canavar tabiatlı olur. Kendi aileleri ve cemiyet için birer afet kesilirler. Etrafa tecavüz, katil, haritada her şey yazar... Bu şeametleri tafsilde daha ileri gitmeye- rek şimdi Orhan Bey'in zayıfesine geçelim. Onun burcu da akreptir.

Dilâver yine söze dayanamayarak:

— Efendi hazretleri, akrebi de ne kadar çok seviyorsunuz...

Şeyh yine gözlerini açtı ve yine bir iki defa sallandı:

— Bakınız, işte bu çocuğun kelimasında, ittirat⁷⁷⁹ ve mana yoktur. Akrebi ben mi yarattım? Semaya şeklini ben mi çizdim? Orhan Beyefendi teşrinievelin yirmi beşinde doğmuştur. Bu tarih, akrep burcuna müsadiftir⁷⁸⁰. Bu burç, çocuklarına hayalperestane, çok küstahane cesaretler verir. Onları akabeden⁷⁸¹ akabaya düşürür. Felaketten felakete uğratar. İzdivaç onlar için harabi, sefalet, geçimsizlik, bedbahtlık membaı, ömür törpüsü bir uğursuzluktur. Çocuklar etrafa elaman çağırtacak bir azgınlıkta doğarlar. Babanın bu şeamet tevellüdüne⁷⁸² ananın nahsi veladetini de ilave ediniz. Artık dehşetin öte tarafı tasavvur buyrulsun...

Dilâver:

— Şimdi bu sözleriniz “Orhan Bey’le Şehamet Hanım’ın izdivaçlarına imkân yoktur” demek mi oluyor?

Şeyh eliyle havaya esrarlı bir işaret yaparak:

⁷⁷⁵ havl: yıl, sene

⁷⁷⁶ kumkuma: kötü, olumsuz bir özelliği kendinde fazlasıyla toplayan kimse, olay, olgu veya yer

⁷⁷⁷ şikak: uyuşmazlık, anlaşmazlık, bozuşma

⁷⁷⁸ serkeş: dikbaşlı, kafa tutan, başkaldıran

⁷⁷⁹ ittirat: birbirini izleme, birbiri arkasından gelme, düzenli sıralanma

⁷⁸⁰ müsadif: rastlayan

⁷⁸¹ akabe: felaket, badire

⁷⁸² tevellüt: doğma

— Bir şeamet yağmuru altında böyle bir izdivaca kalkarlarsa maazallah... Fakat ben baba dostluğum hasebiyle böyle bir emr-i meşuma delalet edemem.

Şeyhin bu işe delaleti, akdin mesudiyeti⁷⁸³ hakkında valide hanımları iknadan ibaret olacaktı. Bunu da yapmaya hazırды. Fakat sevdalılardan fazla para kopartmak için bu ağızları kullanıyordu.

Manevi himmeti hiçten ibaret olduğunu bilen Dilâver, bu hilekâra beyhude yolunmamak için sordu:

— Bu himmeti katiyen bizden diriğ ediyor musunuz?

— Bu bir himmet değil, düşmanlık olur. Yapamam...

Simasına derece derece bir solgunluk yayılan Şehamet ilk defa söze karışarak:

— Şeyh efendi hazretleri, düşmanlık değil, bu himmetiniz bizim için çok büyük bir iyilik olur. Biz her şeamete katlanarak izdivaç istiyoruz. Lütfediniz...

Şeyh, süzgün gözlerle semaya baka baka iki elini göğsü üzerine ne kavuşturarak:

— Allah göstermesin, ben şerre alet olamam...

— Kati mi söylüyorsunuz?

Şeyh, birbirinden yüksek üç nida ile:

— Katiyen, katiyen, katiyen...

Bu dürüst cevabın katiyeti karşısında Şehamet bütün bütün soldu, baygınlık mukaddemesi hâlsizliğiyle Orhan'ın kolu üzerine yaslandı.

O anda duvardaki koskoca “Ya hazret-i pir kaddesallahü sır-ruh”⁷⁸⁴ levhası yere düşerek parçalandı. Bu hiç beklenilmeyen gay-ritabii hadiseden fena hâlde şaşırان şeyh:

— Bu ne? Kalın sicimle yıllardan beri çivide takılı duran levha birdenbire nasıl yere düşüyor?

⁷⁸³ mesudiyet: bahtiyarlık, kutluluk

⁷⁸⁴ “Hazret-i Pir, Allah senin sırrını yüceltsin.”

Ne diyeceklerini bilemez bir hayretle iki genç birbirine istizah-kâr birer gözle bakıştılar. Lakin Dilâver bir lahza tereddüitten sonra kendini toplayarak şeyhe cevap verdi:

— Müsaade etmediğiniz izdivacın lehine ruhlar, cinler sizi protesto ediyorlar. Bu hadise açıkça ona işarettir.

Şeyh, hayretini saklamaya uğraşır bir suratla:

— Ne diyorsun ya velet? Bana keramet mi taslıyorsun? Bilemediğimiz herhangi bir sebeple ip çürüdü, inceldi... Levhanın su kutu böyle bir münakaşa anına tesadüf etti. Hakikat bundan ibaret...

Battalzade sözünün son kelimesini henüz bitirmeden mukabil duvardaki “Aleyke avnullah”⁷⁸⁵ levhası, sanki onu tekziben ipi birdenbire bıçakla kesilmiş gibi aynı şangırtı ile yere düştü. Cam kırıkları halıların, postların üzerlerine dağıldı.

Şeyh bu sefer put kesildi. Bu garipendergarip⁷⁸⁶ hadisenin sebebini araştırmak için mütehaşi⁷⁸⁷ gözlerle odanın boş taraflarını araştırıyordu.

Bu akılları şaşırtıcı hâlin bayılmak üzere bulunan Şehamet’in psişik kuvvetinden nebean ettiğini veyahut ona arız harici, manevi bir sebeple vukua geldiğini Orhan’la Dilâver anlamışlardı. Fakat bunu şeyhi tedhiş⁷⁸⁸ ve tecrimen⁷⁸⁹ mintarafillah⁷⁹⁰ zuhur eden bir mucize suretinde göstermek için Dilâver dedi ki:

— Şeyhim, kisvenizin heybetine, sanatınızın sihrine güvenerek insan aldatmakta pek ileri vardınız. Hak bu kadar haksızlığa tahammül edemedi. Sizi ikazen mukaddes levhalarınız çivilerinden sapır sapır dökülmeye başladılar. Bu da hiç şüphesiz bu iki gencin evlen-

⁷⁸⁵ “Allah’ın yardımı üzerine olsun.”

⁷⁸⁶ garipendergarip: çok garip

⁷⁸⁷ mütehaşi: korkup çekinen

⁷⁸⁸ tedhiş: yıldırma, dehşete düşürme

⁷⁸⁹ tecrimen: birini cezalandırmak

⁷⁹⁰ mintarafillâh: allah tarafından

melerine hususi menfaatiniz ilcasıyla anut⁷⁹¹ bir mümanaatinızın⁷⁹² neticesinden ileri geliyor...

Şeyh biraz sükûttan sonra yine bütün cesaretini toplayarak:

— Canım, mucizeyi, ilahi tertibi bırakınız. Bu levhaların ipleri-ne şimdiye kadar nevini tanımadığımız bir güve arız olmuş bulunsa gerek...

Bu defa da vukua gelen diğer türlü bir garabetle şeyhin lakır-dısı ağzında kaldı.

Köşede sedefli bir rahle üzerinde duran büyük bir kitabın yaprakları aynen bir parmak temasıyla oluyor gibi kendi kendine açılmaya başladı. Pürhayret şeyhin gözleri bu yeni garibeye dikili dururken “Ya sabır” ile “La ya’lemu’l-gaybe illallah”⁷⁹³ levhaları karşı karşıya duvardan duvara yerlerini değiştirdiler... Hiçbir tevil ile izahı mümkün olmayan bu harika karşısında şeyh sıfırı tüketti. Tekbir getirerek zikre girişti. Sofadaki kudümler muttarit⁷⁹⁴ bir tek-ke ahengiyle çalıyorlardı.

Korkudan şeyhin gözleri şaşıştı. Etraftan üzerine saldıracak manevi tedipkârların⁷⁹⁵ hışımalarını yatıştırmak için bir iki lafza-i celal⁷⁹⁶ ve hayhuy salıverdi. Ve sonra başını sağa sola sallayarak arkası gelmez “La ilahe illallah”larla zikre koyuldu.

Ve yine bu esnada evin alt katında inceli kalınlı çıgıllıklar kop-tu. Şeyhin kaynanası, o yuvarlak, bodur, şişko kadın, vücudundan memul edilmez bir fırlayışla salon kapısında görünerek haykırdı:

— Kudüm çalıp zikredecek vakit değil... Aşağıda akılları çi-leden çıkaracak şeyler oluyor. Çat çat çat sokak kapısı çalınıyor, açmaya koşuyorum, kimse yok. “Bu oyunu acaba mahalle çocuk-ları mı yapıyorlar?” diyorum. Öyle şimdiki veledizinalardan başka

⁷⁹¹ anut: inatçı

⁷⁹² mümanaat: menetme, engelleme, karşı koyma

⁷⁹³ “Gaybı yalnız Allah bilir.”

⁷⁹⁴ muttarit: tekdüze

⁷⁹⁵ tedipkâr: edeplendirici, terbiye edici

⁷⁹⁶ lafza-i celal: allah kelimesi

ne hayır beklenir? Yine çat çat, yine koşuyorum, ne in var ne cin... Sonra sonra bak daha neler oldu... Ben gözümle gördüm, inanamıyorum da sen işitip de inanacak mısın acaba? Mutfakta kevgir içinde kuru fasulye ayıklıyordum. Pencereleler kapalı. Rüzgâr yok. Bir şey yok. Fasulyeler parmaklarımın arasından sıyrılıp çıktılar. Güya kanatlı bir sürü gibi havada üç defa mutfağı dolaştıktan sonra ağzı açık bir tencerenin içine doldular. Ay bayılacağım, bu nasıl şey... Kıyamete mi alamet? Bu da bir şey değil, bak daha ne oldu? Hayretimden güldüm. Korkudan salatüselam getirdim. Aşağıda havaneli tak tuk, tak tuk tarator döver gibi bir ahenkle işliyor. Hacer'in bebeği kendi kendine ortada dans ediyor. Bu ne hengâmedir⁷⁹⁷ damat? Esmayı üzerine mi sıçrattın? Rahman'ı mı gücendirdin? Şeytanı mı kızdırdın?

Şeyh yarım sesle zikrinde devam ederek, bu sözleri anlayamıyor gibi bir dalgınlık içinde dinliyor...

Kocakarının sualine Dilâver cevap verdi:

— Hem Rahman'ı gücendirdi hem de şeytanı kızdırdı. İki saat-tir burada mücadele ediyoruz. (Orhan'la Şehamet'i işaretle) Bu iki gencin evlenmelerine kati bir şiddetle mümanaat gösteriyor. Hep bu mucizeler onun haksızlığını imaen⁷⁹⁸ bizim lehimize vuku buluyor... Bu inadında devam ederse görürsünüz, daha neler olacak... Evvela onun kavuğunu papuç gibi ayağınıza geçirecekler. Sonra çatınızı başınıza indirecekler...

Kaynana:

— Sus evladım, Rabb'im esirgesin... Çoluk çocuğa yazık değil mi? Sizin huddamınız damadımın nefesinden kuvvetli geldi. Sarığın kutsiyeti büyüktür amma bazen de böyle sahibini çarpar. Rabb'im affetsin, damadım bir günah işlemiş olacak... Bu kadar hayret verici şeyler boşuna olmaz. Ne yaparsınız. Kul günahsız olur mu? Bahusus böyle zamanda... Geçinme dünyası bu...

Kocakarı birdenbire Şehamet'i göstererek:

⁷⁹⁷ hengâme: patırtı, gürültü, kavga

⁷⁹⁸ imaen: göstermek üzere

— Bu güzel kıza ne olmuş? Benzi sararmış, gözleri kapanmış, ağzı köpürüyor...

dedi. Az bir zamanda cereyan eden gayritabii şeylerin verdiği şaşkınlıkla Şehamet'in baygınlığına dikkatten kalmış gibiydiler... Kadının bu ihtarı üzerine küçük şişeyi koklatarak kızın damarlarını hafif ovmaya başladılar... Bir taraftan Orhan sevgilisinin kulağına en tatlı sesiyle:

— Korkma Şehametçğim korkma... Gittiler gittiler... diyordu.

Bu gelenler, gidenler kimlerdi? Bunu ne şeyh anlayabildi ne de kaynanası. Hakikatte Orhan'la Dilâver de bu büyük sırrın cahiliydiler...

Şeyh hayretten hayrete düştükten sonra aklını başına toplamak lüzumuyla bu tabiri muhal⁷⁹⁹ rüyadan çıkmak için etrafına bakındı. Karşısında üç çehre gördü. Bunlar hemen çocuk denecek kadar üç gençti. Cilvelenen akılcı olmaz garaibin hayra yorulacak bir tarafı yoktu. Bu harikaların müessirleri karşısındaki üç taze kafa mıydı? Ne olursa olsun maneviyat namına kendi yaptığı büyücü hokkabazlıklarına galip gelen bu çocuklarda mucizevi bir kuvvet vardı. Battalzade bu sırra ermek için bu gençlere çırak kaydolmak emeline düştü ve önlerinde istirhamkâr bir hürmetle dize gelerek:

— Beni manen, maddeten her cihette yendiniz... Çıraklığınıza dehalet⁸⁰⁰ ediyorum. İnyayet Allah'tan, medet sizden, dedi.

Dilâver hakikaten istedikleri zaman bu harikaları ika kuvvetine malik bulunuyorlarmış gibi bir kurnazlık yaparak:

— Hak kendini nerede görürse orada tecelli eder... Bu kuvveti haktan gayri cihete sarf edenler cezalarını bulurlar. Binaen bu hud-dama ermek için büyük bir hüsnüniyetle daha çok vakit müritlikte bulunarak vicdanınızı tasfiye etmelisiniz.

Şeyh secdelere vararak:

⁷⁹⁹ muhal: olmayacak

⁸⁰⁰ dehalet: sığınma

— Elbette efendim, daima hakka teveccühten ayrılmayacağım ve emirlerinizi ibadet şeklinde telakki ile ifaya uğraşacağım.

— Bu ciheti sonra konuşuruz. Şimdi bu izdivacı tacilen valide hanımları iknaya çalışacaksınız.

— Emriniz başım üzerine... Bu akdi de olmuş bitmiş biliniz. Ve kulunuzu ihmal etmeyiniz.

— Akit evvela, vaadimizi ifa sonra...

— Hayhay efendim, her emrinize mutiyim...

-40-

ESRARI İNTAÇ⁸⁰¹ EDEN FACİA

Şeyh, izdivaç lehine anneleri kandırmaya muvaffak oldu. Onlara şöyle demişti:

— Çocukların yıldızlarına ilk bakışlarımda izdivaçları aleyhine delalet eder emareler görmüştüm. Fakat sonraki nücumi tetkikatımda bu akdin meni daha büyük felaketleri mucip olacağını ve hatta -söylemeye dilim varmıyor- çok müellim⁸⁰² ölümlere kadar sebebiyet vereceğini levh-i kalemde⁸⁰³ aynen okudum. İzdivaç aleyhindeki felekî⁸⁰⁴ mahzurların huddam ile yenilmesi kabildir. Bu müşkülle iktihamla⁸⁰⁵ çok uğraştım. Ve bimennihi'l-kerim⁸⁰⁶ muvaffak oldum. Bu işi benden isteyiniz. Ve hiç kaygı üzere olmayınız...

Şeyhin bu teminatı üzerine iki aile arasında birçok müzakareler cereyan ettikten sonra Orhan'la Şehamet'in akdine karar verildi. Şimdi ortada en mühim keyfiyet kaldı. Şehamet'in hayatını ihata ile izdivacını güçleştiren ve ara sıra gayrimerilerin tezahüratıyla akıllalmaz hadiseler cilvelendiren meşum büyük sır meselesi...

⁸⁰¹ intaç: bir işi sonuçlandırma, sona erdirmeye, bitirme

⁸⁰² müellim: elem veren, inciten

⁸⁰³ levh-i kalem: üzerinde insan kaderinin olmuş ve olacakların yazılı olduğu inanılan ilahi levhayı yazan kalem

⁸⁰⁴ felekî: astronomik

⁸⁰⁵ iktiham: göğüs germe, karşı durma

⁸⁰⁶ "Allah'ın yardımıyla"

Bu, acıklı olduğu kadar garip vaka şuydu:

Şehamet daha yedi sekiz yaşında, mektebe giden bir çocukçağız iken fevkalade güzelliğinin cazibesiyle izdivacına talipler zuhur etti. Anası babası “Kızımız daha pek küçüktür...” cevabıyla bu mevsimsiz taliplere gülüyorlardı. Masum kızçağız ise böyle bir intihaba⁸⁰⁷ rey verebilmek mülahazakârlığından⁸⁰⁸ henüz çok uzaktı. Lakin günler geçip de çocuğun yaşı birkaç yıl daha arttıkça güzelliğinde de sehhar⁸⁰⁹ bir inkişaf peyda oluyor, talipler de o nispette çoğalıyordu.

Hele biri, on sekiz yaşında Sakıp Cemal, bu izdivacın ailece o kadar üzerine düşmüşlerdi ki kız velileri tarafından edilen şiddetli retlerin her suretiyle ısrarlarını kırmak mümkün olamamıştı. Kız henüz on ikisine basmış bulunuyordu.

Talibin kendisi iri yarı, gürbüz bir genç ve ailesi zengindi. Fakat çocuk gayet serbest büyütülmüş, şımarık, hoyrat ve kabadayı tabiatlıdır. Tahsili de zamanına nispetle hiç sayılabilir. Adam dövmek ve hatta vurmak nevinden birkaç vukuatı da şayidir⁸¹⁰. Ailesi kıymetli oğullarının her arzusunu yerine getirmeyi mühim bir vazife bilir. Binaenaleyh Sakıp Cemal o yaşına kadar hiçbir sözünün kırıldığını görmemiş gibidir. Kız ailesinin muannit reddi önünde aşkı taştan çocuk, kızıl divane bir hâle gelmişti.

Oğlan tarafı hiçbir masraf ve fedakârlıktan çekinmeyerek, hiçbir istiskalden⁸¹¹ yılmayarak kız velilerinin ısrarlarıyla güreşe güreşe nihayet muvafakat kararı alabilmişlerdi. Kızın dört beş yaş daha büyümesinden sonra akit icra edilmek üzere nişan merasimi yapıldı...

Sakıp Cemal, dört beş sene beklemek için verdiği sözü pek de tutar boydan değildi. Artık kız evinden hiç çıkmıyordu. Şehamet

⁸⁰⁷ intihap: seçme, seçim

⁸⁰⁸ mülahazakârlık: düşünce

⁸⁰⁹ sehhar: büyüleyici

⁸¹⁰ şayi: duyulmuş, herkesçe bilinen

⁸¹¹ istiskal: soğuk davranışlarla hoşlanmadığını belli etme

bir mabude⁸¹², Sakıp onun önünde her lahza secdeye kapanan bir abit⁸¹³... Lakin bu iri kıyım delikanlının ateşli perestişlerine henüz cevap verecek bir yaşta bulunmayan kızcağız, masum vücudunu ihata eden bu yakıcı, gürültülü nefeslerden, iştiha parıltılarıyla üzerine açılan gözlerin aykırımsı ifadelerinden sıkılıyor, âdeta korkuyor, bazen titriyor ve bazen de umacıya tutulmuş bir çocuk gibi ağlıyor, bu genç adamla kendisini odada bir lahza yalnız bırakmalarını annesinden, dadısından rica ediyordu.

Kızın bu yalvarmalarına rağmen ev hâli bu, Sakıp Cemal bir yalnızlık fırsatı düşürebildikçe zavalılığın kendine karşı olan tevahhuşunu⁸¹⁴ munislendirmek için sanemin önünde birkaç secde-den sonra soruyordu:

— Ruhumun ruhu, sen benden korkuyor musun?

Kız, cılız ve singin bir sesle cevap veriyordu:

— Evet...

— İnsan sevgilisinden korkar mı?

— ...

— Yoksa sen beni sevmiyor musun?

— Ben sevmek ne olduğunu bilmiyorum ki...

— Sen bebeklerini sevmez miydin?

— Evet amma sen bebek değilsin ki...

— Sen asıl ikimizin arasından gelecek bebeği seveceksin. Onun sen annesi olacaksın, ben de babası...

Kız hazzetmediği bu sözü hiç anlamak istemeyerek sıkıntılı bir yüzle başını çevirince Sakıp bir iki ayak öpüşünden sonra:

— Niçin öyle dargın gibi yüzünü dönüyorsun?

— Bilmiyorum. İçimden öyle geliyor...

— Nihayet ve mutlak, sen beni seveceksin.

⁸¹² mabude: tanrıça

⁸¹³ abit: tapan kul, ibadet eden

⁸¹⁴ tevahhuş: ürkme, ürküntü

— Sevip sevmeyeceğimi ben bilirim. Onu sen nasıl bileceksin?

— Ben sana sevmeyi öğreteceğim...

— Bebeğimi, kedimi sevmeyi bana hiç kimse öğretmedi ki...

— Sen beni mutlak seveceksin.

— Ne biliyorsun canım?

— Çünkü dünyada seni benim kadar sevebilecek kimse yoktur. Ben senin için her fedakârlığa hazırım...

— Ne gibi?

— Mesela tayyare ile üç bin metreye çıktıktan sonra kendini aşağıya at desen atarım.

— Düşer düşmez ölürsün...

— O zaman memnun olur musun?

Kız tuhaf bir tebessümle sükût eder. Bu tasdikâr gülüş keskin bir hançer gibi Sakıp'ın yüreğini deşer ve kanını içine akıtır. O zaman âşığın perestişkâr ruhu canavarlaşır, kızcağızı bir müfteris⁸¹⁵ atılışıyla dişleyerek parçalamak ve kanlı lokmalarını yutmak vahşetiyle sevdasını serinletmek ister.

Sakıp Cemal'in ailesince adı “Celalli çocuk”tur. Çünkü her şeye kızar, her hiddette üst perdeye çıkar. Celalli çocuğun öfkesi önünde ev halkı titrer. Attığı attık, vurduğu vurduk, kırdığı kırdıktır. Mahalle çaçaronları⁸¹⁶ onun teşhisini koymuşlardır: “Karışık çocuk.” Güya Sakıp Cemal perilerle münasebattedir. Onun gözlerine diğer insanlara hafi⁸¹⁷ kalan şeyler görünür. Ruhlar onu kâh hırpalılar kâh taltif ederler. Fakat her hâlde onların himayesindedir. Sakıp'a sataşan belasını bulur. Onun kerametleri bile vardır. Dediği çıkar. Mahallede bir nevi aziz payesi kazanmıştır.

⁸¹⁵ müfteris: yırtıcı hayvan

⁸¹⁶ çaçaron: geveze

⁸¹⁷ hafi: gizli, saklı

Muhitindeki bu velayetimsi şöhretine rağmen Sakıp sefihtir⁸¹⁸. Süfli⁸¹⁹ adamlarla konuşur... Meyhanelerde racon keser... Dalasmadan çekinmez, dövüşten, silahtan ürkmez...

Müstakbel damatlarının bu hâllerine sonradan sonraya vâkıf olan kız ailesi telaş içindedir. Nişanı bozmak için her çareye başvurumaktadırlar.

Tekinsizlik, bir nevi uğursuzluk ve ataklık şöhretiyle etrafı zorbalığa ram eden Sakıp, yalnız Şehamet'in istiskalleri önünde muvaffakiyetsizliğe uğramıştı. Kız tarafının nişanı bozmak teşebbüsüne karşı bütün şiddetiyle köpürdü ve:

— Bu mümkün değildir! Ben ölsem bile Şehamet'in diğer bir erkekle izdivacına imkân yoktur. Ruhum rakibimi sağ bırakmaz. Nerede kaldı ki hâl-i hayatımda kızınızı başka birisine verebilesiniz...

Şehamet, hoşlanmadığı bu gençten kurtulmak için gece gündüz ağlıyor ve onun çok müziç⁸²⁰ ziyaretlerinde evden nereye kaçacağını bilemiyordu.

Keyfiyet bu merkezde iken ansızın zuhura gelen bir vaka müşkülü halleder gibi oldu. Sakıp Cemal meyhanede adam vurdu. Üç sene hapse hüküm yedi ve tıklandı...

Kız ailesi geniş bir nefesle ferahladılar. Artık öyle bir mücrime kız veremezlerdi. Ve bu mazeretleri âlem nazarında çok makul görünecek, kimsenin bir şey demeye hakkı olamayacaktı.

Binaenaleyh nişan yüzüğü iade edildiği zaman mahkûm hapis-hanede yine evvelki iddiasını tekrarlayarak ateş püskürdü. Ve kız evine şu haberi gönderdi:

— Değil hapishane, beni eski dev masallarındaki gibi yedi kat yerin altında zincire vursalar küre-i arzı bombalar, yeryüzüne çıkar, bu aileyi kana bulayarak intikamımı alırım!

⁸¹⁸ sefih: zevk ve eğlenceye düşkün, uçar

⁸¹⁹ süfli: aşağı, aşağılık, bayağı, adi

⁸²⁰ müziç: bunaltıcı, tedirgin edici

Kız halkı bu tehlide güldüler. Üç sene en ateşli hırsları soğutacak bir zamandır. Ve sonra hapishanenin sağır taş duvarları arkasından bu suretle harice meydan okuyuş da ancak öyle kaçık çocuğa yaraşır bir fantaziyaydı.

Bu vakadan sonra kıza yine bir talip sürüsü hücum gösterdi. Bu aralık kız babası Abdüllâtif Efendi, İzmir’e bir memuriyet aldı. Orada da Şehamet yine gençler arasında bir *idole* mevkisine yükseltildi. Sokağa çıktığı vakit halk onu birbirine parmakla gösteriyor, tiyatrolarda, sinemalarda gözler sahneden ziyade onunla meşgul oluyordu.

Yine etraftan talepler, talepler yağıyordu. Fakat kızın yaşı küçük olması bahanesiyle hep reddediliyorlardı.

Sakıp Cemal müddetini ikmal etmezden evvel onun tehditkâr izacından kurtulmak için kızı baş göz edivermek lüzumu da görünüyordu.

Kızlarının güzelliğinin iftiharından ziyade derdini çeken ana baba bazen şöyle hasbihâl ediyorlardı:

Anne:

— Kızın evlenme çağı geliyor.

Baba:

— Hapishanedeki mahkûm da müddetini dolduruyor.

— O çıkmazdan evvel kızı bir helal süt emmişle birleştirmeliyiz.

— Ana memesinden akan sütün helali, haramı nasıl olur bilmiyorum.

— Ah, yine Sakıp Cemal gibi soysuzun birine düşmeyelim de...

— Talipler karşımızda bir cemm-i gafir⁸²¹ hâlinde, beğen de beğendiğine ver... Fakat böyle zamanda içlerinden iyisini tanıyıp da nasıl seçmeli? Kızı da bugünlerde bir düşünceli görüyorum...

— Evet, dadısına bazı şeyler söylemiş.

⁸²¹ cemm-i gafir: insan kalabalığı

- Ne demiş?
- “Beni istediğime vermezlerse başkasına varmam.” demiş...
- Bir beğendiği mi var acaba?
- Öyle olacak...
- Bu yaşta...
- Evet...
- Başımıza bir felaket de buradan çıkmasın?..

-41-

**ŞEHAMET SİNEMADA BİR ERKEK YILDIZIN
GÖLGESİNE ÂŞIK OLUYOR**

Çocukluktan bülüğ devrine geçenlerin kulaklarına bütün kâinat şu kelimeyi mırıldanır: “Âşk...” Bunun daha açık manası “izdivağ”tır... Gökte parıldayan yıldızlar, dağlarda çağıldayan sular, mehtaplarda öten bülbüller, bahçelerde açan güller hep aşkın fahri hanendeleri, propagandacılarıdır. Gençleri, ihtiyarları teşvikten hep onun methini terennüm ederler. Ölümün yeryüzünden süpürüp götürdüğünü aşk tazmin edecek...

Şehamet de bu devreye giriyordu. Kanında başlayan bu istidadı sinema manzaraları yavaş yavaş ateşledi. Aşk henüz kendince bir sır olan masum gönüller için sinemanın çok cüretkâr sahneleri zehirli yelpaze tesirini yapmaktadır...

Birbirine yapışmış iki dudağın ateşlerinden saçılan kıvılcımlarla niçin bu masum ruhları heyecanlandırmalıdır? Evvelden kapısı, pencereleri örtülü bir odanın mahremiyetinde saklanılan deraguşlar niçin şimdi sanat perdelerinde apaçık cilvelendiriliyor?

Gözlerinde o *image*, kalplerinde o heyecanla sinemalardan çıkan gençler bütün dünyayı bir çiftthane şeklinde görerek, kolları arasında sıkmak için üzerine saldıracak eşler arıyorlar. Onun için erkeklerin cüreti artıyor, kadınların hicabı azalıyor... Onun için gündüz peşinden dolaştıkları, gece terli rüyalarla uğraştıkları iş hep bu oluyor...

Evveliden açık saçıklıkları için romanlar itham edilirdi. Şimdi acaba sinemaya neden bu imtiyaz veriliyor? Roman, beyaz kâğıt üzerinde siyah bir tasvirden ibarettir. Sinema makul, mayup⁸²² bütün ihtirasları yüz çizgilerinde canlandıran asrın bir mucize aynası...

Ekranı aşkın filiyatı⁸²³ onda dokuz oynanırken sağıma solu-ma tesadüf eden gençlerin nefeslerini sıkılaştıran ispazmozlarla sar-sıldıklarını kaç defa gördüm... Bu mahzur için alınmak istenilen tedbire de insan gülmeden duramıyor... Böyle filmlere filan yaştan aşağı olan çocukların kabul edilmeyecekleri ilan oluyor. Bazı çocuklar yaşlarından küçük veya büyük görünürler. Sinema gışelerine bu genç seyircilerin nüfus kâğıtlarını mı ibraz etmeli?

Asıl tehlike, memnu yaştan bir iki yıl daha sivrice olanlar içindir.

Şehamet çocukluğunun son senelerinde yegâne eğlence edindiği sinemanın bu tehlikesine uğradı. O yalnız bu gölge oyununun manzaralarıyla heyecanlanmadı. Perdede seyircilere baygın gözle-riyle aşk dersleri veren erkek yıldızlardan birine tutuldu.

Bu sevdasını kimseye açamıyor fakat gündüz düşüncelerinde, gece rüyalarında hep onunla yaşıyordu.

Bütün dünya sahnelerinde yılda birçoğu parlayıp birçoğu sönen bu gölge sanatkârlarına âşık olanların had ve hesabı yok. Şahıs bir, ondan doğan zıllar⁸²⁴ sayısız... Sevdalananlar arasında bu gölgeler taksim edilebilirse de canlı artisti nasıl paylaştırabiliriz? Bu garip illete müptela zavallı âşık ve âşıkların naleleri hep hebaya gidecek, ara sıra birer hayalet kucaklamaktan başka nasipleri olmayacak...

Şehamet, bu vurulduğu gölgenin asıl sahibini bulmak için eski masalların aşk kahramanları gibi diyar diyar dolaşmak merakına düştü. Lakin buna imkân yoktu. Bu imkânsızlık da büyük arzusuna bir hail olamıyordu. Mutlak onu canlı olarak görmek cinneti gittik-

⁸²² mayup: ayıplanmış

⁸²³ fiiliyat: gerçekleştirilen işler, iş olarak yapılan edilenler

⁸²⁴ zıl: gölge

çe zihnini daha ziyade sarıyordu. Bu gizli dert ile kızcağızın iştihası durdu, uykuları bozuldu.

Sıkılıyordu. Kabına sığamaz bir hâle geldi.

Bu esnalarda ani bir tesadüf Şehamet'in gönlündeki hayaline ruh ifaza⁸²⁵ eder gibi oldu.

Sanatlarından ziyade güzellikleriyle iştihar eden artistlerden biri genç yaşında ölüverince sinema idareleri müteveffaya⁸²⁶ benzer simalar arıyorlar. Onun hüsn şöhretini bulunacak benzerine iza-feyle istifade etmek için.

Valentino için böyle olmadı mı? Berber çıraklığından ekran se-masına yükselen bu İtalyan delikanlısının ölümüne ağlayan sayısız kadınlar onun bir müşabihıyla yürek yaralarını merhemlemek isti-yorlardı. Birkaç tane bulundu. Fakat hiçbirisi ölenin yerini tutamadı.

Memleketimizde de Şarlo'ya Garbo'ya benzemek arzusuna düşenler oldu. Artistlerin tavırları, giyinme tarzları daima etraflarında mukallitler uyandırır... İşte bu kabîlden Ulvi Nadir adlı bir delikanlı da Şehamet'in tutulduğu erkek yıldızla benzemek meraka-na düşmüştü. Veçhen de onu az buçuk andırmıyor değildi. Telebbüs⁸²⁷ tarzını da tamamıyla taklit edince bu müşabehet artmıştı.

Diyeelim ki Şehamet'in gönül verdiği, Ulvi Nadir'in taklide özendiği sinema artisti X'tir. Ulvi Nadir'in kelebek kravatı, önü açık yeleği, bir mankene giydirilmiş gibi buruşuksuz ceket, gelişigüzel, suni bir derbederlik vererek taranmış saçları, hep ayna önünde X'in fotoğrafına bakılarak taklide uğraşılmış bir tuvaletti.

Şehamet bir çayda bu mukallide rast geldi. Aman ya Rabbi, ilk bakışta gözlerine inanamadı. X Hollywood'dan uçarak buraya mı gelmişti? Sima, kıyafet, jestler, bütün o...

Bu benzerlikten kızcağız âdeta helecana tutuldu. O ana kadar sinema perdesinde göğüs geçirerek seyrettiği artist, şimdi karşısın-

⁸²⁵ ifaza: feyizlendirme, bereketlendirme

⁸²⁶ müteveffa: ölmüş, ölü

⁸²⁷ telebbüs: giyme, giyinme

da canlanmıştı. Gözlerini ondan ayırmak istemiyor fakat pek dikkatli bakmaya da utanıyordu. Güzel kızın kendisine bu kaçamaklı dikkatini Ulvi Nadir fark etti. Bu harikulade letafetin önünde o da çarpılır gibi oldu. Bir münasebet düşürerek saneme yaklaştı. Xvari bir reveransla söz açtı:

— Matmazel, şu cemiyet içinde göz kamaştıran genç bir güneş-siniz. Kendi kendimi takdime müsaade eder misiniz?

Şehamet gönlündeki hayalin böyle canlanarak yüz yüze kendisine hitap etmesinden fevkalade şaşırıldı. Bir cevap aradı. Yarı anlaşılır bir sıkılganlıkla bir şeyler kekeleydi.

Genç adam devam etti:

— Ulvi Nadir bendeniz...

Bu isim Şehamet'e hiçbir şey anlatmadı. Bilakis gönlündeki hayalin tadını kaçırdı. O, karşısına çıkan genci Artist X olması itibarıyla beğeniyordu. Ulvi Nadir, bu da kimdi?

Kızcağız o şaşkınlıkla ağzından şu sözü kaçırdı:

— Ben sizi başka birine benzetmiştim...

Ulvi Nadir göz bebeklerinde parlayan bir tebessümle sordu:

— Kime?

Şehamet sıkıldı. Sustu.

Ulvi Nadir kendi sualine yine cevap vererek:

— Hollywood yıldızı X'e değil mi?

— Evet fakat gönlümdekini nasıl keşfettiniz?

— İlk bakışta herkes beni ona benzetir de...

— Hakikaten çok benziyorsunuz...

— Dünyada herkes çift yaratılmış...

— Bu müşabehetten hoşlanıyor, bir gurur duyuyor musunuz?

— Hoşlanmıyor değilim lakin gurur, hayır... Çünkü beni ben olarak kimse takdir etmiyor. X'e benzediğim için beğeniliyorum...

— Bütün dünyanın kırılıştığı bir tipe benzediğiniz için mağrur olsanız da yeri var.

— Amerika’da doğmuş olsaydım belki de X ben olurdum...

— Şüphesiz...

— Amerika’da doğmakla Türkiye’de doğmanın arasında ne büyük fark var... Orada alelade hilkatler yıldız oluyor. Burada dâhi istidatlar bayağlaşıyor... Muhitimizin çorak toprağı zekâları beslemiyor. Denizlerimizde çiroz, bahçelerimizde bal kabağı yetişiyor. Maahaza ekranda talihimi denemek isterim.

— Vallahi herkes sizi X zanneder...

Ulvi Nadir tuhaf bir feveranla:

— Büsbütün X’in yerine geçmek için gidip bu artisti öldürmeli miyim, ne yapmalıyım?

Şaka tarzında ağzından kaçan bu sözü Şehamet çatık kaşla dinledi. Bu istiğrabın⁸²⁸ farkına varan Ulvi Nadir hatasını şu suretle tamire uğraştı:

— Amerika yalnız ilmî, fennî havarik⁸²⁹ ile değil, haydutlarının cüret, maharet ve sanatkârlıklarıyla da dünyanın hayretini celbetmektedir. Bir treni durdurup soyan üç kişiyi tasavvur ediniz... Napoleon ordularıyla galebe ederdi, bunlar sırf cesaretleriyle...

Şehamet mütevahhiş bir sesle:

— Aman aman, “haydut” sözünden ürperti duyarım...

— Haydut şimdiki zamanın en korkunç umacısı⁸³⁰... Bütün dünya kanunları, kuvvetleri bu bir avuç adamla baş etmekten âciz. Cihan matbuatının en meraklı sütunları bunların titretici menkıbelerine muhassas. Ürperen heyecandan gelir. Şiirin, edebiyatın, resmin, heykelin, musikinin de vermeye uğraştığı hep bu değil mi? Heyecan... Haydutlar bu cihetten bütün sanat dâhilerine tefevvuk ediyorlar...

⁸²⁸ istiğrap: garip bulma, şaşma

⁸²⁹ havarik: harikalar, insanda hayranlık uyandıran şeyler

⁸³⁰ umacı: öcü

Şehamet bu garip sözlü genci tatlı bir ürkeklikle dinliyordu. Söz döndü dolaştı, nihayet şu mansaba⁸³¹ döküldü:

Ulvi Nadir:

— Ben sinema artisti X’e benziyorum. Fakat siz, küçük hanım-cığım, kimi andırıyorsunuz? Kadın sinema yıldızlarının en güzeli size nispetle gudubet kalırlar. Siz ekranda bir görünseniz gökten feriştah inmiş gibi dünya sarsılır... Kürenin beş kıtasındaki bediiyat *connaisseurs*lerini⁸³² hayrete düşürsünüz...

Şehamet bu medihler karşısında ezildi büzüldü. Nihayet şu karcık bir mukabelede bulunabildi:

— Beyefendi, mübalağalarınızla beni mahcup ediyorsunuz...

— Mübalağa mı? Hayır. Ne söylesem hakikatin dununda⁸³³ kalacağını biliyorum. Lakin heyhat ki şaşaanızı bütün cihana göstermek için bu memlekette sizi üzerine çıkarabileceğimiz bir *piédestal*⁸³⁴ yok. Bizde bir kadının şayan-ı hayret güzelliği ancak bir kocanın veya muhitin mahdut cemiyetlerine ait sayılı gözleri neşelendiriyor. Edebiyatta, güzel sanatlarda ufkumuzun kesif bulutlarını yırtarak gözükemedik. Marifet cihanına “İşte biz de varız” diye-medik... Dünya harsına vergi hissemizi veremiyoruz. Bir İtalyan şairinin namı anılıyor. Bir Fransız edibinin şöhreti dünyayı tutuyor. Bir İngiliz âliminin, bir Amerikan muhterinin⁸³⁵ her vesileyle her gün isimleri hürmetle, hayretle yâd ediliyor. Hüner pazarında Alman, Avusturyalı her millet fikri mahsulatını satıyor. Türk’e gelince, bu zavallının medeniyet fihristinde adı yoktur. O milletler arasında dimaği ihtiyaçlarını satın alarak geçinen bir haraçgüzardır⁸³⁶. Ben beynelmilel bir iştiharın⁸³⁷ basamaklarını aramaktayım. İlk kade-

⁸³¹ mansap: akarsu ağzı, kavşak

⁸³² *connaisseur* (Fr.): uzman, üstat

⁸³³ dun: alçak, aşağı

⁸³⁴ *piédestal* (Fr.): ayaklık, basamak

⁸³⁵ muhteri: yeni bir şey yaratan, icat eden

⁸³⁶ haraçgüzar: haraç verici

⁸³⁷ iştihar: ün salma, tanınma, şöhret

meye bastığımı da zannediyorum. Yakında Türkler cihan gazete ve mecmualarında bir vatandaşın zaferini okuyacaklardır.

Şehamet bu coşkun fikirli, taşkın sözlü, garip edalı gencin atıp tutmaları karşısında şaşırıyor, biraz da onun tavırlarına meshur⁸³⁸ kalıyordu...

-42-

TEHDİTNAME

Ulvi Nadir yılmak bilmez girginliğiyle Abdüllâtif Bey ailesine çattı. Her vesile ile bu haneye gide gele Şehamet'in zihnini çeldi. Kıza kendini sevdirdi. Ve nihayet izdivaç talebinde bulundu.

Bu genç, orta hâlli ve iyi tanınmış bir aile çocuğuydu. Besbelli hoppaca büyütülmüş, irsî⁸³⁹, indî⁸⁴⁰ her nasılsa megalomaniye tutulmuş bir hafıfmeşrep... Onun takip etmek istediği meslek neydi? Bu malum değil. Ulvi Nadir kendinde her kabiliyeti görüyordu.

O şairdir, ediptir, sanatkârdır, ressamdır, mümessildir⁸⁴¹, ondaki merak ihtisas değil, tenevvüdür.

Evvela matbuatta kritik olarak imzası görüldü. Bizde hiçbir şey olamayanlar tenkit sopasına sarılarak etrafı korkutmaya kalkarlar. Bu kalem idmancıları Namık Kemal'den başlarlar, artık taşlamadıkları abide bırakmazlar. Beğenmemek fikren benlik, üstünlük iddiasıdır.

Muhitin kendi hâlince edebî varlığını yangın yerine çevirdikten sonra bu harabenin üzerinde meşum bir horoz gibi ötmek isterler. Bu uğursuz “öörü”den şu meal anlaşılır:

— Hepsini öldürdüm! İşte şimdi yalnız ben varım!

Viraneden zaferini haykıran bu horoz kimseyi öldürememiş, belki ciddiyet erbabını kendine bol bol güldürmüştür... Bu münek-

⁸³⁸ meshur: sihirlenmiş, büyülenmiş

⁸³⁹ irsî: soyaçekim

⁸⁴⁰ indî: kendince, kendiliğinden

⁸⁴¹ mümessil: aktör

kitlerin⁸⁴² ne çeşitlerini gördük... Kendileri iki sütunluk bir hikâye, dört mısralık bir şiir karaladıkları vakit foyalarını meydana verirler. Zavallılıkları anlaşılır...

Münekkitler ekseriya güve gibi kıymetli eserlere arızdırlar⁸⁴³. Kendilerinde mefkut⁸⁴⁴ kuvveti, şerefi, kalemlerine doladıkları satırlardan almaya çalışırlar. Çalma, çırpma, çok defa indî kaidelerle, elini ayağını bağlayarak sanatı kundağa sokmak merakındadırlar.

Hasılı, münekkitlik tufeyli⁸⁴⁵ bir sanattır. Daima kudretlerinin fevkinde görünmek illetine müptela bu cüretkârların şunun bunun fikirleri üzerinde nezaketsiz, nalçalı ayaklarıyla hora tepmeye ne hakları vardır?

Bizde münekkitlik, salikin⁸⁴⁶ ahlak ve liyakatinden şüphe verecek, edebin en loş bir şubesidir. Bu heves de alelade bir sütun ücretinden başka tenkidin münekkide bir kazanç getirmeyeceği hakikati anlaşılıncaya kadar devam edebilir.

Daha tuhafı, münekkitler ekseriya edebî varlıkları olmayan fikir fakirleridir.

Bu suretle hasımlarının hücumlarına maruz kalmak tehlikesinden masundurlar.

Tut kelin perçeminden, bunların nelerini mizana çekebilirsiniz? Edebî mazileri yoktur. Yalnız zamanı hâlden voli çevirmek⁸⁴⁷ hırsındadırlar. Bizde münekkidi cüretlendiren ilk fikir şudur: Birdenbire bir iki eserin üzerinde erebildiği kadar hiciv kuvvetiyle bir alabanda⁸⁴⁸ yaparak halka görünmek. Ertesi günü namının dillerde gezdiğini işitmek. Tenkit kültürüyle dimağı terbiye görmüş bitaraf, garazdan, ivazdan salim, ehliyetlisine bir diyeceğimiz yok fakat böyle ciddi münekkit bizde enderin enderidir. Son zamanlarda an-

⁸⁴² münekkit: eleştirmen

⁸⁴³ arız: bulaşan, musallat olan

⁸⁴⁴ mefkut: kayıp, yok, olmayan, bilinmeyen

⁸⁴⁵ tufeyli: asalak

⁸⁴⁶ salik: bir yola giden, bir yolda giden

⁸⁴⁷ tuzağa düşürmek, hileye başvurarak iş görmek

⁸⁴⁸ alabanda: gürültü, patırtı

cak bir tek yetişebilmiştir. O da meslektaşlarının silke⁸⁴⁹ bulaştırmış oldukları suişöhretten şaibedar olmak tehlikesindedir.

Ulvi Nadir, bu yolu tuttu. Söktüremedi. Piyes yazdı, muvaffakiyetsizliğini aktörlere yükletti. Manaları gelecek asırda anlaşılacak fütürist şiirler karaladı. Ve yine günahı anlamayanlara buldu.

Genç yaşında fıstıkisine varıncaya kadar her boyaya parmağını bandı... Şimdi sinema artistliği kaldı. Arslan postuna bürünen o asaletsiz hayvan gibi âlemşümul bir şöhretin benzerlik maskesini çalarak takınmakla, tanınmak mümkün olacağını düşündü.

Bu emelinin planlarını kurarken karşısına güzellikte harika bir kız çıktı. Öyle bir *beauté*⁸⁵⁰ ile kol kola hangi *stadiumé*'a⁸⁵¹ gitse kabul olunmazdı? Zaten gazetelerde, mecmualarda böyle ne efsanevi muvaffakiyetler, şanslar okumuştur...

Şehametle dertleşe konuşa ona amansız bir aşk ile de tutuldu. Fakat bu maceraperest emellerini kıza ve ailesine hissettirmeksizin kendini akıllı, uslu bir damat vakarıyla satmaya uğraşıyordu.

Müteaddit talepler arasında bir de böylesi zuhur etti.

Ana babayı bir düşünce aldı:

Hanım soruyordu:

— Ne dersiniz beyefendi?

— Bu çocuk bana züppece görünüyor.

— Benden de alınız o kadar...

— Hem de çok sırnaşık.

— Nasıl ettiyse etti bu eve açıktan gelme bir kedi gibi yanaştı, aramıza sokuldu.

— Kıza kancayı taktı...

— Kızımızın talihi de ne acayip... İlk kısmeti bir felaketti. Bu ikincisi de başka türlü bir derde benziyor.

⁸⁴⁹ silk: meslek

⁸⁵⁰ *beauté* (Fr.): güzel

⁸⁵¹ *stadiumé* (Fr.): stadyum

— Pek yüksekte atıp tutuyor... Övündüğü kahramanlıklarının, sanatkârlıklarının aslı var mı bilmem?

— On dinleyiniz de bir inanınız...

Ulvi Nadir'in aile evinden ayağını kesmeye uğraştılar. Muvafak olamadılar. O, kapıyı suratına kapatmak nevinden istiskallere bile aldırır boydan değildi.

Servet, meslek, ahlak ve haysiyetçe muvafık görülen birkaç istekli daha, kızın pek ziyade üstüne düştüler. Fakat Şehamet, Ulvi Nadir'den başkasına varmayacağı ultimatomu verdi.

Bu itaatsizlik de anaya babaya bir darbe gibi geldi. Aman ya Rabbi, şimdiki kızlar... Koca beğenmeyi velilerine bırakmıyorlar...

Ulvi Nadir iyice kızın damarına girmiş, kim bilir nasıl iknaatla⁸⁵² onun zihnini zehirlemişti. Bu gencin sinema artisti X'e benzermesi kızın gönlünü ona bağlamakta en müessir tılsım hizmetini görmüştü.

Kızın bu ısrarı önünde ana baba da mağlubiyet göstermediler... “Böylesine varacağına ebediyen kız kalmanı tercih ederiz...” reddiyle katiyen dayattılar. Lakin hâl bu merkezdeyken zuhura gelen bir hadise her kararlarını altüst etti. Sakıp Cemal müddetini ikmal ile hapishaneden çıkmış, doğruca soluğu İzmir'de almıştı... Zımnın matbuat vasıtasıyla açıktan açığa aileye gönderdiği tehditnamelerle “Şehamet'i benden başka kimseler alamaz, yakarım, yıkarım, keserim, biçerim...” ihafeleriyle⁸⁵³ bütün dünyaya meydan okuyordu...

Mübalağalı dedikodu şeklinde hadise etrafa yayıldı.

En iştahlı görünenler derhâl Şehamet'ten el çektiler. Yalnız Ulvi Nadir rakibinin bu tehditlerine kahrkahaşlarla gülüyor ve ona böyle kurusıkı patırtılara papuç bırakır takımdan olmadığı haberini gönderiyordu.

⁸⁵² iknaat: ikna etmek, kandırmak için söylenen sözler

⁸⁵³ ihafe: korkutma, korkutulma

Vaziyet birdenbire böyle değişiverince, ana baba başka türlü görüşmeye başladılar.

Hanım:

— Başımıza gelenler... Hiç hatırdı yok iken Sakıp Cemal hapishaneden çıktı.

Beyefendi:

— Hapishaneden çıkınca onu âlemin içine salıvermemeli, bir tımarhaneye kapamalıydılar...

— Zaten hapishane tımarhanenin idadisi⁸⁵⁴ değil midir? Akıllı uslu adamların bu iki yerde de ne işleri var.

— Kızı bu azılının tasallutundan nasıl kurtaracağız?

— Sözen anlamaz, hak, nizam tanımaz, tehditten yılmaz...

Ana baba bu müşkül meseleyi hangi kaba kurtaracaklarını bilemez bir buhran içinde iken posta müvezzii bir mektup bıraktı. Zarfın üzerindeki yazıdan, bunun Sakıp Cemal'den geldiğini anladılar. Açtılar. Bu bir tehditnameydi.

Beyefendi okudu. Hanım dinledi:

“Sabık ve daima kayınpederim efendim hazretleri,

Dünyada mukaddes, mülevves⁸⁵⁵ her ne varsa üzerlerine yemin ediyorum ki kerimeniz Şehamet Hanım benim olmuştu, benimdir ve daima benim olacaktır. Hiçbir suretle suitefehhüm⁸⁵⁶ ve tefhime mahal kalmamak üzere bu uğurda kellemi koltuğuma almış olduğumu arz ediyorum. Zinhar hakikatten gaflet buyurulmasın. Neticenin dehşetindeki mesuliyet tamamıyla size aittir. Üç gencin birden ölümüne sebep olmakta ne haz vardır? Evet üç genç... Kızınız, ben ve bir de bana rakip çıkan o menhus⁸⁵⁷...

⁸⁵⁴ idadi: hazırlama yeri

⁸⁵⁵ mülevves: kirli, pis

⁸⁵⁶ suitefehhüm: kötüye yorulmak

⁸⁵⁷ menhus: uğursuz

Eceli gelen köpek cami duvarına siyermiş⁸⁵⁸. Bu bedbaht daha berbat etti. Sakıp Cemal'in aşk ilahesine göz dikti. O küstah gözleri kamamın ucuyla oyup köpeklere atacağım!

Kanın temizlemediği hiçbir bulaşık mesele yoktur. İşi bu vadiye düşürmek isteyenlere lanet... Nişanlımı bir diğerine vermek haksızlığında devam ederseniz... Bir sabah ailece hiçbiriniz döşeklerinizden kalkmayacaksınız... Tahkike gelen zabıta memurları göğüslerine saplı birer hançerle hepinizi biruh⁸⁵⁹ bulacaktır...

Sahnedeki bir kara tahta önünde duran insanın attığı bıçaklarla resmini çıkaran hokkabaz gibi uzak mesafelerden fırlatacağım zağlı⁸⁶⁰ kamalarla sizi can evinizden vurmak kerametini haizim...

Hiçbir şeyden perva etmem⁸⁶¹. Beni zabıtaya şikâyet fayda vermez. Hapse attırmanın hükmü yoktur. Gencim. Müddetimi ikmal eder⁸⁶², çıkar, sizinle hesabımı görürüm.

Şehamet ya benim olacaktır ya mezarın. Başka türlü mümkün değil, anlıyor musunuz? Bu dünya yüzünde kıyılamayan çok nikâhların zıfıfları⁸⁶³ yer altında yapılmıştır."

İşte bu tempoda üç dört sahife doldurulmuş ve şöyle de bir imza atılmıştı:

"Gafılane mümamaatlara⁸⁶⁴ rağmen Şehamet'in meşru ve mutlak zevci

Sakıp Cemal"

Okuma bitince ana baba dalgın ve mütevahhiş nazarlarla birbirini istimzacen⁸⁶⁵ bakiştılar...

Zevç sordu:

⁸⁵⁸ siyemek: hayvan için işemek

⁸⁵⁹ biruh: cansız

⁸⁶⁰ zağlı: keskin

⁸⁶¹ perva etmek: çekinmek

⁸⁶² ikmal etmek: tamamlamak

⁸⁶³ zıfaf: gerdek

⁸⁶⁴ mümamaat: karşı koyma, engel olma

⁸⁶⁵ istimzac: birinin mizacını yoklama, ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma

— Buna da ne dersin hanım?

— Ben deliden korkarım beyefendi...

— Evet, bu mecnun çocuğun hayatımıza kasttaki cüreti şakaya gelir gibi değil. Yapar mı yapar. Felaket apaçık görünüyor.

— Kızımızı hiç sokağa çıkaramayacak mıyız?

— Bu ancak birkaç polis ve jandarmanın arasında kabil olabilecek.

— Buna da imkân yok. Hükûmet bir kızın selameti için bu kadar memur tayin edebilir mi? Onların her tarafta daha mühim vazifeleri var...

— Buna imkân hasıl olsa da tehlikeli bir maznun gibi polisler arasında sokağa çıkarılan kıza âlem ne nazarla bakar...

— Kızın istikbali mahvoldu...

— Meselenin bir kestirme tarafını bulmak çok güçleşti...

— Bu mecnunun tehevvürünü yatıştırmak için kızı ona vermekten başka çare görünmüyor...

— Bile bile Şehamet'i böyle bir ateşe atabilir miyiz? Bu çocukta kocalık faziletlerinden hangisini umarsın?

— Hiçbirini...

— Başımıza damat namına böyle bir bela satın alınır mı?

— Maazallah, dağlara taşlara, üzerimizden ırak...

— Ya öteki? Nadir Ulvi?

— Bu kaçığa nispetle Nadir anber-i sahra⁸⁶⁶ gibidir.

— Kızı bu ikinciye vermekle birinci azılıdan kurtulabilir miyiz?

— Pek bilemem... Fakat kızı biz versek de bu tehditler karşısında Nadir almaya cesaret edebilecek mi?

Karı koca böyle konuşurlarken hizmetçi çağırırlar.

Beyefendi sorar:

⁸⁶⁶ anber-i sahra: sahra kokusu

— Salonda kim var? Sesler duyuluyor...

Hizmetçi:

— Efendim, Ulvi Nadir Bey geldi. Küçük hanımla görüşüyorlar.

Abdüllâtif Efendi, karısının reyini anlamak için yüzüne baktıktan sonra hizmetçiye:

— Haydi, Nadir Bey'e söyle, yalnız kendisi buraya gelsin.

Hizmetçi çıkınca efendi, hanıma:

— Görüyor musunuz, oğlan sellemehüsselim, vakitli vakitsiz buraya gelip gidiyor. Kızla biperva görüşüyorlar.

— Onlar, ikisi kendilerini birbirinin biliyorlar.

— Ananın babanın reyi olmayacak mı?

— Yeni terbiye...

— İzdivaçtan evvel kur yapmak âdeti yok mu?

— Evet evet, bu terbiyesizliğe o isim verilirse mazur görülme lazımla gelecek...

— Bilmem vallahi, biz mi zamana uymuyoruz, zaman mı bize uygun gelmiyor...

— Her iki cihet de...

Beyefendi tuhaf bir tebessümle gözlerini hanımın hadekalarına⁸⁶⁷ dikerek:

— İnsaniyete pek uygun değil amma bu işte benim aklıma müessir bir tesviye⁸⁶⁸ sureti geliyor...

— Ne gibi?

— Şimdi Ulvi Nadir'e tehditnameyi okuturuz. Korkmayıp da kızı almakta ısrar ederse biz de izdivaca rızamızı veririz...

— Sonra ne olur?

⁸⁶⁷ hadeka: göz bebeği

⁸⁶⁸ tesviye: neticeye bağlama

— Ne olacak, bu kararı duyunca öteki azılı kuduracak, mutlak Nadir’le vuruşacak ve ağleb-i ihtimal⁸⁶⁹ ikisinden biri ölecektir.

— Ey, kızı bu düelloda galip çıkana mı vereceğiz?

— Hayır... Biri ölürse tabii katil de cezasını görmek üzere ortadan kaldırılacaktır. Bu suretle ikisinden de kurtulmuş oluruz...

Hanım bu dehşetlice karara cevabını vermeden Ulvi Nadir sahneye çıkar gibi yapma etvar⁸⁷⁰ ile odaya girdi.

Evvela kaynananın elini öptü. Sonra kayınpederin önünde iki büküm derin bir reverans kesti.

-43-

ABDÜLLÂTİF EFENDİ’NİN PLANI

Abdüllâtif Efendi, dünyayı sinema sahnesi ve kendini müştehir⁸⁷¹ bir sinema yıldızı sanan bu çocuğun hoppa tavırlarına baktı baktı, o kederli zamanında gülmek için dudaklarını ısırıldı. Ve sonra onu ciddiyete davet için ağır bir telaffuzla:

— Beyefendi, sizinle mühim bir mesele üzerinde görüşmek istiyorum...

Ulvi Nadir gene reveranslı bir ihtiramla:

— Emredersiniz efendimiz...

— Kerimem hakkında müşkül...

Efendinin sözünü itmamına vakit bırakmadan Ulvi Nadir hemen atıldı:

— Kerimeniz hakkında hiçbir müşkül mesele kalmamıştır. Şehamet Hanım minelezel⁸⁷² bendeniz için eş yaratılmış bir kızdır. Gerek kendisiyle ve gerek zatıalinizle söz kesilip bitmiştir. Bu bahis üzerine avdetle münakaşaya değer hiçbir ihtilaf kalmamıştır.

— Halli icap eden zorlu cihetler vardır.

⁸⁶⁹ ağleb-i ihtimal: büyük bir ihtimal

⁸⁷⁰ etvar: tavır, davranış

⁸⁷¹ müştehir: şöretli

⁸⁷² minelezel: ezelden beri

— Affınıza mağruren söylüyorum. Aramızda halline lüzum görülecek bir cihet yoktur ve olamaz...

— Nasıl olamaz?

— Olamaz çünkü ne emrederseniz bendeniz kapalı gözle kabul hazırım...

— Sizin her teklifi kabulünüzle nasibin aramızda ihdas ettiği bütün müşküller halledilmiş olamaz...

Ulvi Nadir telaşla:

— Ne gibi efendimiz, ne gibi?

— Sizden evvel kerimem bir diğerine nişanlanmıştı.

— Biliyorum efendimiz... Bir tımarhane kaçkını ile... Nasılsa gafil bulunmuşsunuz.

— Bu çocuk bir cerh⁸⁷³ maddesinden dolayı mahkûm oldu ve müddetini bitirerek hapisten çıktı...

— Ve şimdi burada, İzmir'dedir. Sizi ve beni mecnunca mektuplarla tehdit edip duruyor.

— Siz de işi biliyorsunuz.

— Tamamıyla... Fakat ne ehemmiyeti var?

— Tımarhanelikken açıkta gezen bir delinin tehditlerinden korkulmaz mı?

— Asla...

— Daha bugün bir tehditname aldık.

— Lütfen veriniz de okuyup biraz güleyim...

Mektubu verirler. Ulvi Nadir monoklunu⁸⁷⁴ takarak biraz çarpık poz ve müstehzi bir dudak yapısıyla süzmeye başlar. İlk kelimeleri küçük bir kahrkaha ile geveleyerek:

— Bakınız efendim, bakınız... Mülevvesi mukaddese seci⁸⁷⁵ getiriyor. Mülevvesat üzerine yemin edilir mi? Ve bu şekilde edilen

⁸⁷³ cerh: yaralama

⁸⁷⁴ monokl: kaş altına sıkıştırılıp kullanılan çerçevesiz gözlük

⁸⁷⁵ seci: iç uyak

yeminin ciddiyetine inanılır mı? İşte cinnetin en bariz saçmaları. Ve sonra Şehamet'e malikiyet uğrunda kellesini koltuğuna almış olduğunu söylüyor. Ve bu da çocukluğunda okuduğu Kan Kalesi masalından aklında kalmış bir hatıradan münbais⁸⁷⁶ olacak... Kellesi koltuğuna sıkıştırılmış bir maktulün hayatla, izdivaçla ne münasebeti kalır? Üç gencin birden hayatına kıyacakmış, aferin, budala kendisini istisna etmiyor, kamasının ucuyla oyduğu gözlerini cami duvarına siydirdiği köpeklere yedireceğini yazıyor. Ve sonra saçmanın envaı... Bütün aileninizi döşeklerinde hançerleyeceği tehdidini savuruyor. Ne şekilde? Uzaktan sahneye bıçaklar savurarak marifet gösteren hokkabaz gibi görünmez mesafelerden fırlatacağı kamalarla sizi öldürmek kerametini haiz olduğunu anlatıyor. Tımarhanedekilerin de atıp tutmaları bu mektuptaki hezeyanlardan başka türlü değildir. Biz akıllılar, deli sözlerine gülmekle mukabele etmeliyiz... Deliden korkulur mu?

— Akıllıdan korkulmaz, deliden korkulur. Bahusus böyle salma⁸⁷⁷ gezen nevinden. Çünkü delide mülahaza yoktur. O hasta dimanın sevkine tabidir... Hareketleri ani, feverani, gayrişuuri olduğu için kanun bile onu mesul tutamıyor...

— Ben deliden korkmam.

— Zabıt altında bulunduğu zaman korkulmaz... Lakin serbest gezerken...

— Yine korkmam...

— Tuhaf iddia...

— Tuhaf değil efendim, hakikat... Bendeniz min gayri haddin⁸⁷⁸ ve bilhassa delinin böyle Sakıp Cemal gibisinden korkmam... Çünkü ben onu likör gibi içiveririm...

— Acayip..

⁸⁷⁶ münbais: ileri gelen, doğan

⁸⁷⁷ salma: başıboş

⁸⁷⁸ min gayri haddin: haddim olmayarak

— Evet çünkü ben o sersemden atığım, tetiğim, çeviğim, boksörüm, nişancıyım, atletim...

— Sakıp'ın şerrinden bizi de korumaya kadir misiniz?

— Bundan katiyen şüphe etmeyiniz... O sizi uzak mesafelerden kerametle fırlatacağı kamalarla öldüreceğini söylüyor. Bendeniz icabında hasmımı yakından vurarak yere sererim... Çünkü bendeniz kellem koltuğumda olarak değil, aklım başımdayken vururum...

Ulvi Nadir cesaretini pöh pöhleyerek kahramanlığıyla müstakbel kayınpederine övündükten sonra çıkıp gitti.

Sakıp'ın mektubu muvazenesiz bir dimağın tehevvründen saçılma hezeyanlardı... Lakin Ulvi Nadir'in "Atığım, tetiğim, atletim, boksörüm..." kabîlinden atıp tutmalarına da normal ifade nazarıyla bakılabilir mi?

Zavallı Şehamet, nişanlısıyla babasının arasında geçen muhavereyi kapı arkasından heyecanlar içinde dinlemişti. Sevdğine varacaktı... Amma bu ne evleniş... Söz, saz yerine bıçakların şakırdayacağı, silahların patlayacağı bir düğün... Neşe yerine ölüm... Netice ne olacaktı?

Babasının iki genç aleyhindeki müthiş temennisinden kızın haberi yoktu. Abdüllâtîf Efendi'nin hiç insaniyetkâr olmayan hesabınca hadisede bu damatlıkların biri maktul düşecek, katil de cezasını görecekti, bir taşla iki kuş vurularak çok müşkül görünen mesele sukut etmiş olacaktı.

Karı koca odada yalnız kalınca yine hasbihâle giriştiler:

Efendi:

— Hanım, tahminim tahmindir. Göreceksin, keyfiyet dediğim gibi olacak...

Hanım:

— Benim de bu düşüncenize biraz aklım yatar gibi oldu amma...

— Ey, amması ne oluyor?

— Tahmininizin zuhura gelmemesi ihtimalini de düşünmeli...

— Biri maktul⁸⁷⁹ düşüp de diğərinin tevkifine⁸⁸⁰ lüzum görölmezse diyeceksiniz...

— Evet...

— Bu kanlı ihtilaf onların arasında ebedîdir. İlk vuruşmalarında düşündüğümüz şey olmazsa ikinci, üçüncü çarpışmalarında tahminimiz tamamıyla doğru çıkacaktır... Bunun için büyük kehanete lüzum yok...

Hadise bu meraklı safhaya girdi. Hangisi hangisini öldürecek? Ne vakit ve nerede?

Abdüllâtif Efendi, kızına bir şey sezdirmeden vicdanını mesuliyetten kurtaracak mantıklı kıyaslar yaparak müşkülün katiyetle halli için bu faciayı bekliyordu. Ölsün de hangisi ölürsə ölsün... Kurt dişi domuz derisi⁸⁸¹...

Sakıp Cemal gittikçe şiddet perdeleri yükselen tehditnamelerini göndermekte devam ediyordu. Ve hatta son günlerde mektuplarını sıklaştırdı. Kameti şu şekilde uzattı⁸⁸²:

— Sabrım tükendi... Düşünümüz ne vakit yapılacak? Gözlerime kan görünüyor... Evinize girip çıkan melunun leşini sokak kapınızın önüne serdikten sonra mı?

Şehamet bu çok meşum tehditleri duydukça gözyaşlarını dindirmek için elinde mendil ile geziyor. Beyefendi, zevcesine:

— Hanım, iş kızışıyor. Tahminim yakında aynı aynına çıkacak...

iddiasıyla kehanetini tekrarlayıp duruyordu.

⁸⁷⁹ maktul: öldürülmüş

⁸⁸⁰ tevkif: bir suç dolayısıyla birini tutuklama

⁸⁸¹ Kurt dişi domuz derisi: “ikisi de birbirinden beter iki kişinin, aralarında çıkan anlaşmazlıktan doğacak kötü neticeleri hak ettikleri” anlamında kullanılan bir ifade

⁸⁸² kameti uzatmak: terbiye sınırlarını aşan harekette bulunmak

Sakıp Cemal'in elinde silahla Ulvi Nadir'in peşini kolladığı haberi ortalığa yayıldı. Delinin bu kuduzluğuna mukabil, öteki ne vaziyet olsa beğenirsiniz? Hasmının takibinden bucak bucak kaçıp gizleniyormuş...

İnanılacak şey değil... Atletim, boksörüm, filanım, falanım" nağmeleri nerede kaldı?..

Beyefendi yine bu heyecanlı mesele üzerinde karısıyla dertleşirken diyordu ki:

— Birkaç gün çalımlarına bizi aldatır gibi olan Ulvi Nadir de puf böreğiymiş... Bu çocuğun sözleri havai fişğe benziyor... Yükselip yükselip de allı morlu dahmeler⁸⁸³ saçtıktan sonra bir şey yok...

— Sakıp'ı da Nadir'i de, ikisi birden yere batsın! Üzüntüden bizim kız elden gidiyor. Sarardı soldu, her saat bir parça daha eriyor...

— Ne istiyor?

— Açıkça söylemiyor amma Ulvi Nadir'le izdivacını istiyor. Onun bir kazaya uğramasından titriyor...

— Bu, düğün değil, evin içinde küçük bir muharebe olacağı benziyor...

Macera böyle kızışırken yatsıdan sonra bir gece karanlığında gayet şiddetli kapı çalındı. Açılınca Ulvi Nadir hemen içeriye can atarak kapıyı hızla kapadı.

Bir dakika geçmeden sokakta "Dan!.. Dan!.. Dan!.." silah boşaltılmaya başladı. Şikârını kaçıran avcı gibi evin önünde Sakıp Cemal şöyle bağıırıyordu:

— Ne kaçıyorsun alçak! Mertsen karşıma çık! Böyle bir korkağa kız verenlere lanet!.. Cebanetini⁸⁸⁴ sevgiline göstermeye de mi utanmıyorsun? Çık melun, vuruşalım! Her mükâfat galibindir!..

Böyle uzun bir tehdit nutkundan sonra:

Dan! Dan! Dan!..

⁸⁸³ dahme: donanma geceleri havaya atılan fişek

⁸⁸⁴ cebanet: korkaklık

Ani bir siklon gibi bütün mahallenin havasını sarsan bu revolver boşanmalarıyla evin camları şangırdarken içeride bir telaştır gidiyordu.

Ulvi Nadir'de bet beniz uçmuş, heyecandan dili hafifçe kekeliyordu. Hepsi onun başına üşüşmüşlerdi...

Abdüllâtif Efendi artık kendini tutamadı:

— Beyefendi, bu kaçışla vakıa tetikliğinizi ispat ettiniz amma nişancılığınızdan, boksörlüğünüzden, atletliğinizden bir şey anlamadık, dedi.

Ulvi Nadir kanı kaçmış suratıyla cevap verdi:

— Hasmımı öldürmeli miydim?

— Bu gürültülü taarruza meydan vermemek için ne yapılmak lazım geliyorsa yapmalıydınız.

— Beyefendi, affedersiniz, ben korkumdan kaçmadım...

— Fırar korkudan başka neye atfolunabilir?

— Fırarımda... hayır... savuşmamda başka sebepler var. Onunla karşılaşaydım muhakkak öldürürdüm.

Ulvi Nadir, pantolonunun arka ve yan cebinden iki revolver çıkarıp göstererek:

— İşte bakınız, boş gezmiyorum... Adam öldürmezden evvel neticeyi düşünmek lazım gelir... Beni de hasmım kadar deli sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Öldüreydim ne olacaktı? Ondan kurtardığım Şehamet'i ben alabilecek miydim? Hayır... O zaman siz bir katile kız vermeyecektiniz. Diğer taraftan kanunda beni pençeleyecekti...

Abdüllâtif Efendi bu dandini⁸⁸⁵ gencin, zannettiği kadar budala çıkmadığına âdeta kederlendi. Tahmin planının bozgunluğu önünde düşünüp dururken Ulvi Nadir devam etti:

— Ben o deliyi öldürürsem kerimeniz ikimizden hariç bir üçüncü kimseye kısmet olacaktır. O hâlde benim bu cinayetim neye ya-

⁸⁸⁵ dandini: şaşkın

ramış bulunacak? Maahaza emrediyorsanız çıkayım vuruşayım, siz de bu katli pencereden seyrediniz. Fakat bir şartla...

Abdüllâtif Efendi biraz mütehayyir:

— Nasıl şart?

— Şimdi burada şu mevcut şahitlerin, Allah'ın ve vicdanınızın huzurunda kızınızı bana manen aktetmiş bulunmanız şartıyla... Sağ kalırsam ve hadise manevi bir inayetle kan dökülmeden bertaraf olursa resmî nikâhımız hemen yarın icra edilmek üzere...

Abdüllâtif Efendi:

— Peki, bu şartla kızımı sana verdim...

— İşte ben de gidiyorum.

Bu tehlikeli muhavereyi gittikçe sarararak, heyecanlar içinde dinleyen Şehamet, Ulvi Nadir'in eteklerine sarıldı ve hıçkıra hıçkıra bağırdı:

— Gitme Ulvi, gitme... Ya öleceksin ya öldürüleceksin... Bir maktul evlenemez... Bir katile de kız vermezler!..

Ulvi Nadir:

— Pederiniz cesaretime inansın... Sağ kalırsam vaadini ona göre ifa etsin...

dedi. Kendini sofaya ve sonra merdivenlerden aşağıya attı. Karanlıkta sokağa fırladı. Dışarıda hasmının tabanca sesleri kesilmiş fakat ileride toplanmış bir insan kümesinden karışık gürültüler geliyordu.

Ulvi Nadir:

— Neredesin behey azılı? İşte geldim!

nidasıyla meydan okudu.

Karanlıkta peyda olan bir insan karaltısı ondan sordu:

— Kimi çağırıyorsun?

— Deminden beri burada revolver atan kuduzu...

— Silah sesine koşan polisler ve mahalleli onu yakaladılar. Merkeze götürüyorlar.

Ulvi Nadir geniş bir nefes aldı. Macerayı alargadan seyretmek üzere ilerledi.

Tabancasını elinden aldıktan sonra polislerin sürükleyerek götürdükleri maznun⁸⁸⁶, köpürmüş ağzıyla danalar gibi böğürüyordu:

— Bırakınız!.. Öldüreceğim! Allah'la ahdimi yerine getireceğim!..

Soruyorlardı:

— Kimi öldüreceksin?

— Ulvi namındaki süfliyi...

— Bu süfli kim?

— Silsilesine beni sövdürtmek için mi soruyorsun?

— Niçin öldüreceksin?

— Amma da meraklı adammışsın ha?

— Fezleke yapacağız da onun için...

— Şimdi senin fezlekene de!..

Sakıp Cemal bu saçma sapan hakaretlerinin cezasını götürüldüğü karakolun bodrumunda sineye çekti.

Gece mahallede silah atmak ve polisi tahkir cürümleriyle hüküm giydi, tıklandı...

-44-

SAKİP CEMAL Mİ? HAYALET Mİ?

Şimdi meydan Ulvi Nadir'e kaldı. Rakibi yine mahpesinin dört duvar arasındaki zaptına girmişti...

Abdüllâtîf Efendi'ye müracaatla vaadini hatırlattı. Kayınpeder yeni özürler bulmak için çok düşündü. Ve planının yanlış zuhuruna hayıflandı. Bu menfur⁸⁸⁷ damatlıkların henüz burunları bile kana-

⁸⁸⁶ maznun: sanık

⁸⁸⁷ menfur: nefret edilen, iğrenç, tiksindirici

mamış, mahallede patlayan tabancalarla yine etrafa saçılan dedikodular halkı meraka düşürecek türlü şekiller almaya başlamıştı.

Ulvi Nadir’in bu son ve kati talebine karşı kız babası bahane icadındaki bütün zekâsını toplayarak:

— Oğlum, dedi, kapımızın önünde silah patladığı gece sokağa çıkıp da mütearrızın⁸⁸⁸ hakkından gelerek salimen eve dönebilersen kızımı sana vereceğimi vadetmiştim.

— Efendim, galiba heyecanınız mantığınıza galip geliyor...

— Ne demek istiyorsun?

— Dönemeyeydim tabii cesedim sokakta kalacak, kızınızı alamayacaktım.

Abdüllâtif Efendi içinden “Ah, ne âlâ olurdu, ne âlâ...” temenisinde bulunduktan sonra:

— Benim şartımda rakibinizle davanızı fasletmiş⁸⁸⁹ bulunmanız lüzumu vardı.

— Rakibim tehdidinde muvaffak olamadı, tıkıldı. Binaenaleyh bendeniz hak kazandım...

— Henüz tamamıyla hak kazanamadın...

— Niçin?

— Çünkü mesele bütün vahametini elan⁸⁹⁰ muhafaza etmektedir.

— Ne gibi?

— Sakıp birkaç gün sonra hapisten çıkacak, yine aynı tecavüzlere başlayacak. Yine evimizin önünde silahlar patlayacak...

— Tabii... Mütecavizin cüretini kesecek kati bir tedbir alınmazsa elbette böyle olacak...

— Onun cüretini kesecek kati tedbir nasıl alınır?

— Kızınızı bana vermekle...

⁸⁸⁸ mütearrız: saldırgan, saldıran, sataşan

⁸⁸⁹ fasletmek: çözmek, sonuçlandırmak

⁸⁹⁰ elan: henüz, daha, şu anda

— O zaman meseleyi daha vahimleştirmiş olmaz mıyız?

— Asla...

— Aklım almıyor.

— Arz edeyim... Kızınız evlenmemiş bulundukça Sakıp ona malikiyetten ümidini kesmez. Fakat evlendikten sonra talepte ısrarın ne manası kalır...

— Kızım ile sizi rahat bırakmamak için elinden gelen hainlikleri yapmaktan geri durmaz...

— Yapacaklarının hiçbir tesiri olmaz...

— Kendinizi ve ailemizi onun şerrinden vikayeye⁸⁹¹ muktedir misiniz?

— Bundan şüphe mi ediyorsunuz?

— Bundan şüpheye yerden göğe kadar hakkım var. Bu iktidarınız hakkında bana verebileceğiniz teminat nedir?

— Tecavüz gecesi silah patlarken bilaperva hasmımın muvacehesine⁸⁹² atılışım, cesarettime inandırmak için sizi temine kâfi bir hareket değil midir?

— Evet fakat Sakıp'ı polisler alıp götürmemiş olaydılar onu ebediyen bu tecavüzlerinden menedecek bir pişmanlığa getirebilecek miydin?

— Bu muvaffakiyetimden şüphe etmiyorum.

— Deliye meram anlatacaktın öyle mi? Bütün dünya mütefenninlerin⁸⁹³ âciz kaldıkları bu şeye sen nasıl muvaffak olacaktın?

— Hadise bu cesaretimi size ispat edebileceğim bir şekilde cereyan edeydi görürdünüz...

Ulvi Nadir, talebindeki ısrarını artırmakta devam ediyor. Abdüllâtîf Efendi ipe un serecek bahaneler icadıyla işi savsaklıyordu. Bir müddet de böyle geçti. Lakin Şehamet anasına babasına pek

⁸⁹¹ vikaye: koruma

⁸⁹² muvacehe: karşı, ön

⁸⁹³ mütefennin: bilgin, fen bilgini

de açıktan açığa itiraf edemediği üzüntüler içinde soluyor, eriyor, söyleyemediklerini hâl lisanıyla onlara anlatıyordu.

Bir gece yarısı ev halkı derin uykudayken Şehamet'in odasında acı çığlıklar koptu. Herkes oraya üşüştü. “Ne var? Ne oldu?” sualleriyle birbirinin yüzüne bakışlırlarken aynı bağrıışmalar alt kattan duyuldu. Taşlıkta gürültüler oluyordu. Evdekilerden bir kısmı Şehamet'in yanında kaldı. Diğer kısmı taşlığa koştu.

Bu çığlıklara inanılmayacak bir hadise sebep oluyordu. O da suydı:

Şehamet'in yatak odası iki pencerelidir. Ve bu pencereler bir taraça üzerine açılır. Genç kız burada dadısıyla beraber yatar.

Şimdi onu dinleyelim:

Şehamet anasını görür görmez çığlıklarını kesmeyerek ihtilaçlar⁸⁹⁴ içinde kucağına atılarak:

— Anneciğim!.. Anneciğim!..

— Ne oldun yavrucuğum?

— Ah, katılıyorum... Söyleyemeyeceğim!..

Kolonyalarla kızın damarlarını ovarlar. Eterler koklatırlar.

— Söyle yavrum söyle...

— Korkuyorum...

— Kimden korkuyorsun?

— Ondan...

— O kim?

— Sakıp.

— Gece yarısı Sakıp burada ne arar?

— Gördüm, gördüm...

— Rüya görmüşsündür.

— Rüya değil... Vallahi gördüm... Şimdi seni nasıl görüyorsam öyle gördüm.

⁸⁹⁴ ihtilaç: çırpınma

— Kızım, kendine gel... Sakıp hapishanenin taş duvarlarını delip de buraya nasıl gelebilir?

— İnan anne... Geldi, inan...

Gösterilen ihtimamlarla Şehamet biraz kendini topladıktan sonra rüyetini şöyle anlattı:

— Bazı geceler öyle oluyor. Yüreğime bir sıkıntı basıyor, uyuyamıyorum. Bu gece yine yüreğim daraldı. Tavan üstüme çökmüş gibi bir yük altında kıvranıyordum. Kalktım, lambayı yaktım. Uyuyan dadımı rahatsız etmemek için usulcacık bir kitap aradım. Elime ilk geçenin sahifelerini açtım. Satırların üzerinde gözlerimi gezdiriyor fakat okuduklarımı anlayamıyordum. Beynim taş kesilmiş gibiydi. Uyuyamamak... Bir şeyle meşgul olamamak... Hayatım böyle devam ederse ben buna nasıl dayanacağım? Zihnime hücum eden korkunç fikirlerin ıstırapları içinde kıvranırken bir tıkırtı oldu... Başımı pencereden kaldırdım. Taraçada kimi gördüğümü tahmin edersiniz? Sakıp, elinde revolver, fıldır fıldır dönen gözleriyle bana bakmıyor mu? Nefesim tıkanı. Bağırarak istiyordum. Tıpkı rüyalarındaki kâbus gibi sesim çıkmıyordu. Müthiş bir jestle silahını bana sallayınca korkudan sarsıldım. Boğazım yırtılır gibi oldu. Çığlığı bastım... Bilmiyorum, defolup gitti mi, hâlâ taraçada duruyor mu... Arkasında her zamanki lacivert kostümü vardı... O kadar büyük bir ürküntüye tutuldum ki şimdi nereye baksam onu görüyör gibiyim...

Bu ifade karşısında şaşalayanlar ilk önce Şehamet'in rüyayı hakikatle karıştıracak derecede şiddetli bir kâbusa tutulmuş olduğu zehabına⁸⁹⁵ düştüler. Lakin, aşağıki bağrıışmaların tahkikine koşanlar da şu mütevahhiş sözlerle karşılaştılar.

İki hizmetçi kadın, birbirine meydan vermeksizin tıkana kekeleye şöyle anlatıyorlardı:

Ayşe:

⁸⁹⁵ zehap: sanma, zannetme

— Taşlıkta pat pat ayak seslerine benzer bir gezinme duydum. Uşak selamlık odasında yatıyor. İçeri girip gezinmez. Herkes uykuda, bu vakit taşlıkta kim dolaşıyor? Belki hırsız, hırsızlar... Ben Anadolu kadını. Hırsız düşmandandır. Düşmandan korkmam. Kaç tanesinin üzerine vardım, kaçırttım. Amma ihtiyat lazım. Kalktım. Kulağımı kapıya verdim. Dışarıyı dinliyorum. Ekzabert de uyandı, döşekten soruyor:

“Ne var Ayşe?”

“Hırsız” dedim.

Ekzabert söze atıldı:

— Hırsız diyincek hemen içimden bir şey hırrrrr etti... Ah Mega, korkarım hırsızla oyun olur hiç? Kaçırtamazsan ya öldürsün ya ölürsün!

Ayşe:

— Sus, anlatayım... Lambayı yaktım. Oda kapısını açtım. Işığı dışarı tuttum... Biri geziniyor. Gördüğüm sima pek yabancı değil. Lacivert kostümüyle bizim küçük hamının eski yavuklusu Sakıp Bey... Fakat elindeki tabancadan, gece yarısı bizim eve iyi bir niyetle gelmediğini anladım. O bana silahını sallarken, ne istediğini soracaktım. Ekzabert durmayıp bağırıyordu:

“Kapıyı kapa! Kapıyı kapa!”

Ben aldırmadım. Nihayet o da döşeğinden fırladı, yanıma geldi.

Ekzabert:

— He, koştum. Lambanın aydınlığıyla gördüm ki... Sakıp Bey taşlıkta piyasa edo. Elindeki irovelver kara ağzıyla bir yılanbaşı gibi sallano. Ah, bir kerem bum iderse düşüp baygın kalacağım. Hemen Ayşe’yi çektim. Kapıyı ittim. Sürmesini koydum. Bilorum ki bu divane genç bizim için değil, küçük hanımın aşkına gelmiştir. İbrahimli anam bana der idi ki, âşık divaneden on defa daha azgındır. Daha gençliğimde bana gönül koyanlar da oldise de bu kadar kıyağına rastlanmadım.

Şehamet'in bir sinir buhranıyla birsamî hayalet görmüş olması tahmin edilebilirse de iki hizmetçi kadının birden aynı şahsı, aynı kıyafette rüyelerine ne denir? Hadiseyi katıyetle ret güçleşiyordu...

Acaba Sakıp Cemal hapishaneden kaçmış mıydı? Şimdi dışarda serbest mi bulunuyordu?

Sabahleyin aile arasında bu dava sürülürken Ulvi Nadir geldi.

Garibeyi anlattılar. O, hemen şu cevabı verdi:

— Ben vakayı o kadar garip bulmuyorum. Sakıp Cemal gece yarısı buraya gelebilir... Gelmiştir...

Abdüllâtîf Efendi mütehayyir bir bakışla:

—Nasıl gelebilir?

— Basbayağı...

— Basbayağı ne demek?

— Hapishaneden kaçıp gelmiştir...

— Kapılar kapalı, evin içine nasıl girdi?

— Hırsız veyahut diğer birinin gece bu eve girmesi muhalattan⁸⁹⁶ sayılamaz...

— Nasıl girer efendim?

— Cambaz gibi pencerelerden birine tırmanarak...

Hemen o günü hapishane müdüriyetine müracaatla mahpus Sakıp Cemal'in dün gece hariçte görülmüş olduğunu haber vererek tahkikata girişirler...

Müdür birçok kimseleri ve gardiyanları sıkı sıkıya isticvaptan⁸⁹⁷ sonra şu cevabı verir:

— Bu sözünüzü gayrivarit⁸⁹⁸ bir iddia olmak şeklinden diğer surette telakki edemem. Çünkü buradan bir mahpusun gece dışarı çıkıp da gezerek tozarak tekrar içeri girmesinin ihtimali yoktur.

⁸⁹⁶ muhalat: mümkün olmayan, olmayacak şeyler

⁸⁹⁷ isticvap: sorguya çekme

⁸⁹⁸ gayrivarit: düşünülemez, hatıra gelmez

Rica ederim. Böyle asılsız işaat⁸⁹⁹ bulunup da müdüriyet aleyhine şüpheler uyandırmayınız. Sakıp Cemal içeridedir. Müddetini tamamlamadıkça buradan bir yere kımıldayamaz...

Abdüllâtif Efendi'yle Ulvi Nadir, müdürün tekdir suretindeki bu cevabına muhatap olarak dışarı çıkarlar.

Efendi sorar:

— Aldığımız bu kati cevaba ne dersin Ulvi Bey?

— Yine eski dediğimi tekrarlarım...

— Yani?

— Sakıp Cemal para züğürdü değildir. Bu anahtarla etrafındakilerden birkaçını ifsada, iknaya muvaffak oldu. Gece ininden çıkan canavar gibi dışarıda döndü dolaştı. Sabaha karşı yine deliğine girdi...

— Bu sözünüze katiyetle inanayım mı?

— İnanmayıp da ne yapacaksınız? Ya üç dört kişinin geceki rüyelerini ret ve inkâr edeceksiniz veya benim bu sözümü tasdik... Hadisenin bir üçüncü ihtimal şekli bulunabilir mi?

— Kim bilir?

— Kim bilir ne demek efendi hazretleri?

— Akla daha türlü türlü ihtimaller gelebilir?

— Bir tanesini lütfen söyler misiniz?

— Sakıp Cemal'e *dédoublement* isnat olduğunu hiç duymadınız mı?

— Aynı şahsın ikileşmesi...

— Evet...

— Keramet nevinden bir şey mi bu?

— Bilmiyorum. Ruhiyatla iştilal edenlerin müşahedelerine girmiş bir hadiseymiş.

⁸⁹⁹ işaat: duyurmalar, yaymalar

— Evet, ben de bu garip hadiseyi bazı romanlarda okudum. Bu ikileşme aynı şahsın benliğinde vaki oluyor. Yani aynı şahsın ilk benliği zail olarak onun yerine bir ikinci şahsiyet kaim oluyor. Fakat bu *subjectif* bir hadisedir. Biz o şahsa *objectivement* baktığımız zaman onu yine hep bir tek adam görüyoruz...

Bir şahıs aynı şekilde ikileşip de biri burada kalsın, öbürü dolaşıp dolaşıp da gelsin, bu iki parça yine yekvücut teşkil etsinler... İşte bu kabil olamaz. Bu rivayet eski zaman kerametlerine ait masallar kabilindendir.

— Benim böyle garibelere pek aklım ermez. Şimdi beni düşündüren şey başka bir korkudur...

— Nasıl korku?

— Bence müspet bir hâl var. Bu uğursuz oğlan hapisshaneden çıkıyor. İster ikiye bölünüp de ister tam vücutla çıksın, ister kerametle ister rüşvetle çıksın, bence müsavidir. Nasıl edip edip de şu çıkıyor ya, işte beni korkutan budur. Dün gece bize yaptığı tehdidi diğer daha müthiş şekillerde tekrarlayarak bizi rahatsız etmekte inat gösterirse hâlimiz neye varacak?

— Onun bu izacına karşı alınabilecek tedbirlerin hepsine başvurmaktan geri durmayız.

— Şöyle böyle tedbirlerle bu bela başımızdan defolunabilir mi?

— Hayhay efendim...

— Nasıl tedbir alacaksınız?

— Onu da ben bilirim.

O gecedен sonra Sakıp Cemal'in elinde silahla yine evin karanlık sofalarında dolaştığı hakkında patırtılar oldu amma kendisi ilk *apparition*'u gibi vuzuhla seçilemedi.

Aile halkını saran korku gittikçe müziçleşiyor. Ulvi Nadir onların kalplerine kuvvet vermek için bazı gecelerini orada geçirmeye mecbur oluyor, tuhaf tesadüf, Ulvi'nin kaldığı gecelerde gürültü kesiliyordu...

Bu damat namzedi, revolverini tetiğe alarak herkes uykudayken gece birkaç defa yukarıdan aşağı, evin en kuytu yerlerini dolaşiyor, hiçbir tıptırıya tesadüf edemiyordu. Onun huzuruyla evin bu esrarengiz izaçtan kurtulması Abdüllâtif Efendi'yi düşündürmeye başladı.

-45-

ÖLDÜREN DE AYNI DAKİKADA ÖLDÜ

Abdüllâtif Efendi, ehvenişerri⁹⁰⁰ intihap ıstırarında kaldı. Birinci beladan kurtulmak için ikincinin hoppalığına katlanmak zarureti... Kızın da Ulvi Nadir'e varmak ısrarı gittikçe şiddetini artırıyor. Zaten ortaya salıverilen dedikodu balonları şişe şişe macerayı dikkate calıp, meraklı bir roman hâline getirmişti. Bu sebeple ürküntüye tutulan diğer talipler çekilmişler, ortada yalnız Ulvi Nadir kalmıştı.

Bu zaruretler ilcasıyla Abdüllâtif Efendi gözlerini kapadı. Kızını Ulvi Nadir'e verdi. Medeni akit yapıldı... Fakat korkular içinde yapıldı. Memul⁹⁰¹ hilafı ve evvelce gösterdiği tehditlere rağmen Sakıp Cemal'in hiç sesi çıkmadı. Ne kendi göründü ne hayali. Fakat büyük tehlikenin zıfak gecesi için hazırlanmakta olduğunu kabellvuku bir his Ulvi Nadir'e ihtar edip duruyordu.

Binaenaleyh güvenlik elbisesinin ceplerine iki dolu revolver yerleştirdi. Sakıp Cemal'in taş duvarlardan sızan, örtülü kapılardan geçen hayaliyle daima karşılaşır gibi oluyordu. Son zamanlarda bu merak kendinde bir *obsession*⁹⁰² hâlini aldı.

Sokakta giderken önden, arkadan rüzgârla bir ağaç gölgesi sallansa onu zannederek hemen revolverine el atıyor... Her tarafta rakibinin şeklini görür gibi oluyordu.

Rüyalarında kaç defa onunla boğaz boğaza geldi. Kaç defa kendini karyoladan aşağı attı. Mana âlemini hakikat sanarak kara

⁹⁰⁰ ehvenişer: kötünün iyisi

⁹⁰¹ memul: umulan

⁹⁰² *obsession* (Fr.): obsesyon, takıntı, musallat fikir

bir düşman gördüğü soba borusunu boğmak için parmaklarının arasında sıkı. Ezdi, yüzü gözü kurumlara bulandı... Ve o kirli kıyafetiyle tekrar döşegine yattı; çarşafı, yorganı simsiyah kesildi.

Sabahleyin annesi yatağın berbatlığı karşısında oğlunun yüzüne şöyle haykırınca:

— Bu ne Ulvi?

— Vallahi bilmem anne?

— Çarşafı bu hâle kim koydu?

— Rüyada olmuş...

— Rüyada kömürcülük mü ettin? Sobacı çıraklığı mı?

— Bilmiyorum...

— Soba borusunu böyle yamrı yumru yapan kim?

— Ben yapmış olmalıyım.

— Olmalıyım değil... Sen yapmışsın, işte ispatı. Yüzünün, ellerinin hâli. Döşegin simsiyah kiri... Soba borusunu kim zannettin de böyle boğuştun?

— En büyük düşmanım...

— Düşmanın küçüğü olmaz. Fakat senin bu hâllerin geçmişti, yine mi başladı? Çocuk iken döşegini ıslatırdın... Beline birkaç tokatla ısırgan otu lapası vurdumdu. Gece rüyalarında, kimse görmeden yatağından sokağa fırlar. Midilli zannıyla köpeklerin üstüne binmeye kalkardın. Seni ısırırlardı. Bir gece bir kümes dolusu tavuğumuzu boğdundu. Ne zannedip de bu cinayeti işlediğini bilmiyorum. Hekim, hoca, seni okutup tütsülettik, bütün bütün değilse de bu hâllerin biraz ehvenlediydi. Yine başlادınsa yarın akşam damlara çıkarsın. Öbür gece camları kırarsın. Sonra kedileri kaplan sanarak tabanca sıkarsın. Birkaç yıldır odanda sinema oynuyordun. Paldır küldür her şeyi deviriyordun. Sonra sinemanın dillisi çıktı. Karşında bir alay insan varmış gibi bağıra bağıra konuşuyor, kahkahalarla gülüyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyordun... Gözüne neler gözüküyordu? En son o kıza gönül verdin... Senin ne kaçık olduğunu

bilseler damatlığa kabul ederler mi hiç... Gidip her hâlini anlatmak istiyorum amma analık şefkati müsaade etmiyor...

— Sakın ha, öyle bir halt edeyim deme... Düşman zannıyla bir gece rüyamda soba borusu gibi senin de boğazını sıkarım!

— Bilirim yaparsın. Zavallı elkızının başına gelenler!..

— Sevgilimin boğazını sıkmam.

— Ananınkini sıkarsın zahir...

— Kaynanalık yaparsan...

— Bu pırgıçlığını belli etmeden kayınpederinle uslu akıllı nasıl görüşebiliyorsun?

— Görüşürüm. İstedğim vakit edip olurum, istediğim vakit deli...

— Daima iyi olmayı istemek elinde değil mi?

— Buna Cenabıhak bile kadir değil. İyilikleri yapan o fakat kötülükleri, kötülükleri yaratan da başka Allah değil ya...

— Seninle doğru dürüst iki lakırdı konuşulamaz ki hemen böyle sapıtırısın...

— Daima bir hâlde kalmak ahmaklıktır. Sapıtmalı, değişmeli...

— Her gün başka türlü adam olmalı?

— Evet... Bugün doğru, yarın yalancı. Öbür gün faziletkâr, daha öbür gün müfsit, merhametli, zalim... Havayı görmüyor musun? Daima bir hâlde kalıyor mu? Tabiata uymalı...

— Senin örneğinde adamlar çoğalalı dünya tiyatroya döndü. Ortada ciddi insan kalmadı. Hep oyuncu.

— Hah, işte hayatı şimdi biraz anlamaya başladın. Sen de umuma uymazsan bu havrada⁹⁰³ rahat yaşayamazsın...

— İnsan, evladı doğuruyor amma huyunu beraber doğuramıyor...

⁹⁰³ havra (İbr.): çok gürültülü yer

— Hah, huyumuzu da siz doğuraydınız o zaman dünya miskin-haneye dönerdi...

Görülüyor ki akıllıca terelellilikte Ulvi Nadir de Sakıp Cemal'den pek geride değildir. Soba borularını boğan bu kahraman da yel değirmenleriyle vuruşan Don Kışot'un diğer şekilde bir benzeridir... Bunun da gözüne olmadık şeyler görünüyor. Bu da iyi saatte olsunlarla karışıktır. Bu da kâinatın esrar perdesi arkasındaki Karagözcüyle tanıştıktır. Bu da belki *dédoublement* harikasıyla ara sıra ikiye bölünür bir mahluktur. Fakat bu, kendini kıza sevdirmekte daha maharet gösterdi. Simaca da ötekinden daha nazık yapılı ve kadınları daha kolay avlayacak bir şirinliktedir.

Umuma nispetle akılları haric anılmerkez⁹⁰⁴ işleyen ve ara sıra saf kimseleri kerametlerine inandıracak şeyler yapan bu iki rakip şüphesiz çarpışacaklar. Fakat ne vakit? Belki bugün belki yarın...

Akit saatinden beri Sakıp Cemal, mevcudiyetini ihsas edecek en küçük bir harekette bulunmadı. Ne yapıyor? Mücadeleden vaz mı geçti? Yoksa müthiş bir tecavüze mi hazırlanıyor?

Abdüllâtîf Efendi, temennisinin boş çıktığına müteessif fakat kızının bu iki azılı rakip arasında paylaşılammamasından zuhuru muhtemel *scandalelardan*⁹⁰⁵ da korkuyor.

Hariç otellerden birinde değil, kendi evlerinde şimdiki usulde bir düğün yapılıyor... Âdeta *thé dansant*⁹⁰⁶... Tehlikeden zabıta haberi. Evin etrafında sivil, resmî polisler dolaşıyor.

Gece yarısından sonra davetliler dağılıyorlar. Oh, hiçbir vaka yok... Yüreklere tehlikenin atlatılmış olduğu hakkında biraz emniyet geliyor. Sakıp Cemal, mahbesinde belki kükreyip duruyor... Fakat taş duvarların, kilitle kapıların arkasından köpürmenin harice ne tesiri olabilir?

Zifaf odasında gelin güveyi diz dize konuşmadılar amma damat beyin bir eli ceketinin dış cebindeki revolverde... Etraftan çıt

⁹⁰⁴ haric anılmerkez: dış merkezli

⁹⁰⁵ *scandale* (Fr.): skandal

⁹⁰⁶ *thé dansant* (Fr.): çay dansı

olsa kolunun seri bir hareketiyle tabancanın kabzası dışarı taşıyor. Gelin de ani bir ürküntü titremesi geçiriyor. Meydanda kimse yok. Zevci ara sıra böyle kimi vurmaya hazırlanıyor acaba? Hem onu hem kendisini mi? Yoksa mevhum bir şahsı mı? Zevcinin gördüğünü Şehamet, kendisi niçin göremiyor?

Göze görünmez bir hasmın tehdidi altında gibiydiler. Sanki odanın her köşe bucağından bir umacı bakıyor zannını verecek, garip bir tehlike kokusu saçılıyordu...

Gelinin uçuk benizle geçirdiği hıçkırıklı sarsıntılardan fazlaca tevahhuşunu anlayan güveyi onu biraz oyalayabilmek için tatlı la-kırdılar arayarak diyordu ki:

— Bu gece yalnız biz gelin güveyi olmadık. Bütün kâinatı zıfaf neşesi içinde görüyorum...

Gelin cevap vermedi. Çünkü o etrafını bir kâbus korkunçluğunda görüyordu.

Damat tatlı dillerini döke döke kızı avutmakta devamla:

— Tabiat her şeyi çift yaratmıştır. Belki bu dünya müspet menfi bir elektrik fabrikasıdır. Tek gönülde neşe olmaz. Her kalp mukabilini arar. Bu öyle deruni bir cazibedir ki ruhlar bir müddet serseri dolaşarak nihayet aradıklarını bulurlar, mesut olurlar. Bulamayanlar da olur. Bahtlılık, bahtsızlık buradan doğar.

Bu esnada sokaktan gümbedek bir gürültü duyuldu. Şehamet'in benzi biraz uçtu.

Ulvi Nadir dışarıyı dinleyerek:

— Ne var? Korkuyor musun?

— Evet...

— Komşunun kapısı biraz hızla kapandı. Korkacak bir şey yok...

İkisinin de kulakları kırıştıydı. Sanki samiaları⁹⁰⁷ mikrofon kesilmişti. En ufak sesler, pırtırlar sekiz on misli büyüyordu. Damla-

⁹⁰⁷ samia: kulaktaki işitme kuvveti

rın üzerinden hafif bir bora geçti. Hariçte rüzgârla depreşen şeylerle beraber yine Şehamet de titredi.

Ulvi Nadir yine kızcağızı teminen:

— En ehemmiyetsiz şeyler bu akşam senin için korku vesilesi oluyor. Ben yanındayım. Niçin bu kadar vehme kapılıyorsun? Karşıma bir alay Amerika haydudu çıksa yine pervaya etmem... Akdimiz oldu. İki aşkın mahremiyetine mabet olan bu odanın kapısından bakmak kimin ne haddine?

Ulvi Nadir kıza biraz emniyet vermek için perdeleri örttü, kapıyı kilitledikten sonra:

— Mabudem, söylemiyorsun... Sözlerim cevapsız yani tek kalıyor. Aşkımın, mukaddes bir makes⁹⁰⁸ gibi senin pembe ağzından aksini duymak istiyorum. Şu anda hayatımızın en mesut gecesini yaşamıyor muyuz?

O saniyede bir şey gümledi. Kilitli oda kapısının iki kanadı birden müthiş bir tekme ile arkasına dayandı. Yarı insan yarı hayalet benzer bir şekil peyda oldu. Ve Ulvi Nadir'in sualine şu cevap verildi:

— Hayır, hayatınızın en mesut değil, en meşum gecesini yaşıyorsunuz!..

Damat bir yıldırım süratiyle ayağa fırladı. Silahını çekti. O anda karşılıklı iki revolver boşandı. Yine karşılıklı iki ceset yere yuvarlandı. Ulvi Nadir'le Sakıp Cemal birbirlerini öldürmüşlerdi.

Heyecanın şiddetinden birkaç nale koparan gelin bayıldı, sustu.

Bütün ev halkı odaya hücum etti. Bu maceranın iki kurbanını yerde cansız buldular. Sakıp Cemal hapishaneden nasıl kaçmış? O kadar gözcüye görünmeden gelin odasına kadar nasıl çıkmış? Hayret... Hayret... Bu esrara kimsenin aklı ermedi...

Zabıtaca vaka inceden inceye tahkik ve tespit edildi. Cesetler kaldırıldı. Maceranın garabeti şehre yayıldı. Her ağızdan uğradığı bir türlü tefsir ile binbir gece masallarına çevrildi.

⁹⁰⁸ makes: akis yeri

Zavallı Şehamet tamamıyla kendisine gelemiyor, semî⁹⁰⁹ bir birsamla tabancaların gülmelerini hâlâ duyuyor, işitmek için kulaklarını tıkmak mecburiyetinde kalıyor.

Abdüllâtîf Efendi iki gencin birden ölümlerine hiç kederlenmedi. O, bu iki rakipten yalnız birinin katlini tahminlerken birbirinin vücudunu dünyadan kaldırmış olmalarına hatta sevindi bile... Fakat insaniyetsizliğine hükmettirmemek için sevincini belli etmiyor, yalnız içinden gelen bir memnuniyetle kendi kendine:

— Oh, ya Rabbi şükür, kurtulduk kurtulduk, ikisinden birden kurtulduk!.. diyordu.

Bu deruni meserretle⁹¹⁰ kendi kendini tebrik eden gafil adam hiç de kurtulmamıştı. Asıl büyük felaket ondan sonra başlıyordu.

Fart-ı heyecandan⁹¹¹ kıza gelen sinir hâlini tedaviye uğraşıyorlardı.

Vakadan sekiz gün sonra bir gece Şehamet, evin taşlığında geçerken acı çılgınlık koparak yine düştü bayıldı. Anası, babası, kardeşleri elden gelen ihtimamlarla onu ayıltmaya uğraşırlarken yarı baygın kız haykırıyordu:

— Yine geldiler... Yine geldiler...

— Kızım, gelenler kim?

— Onlar... Ölmemişler... Ulvi'yle Sakıp...

— Yavrum, onların cenazeleri çoktan kaldırıldı, ikisini de çoktan gömdüler...

— Şimdi karşımdaydılar. Anneciğim, şimdi seni nasıl görüyorsam onları da öyle gördüm...

— Kızım heyecandan, üzüntüden beynin bulandı. Korkmuş dimağlara böyle şeyler görünebilir. Hayalet vücut veriyorsun.

— Hayalet değil... Korkudan kendimi kaybedecek bir hâl gelmemiş olaydım yakalarına yapışıp size bağırıacaktım.

⁹⁰⁹ semî: kulakla ilgili

⁹¹⁰ meserret: sevinç

⁹¹¹ fart-ı heyecan: aşırı heyecan

— Kızım, evham evham... Aklından çıkar böyle şeyleri...

— İnanmıyor musunuz? Hayalet dediğiniz bu müthiş hakikatle beni karşı karşıya yalnız bırakıyorsunuz...

Bu muhavereyi sükûtle dinleyen Abdüllâtîf Efendi bir işaretle karısını susturarak:

— Peki kızım, gördüğüne inanıyoruz. Nasıl gördün, anlat...

Şehamet o manzaranın tekrar karşısında canlanmasından korkar bir jestle avuçlarını yüzüne kapayarak:

— Birbirini öldürdükleri saatteki dehşet neyse yine öyle göründüler.

— Nasıl, tarif et...

— Elllerinde revolver, karşı karşıya namluları çevirmişlerdi. Gözleri dönmüş, saçları ürpermiş, saldırmaya hazırlanmış birer canavar kızgınlığında...

— Peki kızım, bu söylediklerini böyle aynen gördüğüne inanıyoruz. Fakat insan rüyada hakikate tevafuk eden ve etmeyen her şeyi görebilir. Ve yine insan uyanık iken rüyaya benzeyen ruhi hadiseler geçirebilir. Buna fennen *hallucinations*⁹¹² derler. Görülen, işitilen, koklanan, tadılan şeyler hep vehmen vakidir. Hakikatte bunların vücudu yoktur... Sen de bizim bu sözlerimize inan. Aklından beyhude korkuları çıkar. Heyecandan kurtul...

Kızlarını bu suretle tatmine uğraştılar...

-46-

EVİN İÇİNDE HERCÜMERÇ⁹¹³

Ertesi sabah Ayşe ile Ekzabert mutfakta kavgaya tutuşmuşlar, birbirlerine söylemediklerini bırakmıyorlardı. Gürültüyü duyan evin hanımı aşağıya indi, sert bir sesle sordu:

— Deminden beri bozuk ağızla birbirinize haykırıyorsunuz... Ne oldu kuzum? Ortada paylaşamadığınız bir şey mi var?

⁹¹² *hallucination* (Fr.): halüsinasyon, sanrı, birsam

⁹¹³ hercümerç: kargaşa

Ekzabert, yüzünü perdelemiş döküntü saçlardan gözlerini kurtarmaya uğraşarak:

— He hanımefendi, ortada öyle kıyak şeyler var ki ne siz sorunuz ne biz deyelim... Kabahat sırmalı manto olmuş da kimse sırtına almamış...

Ayşe iki yanına salıverdiği elleriyle bir masum vaziyeti alarak:

— Bu yakınlarda Ekzabert'in aklına bir bozukluk geldi.

Ekzabert telaşla:

— Bozukluk bana değil, sana geldi...

Ayşe:

— Akılalmaz şeyler yapıyor, sonra benim üzerime atıyor.

Ekzabert:

— Bu akıldan dışarı işleri ben ediyorum? Yoksa sen?

Ayşe:

— Ya ben ya sen... Mutfakta çalışan ikimizden başka kim var? Çok şükür, benim Allah'a özüm doğrudur.

Ekzabert:

— Benim de İrabb'ime özüm çarpık değildir...

Hanım:

— İkiniz de doğru sözlüsünüz, anladık canım... Ne olmuş, onu söyleyiniz...

Ekzabert:

— Öyle şeyler olmuştur ki hopadak söylenmez...

Ayşe:

— Hopadak söylenmez zahir⁹¹⁴... Mutfağın kirli takunyaları iyi su küpünün içinden çıktı... Bunu yapan gelip de kendi kabahatini haber verir mi?

Ekzabert:

⁹¹⁴ zahir: açık, belli

— Vermez çünkü bu işi eden Ayşe'nin kendisidir...

Hanım:

— Ayşe takunyaları niçin küpün içine atsın?

Ekzabert:

— Bana garaz koymuştur. Beni iftiralamak için...

Ayşe:

— Her şey Tanrı'ma malumdur... Ben bu kadının nesine garaz bağlayacağım?

Ekzabert:

— Kim bilir içinde nasıl bir yılan kıvrımlanıyor? Kabahat bir olsa haydi affedelim, küpü temizleyelim...

Hanım hayretle:

— Başka kabahatler de mi var?

— He efendim... Üç büyük tencerenin dibi çivi ile delinmiştir. Pirinç ile bulgur birbirine karıştırılmış, ortalık yerine bir havaneli⁹¹⁵ sokulmuştur.

Hanım:

— Neler işitiyorum ya Rabb'im...

Ekzabert bulaşıklığın üzerindeki örtüyü kaldırarak:

— İşte bakınız efendim, akşamdan gıcır gıcır yıkadığım tabaklardan sekiz tanesi raftan alınarak tuzla buz edilmiştir. Çünkü ben ortaya bulaşık bırakmam.

Hanım kırık tabak yığınının bakarak:

— Hay akla zarar neler görüp neler işitiyorum...

Ayşe:

— Hepsi Tanrı'ma malumdur... Kelam-ı Kadim'e el basarım. Ben akşamdan hiçbir tabağa el sürmedim. O yıkamış. Tabaklığa o dizmiş. Ne olduğunu kendinden sorunuz...

Ekzabert:

⁹¹⁵ havaneli: havanda bir şeyi dövmeye yarayan tokmak

— Ben de mübarek İncil’imizin üzerine yemin korum ki bu işte hiçbir veballiğim yoktur. Divane değilim, çocuk hiç değilim ki geceden sekiz tabak kırıp da sabahleyin “Bu işi kim etti?” deyi şaşalanayım...

Vaka garabeti nispetinde karanlık esrara gömülüydü. Suçu bir-birinin üzerine atan bu iki saf kadının böyle manasız bir hıyanet ve cüretkârlıklarına pek ihtimal verilemezdi. İkisinden biri niçin takunyaları küpe atsın? Niçin tencereleri çivilesin? Niçin bir yığın tabak kırsın? Niçin bulguru pirince karıştırarak üzerine havaneli diksın? İki hizmetçinin de yararlılıkları, doğrulukları mücerrepti. Fakat bu tuhaf ziyankârlık da kendi kendine olamazdı. Buna bir fail veya failler bulmak lazımdı. Evin içinde ittiham⁹¹⁶ edilebilecek kimse bulunamıyordu.

Akşam beyefendi geldi. Garabet ona da anlatılınca şaşırakaldı. Şehamet’in rüyeti üzerine bu karmakarışık hadisenin vukuu da çok meraka şayan bir şeydi. Kızın uğradığı gayritabii hâle birsam manası verilerek geçildi. Bu ikinci garabete bir izah sureti bulmak müşküldü.

Ertesi sabah iki hizmetçi kadın arasında yine bir kızılca kıyamet koptu. Mutfakta kap kacak altüst edilmiş. Her şey yerini değiştirmiş. Taşlığa bir torba un saçılmış, kilerdeki on beş yirmi yumurta bir çamaşır leğeninin içine kırılarak üzerine kömür tozu serpilmiş; mutfak, kiler, taşlık, tarif olunmaz bir hercümerçte...

Yine iki hizmetçi bu akla sığmaz karışıklığın önünde suçlu birbirinin üzerine atarak haykırışırken efendiyle hanım aşağıya inerler.

Abdüllâtif Efendi hemen saç saça, baş başa gelmek üzere bulunan kadınları susturarak:

— Durunuz bakalım, beyhude çekişmeyiniz... Bu kötü şakaları yapan siz değilsiniz. Ne Ayşe ne Ekzabert...

Ekzabert sevinçle:

⁹¹⁶ ittiham: suçlu olma

— Sağ olasınız efendim... Ben değilim. Lakin bu aykırı işler kendi kendilerine olur hiç? Bunları biz etmiyorsak elbette bu evde bir eden vardır. Lakin kimdir? İrabb'ime çok şükür, familyanızın içinde serfoş yoktur, deli yoktur... Bu hıyanet adamı keşif için hocaya, falcıya gidelim? Ne edelim?

Abdüllâtif Efendi:

— Nereye gideceğimizi şimdilik biz de bilmiyoruz. Bakalım bu garabetin sonu neye varacak?

Hanım leğendeki kömür tozuna bulanmış kırık yumurtalara bakarak:

— Bu ne ziyankârlık Allah'ım...

Ekzabert leğene eğilerek:

— Fikrime öyle gelir ki omlet edeceklermiş amma ateş yakmayı üşenmişler...

Ortalık temizlenir. Mutfak düzeltilir. Fakat muammanın garabeti aydınlatılamaz. Karı koca baş başa kalınca:

Hanım:

— İçime korku doluyor efendi. Nedir bu başımıza gelen?

Efendi:

— Akıl alacak iş değil...

— Zihnime bir şey tebelleş oluyor fakat söylemeye çekiniyorum...

— Senin aklına gelen benim de beynimi kurcalıyor.

Karı koca bir müddet birbirinin gözleri içine bakarak zihinlerini saran şeametin dehşetinden ürküp susarlar.

Nihayet Hanım:

— Beyefendi, erkeksiniz. Belki bu bahisler üzerinde mütalaa-nız vardır. Söyleyiniz, hiçbir yerde böyle bir şey okuyup işittiniz mi?

— Frenklerin *mort violente* dedikleri bir şey vardır.

— Ne demek o?

— Ecel-i kaza...

— Peki bu hadise ile münasebeti?

— Bu nev gayritabii ölümlerin bazılarında böyle garabetlerin vukua geldiğini işitmişliğim vardır. Biz İstanbul'da iken Halcılar Mahallesi'nde bir kız kendini asmıştı.

— Evet, hatırlıyorum. Bu kızın gelip ailesine görüldüğünü söylerlerdi...

— Katil, cinayet vakalarında da ara sıra böyle oluyor. İdam edilenlerden bazılarının göründükleri hakkında rivayetler vardır.

— Ecel-i kazaya uğrayanlardan bazıları hortluyorlar, öyle mi?

— Bu türlü vakaların emsali yok değil...

— O hâlde ne düşüneceğiz? Ulvi Nadir'le Sakıp Cemal'in hortladıklarını mı?

— Bu faraziyeyi kabul ıztırarındayız... Evimizde olan garabetlere bundan başka bir izah sureti bulmak mümkün mü?

— Bir ölü nasıl hortlar beyefendi? Bunu aklım hiç almıyor. Ölümden sonra hayata avdeti andıran bu hâl cismani midir ruhani midir?

— Meselenin katiyetle halli kabil değil. Fakat hadise ruhaniye benzer. Çünkü böyle görünenlerin mezarlarını açtıkları vakit cese-di çürümek üzere veya çürümüş bulurlar. Ölü'nün aynen dirilikteki kıbalıyla⁹¹⁷ gezindiğini gören veya gördüklerini iddia eden şahitler çoktur. Hakikatin ne olduğu meçhul.

— Bu görünenlerin dirilere bir zararları dokunur mu?

— İşte böyle evin altını üstüne getiren şerirleri de varmış...

— Kurtulduk sandıklarımızın ölümlerinden sonra böyle taaruzlarına mı uğrayacağız?

— Bakalım hâl ne şekil alacak...

⁹¹⁷ kıbal: biçim, yüz

— İşi azıtırlarsa bunların tasallutlarından hangi zabıtaya, hangi mahkemeye müracaat edeceğiz?

Karı koca meselenin çok garip vahameti önünde yine dalgın bakışlarla birkaç dakika düşündüler. Ve sonra hanım dedi ki:

— O hâlde kıza göründüklerine inanmamız lazım geliyor.

— Maalesef evet...

— Bu görünüşleri herhâlde ilk ve sonuncu olmayacak...

— Bu cihet de müellim...

— Bu dehşet tekerrür edip durursa ne yapacağız?

— İcab-ı hâle göre hareket...

— Kız onları ellerinde silahla görmüş.

— Evet...

— Revolverlerini kullanabilirlerse hâlimiz neye varır? Aman ya Rabbi, beynim karıncalanıyor...

— Ölülerin silah attıklarını hiç işitmedim. Böyle olsa bütün milletler muharebede telef olanları tekrar esnana ithal ile⁹¹⁸ birer mezarlık ordusu teşkiline kalkıştırlardı. Hiç aklım ermiyor amma bu görünüşte bir cismaniyet olmalı... Bunlar bize hakikat hissini veren birer hayaletten başka bir şey olmayacak.

— Cismani bir kuvvete malik olmayan hayalet tabak kırabilir mi? Yumurtaları kilerden leğenin içine nasıl taşıdılar? Bu iki hayalet kıza o husumetkâr vaziyette nasıl görünebildiler? Kızı korkutmak için mi, yoksa birbirini bir daha öldürmek için mi?

— Dirilecek olduktan sonra öldürmek neye yarar? Muharebenin ne manası kalır?

⁹¹⁸ esnana ithal ile: askere alarak

-47-

AYŞE İLE EKZABERT'İN BAŞINA GELENLER

Taşlıktan, mutfaktan, kilerden başlayan gizli kuvvet yavaş yavaş odalara girmeye, merdivenlerden üst katlara yükselmeye başladı. Bilhassa Ayşe ile Ekzabert'e musallat olmaktan hoşlanıyordu.

İkisi bir odada yatan hizmetçiler bir gece lambalarını söndürüp döşeklerine uzandılar. Tamam uykunun başlangıç şekerleme dakikasında döşeme tahtasına güm güm birkaç yumruk indirilir.

Ekzabert, kapaklarına uykunun ağırlığı çökmüş gözlerini aralamaya uğraşarak:

— Ayşe, bırak ki uyuyayım. Şakanın sırasındır şimdicek?

Ayşe uykunun rehaveti arasında kendini bulmaya uğraşarak:

— Ne şakası kuzum?

— Ne bileyim ki ne şakası? İremezan oldu ne oldu? Tahtaların üzerinde güm güm davul çalıyorsun?

Sebeplerini keşfedemedikleri bu gürültüleri hizmetçi kadınlar birbirine atıfla sabahlara kadar dalaşıp duruyorlardı.

-48-

SAKIP CEMAL İLE ULVİ NADİR'İN ÖLÜMLERİNDEN SONRAKİ HAYALETLERİ

Hâl böyle kalaydı belki de bu gizli kuvvetin izacına tahammül kabil olurdu. Lakin felaket gitgide tahammül derecesini aştı. Ev halkının yüreklerine emniyet vermek için Abdüllâtif Efendi zabıtanın gizlice hocalar getirtti, hanenin dört köşesine okutup üfletti, her tarafı tütsületti. Hep bu tedbirler aksi tesir yapıyor, ruhların azgınlıkları arttıkça artıyordu.

Bir gece yarısı Şehamet'in odasında acı çığlıklar koptu. Masalar, sandalyeler, etajerler devrildi, sanki birçok kimselerin arasında sokak kavgası oluyormuş gibi şamatalar... Dövenlerin, dövülenlerin hırıltıları, iniltileri... Gazup sesler...

Ev halkı helecanlar içinde kızın odasına doldu. Bütün eşya yaymacı pazarı gibi hep ortaya saçılmış. Birçoğu kırılmış, dökülmüş, tıpkı yangın esnasında evlerden sokaklara nakledilen döküntü hâlini almış.

Ne olmuştu? Bunu kimden anlamalı? Şehamet düşmüş bayılmış, beraber yatan dadısının korkudan dili tutulmuş... Vaka şahitleri gördüklerini anlatacak bir hâlde değil.

Bütün kanı yüreğine toplanmış kız, ayva benziyle nefes aldığı bellisiz bir bitabi içinde yatıyor... Gözleri fal taşı gibi açılmış dadı kem küm bir şeyler mırıldanıyor fakat gördüğünü bir türlü anlatamıyor... Gece yarısı hekimler getirtilir. Kızı tedaviye, dadısının aklını başına toplamaya uğraşırlar. Neden sonra zavallı kadının dili açılır.

— Bu ne hâl dadı? Evin yalnız bu odasında zelzele mi oldu?

sualine korkak bakışlarını titreye titreye etrafına dolaştıran kadın:

— Sormayınız sormayınız... Şimdi anlatırken bir daha dilim tutulur...

— Meraktan üzülüyoruz, anlat...

— Anlatayım amma inanacak mısınız?

— Niçin inanmayalım. Odanın içindeki bu haşr u neşri⁹¹⁹ siz yapmadınız ya?

— Onlar yaptılar onlar... Ellerine ne geçtiyse birbirinin kafasına attılar.

— Onlar dediğin kimler?

— Sakıp Cemal ile Ulvi Nadir... Şimdi ikisi de buradaydılar.

— Ne diyorsun dadı?

— Ne diyeceğim... Olanı söylüyorum...

Anasının kolları arasında baygınlığını geçiren Şehamet, hâlsiz, kesik sesle:

⁹¹⁹ haşr u neşr: toplanıp dağılma

— Bana ilk görüşmelerine pek inanmadınız. Şimdi dadım da aynı *apparition*'a şahit oldu. Artık bu dört gözün şehadetine “birsam” diyemezsiniz.

— Evet, şu hâli görüyoruz. Birsam demekle içinden çıkılır bir muamma değil...

Abdüllâtif Efendi kızının saçlarını okşayarak:

— Bu şerirlerin ölüleri dirilerinden zorlu çıktı. Ne yapacağız? Bunlar berhayat iken davamızı mahkeme huzuruna çıkarabilirdik. Şimdi âlemlerimiz ayrıldı. Bu dünya hâkimleri ahret suçlularına ceza verebilirler mi? Kimden kime şikâyet edeceğiz? Ölülerin dirileri bu suretle izacına Cenabıhak müsaade ediyor ise bu nev davaları rüyet için bir de merci tayin buyurmalıydı.

Hanım:

— Evet beyefendi, işimiz Allah'a kaldı.

Efendi:

— Söyle kızım, nasıl oldu?

Şehamet:

— Dadımla derin uykudaydık. Birdenbire çıkan fırtına ile oda sarsılır gibi oldu. Uyandık... Sordum:

“Dadıcığım, ne oluyor?”

“Galiba zelzele oluyor...” cevabını verdi.

Lamba yanıyordu. Odamız apaydınlıktı. Sofada koşuşmalar işitildi. Ve gittikçe gürültü arttı. Nihayet şiddetle tekmelenen oda kapımızın iki kanadı arkasına dayandı. Zifaf gecesi vuku bulan dehşetin tamamı tamamına bir aynı gözlerimizin önünde zuhura geldi.

Şehamet, sözüne devam edemedi. İki eliyle yüzünü kapadı. Titredi ve sustu.

Şimdi macerayı nakle yine dadı başlayarak:

— İkinin elinde de birer revolver, birbirini nişanladılar. Tabancaların dumanları görüldü fakat sesleri çıkmadı... Birbirini vurmuş olmalılar ki iki ceset birden yere yıkıldı.

Sözü yine Şehamet alarak:

— Ya ölmediler veyahut ki öldüler de bizim anlayamadığımız maverai esrar ile tekrar dirildiler... Kalktılar. Birbirinin gırtlığına atıldılar, boğuşular, tepiştiler... Birdenbire duvardan duvara atıldılar. Besbelli ki birbirini tekrar öldürmek istiyorlardı. Bu kaç defa ölüp diriliştir... Akıl alır şey değil... Bu boğuşmada biri diğerine katiyetle galebe edemedi. Sonra ayrıldılar. Odadaki eşyadan elleri-ne ne geçerse birbirinin kafasına savurmaya başladılar...

Ölü mü diri mi olduklarını bir türlü kestiremediğimiz bu iki cismin veya fantomun düellosunu yerimizden kıpırdamadan, dehşetler içinde seyrediyorduk. Birdenbire ışık söndü. Lambaya kim üfledi? Farkına varamadık. Fakat dehşetimiz arttı. Bizi karanlıkta bırakmaktan maksatları neydi? Ne yapacaklardı? Ne olacaktık? Karanlıkta onların ne yaptıklarını artık seçemiyorduk. Yine birdenbire manzara değişti. Odayı dolduran siyahlığın içinde vehleten iki ampul yandı. Elektrik ziyası derecesinde kuvvetli değil... Ay ışığından biraz daha parlak. Bu ışıklar kâh büyüyor kâh ufalıyor, fosforlu iki kocaman kelebek gibi birbirini kovalıyorlardı. Dadıma sokuldum, titriyordum. Yine birdenbire fosforlu kelebekler kayboldu. Odanın eşyası yerlerini değiştirerek birbirine giriyordu, önümde duran terliklerimin bir teki yerinden karşıya uçarken omzuma çarptı. Titreye titreye kendimden geçtiğimi hisseden dadıma bir cesaret geldi. Kalktı, lambayı yaktı. Tekrar haykırışmaya başladık, siz geldiniz...

Bu tabiat fevkindeki macerayı dinleyenler derin birer düşünce içinde mebhut⁹²⁰ kaldılar. Dinledikleri şey ne masaldı ne rüya... Gözlerinin önünde cereyan etmekle beraber hakikati andırır bir tarafı olmayan bu iki şerir ruhun akıllalmaz tasallutları o geceden sonra her akşam ve gittikçe şiddetini artırarak tekerrüre başladı.

Gece herkes uykuya vardıktan sonra evvela iki fosforlu kelebek peyda oluyor. Bunlar kâh bir insan kadar büyüyor, kâh bir kuş kadar küçülüyor... Birbiriyle çarpışa çarpışa merdivenlerden inip

⁹²⁰ mebhut: hayrette kalmış, şaşmış

çıkıyorlar. Sofaları dolaşıyorlar, kapalı odalardan içeri giriyorlar. Tavanlarda uçuşuyorlar...

Bu tedhiş tezahürlerini en ziyade Şehamet'in odasında yapıyorlar. Kızcağızın uğradığı sinirli hâl artık tedavi kabul etmiyor. Çünkü hastalığı geçirmek için evvela sebebi ortadan kaldırmalı. Zavallı çocuk hiçbir gece gözlerini yumup rahatça uyuyamıyor... Biraz dalacak olsa rüyada yine bu belalı âşıklarını görüyor. Şu:

— Beni mi seviyorsun, onu mu?

kıskanç sualiyle üzerine yürüyorlar. Bedbaht kız, kan ter içinde haykırı haykırı uyanıyor... Gözlerini açınca bu iki fantomu ellerinde tabancalarıyla yine karşısında buluyor. Odadaki eşyayı hallaç pamuğu gibi attıktan sonra sevgililerine hücum ediyorlar... Şehamet böyle heyecanlar içinde ayıla bayıla sabahı zor ediyor...

-49-

RUHLAR, POLİSLERİN BAŞLARINDAN AŞAĞI TAŞLAR YAĞDIRIYORLAR

Bu müthiş derdin mütedavisi kimdir? Hekim mi hoca mı? Ef-sun mu ilaç mı? Bu davanın hâkimini nerede bulmalı? Yerde mi gökte mi?

Birçok gizli üfürükçüler bu ruhani tasalluta türlü türlü nam-lar vererek Abdüllâtif Efendi'nin cüzdanını boşalttılar. Fakat hiçbir fayda görülemedi. Nihayet kız babası, nefeslerinin uydurma kutsi-yetiyle rast geldikleri safdilleri dolandıran bu hilebazların hepsini kovdu. Polise müracaat ıztırarında kaldı. Çünkü evde barınabilmek imkân haricine çıkmıştı.

Görünüşte tezahür⁹²¹ manevi fakat uğranılan zararlar maddiydi.

Evde kırılan dökülen eşyanın, hurt olan kap kacağın haddi hesabı yoktu. Hane halkı rahat uyku nedir bilmiyor, uğradığı tasallut-un dehşetinden sararıp solan kız, ölüme doğru gidiyordu.

⁹²¹ tezahür: belirme, gözükme, ortaya çıkma

Hükûmet asayîşi muhafaza ve halkın mal ve canını vikaye ile mükelleftir. İşte, geceleri içinde bir saatçik istirahat kabil olmayan bir ev... Uğranılan zararlara da nihayet yok... Bu felaket karşısında ne yapmalı? Büyük bir teslimiyetle kol kavuşturup olacağı beklemeli mi?

Bu hadiseleri akıl almıyor. Fakat ne olursa oluyor bunlar vukua geliyor. Menedilmelerinin çaresi yok mudur?

Şaşkına dönen Abdüllâtîf Efendi, son bir tedbir olarak polis komiserine müracaata karar verir.

Komiser ilk uzunca ifadeyi dinledikten sonra aklından bir zoru olup olmadığını anlamak için Abdüllâtîf Efendi'yi yukarıdan aşağıya dikkatle süzmeye başlar...

Zabıta memurunun düştüğü şüpheyi fark eden efendi:

— Maruzatıma inanamıyorsunuz galiba?

Komiser bey, ciddiyetini muhafazaya büyük bir itina ile:

— Sözlerinizin inanılacak tarafını göremiyorum... Ev eşyasının kendi kendilerine harekete gelmeleri sağlıklarında sevmiş oldukları bir kıza iki ölünün tasallutta devam etmeleri, zannederim ki iki akıllı arasında mevzuu bahsedilecek hadiselerden değildir.

— Söze inanmazsanız vakayı da reddedemezsiniz ya?

— Ne demek istiyorsunuz?

— Bendehaneye⁹²² iki polis gönderirsiniz. Ölülerin dirilere tararuzlarına şahit olduktan sonra gördüklerini size hikâye ederler. O vakit iştibaha⁹²³ mahal kalmaz...

— Beyefendi, komiserliğimiz, dirilere müteallik umur-ı vezaifile iştigal eder. Uhrevi hususata ait teşkilatımız yoktur. Bir diri polis, bir ölü caniyi kelepçeleyip merkeze getiremez. Maneviyat, vezaifimizin hududu haricindedir. Üfürükçülük memnu olduğu gibi biz de böyle ruh, cin, peri masallarına kapılmış olanların fikirlerini

⁹²² bendehane: Eskiden nezaketen “kölenizin evi (bizim ev)” anlamında kullanılırdı.

⁹²³ iştibah: şüphelenme, şüphe etme

tashihle mükellefiz. Sizinle beraber biz de böyle şeylere inanırsak vazifemizi suiistimal etmiş oluruz...

— Affedersiniz efendim. Bendeniz hata ettim. Maruzatımı yoluyla yürütemedim. Sizi ahrete müteallik bir vazifenin tahkikine çağırmıyorum... Bizim evde ikameti nakabil bir hâle getiren birtakım gürültülü hadiseler oluyor. Bu izacatın faillerini keşif ve defedemiyoruz. Bunlar herhâlde dost kimseler değil... Bu düşmanların taarruzundan bizi kurtarmanız için size müracaat ediyoruz... Geliniz, bakınız, sözlerimin sıhhati tebeyyün etmezse her cezaya razıyım... Hakikat sabit olduğu takdirde bizi bu tecavüzlerden kurtarmakla görevli değil misiniz?

Komiser bey, nakledilen hadiseleri tabiat makulat fevkinde⁹²⁴ mübalağalı bulmakla beraber, keyfiyetin ne olduğunu tahkik için tekinsiz haneye iki polis göndermeyi ihmal etmedi.

Polisler gece saat ona doğru eve girdiler. Her tarafı gezdiler. Henüz ses ve bir hareket yok. Saat on ikiyi geçti. Aynı sükûnet...

Şerir ruhlar polislerden korktular mı? Yoksa Abdüllâtif Efendi'yi yalancı çıkarmak azizliğiyle mi kıpırdamıyorlardı?

İki zabıta memuru evde devriye dolaşır gibi aşağı yukarı gezinirken birbiriyle şöyle konuşuyorlardı:

— Hani ya cinler, ruhlar?

Öteki yan tarafa asılı revolver kılıfını göstererek:

— Bundan ürktüler galiba... Bu ruhu da deler, cinliyi de yere serer...

— Ashı yok canım... Kim bilir ne katakullidir... Geçenlerde ortaya çıkardıkları mezarlık vakasını biliyorsun ya... Gece kefeniyle dolaşan bir ölü ağıl civarında bir çobana taarruz etmiş. Koyunlar darmadağın olmuş. Çoban köye kaçmış filan filan... Şüphesiz bu da o kabîlden...

Yanlarına gelen ev sahibine:

⁹²⁴ tabiat makulat fevkinde: doğaüstü, tabiatüstü, akıl dışı

— Efendi, henüz bir zuhurat yok. Ecinni görmeye çok merakta-
yım... Lafını iştirim amma şimdiye kadar kendisiyle hiç karşılaş-
madım. Bu gece sayenizde bu göze görünmezlerle müşerref olur-
sam size çok müteşekkir kalacağım...

dedi. Polis henüz sözünü bitirmemişken yumruk kadar bir taş
bulundukları odanın pencere camını deldi. Ortaya düştü...

Biraz şaşalayan polislerden biri:

— Bu ne?

Abdüllâtif Efendi cevap verdi:

— İşte başladılar...

— Bu taşın bir ruh veya peri tarafından atıldığı ne malum? Bu
bir insan işi olacak... Taşın geldiği taraf?

Efendi:

— Bizim bahçe...

Polis:

— Mutlak orada gizlenen birisi bu oyunu yapıyor.

Efendi:

— Bahçede gizlenen kimse yoktur, emin olunuz.

Polis:

— Sizin bahçenin ötesinde ne var?

Efendi:

— Komşunun bahçesi...

Polis:

— O hâlde bu taş ondan geldi...

Efendi:

— Komşumuz kendi hâlinde ihtiyar karı kocadır. Bir de yaşlı
hizmetçileri vardır. Orada taş atacak çoluk çocuk yoktur.

Polis:

— Bu taş gökten düşmüyor ya? Mutlak bunu bir insan eli fir-
latıyor...

Efendi:

— İşte taşı gördünüz. Atanı keşfetmek size ait bir vazife.

Polis:

— Elbet şimdi bulacağız.

Birdenbire cam yine şangırdadı. Bu sefer ortaya koskocaman bir temel taşı düştü...

Polisler taşla çiviye muayeneye giriştikleri esnada:

Efendi:

— Asıl tetkike şayan olan, bu düşenler değil, onların camdan geçerken açtıkları muntazam deliklerdir.

Bu taşlar, çiviler güya bir namlu ağzından çıkıyormuş gibi bir şiddetle camı deliyorlar. Ve bir elmas tıraşla çizilmiş zannolunacak bir intizamla pürüzsüz, çatlaksız, kendi cürümlerine göre birer delik açıyorlar. Ve çiviler daima camdan sivri uçlarıyla içeri giriyorlar. Bir insan eli fırlattığı çiviye böyle uzun mesafeden ucu öne, başı arkaya gelmek istikametini nasıl verebilir?

Bu esnada odaya ilk atılardan daha küçük bir taş düştü. Abdül-lâtif Efendi yeni gelen taşı yerden alarak:

— Efendim, size daha hayrete şayan bir şey arz edeceğim. Bakınız, bu ikinci taş camı kırmadan içeri girdi. Bu nasıl oldu? Bundan evvel düşen büyük taşın açtığı muntazam delikten geçti. Bu karanlıkta bu kadar isabetle nişan alabilen gözün hokkabazlığına, daha doğrusu mucizekârlığına şaşmaz mısınız? Ve daha şaşılacak bir şey... Temel, karfiçe⁹²⁵ burgu çivilerinin envasıyla aşağıda bir sandık doldu. Ne bu civarda bir çivici dükkânı vardır, ne de evimizde böyle yapı malzemesine dair şeyler... Hangi depolardan, nalburlardan aşırıp da bu çivileri, daha birçok demir kırıntılarını tepemizden aşağı yağdırıyorlar?

Bu muhtelif nevden mermileri atanlar ruh olsun, insan olsun, keyfiyet merak ve tetkike değer bir surette vuku buluyordu...

⁹²⁵ karfiçe (Rum.): orta boy demir çivi

Polisler evvela taşları, çivileri ve sonra bunların geçtikleri delikleri muayene ile meşguller iken çerçevelerden biri dehşetle şangırdadı. Bu defa muntazam delik açmak değil, yekpare büyük cam tuzla buz olarak döşeme tahtaları üzerine saçıldı. Koskoca bir taş, oda kapısına doğru yuvarlandı. Sonra bir çivi yağmuru başladı. Bunların bazıları yere dökülüyor, birtakımı da oraya buraya saplanıyordu. Birkaç tanesi polislerin elbiselerini deldi. Revolver kılıflarına gömüldü.

Gittikçe şiddeti artan bu çivi yağmurundan sofaya kaçan polisler neye uğradıklarını anlamaya meydan kalmadan evin içindeki bütün lambalar bir anda sönuverdi.

Göze görünmez eller polislerin vücudunu tartaklıyor. Onlar bu akıllamaz taarruza karşı yumruk salladıkça suratlarına şamarlar iniyor ve kulakları rubinde⁹²⁶ kakhahalar kopuyor...

(Birçok kaarilerimizce tebessümle karşılanacağına şüphe etmediğimiz bu inanılmaz tafsilat, sırf romancının hayalhanesinden doğmuş garibelerden değildir. Hadisenin bir benzerini Flammarion'un *Les maisons hantées* eserinden telhisen⁹²⁷ tercüme ediyorum.)

-50-

RUHLAR JANDARMALARA DAYAK ATIYORLAR

Vaka Portügal'de⁹²⁸, darülfünunuyla meşhur Coimbre şehrinde cereyan ediyor.

“M. Homem itikatsız bir gençtir. Dinî bir ayine iştiraki kabul etmediği için 1919 senesi Teşrinievvel'inde darülfünundan tardo-
lunmuştur⁹²⁹.”

Homem yeni tuttuğu bir eve yerleşir. Bir zevcesiyle bir hizmetçisi vardır. Madam ilk geceden hane derununda⁹³⁰ bazı acayip

⁹²⁶ rubinde: dibinde

⁹²⁷ telhisen: özetleyerek, kısaltarak

⁹²⁸ Portügal (< Fr. Portugal): Portekiz

⁹²⁹ tardolunmak: uzaklaştırılmak

⁹³⁰ derun: iç, içeri

gürültüler işittiğinden şikâyet eder. Bu karı kocanın nezdine darülfünun ikinci sene hukuk talebesinden Gomes isminde bir genç yatı misafirliğine gelir.

Gece yarısından sonra saat birde herkes odasına çekilir. Misafir mumunu söndürüp de yatar yatmaz pencere üzerine darbeler indirildiğini işitir. Hemen yataktan kalkar. Mumunu yakar. Pencereyi açıp aşağı yukarı bakar, kimseyi göremez. Yine mumu üfleyip tekrar yatar. Bu sefer pek yakınında ayak sesleri ve hanedeki bütün kapıların açılıp kapandıklarını duyar. Yine döşegi içinde dapduru⁹³¹ davranır. Işığı yakar. Her yana göz gezdirir. Karyolanın, sandalye, kanepelerin altına bakar. Kimseyi göremez. Hiçbir şey seçemez. Yine söndürür, yatar. Yine gürültüler başlar.

Aydınlık söndürülünce patırtılar başlıyor, yakılınca kesiliyor. Misafir sabaha kadar geceyi bu garip hâlde geçirir.

Ertesi günü ev sahibine müracaatla sorar:

— Bu gece müziç gürültüler duydunuz mu?

İtikatsız Mösyö Homem şu cevabı verir:

— Hiçbir şey duymadım. Zaten uyku da çok ağırdır. Fakat duyulacak ne var ki? Evde hırlı yok hırsız yok... Bu “gürültü” lafını da nereden çıkarıyorsunuz?

Misafir, ev sahibinin müspetiyundan⁹³² bir genç olduğunu bildiğinden ifadesinde ileri varmaz. Lakin evine dönünce vakayı babasına anlatır.

İhtiyar adam cevaben der ki:

— O ev tekin değildir. Hiçbir kiracı orada rahat oturamadı. Konu komşu bile bu izaca tahammül edemiyorlar. Hem meskeni zapt edenlerin tehlikeli nevden oldukları da söyleniyor. Sen dostuna nasihat et, bir an evvel o meşum haneyi terk etsin.

⁹³¹ dapduru: birdenbire, ansızın

⁹³² müspetiyun (Ar.): pozitif bilimler

Mösyö Gomes, babasından aldığı bu haberi gider, aynen arkadaşına nakleder. Maddiyundan⁹³³ genç, bu lakırdılara güler, ehemmiyet vermez. Fakat ertesi gece Homem de bazı gürültülere şahit olur. Kendisine biraz merak gelir. Daha ertesi gece ne olduğunu anlamak için gözetlemeye karar verir. Beraber bulunması için dostu Gomes'e de rica eder.

Evin alt ve üst katında herkes yatar. Ev sahibi, zevcesi ve misafir uyumazlar. Beklerler. Lakin ışık bulundukça gayritabii bir hâl zuhur etmez. Mumlar söndürülür, söndürülmez rezdüşose⁹³⁴ katının bahçeye açılan kapısı üzerinde kuvvetli darbeler duyulmaya başlar. Mösyö Homem süratle merdiveni iner. Kapıya koşar. Darbeler tekerrür eder. Birdenbire kapıyı açar. Kimseyi göremez. Komşulardan bir azizlik eden olmasın diye sokağa çıkar. Fakat dışarıya adım attığı anda arkasından kapı şiddetle kapanır ve kilidin içinde anahtar çevrilir.

Sokakta kalan adam evine girebilmek için kapıyı çalmaya mecbur olur. Karısı aşağıya iner, açar. Delikanlıya, şimdi iyice merak sarar. Ve en evvel şu fikirde bulunur:

— Evde bu oyunu bize oynamak için gizlenen biri var.

Eline revolveri alarak:

— Şimdi ne olduğunu anlaşılr.

Bütün kapılar şiddetle sarsılmakta devam ediyor, yatak odasına bitişik ve diğer cihette kapısı bulunmayan odada fazla gürültü oluyor, hep bu patırtılar karanlıkta vuku buluyor. Aydınlık olunca her şey kesiliyordu.

Bu azizliği yapanı keşfetmek hususundaki hiddeti artan Mösyö Homem elde revolver, gözler dönük bir hâlde rezdüşose katına inen merdivenin sahanlığında dururken elindeki yanan kibrit söner sönmez kulağı dibinde ve bütün hanenin boşluklarında akisler yapan

⁹³³ maddiyun (Ar.): maddeye bağlı kalanlar, materyalist

⁹³⁴ rezdüşose: (< Fr. *rez-de-chaussée*): zemin katı

şeytani bir kahkaha kopar ve karşısında beyaz bir bulut görür. Ve o anda kendi burun deliklerinden iki beyaz ziya fışkırır.

Keyfiyet artık her haddin fevkine çıkan bir garabet alıyordu. Mösyö Hornem cesaretinin zaafa uğradığını hissetmeye başlar. Gecenin saat dördüne kadar bu hâller devam eder.

Ertesi sabah, böyle vakalara ömründe tesadüf etmemiş bulunan ve ruhi hadiselerle hiç akli ermeyen Mösyö Homem, zabıtaya müracaat ıztırasında kalır. Bu zat, hâlâ kendine bu azizlikleri yapan kimseyi yakalamak fikrinde ve itidalini kaybederek rastgele birini öldürmekten korkmaktadır.

Zabıta, vakayı tahkike bir jandarma onbaşısıyla iki memur tayin eder, gece olur. Jandarma onbaşısı hariçten içeriye bir girip çıkan olup olmadığını anlamak için evin methal⁹³⁵ kapısı önünde nöbet bekler. İki memur içeride kalırlar. O gece Mösyö Gomes ile beraber Mösyö Hernique isminde diğer bir zat da vakaya şahit olmak üzere orada bulunurlar. Evin bütün girintisini çıkıntısını, köşesini bucağını, her tarafını iyice araştırıp yokladıktan sonra ışıklar söndürülür. Derhâl rezdüşose katının kapısı üzerinde darbeler işitilir.

Mösyö Homem zabıta memurlarına sorar:

— İşitiyor musunuz?

— İşitiyoruz...

cevabını alır. Darbeler boyuna devam eder. Mösyö Homem birdenbire kapıyı açar. Fakat evvelki gece olduğu gibi dışarıda kimseyi göremez. Orada gezinen jandarma onbaşısından sorar:

— Kapı önünde kimse gördünüz mü?

— Hayır...

— Darbeleri işittiniz mi?

— Bir şey duymadım...

— Çok garip şey... Öyleyse onbaşı bu defa siz içeriye giriniz, memur efendiler dışarı çıksınlar.

⁹³⁵ methal: giriş

Onbaşı girer. Ötekiler çıkarlar. Aynı hâl vuku bulur. Yani kapıya yine darbeler indirilir. Fakat bu sefer onbaşı içeriden gürültüyü duyar, dışarıdakiler hiçbir şey işitmezler. Hiçbir şey göremezler.

Bu acayip hâl karşısında şaşkınlığı artan Mösyö Homem:

— Şimdi içeriye girelim... Tetkikatımıza devam edelim...

Eve girerler. Mösyö Homem iki memurdan birini Gomes'in birinci katta yatmış olduğu odaya sokar. Bu zatın oturmak istediği kanepeden birdenbire altından çekilir. Kendisi yere yuvarlanır. Ev sahibinin iki dostu, onbaşıyla birlikte rezdüşose katında bırakılır. Zevcesiyle hizmetçiler birinci katta, odalarında kalırlar. Homem kendisi, evvelki gece olduğu gibi rezdüşose katına inen merdivenin sahanlığında bulunur. Aydınlıklar söndürülür söndürülmez darbeler, gürültüler birbirini takip eder. Şamata en ziyade, içinde bir sandıktan başka bir şey bulunmayan ve yanıkları odaya bitişik küçük odadan işitilir...

Patırtılar bu arayıcılara meydan okur bir şiddette arttıkça artar. Onbaşının bulunduğu misafir odasında boğaz boğaza dehşetli bir kavga oluyormuş gibi bir haraza⁹³⁶, bir har gürdür kopar ki aman Allah...

Herkeste “Hah, işte onbaşı gürültülerin failini yakaladı...” zemininde bir zan hasıl olur. Fakat ne boş zehap... Hep birden odaya koşunca onbaşını büyük bir tehevvrle sağa sola kılıç savurur gibi çılgın bir hâlde bulurlar. Adamcağız bu mecnun şiddetle gelenlerin önünden küçük bir odaya kaçar. Orada bulunan büyük aynalı dolabı kılıç darbeleriyle şangır şungur yere indirir. Bu kendinden geçmiş zavallı adamı zapt edebilmek için cebir istimaline lüzum görülür.

Bu hengâmeyi geçirdikten sonra yine lambalar söndürülür. Homem yine sahanlıkta mevki tutar. Tutar amma, birdenbire sol yanığının üzerinde öyle Hüdai bir şamar şaklar ki gözlerinden ateş çıkar. Can acısıyla biçare haykırır. Vuran el yanağına yapışıp kalmış gibi bir ısırap duyar. Hemen lambayı yakarlar. Homem'in kıpkırmızı

⁹³⁶ haraza: kavga, gürültü, karışıklık

ateş kesilmiş sol yanağı üzerinde dört parmağın izini görürler. Ve sağ yanağını bir kadavra kansızlığında bulurlar.”

(Şimdi yine Camille Flammarion’u dinleyelim, vaka hakkında şu izahatı yazıyor.)

“Bu okunulan hadise, dostum Madam Frondoni-Lacombe dö Lizbon tarafından *Ulum-ı Ruhiye* mecmuasının 1910 tarihli Mart nüshasında neşredilmiştir. Hadisenin kahramanı Mösyö Homem bu macerayı Madam Raşild’in refakat-i tahririyesiyle⁹³⁷ ve *Esrar Parkı* unvanı altında 1923 senesi yazdıkları eserde tafsil etmiştir. Otuz seneden beri Madam Raşild’i tanımakla müşerrefim. Kendisi her ne suretle olursa olsun bu nevden ruhi hadiseleri kabul etmek istemez. Madamın bu adem-i kabulü⁹³⁸ de şayan-ı hürmet ve yine o derece şayan-ı münakaşa olan bir sebepten ileri gelmektedir ki o da şudur: Madam Raşild’in anası ve babası medyumların kahrına kurban gitmişlerdir.

Mösyö Homem bu çok garip hadiseler hakkındaki tetkikatında devam ettikçe vakıaların sıhhat ve ilmi kıymetlerinden artık hiç şüphesi kalmamış, o eski münkir, o inatçı materyalist imana gelerek ruhiyundan olmuştur.

Homem’in yukarıda namını haber verdiğimiz *Esrar Parkı* adlı kitabındaki yazılarından mütalaalarını faydalı gördüklerimizi hülasaten naklediyoruz:

“Geceyi perili evde geçirmeye gelen misafirlerin müşahedelerini evvelce zikredeceğiz. Bu zat diyor ki:

— Hiçbir kibritim kalmayınca kadar birçok sigara içtikten sonra uyumuşum. Kapalı gözlerime çarpan şiddetli bir aydınlığın tesiriyle uyandım. Bu hâl tıpkı gözler yumukken birdenbire karşınıza getirilen kuvvetli bir lamba ziyasının yaptığı tesiri andırıyordu. Nasıl anlatayım?.. Görmezden evvel görüyordum. Bu ışık göz kapaklarıma o kadar şiddetle çarpıyordu ki mukavemet edemeyerek nihayet gözlerimi açmaya mecbur oldum.

⁹³⁷ refakat-i tahririyeye: yazı eşliği

⁹³⁸ adem-i kabul: kabul etmeme

Rezdöşose katında yatmakta olduğum için senin tavsiyen üzerine kapamış olduğum pencere kanatlarını aralanmış buldum. Bina-enaleyh ay ışığı doğruca yüzüme aksediyordu. Uyku sersemliğiyle zihnime bir şüphe arız oldu. Acaba yatarken ben bu kanatları sıkıca kapamamış mıydım?

Tekrar uyumak istiyordum. Lakin yüzüme vuran mehtap buna mâni oluyordu. Pencereyi kapamak için kalktım, aralık kanatları kendime doğru çektim. Hayret, kanatlar kımıldamıyor, çektiğim tarafa gelmiyordu. Kanatlar neden işlemiyordu? Ortalıkta buna sebebiyet verecek rüzgâr veya diğer bir hâl yoktu. Acaba sokaktan bahçeye biri mi girmişti? Dışarıya şöyle homurdandım:

— Orada bu azizliği eden biri varsa onu yaptığına pişman ederim!..

Ben bunu söyler söylemez tepemdeki sürgülü pencere çerçevesi mesnedinden kurtularak ensem bir iniş indi. Nefesim tutuldu, boğuluyordum. Debelenmeye başladım. Bu kapandan kendimi zor kurtardım. Dışarıyı teftişe çıktım. Bahçe kapısının dâhil ve haricinde, yolda kimseyi göremedim.

Pencere kanatlarını sıkıca kapadım. Çerçeveyi indirdim. Tekrar uyumak istiyordum. Fakat kabil olmadı. Ensem fena hâlde ağrıyor, şahdamarlarım ok gibi atıyordu.

İşte bu anda karşımda korkunç bir manzara başladı. İyiden iyiye uyanıktım. Her hakikat gözlerimin önünde cereyan ediyordu. Pencere kanatları yine aralandı. Sıkı sıkıya birleştirmiş olduğum sürgüler kendi kendine çekiliyordu.

Döşüğimin arkasından boğuk bir gıcırtya benzeyen bir gülme işittim. Birisi benimle eğleniyor amma kim?

Yumruklarımı sıkarak:

— Sen kimsin ve neredesin be adam?

sualiyile haykırdım.

Bu sorguma duvara ve döşeme tahtalarına bir sıraya indirilen darbeler cevap verdi. Beni hedef ittihaz⁹³⁹ eden bu darbelerin şiddeti oda içindeki bütün eşyayı titretiyordu. Bu raşelerin ihtizazlarını sinirlerimde duyuyordum. Odada benden başka ne bir can ne bir hayvan kimse yoktu.

Mehtabın soğuk ışığı altında hiçbir mülahazaya vaktim olmadan bir deli gibi kendimi bahçeye attım. Çıktığım kapıları kapamazsınız, şapkasız, perişan bir savlet ve rastgele adımlarla babamın evine koşuyordum. Ne şükür ki canımı kurtarabildim. Boynuma inen pencere çerçevesi bir gillotin⁹⁴⁰ gibi başımı bedenimden ayıracaktı.

Dostumun geçirdiği müthiş gecenin tehlikesini dinledikten sonra hiddetle haykırdım:

— Elbette bu şeyler bir sona erecektir. Bu gece kendim bekleyeceğim. Yanımda ışık ve silah bulunduracağım. Bu muaccizlerin cezasını vereceğim. İşte ben de sana yemin ediyorum...

Ertesi akşam karanlık olur olmaz yukarıdan aşağı evin her tarafını dolaşıp yokladıktan sonra cin, insan her nasıl bir mahlukla iştirakleri ihtimalini zihnimden defetmek için iki hizmetçi kadını odalarına kilitledim. Yanıma birçok kibrit aldım. Yakması lambadan daha kolay olduğu için uzun bir şamdan hazırladım. Zevcem, dostum Gomes'in dün gece geçirdiği macerayı bilmemekle beraber korkudan tir tir titriyordu. Mini minicik bebeğimizin beşiğini kendi yüksek yatağının yanına bitişti. Benim fevkattabiye itikatsızlığımı ve artık bu gece gözlere görünmeyen o kahpe mahlukatla aramızda muharebe başlayacağını biliyordu."

-51-

RUHLAR, BEŞİĞİNDEN ÇOCUĞU ÇALIYORLAR

"Gece nöbete oturdum. Elimde hukuka ait bir kitap fakat bunu niçin okuduğumu bilmiyorum. Niçin yatağıma uzanmadım da bir koltuğa oturdum, bunun da farkında değilim... Gece yarısından

⁹³⁹ ittihaz: sayma

⁹⁴⁰ gillotin (< Fr. *guillotine*): giyotin

bir saat sonra şamdan cızırdamaya başladı. Nihayet fitil küçük bir mum gölüne düşerek söndü.

Pencere kanatlarını kapamış ve sürgülerini sıkıca sürmüş olduğumu söylemeye lüzum görmüyorum. Çerçeveyi de indirmiştim. Kibrit almak için elimi uzattığım bu küçük karanlık fasılası esnasında pencere kanatlarının ağır ağır açılmakta olduğunu gördüm. Ay ziyası bu aralıktan nurani soğuk bir kılıç demiri gibi odaya girdi.

Derhâl bir hamlede sıçradım. Çerçeveyi sürdüm. Menteşelerini koydum. Dostumdan aldığım ders üzerine başımı çerçeveden öteye eğmeksizin yalnız kollarımı uzatarak ittiğim kanatlar mukavemet gösterdi, açılmadı. Elastik bir mukavemet. Kollarımın zorlamaları mukabilinde adalı⁹⁴¹ bir kuvvetin mümanaatı bulunduğunu ihsas eder surette...

Üst katta yatan zevcemi korkutmamak için ses çıkarmadım. Fakat kan ter içinde kaldım... Bu gizli kuvvete karşı ilk defa kalbimde garip bir hiras⁹⁴² duydum. Acizden doğan bir korku ki sövüp saymaktan başka insanın elinden bir şey gelmez...

Dostumun yaptığı gibi ben de hemen dışarı fırladım. Tahta kanatların arkasına baktım, öyle bir mukavemete sebep olacak hiçbir şey göremedim. Ne görsem beğenirsiniz. Kanatlar yine sımsıkı kapanmış...

Döndüm, içeri gireceğim, yine methal kapısı dâhilden kilitlenmiş. Dışarıda kalarak karıma seslenmeye mecbur oldum. Üst kat penceresine geldi. Vahameti ona belli etmemek için şimdi de bir yalan uydurmak lazımdı. Şöyle dedim:

— Birdenbire pencereden bahçeye atladım. Tabii kapı kilitli kaldı. Şimdi içeriye giremiyorum. Kapıyı açar mısın?

Karım geldi, açtı. Soyunmamıştı. Korkudan uyumamış olduğunu anladım. Mum tedarik ettim. Ve zevceme şu ihtarda bulundum:

⁹⁴¹ adalı: kas ile ilgili

⁹⁴² hiras: korku

— Birdenbire silah atarsam korkma. Evde kimse yok amma şayet varsa bu gümbürtü ona güzel bir ders olur.

Zevcem benzimin kaçıklığından ve tavrımdaki şaşkınlıktan şüphelenerek:

— Nedir bu hâlin? Korkuyor musun?

Yalandan gülmeye çalışarak cevap verdim:

— Emin ol, korkacak bir şey yok.

Mum almak için birbirimize sarılarak merdivenden yukarı çıkıyorduk. Karımın vücudu birdenbire ağırlaştı. Yürüyemiyor ve beni de kendine doğru geri çekiyordu. Ve şöyle haykırmaya başladı:

— Fransi, beni kurtar. Birisi ayaklarımı tutuyor...

Küçük sahanlığın üzerine gelmiştik. Burada evin arkasına açılmış bir pencere vardır. Kimseyi göremeyeceğimi katiyen bildiğim için başımı çevirip de o yana bakmadım bile... Yalnız sağ elimi sol omzumun üzerinden geçirerek o istikamete ateş ettim. Tabanca evin içinde büyük akisler yaparak dehşetle gümlledi. Kolumun arasında sıkışarak kıvrılan zevcemi öldü sandım. Fakat melun kuvveti gebertemedim. O anda suratıma şiddetli bir tokat indi. Beş parmağın her biri yüzümde birer değnek acısı peyda etti.

Tuhaf hâl... Bu dayak beni korkutacak yerde büsbütün cesaretimi artırdı. Zevcemi kollarımın arasından almak isteyen kuvvetin taarruzundan kurtardım. Güya iki kanadın arasında bir cisim arıyormuşum gibi müteheyyiç bir gümleme ile kapıyı kapadım. Odamıza girdik, refikam⁹⁴³ hemen beşiğe koştı. İçini boş buldu. Aman ya Rabbi, çocuğumuzu kapıp götürmüşlerdi. Kadıncağız, bu son felakete tahammül edemedi. Kendinden geçerek yere serildi.

Lambanın neşrettiği hafif ışık dairesinin ortasındayım. Bir tarafımda baygın yatan kadın... Kollarımı kavuşturdum. Bizi oynayacak eden mahlukun zuhuruna veyahut ki göstereceği garip cilvelere intizaren⁹⁴⁴, öyle mütevekkil duruyorum. Çünkü böyle bir kuvvetin

⁹⁴³ refika: eş, karı

⁹⁴⁴ intizaren: bekleyerek, gözleyerek

taarruzundan kendimizi sakınmaya, müdafaaya uğraşmanın beyhudedeliğini artık anladım. Böyle göz ile görülmez, el ile tutulmaz bir düşmana karşı bıçak, revolver kaç para eder?

Odalarına kilitlemiş olduğum hizmetçi kadınlar silah sesinden ürkererek mehtaba karşı uluyan köpekler gibi haykırıyorlardı. Gecenin sükûtu içinde çın çın çınlayan kadın feryadı kadar aklımlı altüst eden bir şey tanımadım.

O aralık döşeme tahtalarının altından geliyor gibi kulaklarıma gevrek gevrek bir kundak yavrucuğunun tatlı sesi aksetti. ‘Üveyy!.. Üveyy!..’ Aman Allah’ım, çocuğum bir yerde ağlıyordu... Nerede? Bu masum nida, zihnimi uğradığı teşevvüşten⁹⁴⁵ kurtardı. Aklımlı başıma almaya, bütün cesaretimi toplamaya lüzum vardı. Evet, bu meşum evin merdivenlerinden inip çıkabilmek için çok cesaret lazımdı.

Elimde lamba ile alt kata indim. Orayı burayı dolaşırken kundağından çıkarılarak çırlıçıplak sırtüstü bir masanın mermeri üzerine bırakılmış olan çocuğu buldum. Acele ile ziyadan kaçan gizli haydut, yavrucuğumu kıymetsiz bir şey gibi oraya atıvermişti...

Gecenin diğer kısmını zevcemin sinirlerini yatıştırmaya, çocuğu susturmaya uğraşmakla geçirdim. Ancak güneş doğduktan sonra karım ve çocuk meme ağzında olarak ikisi de uyuyabildiler.

Bu müthiş macera beni çok bitik bir hâle düşürdü. Artık kendimde bu gizli düşman veya düşmanlarıma karşı koyabilecek bir kudret göremiyordum.

Çocuğu bir kattan öbürüne indirmişlerdi. Nasıl? Merdivenden mi, yoksa duvarlardan mı geçtiler? Akıl almıyor. Tahammüle de kuvvet kalmıyor.

Yüreğime acı bir fütür⁹⁴⁶ çöktü. Hakikati anlamadan bu müşkülün önünden çekilecek miyim? Hayır, çekilmeyeceğim. Hiç olmazsa memleketimin polisini işten haberdar edeceğim.

⁹⁴⁵ teşevvüş: karışıklık

⁹⁴⁶ fütür: bezginlik, umutsuzluk

Sevgili Rachilde⁹⁴⁷, bütün dikkatinizi bu maceraya vermenizi rica ederim.

Çünkü bu nev esrareniz vakaların az çok hüsnüniyet sahibi bir veya iki kişi arasında cereyan ettiğini ve işe polis tahkikatı karışınca bütün gürültülerin duruverdiğini söylerler. Perili evlerin sırlarını zabıta memurlarına göstermek âdetleri değildir.

Ertesi günü iki hizmetçi kadının evden gitmeleri epey hengâmeli oldu. Âdeta bir otomobil önünden ürkererek kaçan iki tavuk gibi çırpına haykıra uzaklaştılar...

İlk geceyi bizimle beraber, bu evin damı altında geçirmiş olan dostum birçok arkadaşlarıyla birlikte geldi. Fantomların da amatörleri yok değildir. Bu çıkacak heyulayı yakalamak için âdeta bir av süreği teşkil ettik.

İlk tehlike işaretinde, kendi kendine kilitlenip açılan kapıların ve sımsıkı sürgülü bulunmalarına rağmen, aralanan pencere kanatlarının ön ve arkalarına nöbetçiler diktik. Fakat heyhat, ne fayda... Işıklar söndürülünce bildiğimiz esrareniz hâller yine aynen vukua geliyor. Lambalar tekrar yakılınca canı veya canilerin bıraktıkları eserler bulunuyor. Fakat kollarının gölgesi asla görülemiyordu.

Bu nameri haydutlardan birini yakalamak için içerisinden kahkahalar duyulan bir sandık odasına kapadığımız bir gardiyan öyle dehşetle pataklandı ki adamcağız kendini duvardan duvara çarpa çarpa az daha ölüyordu.

Bu tehlikeden kurtulur kurtulmaz bize şu cevabı verdi:

— Bir daha böyle bir felakete uğramaktansa gardiyanlık hizmetinden istifa vermeyi tercih ederim.

Haneye yeni taşınmış olduğumuz için henüz eşyamız çözülmemişti. Cürmümeşhut⁹⁴⁸ hâlinde yakalanmaları mümkün olmayan

⁹⁴⁷ Rachilde, birçok meşhur romanlar yazmış, maruf bir edibedir. (Hüseyin Rahmi Gürpınar)

⁹⁴⁸ cürmümeşhut: suçüstü

bu eller sandığımızı, sepetimizi boşalttılar. Her şeyi karmakarışık ortaya saçtılar.

Bu lanetli evin her tarafında darbeler gümlüyor, bizi korumaya gelen zabıta memurlarının kulakları dibinde türlü müzayif⁹⁴⁹, istihzalı kahkahalar duyuluyordu.

Bütün bu akılalmaz izaçları yapanlar kimlerdi? Bazı gizli taraflara tehlikeli elektrik tesisatı yapacak münasip yerler, mahzenler yoktu. Bahçe herhangi bir şahsın saklanmasına müsait değildi.

Bu gayrimeriler alelade asri dekorlu bir evi zapt etmişlerdi. Orada bu tedhiş dramını oynamak için lazım mizansen ve teferruat yoktu. Belki de hep bu korkutmalar itikatsız insanı imana getirmek için yapılıyor, zaman ve hâl ve mekân neden ibaret olursa olsun bu meçhul kuvvet, tehdidini her vakit ikaya⁹⁵⁰ kadir olduğunu gösteriyordu.

Onların bu türlü taarruzlarına oyuncak olmak mezelletinde⁹⁵¹ kalan zavallı fâni adam ise bu garibelerin künhünü⁹⁵² araştırmamak kayıtsızlığıyla suçluymuş. Hiçbir şey bilmiyor, bilmek de istememesinin cezasını çekiyordu.

Doğrusunu isterseniz müteessir olmaktan ziyade mütehevvirim⁹⁵³. Bu işe hiçbir hile karıştığını kabul edemezdim. Fakat anonim bir hüviyetle vuran bu alçak düşmana arkamı dönmeyi de onor'uma⁹⁵⁴ yediremiyordum.

Maahaza geceleri ikamet mümkün olmayan lanetü'l-mesken-den⁹⁵⁵ kaçarak çocuğun ağlamasını dindirmek, karımın sinirlerini yatıştırmak lazımdı.”

Flammarion'un mülahazası:

⁹⁴⁹ müzayif: hor görücü

⁹⁵⁰ ika: yapma, yaptırma

⁹⁵¹ mezellet: alçalma, bayağılaşma

⁹⁵² künh: bir şeyin aslı, hakikati, temeli

⁹⁵³ mütehevvir: öfkeli, kızgın

⁹⁵⁴ onor (< Fr. *honneur*): onur

⁹⁵⁵ lanetü'l-mesken: lanetli ev

“Portegallı muharririn menkıbesi bitti. Bu şahsi müşahede, bu nevden diğer vakalarla birleştirilmeye değer bir kıymettir. Belki de Kalvados Şatosu hadisesinden daha hayrete şayandır. Bu nameri âlem nedir? Münkirler için verilecek ancak bir hüküm vardır. Bu hadiselerin ravilerini düpedüz yalancılıkla itham etmek...

Meşhur vakaların arkası gelir gibi değil ki... İşte size diğerleri...”

*

Vaka arasında muharririn bir istitradı⁹⁵⁶:

Vakaların, şahitlerin âdetleri arttıkça münkirliğin inadı da biraz gevşer gibi oluyor. Bu nev hadiseleri tetkike uğraşan hüsnüniyet ve ahlak sahibi âlimlerin halkı aldatmak için vücudu olmadık garibelere kıymet ve revaç vermeye uğraşmaları bilmem ki muhtemel görülebilir mi? Böyle şüphelere düşecek kadar müvessis olmak⁹⁵⁷ pervasızlığını göstermiş olsak da meselenin içinden müspet bir fikirle sıyrılabilmemize imkân yok gibidir. Çünkü bu satırlara göz atan muhterem karilerimin içinde böyle garibelere şahit olmuşların bulunacağından da şüphe edilemez. Biz inkâr etsek de karşımıza çıkacak tasdikçiler eksilmeyeceklerdir.

Bu görünmez curcunabazlar⁹⁵⁸ kimlerdir? Maddiyet haricinde dirilmiş ölümler mi? Diğer seyyarelerden dünyamıza inmiş mahlu-kat mı? Bu galat-ı tabiat⁹⁵⁹ kuvvete ne mana vermeli? Mösyö Homem’in zannına göre, bunlar beğendikleri evlerin sekenesini kaçır-mak için taarruz eden şerirlerdir. Garip hüküm. Bunlar meskene muhtaç mıdırılar?

Göze görünmez fakat şuur sahibi mahluk olur mu? Fen bugün bu ihtimale imkân vermeye de uğraşmaktadır. İngiliz edibi meşhur Wells, *Göze Görünmez Adam* namıyla bir roman yazmış, birtakım

⁹⁵⁶ istitrat: ara söz

⁹⁵⁷ müvessis olmak: kuruntulu olmak

⁹⁵⁸ curcunabaz: (orta oyunu) curcuna içinde dans edip soytarlıklar yapan sivri külahlı, bazen yüzleri maskeli oyunculara verilen ad

⁹⁵⁹ galat-ı tabiat: tabiata aykırı

fennî, kimyevi vasıtalarla kahramanının vücudunu şeffaflaştırmaya uğraşmıştı. Sonra bu meraklı mevzuyu takip eden diğer hikâyeciler de oldu. Bir aralık gazetelerde, mecmualarda bu bahis üzerine epey sözler edildi.

Jülverni'nin⁹⁶⁰ bundan elli sene evvel yazdığı fennî masalların nihayet zamanımızda hakikat sahasına çıktıklarını görmedik mi? Bugünkü romanlarda yer bulan görünmez adamın da yarın hayalden hakikate intikâl etmeyeceği iddia olunabilir mi? Tabiat bizim beş hissimizin dar mikyası⁹⁶¹ üzerine işlemiyor... O çok zengin, çok derin ve sonsuz... Bizim aklımızın durduğu yerde onun kudretine hudut çekmek pek safderunca bir cüret olur... Beşer, sathi tetkiklerle aklının delaletine güvenerek ne kadar çok şeylerde yanılmıştır...

Bir ölü hayat, ihtiraslarıyla tekrar canlanarak mezardan yeryüzüne çıkıp da nasıl dirilerle mücadeleye girer, bilmiyorum... Hakikat namına böyle ağrep bir iddiaya kalkanların sözleri de hâlâ kulaklarıma hiç mülayim gelmiyor. Belki bende İncil'in "Gözleri vardır da görmezler, kulakları vardır da işitmezler." dediği ruhi rüyeti kapalı insanlardan biriyim. Fakat kati sıhhatleri iddia olunarak büyük imzalarla muteber kitaplara geçirilen bu fantastik rivayetlerden bir roman çıkarmak hakkıma itiraz olunmamasını rica ederim.

Sanat tabiatı tıpkı tıpkısına istinsah eden bir fotoğraf değil, saniin⁹⁶² muhayyilesinde⁹⁶³ yoğrulmuş bir eserdir... Perdenin dış tarafını çok gördük, biraz da maverayı seyredelim...

-52-

RUHLAR AİLENİN PEŞİNİ TAKİBEN İZMİR'DEN İSTANBUL'A GELDİLER

İki rakip ölünün çıkardıkları müthiş hengâmelerin izacına artık tahammül imkânı kalmamıştı. Bu korkunç hâl, geceli gündüzlü bir şekil aldı. Bir gece dadının döşeğine bir tencere dolusu işkem-

⁹⁶⁰ Jules Verne (1828-1905): Fransız yazar ve gezgin

⁹⁶¹ mikyaz: ölçü

⁹⁶² sani: sanatçı

⁹⁶³ muhayyile: hayal

be çorbasını boşaltmışlar, bir akşam da yağlı türlü güvecini Ekza-
bert'in başına geçirmişlerdi.

İki hizmetçi kadın, Homem'in nezdinde olduğu gibi yangından
kaçmayı andırır bir dehşetlenme ile evi terk etmişlerdi.

Memleket değiştirme ile bu beladan kurtulmaya çare arayan
Abdüllâtîf Efendi, memuriyetinden istifa ile İstanbul'a, Velittin Pa-
şalara komşu köşke nakletti. Fakat canı ruhlar ailenin peşini bırak-
madılar... Ve hatta bindikleri vapurda mürettebat ve diğer yolcuları
hayretlere düşürecek garip vakalar oldu... Gece gemide kornalar
çalındı. Mutfak takımları denize atıldı. Birkaç defa elektrikler sön-
dürüldü. İstime⁹⁶⁴ soğuk su katıldı. Kaptanın makine dairesinde ku-
manda teçhizatı bozuldu. Sıkışarak rastgele bir yere abdest eden
yolculardan birinin dili tutuldu. Herkesi bir korku aldı. Gemidekiler
arasında "İçimizde cin tutmuş kimseler var." sözü çıktı. Bu şemet-
lerin kendilerinden geldiğini belli etmemek için nereye gizlenecek-
lerini bilemeyen zavallı aile pek heyecanlı anlar geçiriyordu.

Ara sıra pervaneye arız olan tutukluğun sebebini ne kaptan ne
makinist, hiç kimse anlamadan vapur güç bela İstanbul limanına
girdi.

Abdüllâtîf Efendi şehirde bir hane kiralamaya cesaret edemedi.
O münferit köşke taşındılar.

Orhan, ailenin bu acıklı serencamını bütün tafsilatıyla dinle-
di. Macerada Şehamet'in evlenmesine mâni hiçbir sebep göremedi.
Bilakis bu sergüzeşt, sevgilisinin kıymetini kendi nazarında büs-
bütün arttırıyordu. Bu müstesna hilkatte kızın aşkını ahirete kadar
götüren iki ölü rakibe bir dirinin iltihak etmesinde bir fevkaladelik
vardı. Orhan ruhlarla kafadardı. Onlardan korkup çekinmeye bedel
ruhi birçok meselelerin halli hususunda istifadeyi düşünüyordu.

Nikâhtan evvel birbirine aşk ile bağlanmış gönüllerin zincirini
koparmak zordur. Birleşmek için sevgililerin şiddetli arzularına rağ-
men iki aile arasında büyük bir fırtına koptu. Analar bu izdivaçlarda,
bilinemez nasıl kablelvuku bir hisle şemet kokusu alıyorlardı.

⁹⁶⁴ istim: gücünden yararlanmak için elde edilen buhar, islim

Kız anası dizlerini şöyle söyleniyordu:

— Bilmem neden, ben bu izdivacın neticesinde iyi bir akıbet sezmiyorum.

Abdüllâtîf Efendi pek de zevcesinin fikrinde değildi. Karısının söylenmelerine o şöyle itirazlar yükseltiyordu:

— Hanım, sezmekle sezinlemekle iş olmaz. Hareketlerimizde müspet davranılacak bir zamanda yaşıyoruz.

Medyum Madam Şerlih'in vefatından sonra ruhlar kameti çok azıttılar. Masa başında yapılan bir seansta şerirlerin ruhları artık iş-tiyakına dayanamadıkları Şehamet'i öbür dünyaya alacaklarını ve bu ayrılığa dayanamayan Orhan'ın da sevgili karısını takipte gecik-meyeceğini haber verdiler.

Ne yapacağını şaşırان meyus anne Mahinur Hanım, yanına yalnız Çeşmifettan'ı alarak gizlice yine Battalzade'ye müracaat ız-tırasında kaldı. Dolandırıcı herif, bu ruhani keyfiyetin fevkaladeli-ğinden bahisle ancak babasının maneviyetini davetle bu işe bir çare bulabileceğini anlattı. Ve bu davet için bin lira ücret istedi. Hanıme-fendi oğlunun halası için bu parayı tediye⁹⁶⁵ razı oldu...

Bu gizli müracaatı sezen Dilâver, anasına yaltaklandı. Kadın-dan ustalıkla sızdırdığı bu taze malumatla hemencecik Talât Bey'e koşarak:

— Beyefendimiz, mühim maruzatım var...

— Hayrola gözüüm...

— Yine pek yakında Şeyh Battal'ın fantomuyla müşerref ola-cağız.

— Ne biliyorsun? Rüyasını mı gördün?

— Hayır, rüyasını görmedim. Uyanık iken yaptığım maddi tah-kinin neticesinde ben bunu böyle sezinledim.

⁹⁶⁵ tediye: ödeme

Dilâver, anasından dinlediklerini bütün anlattı. Şimdi bu ihtiyar ve genç adamın ikisi de üfürükçünün evinde yapılan gizli mukaveleye tamamiyle vâkıf bulunuyorlardı.

Dayı bey biraz düşünceli bulunduktan sonra:

— Dilâver oğlum... Bu fırsatı kaçırmayalım...

— Bendeniz de bu fikirdeyim...

— Hilekârı yakalayalım, sarığını başına geçirelim. Herif, hemşiremin saffetini⁹⁶⁶ istismara başladı. Bu bir iptidadır. Bu bin lira ile kalmayacak, kadını gücü yetebildiği kadar soyacaktır.

— Beyefendi, bendeniz artık geceleri uyuyamayacağım. Daima tetikte bulunacağım. Ne tarafta çıt olursa oraya saldıracağım. Zatıaliniz de el altında dolu bir silah bulundurunuz. İşaretimi duyar duymaz o tarafa koşarsınız. Çünkü siz benden çok iyi bir nişancısınız.

— Bu evde duyulan gürültüler bir iki türlü değil ki işiteceğin çıtın hangi menhus kuvvetten geldiğini anlayabilesin...

— Efendi, ben fantom Şeyh Battal'ın taşlıkta verdiği nutuk esnasında zurnanın kaba perdelerine andıran sesine dikkat ettim. Bu sedayı bir daha duyar duymaz kimden geldiğini derhâl anlarım...

İkisi bu suretle sözleştiler. Talât Bey, bu şamataların ruhlardan geldiğine inanmamakta hâlâ musırdı. Bize görünüp de ne olduklarını anlamadan hemen kayboluveren şeylere hayalet diyoruz. Evet, bilemediğimiz garibeye bu namı veriyoruz: hayalet... Fantomun aslı fennen ispat edilmedikçe bunu gayrimaddi ruhun kendisi zannetmek çok havai bir hüküm olur. Belki bu da tabiatın idrakimizden kaçan, sesli sinema gibi serabi⁹⁶⁷ ve zıllı⁹⁶⁸ bir hadisesidir... Belki düşündüğümüz sözleri bir vantrilok⁹⁶⁹ gibi aksettirip tekrar duyuyoruz... Bu garibeye ruhi bir mahiyet vermedense aslı ilmen tahakkuk edinceye kadar şüphede kalmak daha mantıklı olur.

⁹⁶⁶ saffet: temizlik, arılık

⁹⁶⁷ serabi: hayal ürünü

⁹⁶⁸ zıllı: gölge gibi, gölge formunda

⁹⁶⁹ vantrilok (< Fr. *ventrilogue*): karnından konuşan

Yıldırımın düştüğü yerlerde, âdeta şuurlu bir kuvvet fantezi-siyle türlü türlü şaşılacak azizlikler yaptığını biliyoruz. “Tekinsiz” denilen evlerde çanak çömlek kıran, kabı kacağı birbirine karıştıran gizli kuvvetin de bu kabîlden olabilmesi ihtimalini niçin akıllarımı-za getirmeyelim?

-57-

FANTOMA SIKILAN KURŞUN

Bu gizli kararları üzerine genç, ihtiyar bu iki fikir arkadaşı kuşkuda uyuyorlardı. Zihnini saran merakın hummasıyla Dilâver gece nöbet döşeğini terk ederek elinde lamba ile korkunç gölgelere boğulmuş geniş taşlığın girintili çıkıntılı yerlerini dolaşıyor, bir şey bulunmadığına itminan peyda ettikten sonra döşeğine dönüyordu.

Fakat bu mühim işi başarabilmek için daimî bir gözcülük la-zımdı. Hiç göz yummadan vazife yapacak bu bekçiyi nerede bula-caktı. Zeki çocuk, çarçabuk buna da bir çare düşündü. İki ailenin birleşmesiyle Atak’la Koket de birbirlerine kavuşmuşlardı. Bu âşık maşuk da sanki *mariage civil*⁹⁷⁰ yapmışlardı. Atak, Koket’in peşin-den hiç ayrılıyordu.

Dilâver, bu köpeği çok sevdiği bahanesiyle geceleri kendi odasında yatması için Şehamet Hanım’dan müsaade istedi ve aldı. Lakin verdiği söz hilafına onu odasında yatırmıyor, taşlığa salıveriyordu. Atak da her nerede ise hemen koşarak gelip eşini buluyordu. Bu iki sevdalı köpek her tıkırtıya düet ile havlayarak pek iyi bekçi-lik yapıyorlardı.

Alınan bu tedbirlerin üzerinden geçen dördüncü gecede saat ikiye doğru köpekler kuduz avazlarla taşlığı çınlatmaya başladılar. Hayvanların bu şiddetli yaygaraları mutat havlayışlarına hiç benze-miyordu. İşte bir fevkaladelik vardı.

Dilâver hemen koştu. Alt kat merdivenini yarıya kadar indi. Taşlığı dinledi. Karanlığın ortasında fantomun zurna kabasıyla baş-

⁹⁷⁰ *mariage civil* (Fr.): medeni nikâh

lamış olduğu nutku vazıhan işitti. Hemen geri döndü. Birdenbire uyandırdığı Talât Bey'e:

— Beyefendi, Şeyh Battal'ın fantomu taşlıkta, kürsüde vaaz eder gibi meşum nutkunu veriyor.

Dayı bey uyku sersemliğiyle:

— Ne diyorsun Dilâver?

— Olanı söylüyorum efendim... Saniye geçirmeyelim...

Talât Bey masa üzerinde duran revolverini kaptı. Dilâver de bir petrol lambası kavradı. Genç önde, ihtiyar arkada, taşlık merdivene saldırdılar. Basamakları yarıdan aşağıya iner inmez namübarek fantomla karşı karşıya geldiler. Yine o kavuk, yine o cüppe, yine o karın, yine o çehre...

Talât Bey silahını üzerine çevirir çevirmez bu gece umacısı beyaz sakalından hiç memul olunmaz çevik bir hareketle hemen sağdan geri dönerek kaçmaya başladı. Fantom rüzgâr gibi koşuyordu, ötekiler de arkasından... Hayaletin bu çok hızlı kovalama esnasında Dilâver'in elindeki lamba sönmüverdi. Talât Bey her zaman tesadüf edilemeyecek bu fırsatı kaçırmamak için karanlıkta fantomun arkasından kararlardan iki el ateş etti. Fakat mukabeleden hiçbir ses duyulmadığı için endahtın⁹⁷¹ tesiri anlaşılamadı. Hayalet bu ateşten müteessir olmuş muydu? Yoksa denildiği gibi onda kurşun işlememek hassası mı vardı?

Bu iki el ateşten sonra ne olduğunu anlamak için tekrar lambayı yaktılar. Taşlığın her tarafına ışık gezdirerek baktılar. Fantomdan eser göremediler. Bütün kapılar kilitli, pencereler demir parmaklıklıydı... Birkaç saniye içinde bu hayalet nasıl ortadan sırrıldı?

Talât Bey'i müziç bir düşünce aldı. Battal'a atfolunan bu giyimli kuşamlı hayalet diri oğlu değil de hakikaten ölü babası mıydı?

Herhangi bir hakikat peşinden yürümek istenildiği zaman fikri doğru yoldan çevirecek batıl zanlara kapılmamaya çok dikkat etmek lazımdır. Binaenaleyh dayı bey görünen fantomun ölü şeyhe

⁹⁷¹ endaht: silah atma, atış

ait olması imkânsızlığı hususundaki ısrarından ayrılmayarak bu işin guguğunu bulmak için yeminler edip duruyordu.

O gece koca binanın iki el revolver gümbürtüsüyle inlemesi bütün evdekileri döşeklerinden dışarıya uğrattı. Ne olduğunu herkes birbirinden soruyordu. Nihayet ağızdan ağıza dolaşan rivayet şu oldu:

“Şeyh Battal hazretlerinin yine taşlıkta hayaleti gözükmüş. Talât Bey üzerine kurşun sıkarak bu mübarek evliyaı kaçırmış...”

O mukaddes zatın manevi şahsiyetine yapılan bu hakareti duyar duymaz hanımefendi teessürünün şiddetinden bayılmıştı... Ayılınca o ana kadar birbirine fart-ı hürmetten⁹⁷² hiç ayrılmamış bu iki kardeş arasında üst perdelerden bir kavgadır parladı.

Mahinur Hanımefendi tıkana tıkana biraderine şöyle haykırdı:

— Be kardeş, keşke beni öldüreydin de lütfen evimizi ziyarete gelen o aziz maneviyete kurşun atmayaydın!..

Talât Bey de şu mukabele ile bağırды:

— Yanılıyorsun hanımefendi!.. “Aziz maneviyet” değil köşke musallat olan bu “gece hortlağı” pek galiz⁹⁷³ bir maddiyettir...

— Bu imansızlığınızın cezasını yalnız kendiniz değil, bize de çeiktireceksiniz. Maddi bir insan kilitli kapılardan, demirli pencerelerden nasıl girer, nasıl çıkar?

— Bu hokkabazlığın hilesini de tutmaya uğraşmaktan geri durmayacağım...

— Çarpılınca kadar uğraşacak mısınız?

— Evet, çarpılınca kadar. Ya o beni bir hâle benzetecek, ya ben onu yakasından kavrayarak zabıtaya teslim edeceğim.

— Taş duvarlardan süzölüp geçtiğini, mübarek vücuduna kurşun işlemediğini görüyorsunuz da yine bu şeytani ısrarınızdan dönmüyorsunuz.

⁹⁷² fart-ı hürmet: hürmette aşırılık

⁹⁷³ galiz: kaba, çirkin, iğrenç

— Bu işte şeytan, Rahman yok, ancak aranılan bir hakikat var...

Bu atışmalar gitgide son nezaketsizliklere kadar yükseliyordu.

Talât Bey geceyi uykusuz geçirdi. Hadisenin sabahında erkenden Şerife ve Zeliha Kadınları isticvaptan yine tahkikata girişti. Fakat bir ipucu yakalamak kabil olmuyordu.

Dilâver ile beraber, karış karış bir tetkikte bulunmak için taşlı-ğın bütün girintilerini çıkıntılarını, kuytu yerlerini dolaşmaya başladılar. Nihayet dayı bey, aradığını bulur gibi oldu.

İçerisine istimalden kalmış, kırık dökük, lüzumsuz bazı eşya yığılmış, metruk bir kömürlük vardı. Buraya girdiler. Bir istif üzerine yerleştirilmiş bu hurda şeylerden bazılarının sıradan çıkarak devrilmiş bulunmaları dayı beyin dikkatini çekti. Bu istif bozgunluğu açılmış bir yol gibi pencere önüne kadar uzanıyordu. Âdetâ ortasından yürünmüş bir ekin tarlasında peyda olan çiğnentiye benzer bir iz...

Bu izden pencereye kadar yürüdüler. Talât Bey asıldığı bu menfezin demir parmaklığını şiddetle sarstı. Parmaklık harice doğru devriliyordu. Bu demir çerçeve, yuvasından söküldükten sonra iğretiden yine yerine konulmuştu. Bu hakikat anlaşıldı. Demek ki fantom köşke evvelce hazırlanmış bu geçitten girip çıkıyor ve sonra parmaklık bellisiz surette mahalline yerleştiriliyordu. Bu zan üzerine pencereyi dikkatle muayeneye giriştiler. Söğ⁹⁷⁴ üzerinde iki damla taze kan lekeleri gördüler.

Şimdi fantomun buradan geçmiş olduğu anlaşılmakla beraber, vurulduğu da tahakkuk ediyordu. Acaba neresinden? Aldığı yara tehlikeli miydi? Bu etli, kemikli, kanlı, canlı soydan bir hayaletmiş. Ölülere diriler huzurunda komedya oynatan bu sahtekâr cezasını bulmuştu.

Tenezzülen köşkü teşrif eden Şeyh Battal hazretlerinin uğradığı silahla karşılanmak hakaretini affettirmek için hanımefendi berabere yalnız Çeşmifettan'ı alarak Abdüsselâm'ın yanına koştı. Ama

⁹⁷⁴ söğ: söve, kapı ve pencerenin yerleştiği kasa, çerçeve

hane halkının çok ağır ve matemî suratlarıyla bir suikabul gördü. Battalzade'nin birdenbire çok vahim bir hastalığa tutulmuş olduğu ve kimse ile görüşemeyeceği haberini alarak geri döndü.

Şimdi birader ile hemşire arasında evvelkinden daha hararetili bir atışma oldu. Hanımefendi yüreğinden kaynakayan heyecanlı bir sesle:

— Kardeş, kerameti bahir, evliyaullahtan bir zata kurşun sıktınız... Bu hareketinizin suiakıbeti yakında ailemizin başında patlayacaktır...

Talât Bey, hemşiresinin bu saffetine gütmekten ziyade yeisleterek:

— Ben veliyullahı değil, bir fantoma kurşun sıktım... Cadılar, hortlaklar, fantomlar her yerde böyle silahla karşılanırlar...

— Bu müthiş tecavüzünüzün tesiri en evvel merhumun oğlunda görüldü. Abdüsselâm Efendi yanına kimseyi kabul edemeyecek derecede hasta.

Talât Bey sıkıntıyla yerinden kalkıp oturarak:

— Hemşire, benim hayalete sıktığım kurşun nasıl oluyor da Abdüsselâm'a tesir ediyor? Bu hususta yüreğinize hiçbir şüphe gelmedi mi?

— Ne şüphesi?

— Babasının hayaletine vekâleten gece oğlunun gelmiş olması şüphesi...

— İşlediğiniz cinayete zamimeten⁹⁷⁵ bir de şimdi bu mübarek adama iftira atmak günahından çekinmiyorsunuz...

— Cinayet mi?

— Evet... Hayalet olsun, hakikat olsun karşınızda canlı görünen bir mahluka karşı kurşun sıkmak bir cinayettir.

— Ölü babasına sıktığım kurşunun diri oğlunu yaralayacağını bilmiş olaydım sıkımdım...

⁹⁷⁵ zamimeten: ek olarak

— Şimdi de bu gayrivarit iddia ile büsbütün günahkâr oluyorsunuz...

— İddiam kuvvetle varittir. Bu hareketime de katiyen cinayet denemez. Abdüsselâm, kendi şahsiyetiyle karşıma çıkmış olaydı tabii ben ona kurşun atmazdım.

İki kardeş arasında söz bu vadiye dökülmek için her gün bir bir vesile zuhur ediyor, münakaşa ardı gelmez bir şiddetle uzanıp gidiyordu. Hanımefendi, evliyaya karşı patlatılan bu silahtan aileye gelecek şeametin korkusu önünde titriyor, Talât Bey pencere söğesine damlayan kanın bir diri vücuttan aktığına katiyen kani bulunuyordu.

-54-

ŞERİR RUHLARIN MÜTHİŞ İHBARLARI

Koca berhane sekenesinin dolduramadıkları boş odaları sanki ruhlar teslim almışlardı. Duvarlara inen bitmez, tükenmez darbeler, geniş ve hali sofalarda görünmez ayakların pat pat koşuşları, bazı bazı koca binayı temellerinden oynatan zelzelemsi sarsıntılar...

Veysi ile Münire çarpılmaktan korkarak hizmetlerini terk etmişlerdi. Tutulan diğer hizmetçiler de aynı dehşete uğrayarak on beş, yirmi gün ve nihayet bir aydan ziyade kalamıyorlardı.

Geceleri odalardan dışarıya tek başına çıkmaya kimse cesaret edemiyor, uzun boylu, beyaz ve bazen vücutlarının bir tarafından öbür yanı görünen şeffaf hayaletlere tesadüf edildiği söyleniyordu. Hele Fehime isminde bir hizmetçi kadın abdeste çıkacağı esnada insanla keçi arasında, sakallı ve takır takır ayaklı bir mahluka rast gelerek olduğu yere bayılıp düşmüş ve ertesi günü hesabını görmeden köşkten kaçmıştı.

Orhan'la Şehamet'in yatak odalarında hafta geçmiyordu ki iki rakip ruhun korkunç düelloları tekerrür etmesin...

Sakıp Cemal ile Ulvi Nadir tıpkı hayatlarındaki mütehevvir jestleriyle karşı karşıya geliyorlar, birbirine tevcih ettikleri tabanca-ları yalnız duman görünerek sessizce pathıyor, iki hayalet hareketsiz

yere devriliyor, bir an sonra bu facia üzerine perde inerek her şey kayboluyordu.

Talât Bey, bilinemez nasıl esrarengiz, fantastik bir kuvvetle mezardan hayat âlemine akseden bu uhrevi aktörlerin fevkalbeşer⁹⁷⁶ oyunlarını görmeyi çok merak ediyor fakat *apparition*'un vukuu anında haber yetiştirilip de kendisi koşuncaya kadar dramı savmış bulunuyordu.

Dayı bey görmediği şeye inanmamak ve hatta bir hayaletle karşı karşıya gelse bile eliyle tutup evire çevire tetkik etmedikten sonra onun bir hakikat olduğunu kabule yanaşmamak fikrinde sabit bulunuyordu.

İzmir'de vukuu nakledilen fevkattabia hadiseleri rivayet kabîlinden sayıyor, gözünün önünde cereyan etmiş olan ispritzma garibeleri üzerine ise uzun uzadıya fikir imalinden sonra nihayet bunlar için de “bir nevi hokkabazlık” demekten gayrı bir hal bulamıyordu.

Bu düşünceleri bir diğerine açtığı zaman dayıdan soruyorlardı:

— Bu kanaatleriniz iyi amma Orhan'la Şehamet'in, bu iki genç karı kocanın birden gözlerine görünen maverai dramı nasıl izah edebileceksiniz?

Bu suale Talât Bey, hiç yüz buruşturmadan cevap veriyordu:

— Bu kolay... Hakikatte mevcut olmayan bir şeyin rüyalarda olduğu gibi dimağda teşekkülünü kabul etmeyi, tabiat hilafı rüyelere vücut vermekten ziyade akla, fenne daha yakın buluyorum...

— Fakat hadisenin şahidi dimağ bir değil, iki...

— Bu birsamihâl, korku ve marazi bir sirayetle karısından kocasına da geçebilir...

— Görenlerden diğer birçoklarının şهادetlerini nasıl çürüteceksiniz?

— İsa'nın ölüleri dirilttiği hakkındaki şهادetleri nasıl telakki edersem bunlara da o derecede inanabilirim.

⁹⁷⁶ fevkalbeşer: insanüstü

— Bu itirazlarınız çok söz götürür... Lakin geçelim bunları... Mühim bir sorumuz daha kaldı...

— Buyurunuz...

— Görmediğiniz şeye inanmıyor musunuz?

— Pek tabii olarak evet...

— Kulaklarınızın şahadetlerini nasıl reddedebileceksiniz? Vurulan darbeleri, evin içinde kopan gürültüleri herkesle beraber siz de duymadınız mı?

— Duydum...

— O hâlde?

— Bu şamataların ruhlardan geldiğini ispata medar⁹⁷⁷ olabilecek elinizde bir vesika var mı?

— Ruhlardan gelmiyorsa gürültüleri husule getiren kuvveti izah ediniz.

— Bu vazife bana değil, müstakbel fenne aittir. Bu anda bu bahis üzerinde dilsiz olan ilim ne vakit söylesen ona inanırım. Aklın öbür tarafındaki metafizik hülyalara kapılıp da büyücü hoca zihniyetiyle böyle mühim meselelere karar vermek doğru değildir...

Fantomlar, genç karı kocanın yatak odasındaki korkunç temsilcilerini sıklaştırdılar. Bunlara karşı ne silah ne üfürük ne rica, insani hiçbir tedbir tesir etmiyor. Bu diri ölümlere hangi çare, hangi vasıta ile mukabele etmeli? Bu akıllamaz sahneler şeytani bir sinemadan mı doğuyor? Bu şeametin klişesini nerede bulup da ateşe atmalı?

Gittikçe karyolaya yaklaşarak oynanan bu ebedî mukatele⁹⁷⁸, şimdi taarruzunu en ziyade çocuğun beşiğine çevirmeye başladı. Ana baba uykuda iken beşik şiddetle sarsılıyor, yavrunun ağlama feryadıyla uyanıyorlar, bazen beşiği boş ve Süphan'ı üç metre uzakta bir kanepenin üzerinde buluyorlar...

Şehamet, çocuğuyla beraber ağlayarak haykırıyor:

⁹⁷⁷ medar: dayanak, yardımcı

⁹⁷⁸ mukatele: birbirini vurma, vuruşma, kavga, döğüş

— Bey, bu melun eller yavrucağımızla top gibi oynuyorlar... Masumun hayatını oyuncak yaptılar... Bir gece de onun melek ruhunu göklere uçmuş göreceğiz...

Ve sonra da bu ölü hüviyetindeki haydutlara bağırıyordu:

— Bu yaptığınız cinayetlerle bizden öcünüzü aldığınıza kani değilseniz, daha çıkaracak intikamlarınız varsa ne istiyorsunuz masumdan? Size o ne yaptı? Husumetinizi tamamıyla bize çeviriniz... İntikam hançerlerinize karşı daima göğüslerimiz açık... Çaresiz bir teslimiyetle biz sizin elinizdeyiz, siz ise Allah'ın nabedit⁹⁷⁹ afetlerisiniz... El ermez, güç yetmez... Hak ve insafla alışverişiniz yok. Şeytana mı taparsınız yoksa iblisin kendisi misiniz?

Orhan ise bu leim⁹⁸⁰ ruhlara karşı zevcesi kadar nazik olamıyor, elindeki revolveri boşluğa uzatarak şöyle tahkirlere girişiyordu:

— Denaet⁹⁸¹, dünya ve ahrette, aynı menfuriyette bir fiildir. Ölüm, sizin tıynetinizi değiştirmemiş. Öbür âlemde de bu dünyanın ahlaki fesat ve gayzları⁹⁸² içinde yaşıyorsunuz... Şehamet'i birbirinizden kıskanarak en büyük cinayeti işlediniz. Şimdi de tükenmez bir aşkla sevişen karı kocanın saadetini çekemiyorsunuz. Fakat ne yapsanız beni Şehamet'ten ayıramazsınız. Ölse de ruhlarımız iftirak⁹⁸³ kabul etmez, ebedî bir kaynaşma ile birleşmiş olarak ölürüz. Alçaklar! Bu sıfatı kabul etmiyorsanız namlunun önüne geliniz, ölü varlığınızın müfsit⁹⁸⁴ dimağlarını bir daha parçalayayım...

Bu vaziyetin vahameti gittikçe artıyordu. Bu karı koca ve yavru-
ları, göze görünmez düşmanların icat ettikleri her gün bir türlü tazip⁹⁸⁵ işkencelerine uğruyorlardı.

⁹⁷⁹ nabedit: görünmez, kayıp

⁹⁸⁰ leim: alçak, aşağılık

⁹⁸¹ denaet: alçaklık

⁹⁸² gayz: öfke, hınç

⁹⁸³ iftirak: ayrılma

⁹⁸⁴ müfsit: arabozan

⁹⁸⁵ tazip: sıkıntıya sokma, üzme

Araya tavsit⁹⁸⁶ için yine başka bir medyumlar aradılar. Ruh-yatla uğraşanlardan bu ağrep esrarın künhüne vâkıf hiçbirini bulamadılar. Bu şerirlere bir sulh mukavelesi akdetmek için nihayet mürebbiyenin medyumluğundan imdat ummak ıztırarında kaldılar.

Bir gece bu azılları davet için aile azasından malum kimseler masa başına toplandılar. Birbirinin katili iki ruh, âdeta şiddetli bir bora gibi salonun çerçevelerini sarsarak geldiler. Masa şaha kalkarak maverai tıktırtısına girişti.

Mürebbiye:

— Kimsin ruh?

Ruh:

— Ulvi Nadir...

Mürebbiye:

— Yalnız mısın?

Ruh:

— Hayır, öteki melun da beraber...

Diğer Ruh:

— Ben de buradayım, Sakıp Cemal... Fakat biz iki rakip birbirimizin kanını dökmeden bu çok elim muvaceheye nasıl tahammül edeceğiz?

Mürebbiye:

— Yok... Çok rica ederiz... Biz sizi buraya kavgaya değil, sulh için davet ettik.

Sakıp Cemal:

— Biz sulh adamı değiliz... Ebedî kavgacıyız.

Ulvi Nadir:

⁹⁸⁶ tavsit: aracılık ettirme

— “Sulh” lafzı murat⁹⁸⁷, uydurma bir sözdür. Tabiatıta hüküm süren “cidal”dır. Her uzviyet hayatını, gücü yettiklerini nefesine kurban etmeye devam ettirebilir. Ölüm hayattan efdaldır⁹⁸⁸.

Mürebbiye:

— Vahşi sözler...

Ulvi Nadir:

— Muahezenizi⁹⁸⁹ Halik’a yapınız... Biz onun emriyle ölüp diriliyoruz. Biz öldük, şimdi öldürüyoruz. Biz asıl katil değil, Hakk’ın tahrikiyle katle vasıtayız.

Mürebbiye:

— İsyankâr, çirkin lakırdılar...

Sakıp Cemal:

— Bizden de alışkın olduğunuz mürâice⁹⁹⁰ sözler mi bekliyorsunuz? Diri insanlar, her fesadı, her fenalığı riyakârlıkla örtmekteki günahlarının cezasını çekiyorlar.

Ulvi Nadir:

— Siz diriler, ahlakı kendi menfaatinize göre tefsir ediyorsunuz. Ona en doğru, hakiki manasını vermekten korkuyorsunuz...

Mürebbiye:

— Biz sizi ahlak dersi almak için çağırmadık. Ahlaka, insafa davet için çağırdık... Süt kuzusu melekten ne istiyorsunuz? Her gece yavrucağı odanın bir tarafına fırlatıyorsunuz... Bu masumcuk size ne yaptı?

Ruh:

— Bizim masuma bir garazımız yoktur...

Mürebbiye:

— Ya niçin çocukla top oynuyorsunuz?

⁹⁸⁷ lafzı murat: sadece sözden ibaret. önemsiz

⁹⁸⁸ efdal: yeğ, tercih edilen

⁹⁸⁹ muaheze: kınama, eleştirme

⁹⁹⁰ mürâice: riyakârca, ikiyüzlü

Ruh:

— Anasını babasını tazip için.

Mürebbiye:

— Ana baba sizinle sulh akdi için her teklifi kabule hazırdırlar.

Şartlarınızı söyleyiniz.

Ruh:

— Sulh adamı olmadığımızı kaç defa anlatalım?..

Mürebbiye:

— Bu ebedî cidalın sonu neye varacak?

Ruh:

— Dünya hayatında her dert, her müşkül ölümle nihayet bulur...

Mürebbiye:

— Görünmez dudaklarınızda daima bu meşum söz dolaşıyor: ölüm, ölüm, ölüm...

Ruh:

— Evet, “ölüm”... Ulvi kelime...

Diğer Ruh:

— Biz öldük... Şimdi öldüreceğiz...

Mürebbiye:

— Ne demek istiyorsunuz zalimler?

Ruh:

— Biz sevgili kadın uğruna birbirimizin katili olduk.

Mürebbiye:

— Kabahat sizin...

Diğer Ruh:

— Uğruna kanımızı döktüğümüz kadın şimdi bir genç erkekle yaşıyor.

Mürebbiye:

— “Yaşıyor” ne demek? Meşru bir karı kocalık hayatı sürüyorlar. Taarruzlarınızdan masun kalsalar çok mesut olacaklar.

Ruh:

— Biz onların saadetlerini çekemeyiz...

Mürebbiye:

— Maksadınız nedir? Açık söyleyiniz...

— Çok kıskandığımız zevceyi zevcinden ayıracağız.

— Ne suretle?

— Bu güzel kadını kendi âlemimize çekmek suretiyle çocuğu hayata terk ediyoruz. Babasının hesabını sonra göreceğiz.

Masa başındakilerin yüzleri hep birden büyük bir dehşet helecanyla sarardı. Ve tıkırtı kesildi...

-55-

İSA'DAN SONRA GÖĞE UÇAN ÖLÜ

İki şeririn arasında ebedî bir rekabet vesilesi teşkil eden güzel Şehamet'in hayatına kıyılarak zevcinden, yavrusundan ayırılacağı çok hain bir intikam hissinin şiddetiyle haber veriliyor... Çocuk hayatta bırakılıyor, hesabına bakılacağı söylenen babanın her hangi bir sebeple olduğu bilinemez, ölümü tecil⁹⁹¹ ediliyordu.

Aileyi ağır bir matem havası sardı. Herkes yaşlı gözlerle birbirinden bir ümit sözü bekleyerek dertleşiyorlardı. Bu ne felaketti... Vukuunu men için yapılacak şeyi kimse bilmiyor, kimse herhangi bir kararı veremiyor...

Talât Bey meydancı dede gibi bu matemzedelerin arasında dolaşiyor, her birini avutmak için münasip sözler arayarak:

— Bu ne olduğu bellisiz kehanet önünde bu derece yeise kapılmakta mana yoktur. Sizi ruhlar öldürmeyecek, siz kendi kendinizi telkinle korkudan öleceksiniz...

⁹⁹¹ tecil: erteleme

Orhan, karısının huzurunda ümitsiz ve dehşetlenmiş görünmeye uğraşıyor, gözyaşlarını tenhalarda akıtıyordu.

Dayısı bir gün onu tek başına bir odada mendilini ıslatırken gördü ve serzenişle yüzüne bağırdı:

— Koca bebek! Sana ağlamak yaraşmıyor...

Orhan cevaben inledi:

— Bu felakete uğramaktan gayrı yapılacak şey var mı?

Talât Bey inatla:

— Var...

— Nedir?

— Böyle masa bacağından gelen tehditlere ehemmiyet vermemek...

— Bu müthiş tehlikeyi hâlâ imansızlıkla mı karşılayalım?

— Her batılı imanla kabul ede ede bu derekeye düştünüz.

— Ruh var mı yok mu dayı bey?

— Yok... Yok... Yok... Hep efsane, hep dubara, hep dirilerin şeytanlıklarından fışkıran mefsedetler⁹⁹²...

— Ya bunlar nedir?

— “Kendi ruhiyatınızdan doğurduğunuz şeytanlar” diyorum sana...

— Tehditlerinden korkmayalım mı?

— Asla...

— Ya karımı, beni öldürürlerse?

— Öldürürlerse bu cinayet onlardan değil, yine sizden, kendi kendinizden gelmiş olacaktır. Hiçbir aile nezdinde diriler, ölülerin bu derece müthiş tahakkümleri altına girmemiştir... Maddiyet âleminde bu felaket ilk defa evimizin içinde vuku buluyor... Ruhun, cinin ne olduğunu bilmeyen insanlar onların şerlerinden masuniyet-

⁹⁹² mefsedet: fesatlık, bozgunculuk

le yaşıyorlar. Bu gizli kuvveti siz kendi evhamınızla, kendi seyya-
letinle, kendi mütalaalarınızla, kendi temrinlerinizle⁹⁹³ yarattınız.

*

Hangi maneviyatın himmetine sarılacağını bilmeyen hanımefendi yine bir otomobil getirterek Battalzade'den istimdada koşmak istedi. Araba Nuhkuyusu semtinden geçerken yine o mahut koca-karıya tesadüf ettiler. Kendilerini tanıyan kadın, otonun arkasından yırtıla yırtıla bağırıyordu:

— Hanımefendimiz, nereye?

Hanımefendi arabayı durdurarak cevap verdi:

— Şeyh Battalzade Abdüsselâm Efendi'yi görmeye gidiyorum...

— Nafile gitmeyiniz.

— Niçin?

— Sizlere ömür...

Mahinur Hanım bu kısacık sözün manasını birdenbire kavrayamayarak:

— Ne demek istiyorsunuz?

— Cenazesini dün kaldırdılar...

Bu meşum haber, hanımefendinin beyninde bir yıldırım tesiri yaptı... Şeyhin ölümü Talât Bey'in attığı kurşunun neticesi olması ihtimali kadının dimağında bir alev gibi parladı. Hep bu şeametlerin büyük ölüye edilen hakaretten ileri geldiğini düşündü. Fakat bu da nasıl olurdu? Ölü babaya sıkılan kurşunun diri oğlu yaralaması... Anlaşılmaz muamma...

Hanımefendi tutulduğu teessürün baygınlıkları içinde köşke döndü.

*

Bir gece tahammül olunmaz üzüntüler içinde bitap düşen karı koca biraz dalar gibi olmuşlardı. En derin uykularda bile onların

⁹⁹³ temrin: alıştırma

felakete intizar eden kulakları kirişte bulunuyordu. Bu dünyadan öbürlerine geçeceklerini haber verdikleri Şehamet'i bu iki akur⁹⁹⁴ rakip aralarında nasıl paylaşıacaklardı?

Bu anlaşılmas rekabet davası faniyetten ebediyete mi intikal ediyordu?

Uykuları arasında hazin bir sesin ihtizazı kulaklarını gıcıklandı. Uyandılar. Sersemce birer kafa ile dinlediler. Süphan ağlıyordu, annesi hemen beşiğe eğildi, masumu yerinde bulamadı. Boğazlanmaya götürülen bir kuzucağızın istimdadına andırır bir ağlama. Bu şikâyetli sesin arkasından koştular. Sofada kundak kendi kendine uçan bir balon gibi havada harman çeviriyordu.

Yılanın ağzından yavrusunu kurtarmaya atılan bir kartal gibi Şehamet bir ürperti hâlinde âdeta kanatlandı ve uçtu. Kundağa sarıldı, kucağında Süphan'la beraber yere düştü. Çocuk ağlıyordu. Fakat annesinin sesi kesilmişti. Nefesi bile duyulmuyordu. Beyhude nabızlarını aradılar. Hiçbir daraban hissedilmedi. Derhâl üç dört doktor birden çağrıldı. Suni teneffüs ameliyesi yapıldı. Fayda vermedi. Şerir ruhlar, Şehamet'i kendi malikânelerine almışlar, bu sevgili zevceyi genç eşinden ve yavrusundan ebediyen ayırmışlardı.

Orhan'da bir delirme tehevürü baş gösterdi. Havaya yumruk sıkarak kükrüyordu:

— Ölümle Şehamet'i benden ayıramazsınız! Dünya ve ahrette ebediyen o benimdir! Siz daima hüsrân cehenneminde kalacaksınız!.. Hayatıma kast tehdidinizden korkmuyorum! Şimdi nöbet bende!.. Siz çağırmadan ben geleceğim...

Köşkün içi muharremin onundaki Valide Hanı manzarasını aldı. Sine döverek bağrışa çağrışa ağlaşıyorlardı.

Orhan, kan çanağına dönmüş kırmızı gözlerinden sızan damlalar arasında yine haykırıyordu:

— Bu ölüm başka ölümlere benzemez... Bu emsalsiz bir şehadettir... Bu cenaze çok müstesna merasimle kalkacaktır...

⁹⁹⁴ akur: azgın, şiddetli

Bedbaht koca, yatak odasını siyah panolarla kaplayarak Frenklerin tabirince bir *chambre mortuaire*⁹⁹⁵ hâline koydu. Cesedin yatağını birçok yanar mumlarla çevirdi. Ve üzerine güzel kokulu çiçekler yığdı. Cenaze odasına kardeşi Turhan'dan başka kimseyi sokmuyordu. Bir gece böyle geçti, iki gece böyle geçti, üçüncüsü hulul etti.

Cenazenin matemzede velileri:

— Müslüman ölüsü böyle günlerce evde kalmaz...

itirazıyla kıyameti koparıyorlardı. Fakat Orhan elinde revolverle ölünün odasının kapısında bekleyerek:

— Her kim içeriye girmek cüretine kalkarsa anamı babamı tanımam, üzerine ateş ederim!

tehdidiyle duvarları çınlatıyor ve kanlı, dönük gözleri sözünü ikadan çekinmeyeceğini anlatıyordu.

Nihayet dördüncü gece cinnetine hükmedilen çocuğun bir takrip⁹⁹⁶ elinden silahı alınarak odaya girildi. Asıl şimdi en büyük hayretle herkesin benzi sarardı. Döşek bomboştı. Cenaze ortadan kaybolmuştu.

— Ölü ne oldu?

sualine mecnun koca şu cevabı veriyordu:

— Ruhlar göğe kaldırdılar.

— Aman ya Rabbi... Nasıl kaldırdılar?

— Melek alayı, merasimle götürdüler...

Talât Bey bir haşhaş çiçeği kızartısıyla haykırıyordu:

— Göğe ölü uçuğunu Hazret-i İsa efsanesinden sonra ikinci defa senden işitiyoruz Orhan...

— Efsane değil, hakikat...

— Hakikat, hiçbir zaman bu okuduğunuz kitaplardaki kadar iftiraya uğramamıştır.

⁹⁹⁵ *chambre mortuaire* (Fr.): ölüm odası

⁹⁹⁶ takrip: yaklaşma

— Şehamet’in arkasından ben de uçacağım, o zaman inanırsınız...

— Melekler alayına karışacaksın demek?

— Hayırlı ruhların ellerinden kapmak için şerirler, Şehamet’in cesedine hücum ediyorlar. Hayırhahlara yardıma uçacağım...

— Zavallı divane, zaten muvazeneden eksik aklın vardı, onu da büsbütün kaybettin. Cesedi uçuran melekleri gördün mü?

— Evet... Gördüm... Kanatlı semaviler...

— Vah vah... Orhan genç yaşında sana da yazık oldu...

— Ben görürüm. Basiret gözüm açıktır... Kalabalık ruhların arasında Sakıp Cemal ile Ulvi Nadir’i tanıdım. Şehamet’i evvela onlar kucaklayıp kaçırmak istiyorlardı. Hayırhahlar imdada yetiştiler. Karımı şerirlerin zaptından kurtardılar...

Talât Bey derin bir teessüf düşüncesiyle başını önüne eğerek:

— Ruhlarla ünsiyetin⁹⁹⁷ neticesi içler acısı...

İsa’nın tayaranını⁹⁹⁸ akıl ve idrak kabul edemezken, peygamber olmayan bu bahtsız kadının ölümünden sonra uçuşuna nasıl inanılacak?

*

Ruhlar tehditlerini ika kudretlerini bir daha ispat ettiler. Şimdi ölüm nöbeti Orhan’a gelmişti. Zavallı gencin canından evvel aklını almışlardı. Onun da başını yedikten sonra kimi öldüreceklerdi? Aile efradına birer birer tırpan mı atacaklardı?

Yine Talât Bey’le Dilâver baş başa verdiler. Dayı bey, bu çocuktan başka dertleşecek bir kafadar bulamayarak ondan soruyordu:

— Oğlum, bu elim olduğu kadar garip felaketlere sen ne diyorsun?

— Hayret efendim, hayret...

⁹⁹⁷ ünsiyet: arkadaşlık, ahbablık

⁹⁹⁸ tayaran: göğe uçuşma

— Hayrete kapılarak bu esrarın üzerine göz yummaya gelmez. Hakikati araştırmakta devam etmeliyiz...

— Bendeniz de bu fikirdeyim amma nasıl bir araştırma usulü keşif ve takip edebileceğiz?

— Önüme Cenabıhak imzalı gökten bir tasdikname inse Şehamet'in naaşı semaya çekildiğine beni inandırabilmek mümkün değildir.

— Ben de bu imkânsızlığın inadından dimağımı kurtaramamaktayım... Fakat cesedi ortadan nasıl yok ettiler? Bilkimya⁹⁹⁹ eritip külünü havaya mı üflədiler?

— Ne yaptılarsa yaptılar... Meğerse ruhlara bu güzel kadının yalnız ruhaniyeti değil, cismaniyeti de lazımmış... Hiçbir akıl endazesine gelmeyen agrep hâller, ağrep... Orhan naaşı uçuran melekleri gördüğünü söylüyor. Hadisede Turhan da beraber bulunuyordu. Onun da bir ağzını arasana, bakalım iki kardeşin ifadeleri birbirini tutacak mı?

— Turhan kokain düşkünlüğüyle kardeşinden beter, harap bir hâl aldı.

— Bu çocuk hariçten kimseyle ihtilat etmez. Kokain müptelalarıyla tanışmazken nasıl oldu da bu zehre vücudunu alıştırdı?

— Bir çürük dişini tedavi için Beyoğlu'nda bir *dentiste*¹⁰⁰⁰, diş etine pamukla kokain koymuş. Turhan Bey bu ilaçtan fevkalade bir haz, bir inşirah¹⁰⁰¹ duymuş. Bu neşeyi tekrarlamak için gizlice ve yüksek fiyatla kokain arayıp bulmuş, şimdi bu keyfin en yaman bir müptelası olmuş.

— Bu çocuğu taşkın bir neşe hâlinde bulup da söyletsek bu uçma efsanesine dair belki bir ipucu yakalayabiliriz.

— Vakti vaktine uymaz ki... Şimdi bakarsınız, etrafını cennet görür; sonra melankoliğin en siyah derinliklerine gömülür... Bugün

⁹⁹⁹ bilkimya: kimya yoluyla

¹⁰⁰⁰ *dentiste* (Fr.): dişçi

¹⁰⁰¹ inşirah: ferahlık

bakarsınız ki inziva arar, insanlardan kaçır; öbür gün konuşmak için adamın peşini bırakmaz, ucu bucağı gelmez bahisler tutturur... Daha geçen hafta bana kokainin felsefesini yaptı. Çok tuhaf, çok...

— Ne diyor?

— “Feylesoflar beyhude yürüyorlar. Vacibü’l-vücudun¹⁰⁰² ne olduğunu ben keşfettim.” diyor.

— Neymiş?

— Allah, kokainmiş.

— Hezayanın büyüğü...

-56-

GÖĞE UÇAN ÖLÜLER YERDE BULUNUYOR

Şehamet’in cesedi göğre uçuğu yalanının üzerinde “Acaba?” tereddüdüyle bir saniye bile tevakkuf caiz değildir. Bu hadise hiç düşünmeden hemen katiyetle reddedilecek büyük efsanelerden biridir. Buna şüphe yok... Fakat cesede ne oldu? İşte tahkiki icap eden müşkül... Bu hakikati nasıl anlamalı?

Bu mühim sırta Orhan’dan sonra yalnız Turhan vâkıftı. Çünkü naaşın iddia edilen tayararı anında iki kardeş bir odada bulunuyorlardı. Bir gevezelik zemini bulup da bu kokainmanı nasıl söyletmiydi?

Talât Bey sordu:

— Dilâver, oğlum, sen bu çocuğun neşeli veyahut malihülyalı¹⁰⁰³ zamanlarını bilirsın...

— Evet... Sabahları zehir gıdasını aldıktan sonra neşelidir. Us-talıkla ağzını arayarak onu söyletebiliriz...

Bir sabah, sarhoşluğunun tam taşkın bir anında Turhan’ın yanına gittiler...

Talât Bey keyif sormaktan başlayarak:

¹⁰⁰² vacibü’l-vücud: varlığı lüzumlu olan, Allah

¹⁰⁰³ malihülyalı: kara sevdalı

— Nasılsın oğlum?

Turhan, bir ince dal üzerinde tünemiş kuşun göklere yan bakan edasıyla etrafı süzerek:

— İyiyim dayıcığım, o kadar iyiyim ki bundan daha iyi olmak âlemde kabil değildir...

Ev halkını boğan bu matem havası içinde Turhan¹⁰⁰⁴ bu kadar nasıl iyi olabiliyordu? Şüphesiz ki bu düşkünlerinin yüreklerinden bütün sıkıntıları silen zehrin verdiği muvakkat, yalancı bir neşeydi. Kokainmanın bu şetaretini pöhpöhleyecek birkaç lakırdıdan sonra maksada gelerek sordu:

— Şehamet’in cesedinin göklere nasıl uçtuğunu merak ediyoruz... Şahidi olduğun bu mucizeyi bize anlatır mısın?

Turhan geniş bir tebessümün süzgülükleri içinde:

— Bunda merak edilecek bir şey yok...

— Bu harika nasıl vuku buldu?

— “Hazreti İsa göğe nasıl uçtuysa Miracü’n-Nebi¹⁰⁰⁵ nasıl vuku bulduysa Şehamet de öyle havalandı gitti” demedim miydi size?

— Onlar peygamber...

— Peygamberler de insan değiller mi? Bir insan uçtuktan sonra ikincisi, üçüncüsü, dördüncüsü niçin uçasın...

Talât Bey’in daima böyle vakalarla karşılaşa karşılaşa gerilen sinirleri artık tahammülün sonuna gelmişti. Kendini tutamadı, bağırdı:

— Bu evin içi cinler, ruhlar, ölümler yuvası oldu!.. Şimdi de damında şeamet baykuşları ötüyor... Böyle bir hadise, iki kardeş arasında sır olarak kalamaz. Kanunen cezası büyüktür. Söyle, ölüyü ne yaptınız?

— “Uçtu” diyorum dayı bey, “uçtu”...

¹⁰⁰⁴ Tefrikada yanlışlıkla “Orhan” şeklinde yazılmıştır. (Milliyet, 25 Eylül 1932, Sayı: 2380)

¹⁰⁰⁵ Miracü’n-Nebi (Ar.): Hz. Muhammed’in göğe yükselmesiyle meydana gelen büyük mucize

— Etten, kemikten bir ceset kanatlanıp da uçamaz. Yalan söylüyorsun, yalan...

— İlk uçan ceset Şehamet'in olaydı buna inanmayabilirdiniz, evvelkilere inanmamak dinen günah sayılıyor da bunu niçin aklınız kabul etmiyor?

— Bir meyyiti ortadan yok etmek, işlenmiş bir cinayeti saklamak korkusundan ileri gelir.

— Biz cinayet kabul etmeyiz. Şehamet'i öldüren de onlar, yatağından kapıp kaçırان da onlar.

— Bir mahkeme huzurunda bu garip ifadeyle mesuliyetten kurtulabilir misiniz?

— Garabet, sözlerimin neresinde?

— Bir ölünün uçması veya uçurulmasından daha ağrep ne olabilir?

— Bu hadise aramızda yegâne kalmayacak, yakında aileden birkaç kişi daha uçurulacaktır. İşte size ihbar ediyorum... Nasıl uçtuklarına dikkat ediniz, hakikati anlarsınız.

— Bu acayip sözlerinle beni büsbütün korkutuyorsun Turhan...

— Acayip değil dayı bey, hiç acayip değil... Bu dünyada ya her şey acayıptır veyahut hiçbir şey acayip değildir.

— Bu ekstra mantığı anlamak için ben de akıl terazimin bir gözüne birkaç gram kokain koymalıyım...

— Bu zekâ tozuyla siz de dimağınızı nurlandırırırsanız o zaman büyük sırrın ledünniyatına¹⁰⁰⁶ ersiniz, çabuk anlaşırız.

— Sevgili yeğenim, bir tasımına getirerek beni de uçurabilir misiniz?

— Uçmak, semavi payelerin en büyüğüdür. Arzilerden pek az müstesnalara müyesser¹⁰⁰⁷ olan bir şeref...

¹⁰⁰⁶ ledünniyat: bir işin gizli tarafları, içyüzü

¹⁰⁰⁷ müyesser: kolaylıkla olan, kolayı bulunup yapılan

Talât Bey bu uçma esrarına ermek için çok uğraştı. Turhan'ın ağzından nihayeti saçmaya varan sayıklamalardan başka doğru bir söz alamadı...

Aile efradından daha uçurulacaklar da varmış... Bu ihbarın hakikat sahasında yeri bulunmayan bir hezeyandan başka bir şey olmadığına şüphe yok. Fakat ortada kaybedilmiş bir cesedin zihinleri iğneleyen, müthiş bir sırrı var.

Bu dehşetin verdiği heyecanla aile halkı birbirine giriyordu. Evdekilerin içinde bu idam mahkûmları kimlerdi? Hanımefendi hep bu felaketleri biraderi Talât Bey'in kurşunuyla ölen Abdüsselâm'ın manevi intikamından biliyordu...

Kızlarının ölümünden bir türlü müteselli¹⁰⁰⁸ olamayan ana baba, cesedin esrarengiz surette nabedit olmasından dolayı da fevkalhad¹⁰⁰⁹ ıstırap içindeydiler. Şimdi nöbet kime gelmişti? Oğulları Keramet'i de mi kaybedeceklerdi? Gelinleri Leman hâlâ ölümünü sayıklayıp duruyordu. Keramet'in karısı ruhların geciktirdikleri bu idamı tacilen fiile çıkarmak için birkaç teşebbüste bulundu lakin zamanında yetişerek kurtardılar.

Abdüllâtîf Efendi ailesi, bu şeametin kendilerinden mi yoksa ötekilerden mi geldiğini bilemiyorlardı. Ortada bir hakikat varsa o da iki ailenin birleşmesinden sonra felaketin büsbütün alevlenmiş olmasıydı.

Kızlarının zıyayı¹⁰¹⁰ oğullarını kurtarmakla tazmin edebilmiş olmak için toruncukları Süphan'ı babaannesine bırakarak Leman'dan, binaenaleyh Velittin Paşa ailesinden uzaklaştılar...

*

Turhan, kullandığı zehirle dimağına açılan suni cennet âlemlerinde binaenaleyh hakiki hayattan hemen bihaber yaşayan, vakti vaktine uymaz bir kokainman... Leman her lahza ölümünü bekleyen zavallı bir kaçık...

¹⁰⁰⁸ müteselli: avunan

¹⁰⁰⁹ fevkalhad: haddinden fazla, pek çok

¹⁰¹⁰ zıya: kaybolma, yitme

Orhan, karısının zıyayıyla düştüğü derin kasvetin ıstırabını yenebilmek için kolunu kardeşinin boynuna atarak o da kendini koka-ine verdi. İki kardeş, bazen kapısını içerden kilitledikleri bir odaya kapanarak saatlerce kimseye görünmüyorlar bazen de esrarengiz bir gaybubetle ortadan sır oluyorlardı...

İki birader arasında mühim bir sır dönüyor ve bundan Dilâver'e hiçbir şey sezdirilmiyordu. Orhan, kendisiyle konuşulamayacak derecede bir zihin derbederliğine, korkunç bir akıl perişanlığına düşmüştü.

Dilâver vakit vakit Turhan'ın neşeli ve oldukça ceyyit¹⁰¹¹ bir zamanını kollayarak ustalıklı ağız aramak için yanına gidip soruyordu:

— İki kardeş vakit vakit ortadan nereye kayboluyorsunuz?

— İki kardeş arasındaki mühim bir sır, üçüncü şahsa açılmaz.

— Evveliden ben de sizin kardeşiniz değil miydim? Şimdi üçüncü şahıs mı oldum?

— Sen koka kullanmıyorsun. Bu maddi âleme bir prangabent¹⁰¹² gibi kakılmış bulunuyorsun. Manevi dünya ile bir alışverişin yok. Orhan sıkça öbür hayata geçmek mecburiyetindedir.

— Bu mecburiyet nereden geliyor?

— Bilmiyor musun?

— Hayır...

— Kardeşim öbür âleme Şehamet'le görüşmeye gidiyor.

— Sen de beraber mi?

— Bazen...

— Bu semavi seyahatte ben de size yoldaş olamaz mıyım?

— Asla...

Dilâver uğraşüyor uğraşıyor, muammanın düğümünü gevşetecek bir söz almaya muvaffak olamıyordu... Gömülecek bir cesedi

¹⁰¹¹ ceyyit: taze, hoş, iyi

¹⁰¹² prangabent: prangaya bağlanmış

havaya uçuran, binaenaleyh uyandırdığı derin merak nispetinde müthiş olan bir sırrın karanlığı altında zavallı çocuk ezilerek bunalıyordu.

*

Hâl bu merkezde iken bir gün Orhan da ortadan bütün bütün kayboluverdi. Bir gece görünmedi, ikinci akşam nerede olduğu bulunmadı, üçüncü gün köşkün içini çok acıklı bir matem sardı. Herkes ağlarken Turhan gülererek diyordu ki:

— Niçin bu kadar gözyaşı döküyorsunuz?

Annesi boğula boğula inliyordu:

— Kardeşin nerede?!.. Söyle!..

— Şehamet'in yanına gitti. Öbür dünyanın havasından hoşlandı. Orada kaldı. Artık buraya dönmeyecek...

— Sen çıldırmışsın. Bizi de deli edeceksin. Bunlar nasıl lakırdı oğlum?

— Bunlar Türkçe lakırdı anneciğim... Niçin anlamıyorsunuz? Öz dilinizi unuttunuz mu?

*

Turhan'ın kafa kemiği içinde müthiş bir sır var. Bu hakikat anlaşılıyor. Cesedin nasıl kaybolduğunu ve Şehamet'i takiben Orhan'ın nereye gittiğini o biliyor amma bu kokainmanı nasıl söyletmeli?

Dilâver bu mühim sırrı takip için gece uykularını feda etmeye kadar her zahmeti, her yorgunluğu göze aldırmaya karar verdi. Herkes döşeklerine girdikten sonra bu perili meskenin geniş sofa-larında, koridorlarında yılmaz bir bekçi gibi dolaşılıyor. Ve bilhassa Turhan'ın yattığı oda kapısını tarassut ediyordu.

Orada bir gece hafif bir kapı gıcirtısı işitti. Hemen bir pencere perdesinin arasına sindi. Ortalığın zifiri karanlığına alışan gözleri eşyayı hayal meyal seçebiliyordu.

Kulak verdi. Etrafı dikkatle dinledi. Gıcırtının Turhan'ın kapısından geldiğine şüphesi kalmadı. Çok geçmedi, o cihetten bir gölge belirdi. Gölge gittikçe yaklaşıyordu. Boy bos o... Tastamam Turhan'ın kendisi... Fakat bu kokain delisi çocuk gece yarısı böyle bir hayalet sessizliğiyle nereye gidiyordu?

Dilâver, kaç zamandır köşkte dönen müthiş son esrarın izi üzerinde bulunduğunu anlayarak sevindi. Kendini gizleyebilecek bir mesafeden hırsız adımlarıyla gölgeyi takibe başladı.

Üst katın merdiveninden indiler. Bir merdiven daha, bir merdiven daha... Bodrum katına geldiler. Bu katın en kuytu bir ucunda mahzenlere inen paslı bir demir kapı vardı. Burasını paşa; yangın, hırsız, siyasi ve her türlü tehlikelere karşı -bankalara emniyet edemediği- servetinin mühim kısmını muhafaza edebilmek için yaptırmıştı. İlk mahzenden sonra birbirinden ağır demir kapılarla ayrılmış bir ikincisi, bir üçüncüsüne inilirdi...

Bu penceresiz, yer altı taş odalarında artık servet namına muhafaza edilen şey yoktu. Hane aksamından olduğu unutulmuş bu mahzenler büsbütün metruk bulunuyordu. Yıllardan beri kapılarının açıldığı bile yoktu.

Oraya kadar karanlıkta yürüyen Turhan, şimdi cebinden çıkardığı bir elektrik lambasının yardımına lüzum gördü. Paslı kanadın önü birden aydınlandı. Söğeden sarkan örümcek ağları görünüyordu...

Yine cebinden aldığı koca bir anahtarı kilide soktu. Kollarının bütün kuvvetiyle çevirdi. Bu yer altı kapısı, sükûnetin ihlalinin şikâyet eder gibi boğuk bir sesle inleyerek açıldı... Aman ya Rabbi, yıllardan beri insan ayağı basmayan bu mezarımsı karanlıklarda ne esrar gizliydi? Dilâver'in bütün vücudunda bir dehşet titremesi gezindi...

Yalnızlığından emin bulunan Turhan, dış kapıyı aralık bırakarak içeriye girdi... Öbür kapılardan geçerek son mahzenin derinliğine iniyordu.

Dilâver görünmemek için kendini ışıktan koruya koruya takipte devam ediyordu. Son demir kapı açıldığı zaman bu güherçileli¹⁰¹³ duvarlardan damlayan rutubet arasından mütefessih¹⁰¹⁴ bir leş kokusu saçıldı. Dilâver'in burnuna dolan bu zehirli hava, ağır bir bulantıyla beraber başını döndürdü. Hemen düşecek gibi olarak kendini toplamaya uğraştı...

Bu korkunç mağaranın burunlara verdiği mühlik¹⁰¹⁵ tiksintiden ziyade gözlerin önüne serdiği manzara müthişti.

Şehamet'le Orhan'ın çürümüş cesetleri birbiri üzerine yerde yatıyordu...

Dilâver birdenbire ortaya çıktı. Bir haile aktörü hışımıyla ellerini havaya kaldırarak:

— Bu ne Turhan?!..

Kokainman meysus bir tebessümle cevap verdi:

— Ne olacak, her fâniyi bekleyen akıbet...

— Katil çocuk, Allah'tan evvel annene ne cevap vereceksin?

— Ben katil değilim... Hatanı tashih et...

— Bu tashih sana düşer!

— Şehamet herkesin gözü önünde öldü... Onun katili kendine âşık olan ruhlardır...

— Peki, ceset bu mahzene ne suretle indirildi?

— Orhan “Ben sevgili karımı toprağa gömemem. Onu kendi yaşadığım meskende muhafaza edeceğim, göreceğim geldikçe gidip yüzüne bakacağım.” dedi. Ölüm gecesi herkes uykudayken cenazeyi gizlice ikimiz bu mahzene indirdik. Ve bu sırrı aramızda muhafazaya karar verdik...

— Ya Orhan'ın ölüsü buraya nasıl geldi?

¹⁰¹³ güherçile: beyaz renkte ve ince billurlar durumunda birleşik bir madde, potasyum nitrat (KNO₃)

¹⁰¹⁴ mütefessih: çürümüş, kokuşmuş

¹⁰¹⁵ mühlik: öldüren, öldürücü

— Orhan, ölünce cesedini karısının yanına indirmemi bana vasiyet etmişti. Fakat hacet kalmadı. Orhan bir gece ortadan kayboldu. Kendini her yerde aradım. Bulamayınca bu mahzene indim. Onu karısının naaşı üzerinde ölmüş gördüm...

— Niçin bu felaketi ailene haber vermedin?

— Kardeşimin vasiyetine riayet için... O bana “Ben ölürsem cesedimi karımın yanına indir. Bu hane içindeki mezarımızı kimseye haber verme, bizim türbedarımız ol...” demişti.

11 Ağustos 1932

Heybeliada

SON